ADMODUM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA

E Societate Jesu, Regii in Lusitania Prædicatoris,

SERMONES

Selectissimi, Fœcunditate Materiarum, Sublimitate, Subtilitate, & raritate Conceptuum admirabiles:

Idiomate Lusitanico conscripti & variis typis evulgati, Nunc in Cartusia Coloniensi latinitate donati

Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacræ Scripturæ, & rerum memorabilium.

PARS SECUNDA.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.
Sumptibus HERMANNI DEMEN. M.DC.LXXXXII.
Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis.

APPROBATIO

Adm. Rdi. Patris Fr. Ioannis Dei, Seraphici Ordinis S. Francisci, Qualificatoris S. Officii Inquisitionis, &c.

VIdi hunc Librum, continentem Sermones Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, de variis assumptis, in diversis terrarum locis, & in singulis, cum generali applausu prædicatis. Et inter acumina & sublimitates magni hujus Prædicatoris, nihil sanctæ Fidei nostræ, bonisve moribus contrarium reperi. Ulyssippone in S. Francisco 17. Januarii 1682.

F. JOANNES DEI.

APPROBATIO

Adm. Rdi. Patris Fr. Thomæ de Conceptione, Sacri Ordinis Carmelitarum, Qualificatoris Sancti Officii Inquisitionis.

VIdi hanc secundam partem Sermonum Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, Concionatoris suæ Celsitudinis. In nullo horum quicquam aut Sanctæ Fidei nostræ, aut moribus bonis contrarium inveni: proinde petitâ licentiâ mihi videntur dignissimi, quatenus mediante typo, communicetur omnibus tam profundi & illustris ingenii fœcunditas. Ulyssippone in Carmelo. 3. Februarii 1682.

FR. THOMAS DE CONCEPTIONE.

APPROBATIO

A. R. Patris F Joannis de Matre Dei, Provinciæ Portugalliæ Seraphici Ordinis S. Francisci quondam Provincialis, Prædicatoris suæ Celsitudinis: Examinatoris trium Ordinum Militarium, & hodie dignissimi Archi-Episcopi de Bahia, &c.

SERENISSIME PRINCEPS

Andat mihi Celsitudo tua, Secundam R. Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU Concionatoris Celsitudinis tuæ dignissimi, Sermonum videre partem, jam ante tanto me dignata honore, ut super impressione Tomi Primi, meum requisierit judicium. Hanc felicitatem meam primam jam cumulat secundâ. Opera ejus in omnibus æquali incedunt passu, ut idem judicium jam latum de aliquibus, repeti oporteat de omnibus. Porrò si quæ in eis deprehendatur differentia, similis est illi, quæ in minerarum venis invenitur; quæ quò magis deteguntur, tantò purius argentum aurumque fundunt. Ego non minori lætitiâ, quàm admiratione lego, quâ maximus ille Prædicator, ubique terrarum, tanquam Concionatorum omnium oraculum meritò habitus fuit & celebratus. Ordinariè Sermones lecti non eam propinant gratiam, quam auditi; siquidem in charta illis deest anima, quam spiritus addit verbis: & quâ voces comitantur actiones. Verùm in hac charta tam animata sunt verba, tam viva facundia, ut tantum vitæ illis tribuat penna, quantum ante illis contulerat lingua. Lingua nitida & tersa sine affectatione: Conceptus sententiosi, sine artificio; Eloquentia fœcunda sine superfluitate; omnia sic attemperata legibus magni cujusdam Oratoris; & omnia reducendo ad terminos practicabiles, Orator iste tam est singularis, ut Deus illum fecerit primum; & ignorem quando facturus sit secundum. Eloquentiam unire sententiarum gravitati, est felicitas, de qua, sine vanitate, R. Patri ANTONIO VIEIRA gloriari licet: Admirando ex fama in Tullio eloquentiam, & in Seneca sententiarum distributionem, in illo sententiosum Senecæ, cum Tullii facundo videmus copulatum. Philo Hebræus Abrahamum inter Atheos tanquam Principem habitum & honoratum asserit, quia non vulgaribus verbis, sed rationibus (ut videbatur) utebatur divinis: *Honorabant eum, quasi suum Principem; neque enim sermonibus utebatur vulgaribus, sed divinitatem quandam præ se ferentibus.* Meritò Sermonum horum Authori respectus ille & veneratio debetur, siquidem stylus, rationes, & conceptus adeò sunt subli-

Philo de Nobilitate

mes

mes, & humanum fermè transcendunt, ut singulariter divina in eis influentia notetur. Salomon scientiam, seu literas, iteratò æstimando præfert auro: *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua.* Pari planè modo super impressione Sermonum horum requisitus, opinione mea, aureis etiam literis eos dignos judicaret. Ego ipsius judicio subscribo. Celsitudo tua velut Principis adeò prudentis, quod placuerit utique fieri mandabit. Ulyssippone in S. Francisco. 26. Februarij 1682.

Fr. Ioannes de Matre Dei.

LICENTIA RELIGIONIS SOCIETATIS JESU.

EGo Antonius de Oliveyra Societatis JESU, Provinciæ Brasiliensis Provincialis, potestate mihi facta speciali à Reverendissimo Patre nostro Joanne Paulo Oliva præposito Generali, concedo licentiam ut imprimi possit hic Liber secundæ partis Sermonum Patris Antonii Vieira, *ejusdem Societatis, Prædicatoris suæ Celsitudinis. Qui revisus, examinatus, & approbatus fuit per Religiosos doctos ejusdem Societatis per nos ad hoc deputatos: In cujus rei fidem hasce propria manu subscriptas, officii mei sigillo subsignavi.* Dabam Bahiæ 30. Junii 1681

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDICATORUM.

QUemadmodum primum, sic & secundum Admodum Reverendi Patris *Antonii Vieira* Societatis Jesu tomum præclarissimarum Concionum diligenter perlegimus. Quia ergò in eo nihil invenimus quod Fidei bonisve moribus adversetur, hinc illum non minus quàm primum, dignissimum iudicamus, qui per typos evulgetur. Sic sentimus Coloniæ 1691.

F. Adrianus Schönen Ord. Prædic. SS. Theolog. Magister.

F. Petrus Dietzinger Ord. Prædic. SS. Theolog. Doctor.

VIsis testimoniis Theologorum imprimatur Secundus ejusdem Auctoris Tomus. Coloniæ 12. Februarii 1691.

Fr. Leonardus Messen Ord. Præd. Magister & Inquisitor.

Licentia

Licentia & Extractus Litterarum
Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON, Prioris Cartusiæ, nec non Sacri Ordinis Cartusiensis Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STatim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonij Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis: per me ergò non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat, ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusiæ hâc 29. Martij. 1690.

Vester in Christo Confrater

F. INNOCENTIUS
Prior Cartusiæ.

Licentia Venerandorum PP. *Visitatorum*
Sacrri Ordinis Cartusiensis in Pro*vincia Rheni.*

NOs infrascripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi P. *Antònij Vieira* Societatis JESU ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiæ Coloniensis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum Typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

F. MARTINUS SCHUE
Prior Cartusiæ Trevirensis,
ac Provinciæ Rheni Visitator.

F. JODOCUS SCHWAB.
Prior Cartusiæ Moguntinæ,
ac Provinciæ Rheni Convisitator

INDEX

INDEX
SERMONUM ET THEMATUM
Qui in hac Secunda Parte continentur.

VIII. Sermo

SERMO

SERMO

DE
De S. ELISABETHA Regina Lusitanorum.
Habitus Romæ in Eccle sia Lusitanorum. 1674

Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas: inventâ unâ pretiosâ, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Matth. 13.

§. I.

Reginæ bis coronatæ: coronatæ in terra, coronatæ in cœlo: unâ, ex coronis fortunæ, & alterâ omnes excedente fortunas coronâ redimitæ, præsens festivè agitur dies. Mundus illam novit & compellat nomine Elisabethæ: nostra verò patria alterius nominis ignara, illam antonomasticè, sub nomine *Reginæ Sanctæ* veneratur. Sub titulo hoc, facilè supereminente universis, illam adhuc viventem, catalogo Sanctorum adscripsit factorum ipsius fama, quam vasallorum & subditorũ voces sunt subsecutæ; quas demùm veneratio, altaria, orbisque aggratulatio excepit. *Regina, & Sancta*; sermonis mei erit argumentum, geminusque discursus mei polus.

Citatus à me Evangelii textus, negotiatoris cujusdam nobis paradigma proponit, in quo tres istæ optabiles (quod rarum aliàs) circumstantiæ concurrunt: Substantia, industria, fortuna. Substantia: *Omnia quæ habuit*. Industria: *Quærenti bonas margaritas*. Fortuna: *Inventâ unâ pretiosâ*. Dives, industrius, Fortunatus. Enim verò quis iste est negotiator? Omnis iste, qui rebus terrenis Regnum Dei lucrifacere novit: *Simile est Regnum cælorum homini negotiatori*.

Mundus hîc, Auditores, ex tanta statuum, officiorum, & exercitiorum, publicorum & privatorum, politicorum & œconomicorum, sacrorum & profanorum varietate conflatus, nihil est aliud, quàm forum universale, à Deo institutum & privilegiatum, pro omnibus hominibus, ut in eo Regnum cœlorũ lucrifaciant. Quod Christus, in parabola Regis illius, qui differenter servis suis, bona sua ad negotiandum donec rediret, distribuit, clarissimè docet; *Negotiamini dũ venio.* Pro negotiatione terrestri quibusdam deest substantia: aliis habentibus substantiã deest industria: aliis habentibus substantiam simul cum industria novercatur fortuna. In negotiatione cœlesti contrarium protinùs accidit. Deus omnibus prærogat substantiam, offert fortunam, & exigit à cunctis industriam. Substantia, sunt dona naturæ; fortuna, sunt auxilia gratiæ: industria, cooperationis concursus. Rege dicente: *Negotiamini dum venio.* Servi, quibus ad negotiandum bona sua distribuit, erant tres: singuli de substantia participârunt; duo adhibuerunt industriam: tertio defuit fortuna. Sed quare huic defuit fortuna? quia neglectâ industriâ, creditum sibi talentum fodit in terram. Non latuit hoc Regem; ideoq; minus illi commisit. Porro quid binis aliis evenit? qui quinque talenta acceperat, operatus in eis, lucratus est alia quinque: & qui duo talenta acceperat, operatus similiter lucratus est alia duo: uterque pari fortunâ, quia æquali industriâ: ast ingressus cum majore summa, etiam egressus est cum majore lucro.

Nemo mundi hujus forum cum majore fuit ingressus substantiâ, quàm nostra Regina sancta, geminâ insignis coronâ: illâ Aragoniæ, hac Lusitaniæ. Negotiator Evangelicus tractabat de margaritis; S. Elisabetha, de coronis. Grandis substantia! de Reginâ quadam Lacedæmonia, Plinius lib. de summa felicitate illud narrat elogium: *Vna fæminarum in omni ævo Lacedæmoniæ reperitur, quæ Regis filia, uxor Regis, & Mater Regis fuit.* S. Elisabetha non solùm filia Regis, uxor Regis, & Mater Regis fuit: Sed qualis filia? qualis uxor? qualis Mater? Filia Regis, in quo omnium Europæ Regum unita erant insignia: Scilicet Petri Secundi de Aragoniâ. Uxor Regis, qui in omnibus Hispaniæ coronarum litigiosis processibus, suo tempore, arbitrum egit: Dionysii Regis Lusitaniæ. Mater Regis Alphonsi quarti, à quo omnes monarchiæ istius, & Christianitatis Principes descen-

Plin. l. de summa felicitate

descendunt, quorum nullus ibidem hodie degit, qui non optimum venarum suarum sanguinem Elisabethæ debeat. Magna mulieris felicitas: Grande talentum! verùm decuisse non videtur, mulierem esse: negotiari etenim, virorum est officium: *Homini negotiatori.* Consideratio-nem facit Evangelium: solutio-
Prov.31 v.10. nem dabit Epistola. *Mulierem fortem quis inveniet?* Ecquis in mundo mulierem inveniet fortem, mulierem virilem, viroque similem? Hoc totum innuit textus: fortem, masculam, viraginem. Quæstionis aut propositionis hujus à Salomone factæ exaggerationem & emphasim legens, prodituram mox putabam vel unam Juditham
Judith. 13 v.8. & seqq. cum pugione in dextera, & capite Holofernis in sinistra: vel unam
Judic. 4.v.21 Jaëlem clavo & malleo tempora Sisaræ transfigentem: vel unam
ibid. v.8. & seqq. Debboram in fronte exercitus turmas contra hostes ducentem, victoriamque de cæsis reportantem. Sed non sic respondet Salomon hîc: Verùm mulierem illam fortem, mulierem illam masculam, viraginem istam, &
Prov. 31.v.16. 18.v.24 plus quàm mulierem, *Negotiatricem* appellat. *Agrum emit, sindonem vendidit: & vidit, quia bona est negotiatio ejus.* Enim verò quomodo mulier illa negotiabatur? instar hominis istius Evangelici: Substantiâ, industriâ, & favente fortunâ. Substantia: *Dedit prædam domesticis suis.* ibid. Industriâ: *Non extinguitur in nocte lucerna eius.* v. 15. v. 18. Fortunatè præ omnibus: *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* v.29. Habemus nunc mulierem, viri adinstar, negotiantem. Restabat tantummodo pro S. Elisabethâ, ut memorabilis istius mulieris ortum, patriam, conditionemque nobis Salomon indicaret. Et hoc similiter fuit: insinuavit enim quod fuerit Regina, Hispana, & de Aragonia. Regina, *Purpura, & byssus, indumentum eius.* v. 22. Isto quippe tempore solis personis Regiis usus purpuræ in vestibus concedebatur. Hispana: *Procul, & de ultimis finibus pretium eius.* v. 10. Nam in Cosmographiâ antiquâ, & phrasi scripturæ, Hispania terræ extremum reputatur. Denique de Aragonia: & talis Aragonica, quod plus est: *Et spoliis non indigebit.* v. 11. Aragones enim omnium Hispanicarum nationum primi, novas acquirendo terras, nova maria, ignotas subjugando gentes, coronam suam spoliis nobiliorem ditioremq; reddiderunt. Porrò S. Elisabetha specialiter nata & educata fuit in brachiis Regis Jacobi de Aragonia, cognomento Conquisitoris. Ipse, ejusque

filius Rex Petrus, S. Elisabethæ Parens, in Hispania acquisierunt regnum Valentiæ, in Italia, regnum Siciliæ; in Mediterraneo, insulas Evísa, & Majorica. Neque hîc stiterunt spolia: illis succedente tempore adjecta sunt regna Corsícæ & Sardiniæ: posteà florentissimum & bellicosissimum regnum Neapolitanum: & tandem quid? ipsa Jerusalem, in qua Salomon visam descripserat mulierem fortem, de qua loquebatur, inter spolia natam, inter spolia educatam, & gloriosorum adeò spoliorum hæredem: *Et spoliis non indigebit*.

Hoc supposito, supposito etiam, quod nonnisi ex Evangelio loqui sciam; Thema, erit Sermo: illiusque assumptum, optima regni cœlestis negotiatrix. *Simile est regnum cælorum homini negotiatori*. Porrò S. Elisabetha, de regno ad regnum, de corona negotiata fuit ad coronam: non de regno & corona Aragoniæ, ad regnum & coronam Lusitaniæ: sed de regno & corona terrestri, ad regnum coronamque cœlestem; quod breviter innuit esse Reginam, & Sanctam. Duo hæc nomina, *Regina*, & *Sancta* ad invicem combinando videbimus, Reginam nostram istas tractando coronas, eâ industriâ fuisse negotiatam, ut coronâ Reginæ, lucrata fuerit, quòd major fuerit sancta: & coronâ Sanctæ promeruerit, quod major fuerit Regina. Major Regina, quia Sancta: & major Sancta, quia Regina. Regina Sanctorum omnium gratiam nobis impetrare dignetur.

§. II.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori.

REgina, *&* *Sancta*: & quia Sancta, major Regina. Hinc discursus noster sumet exordium: omniumque primò, optimæ regni cœlestis negotiatricis ostendet successum.

Summam, Coronâ majorem, mundus prærogare nequit. Sed quamvis coronæ dent ponantque leges, non tamen legum sunt merces: ego saltem mercem istam ab igne, mari, & piratis non assecurarem: ipsæ etenim coronæ frequenter sunt rapina, spolium, incendium & naufragium. Asserendo sibi regno terrestri, nullum coronâ oportunius est talentum: in acquirendo verò regno cœlesti, sunt quid infimæ sortis. Agedum, capiti Cyri imponite coronam; & regnum sibi acquiret Balthasaris: eandem imponite capiti Alexandri, & subjugabit sibi regnum Darii. Ponite eam non in capite, sed

animo

Cæsaris; & libertatem opprimet patriæ, & florentissimam rempublicam, in superbissimum & violentissimum convertet imperium. Ad acquirendum regnum cœleste, nec Balthasari, nec Dario, nec Alexandro, nec Cæsari, neque ipsi Cyro, quem Deus Regem suumque christum seu unctum vocabat:
Isa. 45. v.1. cabat: *Christo meo Cyro*; quicquam proderunt coronæ.

Postquam in Evangelio nostro aliquam quæsivi coronam, quamvis nullibi aliàs Christus ita multiplicarit similitudines, tamque diversos, quibuscunque statibus & officiis, regnum cœleste acquirendi ostenderit modos, Regis officium hîc non invenit. Invenietis unum agricolam, unum mercatorem, unum piscatorem, literatum aliquem aut Doctorem, sed nullatenus Regem. Quare? nunquid etiam Reges sunt personæ, quæ in parabolam adductæ, majestate suâ, & purpuræ pompâ scenam illustriorem reddere queant? vel maximè: quod & Christus ipse frequenter fecit. Notate tamen, quid parabolæ & paradigmata Regum
Matth. 22. v.2. & 11. nobis dicant. *Regi, qui fecit nuptias filio suo*: *Intravit Rex ut videret discumbentes*:
Luc.14 v.31. *Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem?*
Luc.19 v.12. *abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum.* Reges nuptias facientes, convivia celebrantes, bella moventes, exercitibusque imperantes, regnis acquirendis operam navantes invenietis in Evangelio: regno verò cœlorum acquirendo insudare, indigna tam sublimibus personis negotiatio videtur. Christus saltem parvulis regnum asseruit cœlorum. *Sinite parvulos venire ad* Matth.
me, talium est enim regnum cælo- 10. v.
rum. Huc spectant agricolæ in 14.
agris, mercatores in foris, piscatores in aquis, Doctores in pulpitis. In aulis verò, in palatiis, in thronis, sub palliis quid invenietis? Nuptias, convivia, festa, comœdias: & per cupidinem & ambitionem exercitus, bella, acquisitiones. Ecce quare Coronæ non idoneæ, saltem periculosæ sint merces ad negotiandum, seu regnum cœlorum lucrifaciendum & comparandum. Reges, & bellicosos, Reges & politicos, Reges & deliciis deditos; quotquot volueritis invenietis: ast Reges & Sanctos, nonnisi rarissimos. Sacram Paginam inspicite, ubi hoc solum certitudinaliter innotescit, quod ex tot Regibus, qui populum Dei gubernârunt, tres tantùm legantur Sancti: David, Ezechias, & Josias. Magnus eò tempore Sanctorum fuit numerus, longa Regum

viguit series & successio: sed Reges & Sancti, sanctitates & coronæ? tres.

Verùm si adeò difficile est, Regem esse & Sanctum, multò sanè difficilius est, Reginam esse, & Sanctam. Ex eodem hoc patet exemplo. Ex omnibus Regibus Israël & Juda, tres tantùm leguntur Sancti, Reginarum verò nulla legitur sancta. Ubi ulterius considerandũ superest, quod numerus Reginarum, illo tempore, Regum numerum incomparabiliter excedebat: quia permissa erat & usitata polygamia. Et sicut hodie majestatem magnificentiamq; auget satellitum frequentia: pari modo eandem tunc ostentabat Reginarum multitudo. Reginarum, quas David habuit uxores, præter alias multas, septẽ novimus nominatim: Porrò Jeroboam decem & octo habuit: Salo-
3. Reg. mon verò solus septingentas: *Fue-*
11. v. 3. *runtq; ei uxores quasi Reginæ, Septingentæ.* Deniq; ab origine mundi usque ad Christum, quo inter medio temporis spatio, ad minus quatuor millia annorum fluxêre, in nullo Regno, aut natione sanctam legetis Reginam, nisi Esther. Quæ causa? Quare difficilius est, Reginam dari sanctam, quàm Regem sanctum? quia licet in Rege & Reginâ fortunæ sit parilitas; mulieribus major inest vanitas. Vapores coronæ non ascendunt in cœlum, sed descendunt ad cerebrum. Davidis & Michol capiti eandem imponite coronam: in capite Michol, densas excitabit fumigationes: in capite Davidis nullus exurget vapor. Quod si opponitis, Davidem fuisse humilem & sanctum: aliunde petamus exemplum. Cunctorum mundi Regum vanissimus fuit Assuerus; nihilominus Vasthi Regina adhuc fastuosior fuit. Omnium Israëliticorum Regum superbissimus fuit Rex Achab: Regina Jezabel, Achabo elatior fuit. In memoriam veniat Regina Athalia, quæ meritò altera Judæorum Medæa sive Semiramis censeri potest. Erat Mater, & Avia (quod plus est) quia vana & ambitiosa, omnes, ex Ochoziâ filio, nepotes suos è medio tollere præsumpsit. De nullo hominum legitur, tale quid fuisse attentatum. Patres & Expositores causâ hujus investigatâ, non dant aliam, quàm quod mulier fuerit: *Quia fœmina erat*, ait Abulensis cum Abul.
cæteris omnibus. Fœmina fuit Athalia, fœmina fuit Jezabel, fœmina Vasthi, fœmina Michol, fœmina denique Eva. Et in omnibus istis vanitas prævaluit virtuti.

§. III.

Condona mihi, Regina sancta, discursum istum: Sed condonare

re noli: siquidem ad æstimandum pretium, exaggerandam excellentiam, extollendamque gloriarum tuarum magnificentiam totus directus fuit & ordinatus. Minor sanè Elisabetha foret sancta, nisi sanctitas mulieri & coronæ superimposita fuisset. Ex duabus istis materiis, unâ tam fragili, alterâ tam pretiosâ: ex isto vitro, & hoc auro fabrefactum fuit subsellium, quod Elisabethæ statuam ad siderum usque altitudinem sublimavit. Verùm antequam veritatem hanc ulteriùs expendamus, voci Evangelii aures accommodemus, quod illi reclamare videtur. Modus acquirendi Regnum cœlorum, formaque hujus, docente Christo, in dando, derelinquendo, omnibusque, quæ negotiator possidet, renunciando, consistit: *Dedit omnia sua & emit eam.* Proinde si Elisabetha renunciando coronæ, desiisset esse Regina, rectè diceremus, quod corona terresti fuisset lucrata cœlestem: ast vixit Regina, mortua est Regina; neque renunciavit coronæ. Scio equidem, quod renunciare coronæ, cum hæc res maxima sit mundi, maximè quoque arduum, non tamen hinc impossibile existat. Cujus exemplum præsens hoc sæculum meruit videre: posito quod præterita simile non videtint: Roma illud coram intuetur. Quandam nimirum ex primis Europæ coronis, orthodoxæ fidei amore, Regnum illud, quod solæ Petri claves reserare possunt, sibi asserendi & assecurandi desiderio, generosè resignatam, & gloriosè dimissam. Utquid igitur Elisabetha non dimisit omne illud, quod revera est omne totius mundi? *Omnia quæ habuit*? quare non renunciavit neque dimisit coronam, ut Evangelio sese conformaret?

NB. Regina Suecia Christina.

Dico primo. Elisabetha coronam, non dimittendo, dimisit; eidemque, non renunciando, renunciavit. Elisabetha erat Regina, sed qualis Regina? Regina, continuum cilicium purpurâ tegens: Regina, inter regiæ mensæ delicias, totum quasi annum jejunando in pane & aqua transigens. Regina, in comœdiis ludicrisque spectaculis, tota orando & contemplando cœlo & cœlestibus intenta & absorpta: Regina, sub corona, capite & corde, coronæ Christi spinis transfixa: Regina, à Regni sui Proceribus & magnatis adorata, & in summo honore & veneratione habita; quæ pauperum nihilominus advoluta pedibus illis inserviens, pedes eorum propriis lavabat manibus, extergebat, curabat, & osculabatur vulnera. Hoc planè pacto Elisabetha utebatur coronâ

ronâ, in Reginæ personâ duo adeò distantia uniendo & consociando extrema, nec non dúo ex diametro opposita sibi exercitia. Et hac ratione illam non dimittendo, dimisisse coronam affirmo. In cujus probationem textus mihi S. Pauli servit, qui quamvis tritus admodum & vulgaris sit, in tantum nihilominus difficilis est, ut, quamvis expositores in eo elucidando variè desudarent, genuina & magis propria, & adæquata ipsius expositio adhuc desideretur: *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens.* q. d. verbum æternum, cum esset Deus essentialiter, patrique coæqualis, assumptâ sibique unitâ naturâ humanâ, exuit quasi, & à se dimisit totum quod habebat, & quod erat. Quod majore adhuc emphasi Apostolus confirmat: *Exinanivit semetipsum.* Vasis adinstar quod inversum & effusum, omni contento emisso, vacuum remanet, fecit & mansit Deus homo factus. Videtis nunc obscuritatem, non Theologi tantum, sed omnes. Deus incarnatus nihil amisit eorum, quæ habebat, nec quicquam dimisit illius, quod erat. Erat Deus, mansitque Deus: erat infinitus, mansitque infinitus: erat immensus & æternus, mansitque immensus & æternus: erat impassibilis & immortalis, mansitque impassibilis & immortalis. Si ergo nihil deseruit, abdicavit, aut dimisit eorum, quæ aut erat, aut habebat: Quomodo S. Paulus sese expoliasse, & quasi effudisse eum adstruit: *Exinanivit semetipsum?* Profundè illud adstruit Apostolus, facti possibilitatisq; modum adjungens: *Formam servi accipiens cum in formâ Dei esset.* Verùm est, quod Deus hominem induens nihil perdit, aut dimisit eorũ, quæ erat aut habebat: nihilominùs assumpsit & univit illi, quod erat, totaliter contrarium. Porrò assumere & unire in eadem persona & supposito adeò distantia: illud fuit exuere & expoliare se ab omni eo, quod erat, absque exuere & expoliare. Erat Deus, & factus est homo: erat æternus, & in tempore est natus: erat immensus, & loco est commensuratus: erat impassibilis, & est passus: erat immortalis, & est mortuus: erat supremus omnium Dominus, & infimus factus est infimus omnium servus: Dominum verò servire, immortalem mori, impassibilem pati, immensum loco circumscribi, divinum fieri humanum; non solùm fuit assumere, quod non erat: sed dimittere quod erat. Dimittere non dimittendo; hoc quippe impossibile erat: sed dimittere

ad Philip. 2. v. 7.

mittere non dimittendo; hoc quippe impossibile erat: sed dimittere retinendo, dimittere conservando, dimittere, non dimittendo: *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, cum in forma Dei esset.* Istud fecit Verbum: idem fecit Elisabetha, conformiter Evangelio, ejusdem authorem examussim imitata. Regina, cum majestate & coronâ. Sed qualis corona, qualis majestas, qualis Regina? Corona, sed corona sine dimissione dimissa: omnem enim pompam splendoremque dimisit mundanum, quo magnificantur coronæ. Majestas, sed sine renunciatione renunciata: omni enim fastui & ostentationi, nec non Idololatriæ, quâ majestates adorantur, renunciavit. Regina, sed Regina non Regina: sepositâ enim tituli sublimitate, nihil eorum in Elisabethâ apparebat, quæ in aliis Reginis intuentium oculos in admirationem rapiunt, eo ipso præ cæteris magis existens admiranda.

Hoc pacto Regina Elisabetha reliquit coronam & omnia quæ petebat Evangelium: *Omnia quæ habuit.* Enimverò si coronam reliquit non relinquendo, quare eam non reliquit relinquendo? Quare non repudiavit mejestatem? quare non desiit esse Regina, coronam vel refutando oblatam, vel resignando acceptatam? Respondeo, in hoc ipso maximam ipsius negotiandi industriam constitisse: ut retentâ summâ, manens Regina, id lucraretur, quo major esset Sancta. Summum, seu unicum bonum, quo supremæ mundi dignitates gaudent, est, eas esse gradum, quo mediante, virtus magis sublimetur: & esse suppedaneum regium, quo sanctitas ad majorem ascendat æstimationem. Sanctus fuit David, sanctus quoq; fuit Abraham: & hic quidem antiquior & prior illo. Nihilominus S. Matthæus Christi recensendo genealogiam, Davidē Abrahamo anteponit: *Filii David: filii Abraham.* Matth. 1.v.1. Porrò si Abraham æquè, & primæ classis sanctus, veluti David, & antiquitate præcedebat, quare Davidi postponitur? Angelicè rationē hujus reddit D. Thomas. D.Th. Quia, quamvis Abraham esset sanctus, & sanctitate æqualis Davidi, David erat sanctus, & simul Rex: quod in Abrahamo non concurrebat. Sanctitas Abrahæ, quantumvis magna, erat sanctitas sine coronâ: Sanctitas Davidis, erat sanctitas coronata, & sanctitas imposita coronæ, est sanctitas major.

Quare? Quia in Majestate, in sublimitate, in potestate, in adoratione, aliisque coronas comitantibus circumstantiis, omnia

concurrunt contraria, quæ virtus & sanctitas habere possunt: porrò virtus in suis conservata contrariis, duplex virtus existit. Unam ex notatu dignissimis S. Augustini auscultate sententiam: *Audiat omnis ætas quod nunquam audivit.* Et quid omnes audient ætates? de partu virginis ita loquitur: *Virgo partu suo crevit, Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Hæc ultima verba penso. S. Augustinus sanctissimam V. Mariam, concipientem, parientem, Virginemque permanentem non conservâsse solùm, sed duplicasse Virginitatem affirmat: *Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Casu quo de aliâ loqueretur virtute, doctrina illa nullam perplexitatem aut difficultatem haberet: de Virginitate verò impossibilitatem involvere videtur: Virginitas enim in indivisibili consistit. Est integritas perfecta, illibata, intemerata, nec in- nec decrementum nec plus, nec minus admittens. Si ergò excellentissima ista & Angelica virtus, nec imminutionis, nec additamenti capax existit, quo pacto S. Augustinus, eam in Virginis partu auctam & duplicatam fuisse asserit? quia fuit virtus, etiam in contrariis suis integritatem conservans. Concepisse, peperisse, filium habere, Virginitati contrariantur: & quod sanctissima Virgo Maria maneat virgo, cum sit Mater, est dupliciter Virginem esse: *Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Tales fuêre Elisabethæ virtutes. Maximus virtutis hostis & adversarius, est magna fortuna, quantoque hæc major, tantò major etiam inimicus illius. Humilitas, mundi contemptus, moderatio, temperantia, paupertas voluntaria &c. In hominibus aliis virtutes sunt simplices: Eædem verò conjunctæ coronæ in capite, sceptro in manibus, augusto in Throno collocatæ, virtutes sunt duplicatæ: quia suis sunt contrariis conjunctæ. Humilitas sociata majestati est humilitas duplicata: moderatio conjuncta potestati supremæ, moderatio est geminata: contemptus mundi, hoc ad pedes posito, contemptus est mundi duplicatus: paupertas cum divitiis, abstinentia cum deliciis, modestia cum adulatione, est paupertas, abstinentia, mortificatio, modestia duplicata: quælibet enim earum non est rosa inter spinas: sed rubus inter flam̃as. Quia verò negotiatrix nostra cœlestis suum novit lucro inesse periculum, consultius putavit non dimittere coronã, sed eidem associare virtutem: non repudiare majestatem, sed eidem copulare sanctitatem: ut tanquam

S. Aug.

Re-

Regina, & simul Sancta, etiam major esset Sancta, quia Regina.

Verùm enim vero, si totum hoc admirabili adumbratum figurâ oculis arbitrari libet, eos mecum, vel cum S. Joanne in cælum attollite. S. Joannes in Apocalypsi sua scribit: *Signum magnum apparuit in cælo.* Moxque signum illud & majestatem ejus describendo ait: quod mulier pedes habuerit in cælo infimo, quod est luna: *Luna sub pedibus ejus.* Corpus in quarto cælo, quod est solis: *Amicta Sole*: Et caput in cælo octavo, quod est stellarum: *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.* Magna Mulier, magnum prodigium, & magna Elisabethæ delineatio! Mulier, quam degentem adhuc in terra, jam merita collocârant in cœlo: *Signum magnum apparuit in cælo.* Mulier, quæ mundanam omnem sic vilipendebat pompam, ut sublunaria cuncta pedibus substrata calcaret: *Luna sub pedibus eius.* Mulier tam copioso lumine gratiæ illustrata, ut solis instar, in oculis Dei & hominum corusçaret: *Amicta Sole.* Mulier omnibus perfectionum charismatibus, donisq; supernaturalibus sic exornata, ut totus virtutum, alterque stellarum chorus ipsi texuerint adornârinque coronam: *Et in capite eius corona stellarum duodecim.*

Apoc. 12. v. 1.

Hucusque Elisabetha sancta. Verùm, cum prodigiosa hæc mulier sit tanta, poteritne adhuc evadere major? cum sit tam sublimis, poteritne altius scandere? In cœlo jam degens, nunquid fieri poterit magis cælestis? Immo verò. Sed quomodo? Si cælesti addatur Regium: & supposito *Sanctæ*, circumstantiæ copulentur *Reginæ.* Sic fuit, sicque vidit idem Propheta.

Et datæ sunt mulieri alæ duæ Aquilæ magnæ & volavit. Aquila avium est Regina: porrò mulier alis instructa aquilinis, est Mulier regiis gaudens prærogativis: est Mulier circumstantiis decorata Reginæ. Enimverò notate, Joannem non dicere, mulieri datas fuisse alas Aquilæ simpliciter; sed cum additamento, *Magnæ*: *Datæ sunt mulieri alæ duæ Aquilæ magnæ.* Interrogo igitur, quænam in hoc mundo aquila est magna, & quænam ejusdem duæ sunt alæ? Nullus dubitat, quin Aquila magna, sit Hispania, utpote maximè dilatata totius universi Monarchia: Aquila Regia tot coronis redimita. Similiterq; extra dubium est, binas hujusce Aquilæ alas esse, hinc Regnum Aragoniæ: & illinc Regnum Portugalliæ. Hæc non mea, sed Cosmographorum est partitio, qui Hispaniam in tres partes, seu tres

Apoc. 12. v. 14

dividunt Hispanias. Hispaniam Beticam, Hispaniam Tarraconensem, & Hispaniam Lusitanicam. Corpus & caput hujus magnæ Aquilæ, est Betica, utramque Castellam, novam scilicet & veterem complectens. Binarum alarum altera est Hispania Tarraconensis, id est Aragonia, à Tarragona nomen sortita Aragona: alarum altera est Hispania Lusitanica, id est, Portugallia, à Luso dicta Lusitania. Nunc ad rem & materiam. Postquam cœlum Elisabetham adeò magnificavit; postquam ad sublimem adeo perfectionis gradum evexit: postquam omne pretiosissimum & splendidissimum thesaurorum suorum in eâ recondidit, quid Deus fecit? *Datæ sunt mulieri duæ alæ Aquilæ magnæ.* Addidit, & accrescere fecit prodigiosæ huic mulieri duas alas regias Aquilæ magnæ Hispaniæ: In nativitate illã Aragoniæ: & in matrimonio, hanc Lusitaniæ seu portugalliæ. Et, ad quid? *Ut volaret.* Ut binarum harum alarum remigio, Elisabethæ magnitudo elevata, ad majorem proficeret magnificentiam, altitudo ad majorem sublimitatẽ, splendor ad majorem fulgorem, cœleste ad magis cœlicum: Sanctitas denique ipsa ad majorem proveheretur sanctitatem. Elisabetha sancta, quia sancta: & major sancta, quia Regina. Sancta, quia sancta: hinc in cœlo collocata: *Signum magnum apparuit in cælo.* Et major sancta quia Regina: hinc in cœlo jam collocata alis aquilinis, circumstantiisq; Regiis est amplificata: *Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ.*

Hoc si fidem penes vos non inveniat, iisdem subvecti alis, à cœlo stellato, ubi eam S. Joannes vidit, ad cœlum empyreum ascendamus: ubi David illam fuit contemplatus: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Vidi, inquit David, Reginam quandam à dextris Dei consistentem, diversicoloribus ornamentis indutam: interius, tunicâ auro intertextâ, *in vestitu deaurato*: exterius, chlamide diversicolore amictam, *circumamicta varietate*: Ecce quomodo Regina nostra sancta, in cœlo, gemino rutilat ornatu: interiore uno, amictu scilicet Reginæ, quem induit primò, ideoq; intertexto auro, in vestitu deaurato: exteriore altero, scilicet S. Claræ, quem superinduit posteà, & hinc coloris varii (Leucophæi scilicet seu Grisei, & albi) *Circumamicta varietate.* Utrumnam indumentorum horum illi in cœlo majestatem gloriamque amplificavit? illudne interius, an hocce exterius? illudne auro textum, an hoc cilicinum? Illudne regium,

Psalm. 44. v. 10.

an

an hoc Religiosum? Ego affirmare ausim quod utrumque, sed sibi alterutrim superindutum: quia habitum religiosæ, superinduit cultui Reginæ: quia cilicium superimposuit cicladi auro textæ: quia vestem exteriorem superinduxit interiori. Et hinc omnis illi gratia decorq; accessit teste Davide: *Omnis gloria eius ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Gratia decorque vestis exterioris, ab interiore illi provenit. Habitus S.Francisci & S.Claræ, ex splendidissimis & pulcherrimis cœli ornamentis & indumentis censetur; illud ipsum verò, in Elisabetha, Regio cultui superimpositum, majorem spendorem, majorem lucem decoremq; conciliat, omnis enim gratia & pulchritudo, à cælaturis texturisq; aureis, in fimbriis elucentibus, illi advenit: *Omnis gloria eius ab intus, in fimbriis aureis.*

Enimverò David curiosius interrogatus de qualitate operis seu laboris texturæ in fimbriis, illud similiter innuit expresse, *in fimbriis aureis*: textus Hebraicus habet, *in Scutulatis*. Cælatura & textura in fimbriis habitus cilicini regii, quo induta erat Regina, elucens, opus erat & textura aurea, formata & infibulata scutis: *In scutulatis*: Quæ verò illa sunt scuta? sunt illa quæ lateribus Elisabethæ cernitis appicta. Scutum insignium Aragoniæ: & scutum insigniū Portugalliæ. Ita ut textura fimbriarum vestimento, quo Elisabetha ad dexteram Dei ostenditur gloriosa, adaugens splendorem, sit opus artificio mirabili, ex duobus scutis altrinsecus sibi innexis palis inter Quinos, & Quinis inter palos emicantibus sit contextum: *in scutulatis.* Porrò in Regiis scutis grosso & aspero cilicio superinductis, omnem ornatus excellentiam, omnemq; filiæ Regis decorem & gloriam consistere, David asseverat: *Omnis gloria filiæ Regis ab intus.* Si enim Elisabetha gloriosa & exaltata est in cœlo, quia Sancta: multò sanè magis sublimata est, quia Sancta est, & insuper Regina: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.*

§. IV.

Vidimus Elisabetham majorem esse Sanctam, eò quod sit Regina: restat nunc videre, quod major sit Regina, quia Sancta. Hic præstantissimæ regni cœlestis negotiatricis secundus optatus fuit successus: & in hoc negotiatori Evangelico perquam similis. Fortuna vix unquam hominum exæquat desideria: quæ si tanta foret, ut non exæquaret solùm, verùm etiam vota hominum excederet, maximam esse oporteret, quàm

quis sibi imaginari posset. Talis fuit negotiatoris illius Evangelici. Hic anxiè bonas inquirebat margaritas, *Quærenti bonas margaritas*. Porrò, cùm nonnisi bonas vulgarisque pretii inquireret, tam propitiâ sibi fortunâ est usus, ut tanti valoris invenerit margaritam, ut omnium aliarum, totiusq; substantiæ æstimationem excederet: *Inventâ unâ pretiosâ margaritâ, dedit omnia sua, & comparavit eam*: ast favorabiliore adhuc fortuna Elisabetha fuit gavisa. Elisabetha non quærebat coronas, sed potius quærebatur à coronis: proinde, quia quærebatur à coronis, ipsa quærebat sanctitatem: ex qua, amplificatâ sibi coronâ, major evasit Regina. Tam sublimis & tanta dignitas est Reginæ, ut majorem amplitudinem non admittere videatur. Sed Elisabetha prærogativâ sanctitatis, Reginam dignitate excessit. Fuit enim Regina majore potentia; majore jurisdictione, Regina: majore imperio, Regina.

Ex adductis contra Christum accusationibus, quæque causam contra ipsum evicit, una fuit, quod faciendo se Regem jurisdictioni
Joan. 19 v. 12. Cæsaris præjudicaret: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari*. Omnes SS. Patres & Expositores calumniam istam impugnando, quinque millium testimonio confutant: Isti quinquies milleni fuerunt, qui miraculosè à Christo pasti & satiati in deserto, verum illum agnoscentes Messiam, Regem acclamare & constituere intendebant, quando Christus, ut se non talem Regem, qualem ipsi, aut homines creare possent, esse ostenderet, fugit in montem. Luculenta sanè probatio, non ambire se regnum, de quo fuerat accusatus. Enim verò S. Leo Papa altiore consideratione, inter ipsos accusatores se se statuens argumentatur pro illis: *Ne in totum inanis videatur objectio, discute diligenter Præses*. S. Leo. Pilatus examinatâ diligenter causâ facilè deprehendet, non totaliter falsam esse accusationem. Judæi, dicendo Christum se fecisse Regem, loquebantur veritatem: dicendo se fecisse Regem, velut Cæsarem, hîc sunt mentiti. Oportuisset dicere, quod Regem se fecisset Cæsare ipso, cunctisque regibus aliis majorem. Quare? Pontificem facundissimum auscultate. *Cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis donavit eloquium: febres abegit, dolores resolvit, mortuos suscitavit: magnum prorsus Regem ista demonstrant*. Et in his omnibus, quamvis se non Regem

velut Cæsarem, reliquosque omnes mundi Reges tali potestate destitutos probavit: nihilominùs se Regem omnibus illis majorem demostravit.

Idem de S. Elisabetha asserere licet. Frequentabat illa, à se majoribusve suis exstructa & fundata nosocomia, mox quacunque infirmitate detenti advolabant infirmi. Quid accidit? Quid subsecutum fuit? Elisabetha faciente super eos crucis signum, cæci visum, muti loquelam, surdi accipiebant auditum, debiles & claudi gressu recepto exiliebant, mortui seu quasi mortui resurgebant. Magnam prorsus Reginam ista demonstrant. Reginis aliis, Regibusque aliis, idem ut omni sua potentia præstent, dicite. Debiles, claudos, cœcos, mutilos & mancos facere possunt faciuntque Reges. Hoc si non creditis istos adite campos, istos lustrate exercitus, istas frequentate aulas: ibi videre licebit alios cum grallis, alios pedibus truncatis, illos sine brachiis, alios oculis orbatos, alios auribus seu naso mutilatos: nonnullos elingues digitis eleëmosynam petentes: alios denique multiplicibus vulnerum cicatricibus, facie totoque corpore deformatos & horridos. Homines miseri, homines non homines, sed pars hominis, quis huc miseriarum vos adduxit? Pater, servitium Regis: ex præliis tales redijmus. Hoc facere possunt, Reges, tantòque majore facilitate, quantò majore potentia pollent. Non sic Elisabetha: erat Regina, quæ pedes, manus, visum & auditum restituebat. Notate fastum & tumorem, quo de Regibus dicitur: quod sint Domini vitæ. Domini vitæ? legant ad marginem titulorum horum glossam Christi: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*. Domini sunt vitæ, non ad dandam, sed tollendam vitam. Reos vos occidere possunt per justitiam: innocentes vos occidere possunt, per tyrannidem: pusillo vos animo, & pavidos, vel torviore aspectu, vel oculi nutu perimere possunt: vitam verò dare & salutem, regalium jurisdictionum & potestatum limites excedit. Hoc Regum omnium veracissimus candidè confessus hortatur: *Nolite confidere in Principibus, in quibus non est salus*. Elisabetha verò vitam & salutem poterat conferre: siquidem vitæ & salutis erat Domina, & proinde Reginarum omnium maxima. *Magnam prorsus Reginam ista demonstrant.*

Matth. 10. v. 28

Psalm. 145. v. 3.

§. V.

DEmonstratio alia in grandioribus corporibus. Venit quandoq;

doque S. Elisabetha in Santarem, Trajectura, Tagum, prævie præparato celoce Regiæ ipsius personæ adornato: aderant scaphæ & cymbæ pro aulicis. Et ecce, vix ad ripam accedente Elisabethâ, fluvius de repente dehiscens binos utrimque cristallinos exhibebat muros: piscibus velut ad fenestellas & cancellos attonitis, & ad prodigium obstupescentibus, Elisabetha baculum manu tenens, per novam illam plateam, limo viridi stratam super aureas gradiebatur arenas. Nemo, me ex affectu loqui, existimet. In simili casu testatur id Spiritus sanctus: *Campus germinans de profundo nimio.* De Lusitania nunc in Palestinam: de Tago ad Jordanem transeamus. Jordanis ad arcæ conspectum substitit (caput similiter coronatum: *Facieśq; supra coronam auream per circuitum*) David casum describens exclamat: *Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Iordanis, quia conversus es retrorsum?* Fluvie, quare subsistis? Mare, quare fugis? quid vidisti? perpulchra Davidis prosopopœia, sed in minori theatro: nostrum verò est majus. Porrò quonam cum fluvio, quove cum mari loquebatur David? Mare erat mortuum, alio nomine, vallis Salivarum: erat quippe Oceani saliva. Mare illud mortuum,

Sap. 19. v. 7.

Exod. 25. v. 11.

Psalm. 113. v. 5.

ex mari Caspio scaturiginem trahit: fluvius eras Jordanis, ex duabus effusionibus, una Jor, alterâ Dan in unum coeuntibus coalescens, qui mari mortuo tandem immixtus absorbetur. Tantilla erat fluvii istius magnitudo, quem exiguus lacus unico velut haustu absorbebat, ut inquit Prophetha: *Et fiduciam habet, quod influat Iordanis in os ejus.*

Job. 40. v. 18.

Conferte nunc, si lubet, fluvium cum fluvio, mare cum mari. Quemadmodum arca testamenti illa transiit parte, ubi Jordanis aquæ, maris mortui commiscentur undis: ita Elisabetha, illâ Tagi transiit parte, ubi aquæ illius cum oceani confunduntur undis. Oceanus lacus est vastissimus & immensus, ut solus aquæ elementum reputetur: infinitaque extendendo brachia, quasi digitorum extremitatibus, orbis totius fluviorum excipit tributum. Et hoc mare à facie Elisabethæ retrogressum recessit. Quis verò fluvius erat? superbissimus ille Tagus, primus oceani illius domitor: cui unionibus & margaritis homagium exolverunt fluvii Indus & Ganges, non juncis & herbis, velut pater eorum Tyberis, sed laureis ex carbunculis, & pileis coronati adamantinis. Vastissimum illud mare, superbus hic fluvius, novam, quam

pedibus

pedibus calcaret, detegendo terram, Elisabethæ transitum præbuêre: Porrò David interrogationi suæ respondendo dixit: *A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob*: in quo maxima prodigiis excellentia consistit. Ibi Jordanis, hîc substitit Tagus: ibi arca coronata, hîc Elisabetha insignis coronâ: ibi arca, hîc Elisabetha sicco transiit vestigio: ibi, quia fluvius reveritus faciem Dei: hîc, quia vidit faciem Elisabethæ. Ibi, quia vidit faciem Domini Israël: hîc, quia vidit faciem Reginæ Portugalliæ: *A facie Domini, à facie Dei Iacob*. Enimverò, Deum visum fluminum refrænare torrentes, est esse Deum: sed flumina eandem præsenti Elisabethæ exhibere reverentiam, pensate, an non sit esse Reginam, & plus quàm Reginam? sin verò: eundem interrogate Tagum, quoties ab aliis fuerit trajectus Reginis, quemvè ipsis exhibuerit honorem. Trajecerunt illum Theresiæ, Dulces, Mafaldæ, Urracæ, Leonoræ, Ludovicæ, Catharinæ: Et Tagus quid? consueto sibi decurrebat fluxu. Elisabethæ (Romanâ loquamur phrasi) Elisabethæ soli, & non Reginis aliis cursum suum sistebat Tagus, quia aliæ erant Reginæ: Elisabetha erat Regina & Sancta, ideóque major Regina.

Psalm. 113. v. 7.

§. VI.

Decreveram hîc meum finire sermonem: Sed Veris novitas ad contemplandum rosas me invitat. Elisabetha magnam aureæ argenteæque monetæ summam pauperibus erogandam in marsupio suo gestabat: interroganti Regi, quid gestaret? Respondit, Rosas. Enimverò, hoc tempore rosas? & quomodo? replicat Rex. Marsupium aperiente Sanctâ apparuerunt Rosæ. Nunquid Regina aut Rex est in mundo tali præditus potestate? Ingentem pecuniæ summam profundere, immensósque thesauros floribus, hortis, immò umbris, (quod minus est) insumere possunt, idque faciunt Reges: Sed ex monetâ aureâ facere rosam, substantiam aliquam convertere in aliam, & granum auri in granum mutare arenæ, nec omnes quidem simul sumpti Reges mundi possunt: sed sublimioris illud opus est potentiæ. Misit Deus Moysen in Ægyptum, cum titulo, *Deus Pharaonis: constitui te Deum Pharaonis*. Titulus videtur exorbitans, & superfluus. Pharao erat Rex Ægypti, sit Moyes Rex Pharaonis, & sufficit. Quare Deus Moysi, non titulum Regis tribuit, sed Dei? Quia justum erat, ut titulus potestati responderet. Moysi, Virga in serpentem, Nilus in san-

Exod. 7. v. 1.

guinem, aqua in ranas, pulvis in muscas erant convertenda: substantias verò convertere in alias, potestatis est omnium Regum potestatem transcendentis. Moyses igitur non Rex, sed Deus Pharaonis nuncupetur. Cognovit hoc ipsum diabolus suas adornando tentationes. Proinde dicens Christo, ut lapides converteret in panes, addidit: *Si filius Dei es.* Omnia mundi regna offerendo, subticet: *si filius Dei es.* Porrò si lapidum conversionem in panes suadendo, filium Dei nominat, quare omnia mundi regna offerendo, illud similiter non facit? in promptu causa est: quia regni unius, aut multorum, immò omnium totius mundi regnorum conferre dominium, humanæ potentiæ sphæram non transcendit: Substantias verò convertere in alias, sublimioris quàm humanæ, etiam regiæ, immò divinæ solius potentiæ opus est. Talis fuit Reginæ istius potestas, præ omnium Regum Reginarumq; mundi hujus potestate. Sed debitè necdum expensa est miraculi excellentia.

Enimverò miraculum, in conversione pecuniæ in rosas non cõsistit: sed in quo? in dicendo: *sunt rosæ*: & statim esse rosas. Esse rosas; eò quod Elisabetha solummodò dixerit, pecunias esse rosas, est miraculum ex ore Dei solius procedens. Quod S. Paulus mirificè expendit: *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Hæc maxima potestatis illius est gloria, & suprema verbi ipsius potentia: sufficit quippe ut ille rerum nomina vertat, & hæ naturam mutent: & hoc quod erat, esse desinat: & quod non erat, existat. Quoties verò Deus miraculum istud patravit? semel tantùm, & quidem in miraculorum suorum, omnipotentiæq; suæ operum maximo. In Sanctissimi Sacramenti institutione, Christus panem in Corpus suum transubstantiare volens, quid fecit? panem, quem manibus tenebat, suum esse Corpus dixit; *Hoc est Corpus meum*: Luc. 22 v. 10. sufficitque panem dicere suum Corpus, ut quod erat panis, desineret esse panis: & quod non erat suum Corpus, esset suum Corpus. Creando mundum, simile non fuit operatus miraculum. Jussit fieri, & facta sunt: *Ipse dixit, & facta sunt.* Psal. 23 v. 9. In divinissimo verò Sacramento, potentiæ suæ gloriam & excellentiam ostendere volens, fecit, ut suum esset Corpus, quod fuerat panis, panem tantummodò Corpus suum vocando: *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Idem fecit Elisabetha, non elevavit manum; non oravit, non petiit, neque jussit: tantùm de pecuniis dixit: *Sunt rosæ*: & fuerunt rosæ.

rosæ. Vocare fuit producere, & dicere quod erant, fuit facere, ut essent hoc, quod non erant: *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* In Christo potestas fuit ordinaria: in Elisabetha fuit delegata, sed omnem Regum potentiam infinitè transcendens.

Reges etiam potestatis magnitudine Deum æmulantur. Dicunt, tegat se Marchio, sedeat Dux: Rege solummodò Marchionem, seu Ducem te nominante, es Marchio, es Dux. Verùm quidnam totum hoc est? inane nomen, manes qui fuisti ante, nec quicquam amplius: nomina quidem & titulos Reges conferre possunt: esse verò dare, auferre, vel immutare, quantamcunque etiam potentiam ipsorum excedit. Condito mundo, creatisque in eo & collocatis hominibus, nec non universi dominio in Adam translato, Deus animantia omnia coram ipso comparere jussit, ut congrua singulis nomina imponeret: *Adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea.* Quare Deus animalibus nomina non imposuit, sed ab Adamo voluit imponi? judiciosè respondet S. Basilius de Seleucia: *Partiamur hujus fictricis solertiæ gratiam: me cognoscant artificem, naturæ lege: te dominum intelligant appellatione nominis.* Voluit Deus, ut Adam nomina imponeret animalibus, ut partiretur cum ipso imperium, discrimenq; demonstraret de uno ad alterum. Ego Deus: & tu Rex universi. Ego Deus, quia animalibus esse dedi: Tu Rex, quia nomina illis dedisti. Ita ut supremum, ad quod regia sese extendit potestas, quantumvis totius mundi Monarcha existat, ponere & dare nomina: id est, ut deinceps eo vos compellent nomine, quod Rex imposuit: *Omne quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.* Nominando verò facere, ut sit quod non erat: illudq; ipsum nominare, sit, esse dare, infinitè sublimioris est potestatis: Dei solius per naturam, Elisabethæ verò per delegationem. Quatenus Regina, dare tantùm poterat nomina, quæ nuda tantùm erant nomina: Quà *Sancta*, dabat nomina, quæ *esse* dabant & immutabant: hinc omnibus Reginis major Regina.

Gen. 2. v. 19.

S. Basil. de Seleucia

Ut Elisabethæ potestatibus coronidem imponam, cum finiente omnia, quæque illis prævalet, qui omnia possunt, potestate finiam, quæ est mors. Reginis Regibusq; cunctis mors prævalet potentiâ, quæ nihilominus Reginæ nostræ fuit subjecta. Mors occidit Elisabetham, Elisabetha verò potentior; nam occidit mortem. Ast quomodo? eò quod mors resolve-

re & in cineres redigere nequivit, ab illa anima quondam vivificatum corpus: quod à trecentis jam annis incorruptum perseverat. Christus per Prophetam comminando morti dicebat : *Ero mors tua, ô mors*. Sis, licèt, mors, ego te occidam, eroque mors tua. Fuit quidem illud vaticinium: eventus tamen ostendisse videtur contrarium: mors quippe occidit Christum. Age, si mortuus est Christus & à morte occisus, quomodo se mortis mortem futurum asserit? Ita prorsus fuit duplici sensu. Fuit mors mortis in nobis, quia occidit mortem animæ, id est, peccatum: & fuit mors mortis in se, occidit enim mortem corporis, quia mortuum corpus Christi mors resolvere & in cineres redigere nequivit. *Quoniam non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Mors occidens & viva remanens, hominis occisi corpus in cineres redigit: quando verò occidendo moritur, quando mors moritur mortua manens, occisi à se corpus resolvere & incinerare nequit. Et hoc pacto, corpus Christi se potentius dissolvere nequivit. *Tam potentem adversarium nostrum, dum occideres, occidisti* inquit S. Hieron. majore verborum elegantiâ, quàm nostra sint capacia. Porrò quod tribus diebus apparuit in corpore Christi, trecentis jam annis visitur in corpore S. Elisabethæ. Sed unde hæc Elisabethæ privilegii prærogativa? non à corona, sed sanctitate: non quia Regina, sed quia Sancta: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*.

Osee 13 v. 14.

Psal. 15 v. 14.

S. Hieron.

§. VII.

HAnc, Auditores, mortuæ Elisabethæ imaginem, sed cum dotibus immortalitatis depictam, quæso, in animabus nostris circumferamus semper: utque altius animabus imprimatur, Elisabethæ alterius, similiter Lusitanæ, similiter coronatæ, similiterque mortuæ effigiem illi opponamus. S. Franciscus Borgias apertâ tumbâ, quæ Elisabethæ Imperatricis, Caroli Quinti uxoris corpus continuerat, videns corpus & faciem illius, quæ paulò ante naturæ miraculum fuerat, sic deformatum & horridum, in tantum obstupuit attonitusque hæsit, ut solus hic aspectus ad sanctum illum faciendum suffecerit. Enimverò si effigierum istarum una tantum tales operata fuit effectus, quid utraque non efficiet ex adverso sibi collocata? Ibi Elisabetha, hîc Elisabetha: ibi corona, hîc corona: ibi corpus mortuum & totaliter corruptum, hîc corpus mortuum, sed

incorruptum, & quasi immortale. O mutationem! ô diversitatem! ô differentiam! ô veritatem! Sic, Auditores, quis moritur, & sic mori potest.

Rationabiliter isti Elisabethæ effigiei Roma superscripsit: *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* Psal. 2. v. 10. Excusabiles aliquatenus hucusque videntur fuisse orbis Monarchæ, quod apparentis & veri, regii seu imperialis, & Sancti, coronæ & coronæ, regiminis & regiminis distantiam ignoraverint. Ast nunc & deinceps, viso tanto prodigio, tam luculento, cœlesti & constanti testimonio: viso mortis respectu, quem exhibuit, seu potestatis defectu, circa spolia mortalia & jam mortua Elisabethæ: & multò potius adjuncto majestatis utriusque parallelo, ejusdem nominis, ejusdem sanguinis, ejusdem denique supremæ dignitatis, quis Regum non intelliget, quod malè intelligitur? Quis Principum non dabit operam, ut addiscat, cui tam parum studetur? *Intelligite & erudimini.* Non dico [nec Deus mandat] ut coronata capita Carolum imitentur, alterâ tantùm hujus exempli parte convictum: neque ut abdicent repudientq; coronas (quod ille fecit) Hoc tantùm dico, cunctisque Regibus mandat Deus, ut addiscant, nec illas, neque seipsos perdere; sed negotiari in illis: & ex Canonizatæ Elisabethæ Reginæ & Sanctæ exemplo intelligant, se quoque sanctos esse posse, absque eo quod desinant esse Reges: majoresque Reges futuros, si fuerint sancti. Regnantium negotiatio non consistit in eo, ut terræ circulos coronis suis adjiciant, qui sive majores, sive minores fuerint, esse desinent: sed in acquirendo, assecurando, & amplificando sibi coronam in omni æternitate mansuram. Hoc pacto negotiata fuit prudens illa regni cœlestis negotiatrix, nunc major, potentior, veriorq; Regina. Hoc modo regnat, regnabitque in æternum: sic fruitur, sine fine fruitura incomparabilibus prudentis & fortunatæ negotiatricis lucris. In terris, dum stabit mundus: in altaribus, & cœlo per omnem æternitatem, in sublimi gloriæ throno. Amen.

SERMO
DE
Gloriâ Beatissimæ MARIÆ Virginis Dei Matris, in die ejus Gloriosæ Assumptionis Habitus Ulyssippone in Ecclesia B. Virginis de Gloriâ. Anno 1644.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

OPtimè, in hac die, & hoc loco titulus Ecclesiæ cum titulo festi, & titulus festi cum titulo concordat Ecclesiæ. Ecclesia est Beatæ Virginis, de Gloria: festum est de gloria B. Virginis. Evangelium, quod omnium dicendorum erit fundamentum, illi similitèr gloriæ accommodare cuperem: verùm, quod ex illo, vel de illa hucusque fuit dictum, neque desiderio meo, neq; considerationi meæ correspondet. Evangelium inquit; *Maria optimam partem elegit*. Porrò Sancti & Theologi, qui plurima de hoc festo scripsêre, electionem istam & partem Beatissimæ Virginis gloriæ accommodantes, illam reverà fuisse optimam, tantùm astruunt: gloria enim, ad quam Beatissima Virgo hodie ascendit, quàq; in cœlo fruitur, Beatorum omnium gloriam transcendit. Beati gloriosi, vel homines sunt, vel Angeli sunt: Et non solùm his comparativè adinvicem, sed conjunctim sumptis, majorem asserunt Beatissimæ Virginis gloriam, omnium hominum & Angelorum non divisim, sed collectìm sumptorum gloriâ. Ingens gloria! Grandis, incomparabilis, immensa! Sol non solùm stellas singulas & planetas singulos seorsim, sed omnes universim, & simul claritate sua & splendore incomparabiliter excedit. Hinc Beatissima Virgo hodie vocatur, electa ut Sol: *Quæ est ista, quæ ascendit, electa ut Sol?* Cant. 6. v. 9. Mare non solùm quemlibet fontium aut fluminum, sed universa, & simul, vastitate suâ in immensum

ſum excedit: idcirco Beatiſſima Virgo dicitur *Maria*, quod Mare ſignificat; & tantummodo propter hoc nomen (aliud enim in Evangelio non habetur) Evangelii verba ipſi accommodantur. *Maria optimam partem elegit.* Iſtud tantùm (ut dixi) Sancti & Theologi aſſeverant. Sed nec Evangelium hoc ſenſu explicatum, nec Beatiſſimæ Virginis gloria ſic declarata, nec comparatio ejus taliter deducta, conſiderationi meæ reſpondet. Evangelium dicendo *Optimam partem*: multò plus inſinuare velle mihi videtur. Gloria Mariæ, cum ſit Mariæ Matris Dei, amplior, & comparatio cum aliis tantùm beatis nimis quàm reſtricta, & quaſi indigna mihi eſſe videtur. Porrò mea conſideratio eſt (Deus me in illa adjuvet) quod comparatio gloriæ ad gloriam, non tantum facienda ſit inter gloriam Mariæ, & omnis alterius, ſeu humanæ, ſeu Angelicæ creaturæ, ſed ipſiuſmet conditoris gloriam, quem Maria genuit. Textus & verbum, *Optimam*, ad omnia ſeſe extendit: cum enim ſit ſuperlativum, res in ſummo conſtituit gradu, à quo Deus non excluditur, ſed eſſentialitèr potiùs ineſt. In hoc tam ſublimi ſenſu hodie probare & demonſtrare ſtatui, quod gloriâ Mariæ, cum gloriâ ipſius Dei collatâ & utràque in duas diviſâ partes, optima ſit pars Mariæ: *Maria optimam elegit.* Quæſo, ne me necdum auditum condemnetis: confido etenim me non condemnandum, ſi ipſa B. Virgo de Gloria ſuâ, mihi gratiâ aſſiſtat. Ave Maria.

§. II.

Maria optimam partem elegit.

OMnes Auditores meos, propoſiti expectatione aſſumpti ſuſpenſos & attonitos intueor: Curioſos, cum indifferentia; devotos, cum hilaritate: criticos cum cenſurâ jam anticipatâ, & omnes cum ratione. Certum eſt & de fide, quantamcunque demum B. Virginis Mariæ gloriam, à gloriâ Dei in infinitum excedi: ſicut ille, qui ſolus eſt incomprehenſibilis, infinitus exiſtit per naturam: proinde ſi gloria Mariæ tanquam puræ creaturæ (poſito quod omnes creaturas excellat) eſt finita, & infinitè minor Gloriâ Dei, quonam pacto affirmare præſumo, aut intelligi oportet, quod collatâ cum gloria ipſius Dei, Verba Evangelii in gloria Mariæ verificentur, & Maria optimâ gaudeat & fruatur parte: *Maria optimam partem elegit?*

Ad evincendam hanc veritatem, aliud non minus difficile & implexum dubium, in ipſis Evangelii

gelii verbis enodandum habemus. Istam, quam textus meliorem vocat partem, eodem attestante textu, Maria elegit: *Maria optimam partem elegit.* Hæc electio similitèr locum non habet, nec verificari potest in gloria B. Virginis. Electio gloriæ solius est Dei: Deus est, qui Beatos omnes elegit & collegit ad gloriam, qui propterea vocantur electi. Et quamvis inter electos omnes B. Virgo primatum teneat, nihilominus non eligens, sed electa fuit. Hoc Ecclesia insinuat, eundem B. Virginis in cœlum ingressum decantans: *Elegit eam Deus, & praelegit eam: in tabernaculo suo habitare facit eam.* Si igitur Maria electa fuit ad gloriam, quam in cœlo possidet, & electio fuit Dei, & non ejus, quâ ratione eadem Ecclesia, accommodatis ei verbis, ipsammet Beatissimam Virginem eligentem fuisse, optimamque elegisse partem astruit, *Maria optimam partem elegit?* Elucidato & intellecto hoc dubio secundo, primi patebat solutio. Videte nunc & attendite. Certum est, B. V. Mariam â Deo electam fuisse ad gloriam: certissimum similiter est, gloriam Dei infinitè majorem esse gloriâ Mariæ: nihilominùs Evangelium asserit Mariam fuisse quæ elegerit, optimamq; elegerit partem: utrumq: mysteriosè valde & emphaticè. Mariam elegisse asserit: quamvis enim electio non fuerit Beatissimæ Virginis, gloriæ ipsius excellentia tanta est, ut non pro ipsa fuisse videatur electa, sed Maria illam elegisse pro se. Et luculentèr pronunciat Mariam optimam elegisse partem: quamvis enim gloria Dei gloriam ipsius excedat in immensum, optima pars, quam mater eligere potest, est, ut filii sui gloria major sit suâ. Quemadmodum Maria mater est Dei, & Deus filius Mariæ, Beata Virgo magis gloriatur, filium suum istâ gloriæ immensitate gaudere, eâdemque in filio suo se frui, quàm si frueretur in se ipsa. Unde sequitur, quod, gloriâ Dei & Mariæ divisim consideratâ, quia pars Dei est maxima, idcirco pars Mariæ est optima: *Maria optimam partem elegit.*

Ecclesia

Pro omnibus vobis, qui parentes estis, fortiore & meliore asserti mei probatione non indigeo, quàm propriis vestris affectibus, naturalique cordium vestrorum dictamine. Edicite mihi, si qua in hoc mundo sese offerret dignitas, si quis honor, si quæ insignis excellentia, vestroque liberum relinqueretur arbitrio, vel vobis illam, vel filio vestro eligere: utrinam illam optaretis? Nullus dubito,

to, quin filio vestro. Idem considerandum venit in gloriâ Beatissimæ Virginis Mariæ. Nil verius, quàm quod gloria Dei illam Matris suæ in infinitum excedat: sed sicut infinitus ille gloriæ excessus est sui filii, suoque inest filio, in meliore ipsum possidet & fruitur parte, quàm si frueretur in semetipsâ. Hoc sensu ego intelligo, supponoque sic illud intelligere omnes, qui parentes existunt. Verùm quia multi auditorum istius sunt experientiæ ignari, & in ipsis cordibus humanis, sive paternis, sive maternis affectus isti minus debito ordinati inesse possunt: pro gloria Beatissimæ Virginis de Gloriâ, & pro clariore evidentiâ, quod gloriosior sit per gloriam filii sui, quàm per suam, & eadem in suo fruendo filio, in meliore parte eâ fruatur: Veritatem eandem universali, omnibusq; sacris, Ecclesiasticis, & profanis scripturis consono probatam testimonio audiamus. Primum locum occupent Philosophi, secundum Sancti Ecclesiæ Patres, tertium scripturæ divinæ, quartum & ultimum, Deus ipse in persona Patris: & videre licebit conformitatem affectus illius, cum affectu hujus summæ Matris; cum ambo ejusdem sint filii parentes.

§. III.

Exordiamur à Philosophis. In quæstionem adducit, subtilissimèque disputat Seneca, libro tertio, è quinque, quos de beneficiis inscribit: utrum filius beneficio quopiam parentem suum vincere possit. Ratio dubitandi est: quia primum & maximum beneficium, est *Esse*: cumque Pater filio suo dederit *esse*, filius idem Patri suo dare nequit. Sed differentia ista, in casu nostro locum non habet, loquimur enim de Patre & Filiâ, in qua Pater est Pater, & filius ejusdem Matris: Et Mater simul est Mater, & filia ejusdem Patris. Ab isto nihilominus naturæ impossibili abstrahendo quod Philosophi Gentiles non cognoverunt, idem Seneca resolvit; quod filius Parentem beneficio majore vincere possit: probans Æneæ exemplo, qui per medias Græcorum lanceas ensiumque cuspides, Trojano ex incendio, impositum humeris senem Anchisen salvum & incolumem eripiens, generositate majore vitam dedit Patri, quam ab illo acceperat. Laudabili hoc, nec non generositatis & pietatis pleno considerato, ut par est, spectaculo, neminem dubitatu-

rum puto, quin filius vicerit parentem. Uter verò eorum in hoc gloriosior videtur, filius vincens, an Pater victus? Exemplo illi, author idem & Philosophus adjungit aliud Antigoni & aliorum, qui parentibus suis, ultra vitam & *Esse*, quod illis debebant, contulerunt, ita concludens: *Felices qui vicerint, felices qui vincentur: quid autem est felicius, quàm sic cedere?* Quando filii vincunt parentes, se majores illis ostendendo, felices sunt, vincentes, & felices sunt victi: Majus enim gaudium, majorque Patri nequit esse gloria, quàm videre se à filio victum. Grandis est gloria filii vincere patrem, à quo accepit, *Esse*: sed longè amplior gloria est Patris, videre, se *esse* dedisse filio, à quo vincatur.

Senec. de off. lib. 3.

Verùm enimverò, quod Seneca asserit loquendo de beneficiis, æqualiter, & multò potius in omnibus aliis valet actionibus & excellentiis, quibus parentes à filiis sese conspiciunt victos. Ad alium transeamus Philosophum, qui penitiùs adhuc, quàm Seneca, naturales penetravit affectus, nec congruentiore solùm stylo, sed speculatione profundiore cordis humani anatomiam perspexit. Parallelum facit Ovidius, inter duos Cæsares, Julium & Augustum; illum Patrem & hunc filium: discursum concludens asserendo, gloriosissimum omnium Julii Cæsaris facinorum fuisse, talem habuisse filium, scilicet Augustum:

----Nec enim de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quàm quod Pater extitit huius.

Ovid. metamor.

Communis Romanorum opinio credebat, cometam quendam, qui in Julii Cæsaris obitu apparuerat, ejusdem fuisse animam inter Deos collocatam, tanquam unum ex illis. Porrò in medio fictæ hujus beatitudinis, quænam major vobis esse videtur hominis gloria, qui, quotquot mundus dare potest, in vitâ hac acquisierat? idipsum docet Ovidius (in supponendo fallax, fabulosus ut Poëta, in discurrendo autem verax ut Philosophus) Julium Cæsarem id fecisse ex alto, quia respiceret & videret filium suum Augustum: cujus contemplando magnificentiam, & præclara facta, agnosceret confitereturque suis esse majora, maximoque exinde percepto gaudio, summam sibi reputaret gloriam, videre se victum ab illo.

Natiq; videns benefacta fatetur
Esse suis majora, & vinci gaudet ab illo.

Idem

Ah Virgo gloriosissima! te verè in cælo commorari credimus & vene-

veneramur: aſt ex fabuloſæ iſtius conſiderationis umbris, quis, quæſo, non aliquatenùs conſiderando aſſequatur, quantò intenſiores ibi ſint affectus, & gloriæ filii tui majores? intueris, contemplaris, velut in ſpeculo lucidiſſimo, *eſſe* infinitum: attributa infinita, majeſtatemque filii tui unigeniti infinitam & immenſam: cognoſcis & confiteris, ea infinitè tuis eſſe majora: *Fatetur eſſe ſuis maiora.* Sed eadem evidentia, quâ tuus te filius vincit in gloria, ejuſdem tuæ gloriæ optima pars eſt, de qua magis gaudes, æternumq; gaudebis cum illo: *Et vinci gaudet ab illo.* Quis, amabo, ſibi imaginaretur, quod Julius Cæſar, Scipionis & Pompeij, totque aliorum famoſorum Ducum victor: Africæ, Ægypti, Galliarum, Hiſpaniarum, ipſiuſque Romæ domitor: quis inquam ſibi imaginaretur, quod faſtuoſum illud tumidumque pectus, nec ſuperiorem, nec æqualem ſibi ſuſtinens in mundo, gauderet gloriareturque ſe ab alio victum? Sicut autem Auguſtus vincens ejus filius erat, ab eodem eſſe victum, major ejus erat victoria, major triumphorum ipſius erat triumphus, & gloriarum ipſius maxima erat gloria: *Et vinci gaudet ab illo.*

Ne quis verò ſcrupulus, ex hoc exemplo nobis reſideat, aſſentationem eſſe poëticam, quamvis affectui naturali adeò conſentaneum ſit, teſtimonio illud hiſtorico & vero, æquè aut fortaſſis etiam magis notabili ac præcedens fuit, confirmatum imus. Plutarchus non celebris minus Hiſtoricus, quàm Philoſophus, maximum amoris affectum, quo Rex Macedonum Philippus in filium ſuum Alexandrum, à primis jam annis propter indolem, regiamq; in omnibus ejuſdem conceptibus, dictis & factis, eluceſcentem generoſitatem, magni nomine dignum ferebatur, mirificè extollit. Et in exceſſivi affectus illius probationem experimentum quoddam adducit, quod nec in ſubditis periculo, nec in Rege offensâ carere ſolet: niſi Regis in filium amor benigniùs illud interpretaretur. Caſus fuit talis. Macedones, non obſtante fide, quam Philippo Regi debebant, Alexandrum publicè Regem, Philippum verò Ducem compellabant. Quo verò pacto Philippus injuriam caſtigaret? Non datur Zelotypia impatientior præceps magis & vindicativa, quàm quæ ſceptrum coronamque concernit. Vix purpura recens aut antiqua, ob leves in hoc puncto ſuſpiciones, ſanguine non fuit tincta. Et Philippus qui Macedo-

niæ imperium adeò dilatârat, vivo ſibi & præſenti negatum Regis nomen & titulum in filium Alexandrum, à propriis ſuis ſubditis transferri, æquo animo ferat? ſi ſic: magnum profectò quid foret, multò verò majus per omnem modum fuit, quod non æquo tantùm id animo tulerit, ſed valde honorificum ſibi glorioſumque lætando oſtenderit. Audiatur Plutarchus: *Hinc filium non immeritò Philippus dilexit, ut etiam gauderet, cum Alexandrum Macedones Regem, Philippum appellarent Ducem.* Philippus erat pater, Alexander ejus filius: tantumque abſuit, ut filium ſibi præferri, ægrè ferret, ut aſſentationem illud potiùs & gloriam, maximumque ſuum gaudium reputaret. *Vt etiam gauderet.* Ablatâ ſibi, in filiumque translatâ coronâ, Philippus peroptimè ſe coronatum putabat: non expectata morte ſua, Alexandro filio regni hærede & ſucceſſore declarato, Philippus immortalem ſe cenſebat: inferiore compellari nomine, pro maximo habebat: Dux tantummodò vocatus, glorioſam hanc injuriam illuſtriſſimæ victoriæ applauſibus excipiebat. Maxima ſiquidem patris alicujus gloria, eſt à filio vinci. *Et vinci gaudet ab illo.*

Plut. in Alex.

3. Affectus hujus ratio ex Philoſophia naturali deducitur. Maximum etenim deſiderium (quando obtinetur) maximum naturaliter gaudium conſequitur: maximum porrò deſiderium quod aut habent, aut habere fas eſt parentes, in eo conſiſtit, quod tales genuerint filios, à quibus non exæquentur ſolùm, ſed vincantur etiam, & excedantur. Ita illud Philoſophiâ, æquè ac Poëſi inſignis Claudianus, Imperatori Theodoſio accinebat, virtutes Imperiales, militares, ac politicas, in quibus Honorius filius ejus, ab ineunte mox ætate, mirè proficiendo, non exæquabat tantùm, ſed excedebat patrem, copioſè deſcribens, factâ ad ipſum Imperatorem apoſtrophe audacter eundem alloquebatur:

Aſpice nunc, quacunque micas, ſeu circulus Auſtri,
Magne parens, gelidi ſeu te meruêre Triones,
Aſpice, completur votum, iam natus adæquat
Te meritis, & quod magis eſt optabile, vincit.

Claudianus in 2. Honor. Conſul.

Inde, ubi velut ſtella Martis, tuis mundum victoriis illuſtras, ſive in circulo ſit Auſtri, ſive in frigido Septemtrione, aſpice, fortunatiſſime Imperator, Honorium filium tuum, quamvis, velut Imperator, Magni nomen es conſecutus; vulgi voce te, Magnum Theodoſium

sium celebrante: mea vox (inquit Claudianus) mea vox non te Magnum Imperatorem, sed Magnum Patrem compellat; *Magne Parens*. Quod ego inter omnes fortunæ tuæ glorias magis deprædico, oculisque tuis objectum dignius æstimo, quod videas, iterumque videas; *aspice, aspice*. Id enim assecutus es, ut habeas filium, non solùm tibi æqualem, quod omnes parentes optant: verùm qui modo te vincat, quod parentibus cunctis optandum est: *Et quod magis est optabile, vincit*. Notate benè verba, *Quod magis est optabile*: nostroque casui ea accommodate. Quod maximè est optabile, optimum est quod eligi potest: Porrò sicut maximè optandum est parentibus, à filiis vinci: benè concluditur, quod si inter gloriam Dei, & Matris ejus, optio daretur Matri, Beatissima Virgo illud utique eligeret pro se ipsa, in eadem gloria à filio suo vinci & excedi: sicuti verè vincitur & exceditur: *Et quod magis est optabile, vincit*. Deus incomparabiliter infinitâ suâ, quâ gaudet gloriâ, Matrem suam antecellit: sed veluti idem iste excessus maximum est, quod Maria desiderare, & optimum, quod, quà Mater, eligere poterat; hinc rationabiliter dicitur, quod Maria optimam hodie elegerit partem: *Maria optimam partem elegit*.

§. IV.

Audivimus Philosophos, ex ore naturæ loquentes: Sanctos Patres, ex ore Ecclesiæ loquentes nunc auscultemus. Sanctus Sidonius Apollinaris Episcopus Avernensis sæculi quinti Pater, quo tempore Gothi dominabantur Italiæ, Præfecto eorundem Audaci scribens, sua illi orationum precumque suffragia promittendo, ita concludit: *Deum posco, ut te filii consequantur, & quod magis decet velle, transcendant*. *Sidon. Apollin epist. ad Aud.* Rogo Deum pro te, & filiis tuis (inquit eloquentissimus Pater) pro illis, ut te imitentur: pro te, ut te transcendant. Ut te imitentur: hoc enim illis facere incumbit. Ut te excedant; hoc enim tuum est desiderare. *Et quod magis decet velle, ut transcendant*. Utinam hodie tales existerent patres, talisque filiorum educatio vigeret, ut sic pro utrisque precari liceret! Sed eheu! contrarium è diametro evenit, ut lamentandum sit nobis de ætate nostrâ, quod Gentilis alius lamentatus fuit de suâ: *Ætas parentum peior avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem*. *Horat.*

Avi fuerunt mali, parentes sunt pejores, nepotes erunt pessimi. Parentibus gloriandum esset, non solùm quod forent boni: sed sic educandi filii, ut gloriari possent illos esse meliores se. Sed missis istis incongruis huic festivitati lamentis, ad SS. Patres revertamur, quos inter, duos Græcæ Latinæq; Ecclesiæ antesignanos, Nazianzenum & Augustinum audiamus.

Binas elegantes admodum epistolas S. Gregorius Nazianzenus concepit: unam ad Nicobulum Doctorem famosum, nomine filii ipsius: alteram ad filium, ejusdem Nicobuli nomine. In harum prima filius à Patre petit, scholas frèquentandi, litterisque operam navandi copiam, dicens: *Gratia, quam posco Genitor carissime, Patris est magè, quàm nati.* q. d. Gratia, quam peto à te, Pater, est potiùs pro te, quàm pro me: est potiùs tua quàm mea. Casu quo, adolescens literas tantum addiscendi cupidus hoc dixisset, non tantopere mirarer: sed Gregorio Magno, cui singularis eulogii vice tribuit Ecclesia, quod in nullis suis scriptis erraverit, ex ore & persona adolescentis illius loquente, quo pacto verificari potest, gloriam filii potiùs esse Patris, quàm ejusdem filii, *Patris est magè quàm nati?* Enimverò, si ista vera est propositio, eàdem ad intentum nostrum accommodatâ, sequitur, quod gloria Dei magis est Mariæ, quàm ipsius Dei: Deus enim est filius, & ipsa Mater. Ne verè dubium suboriatur, quod de utriusque gloria loquamur, idem se mox Sanctus P. Nazianzenus declarat sequentibus verbis:

Gloria namq; Patris, natorum est fama decusq;,
Vt rursus natis est gloria fama Parentum.

Quomodo igitur in hoc, seu quocunque alio casu, gloria filii magis esse potest Patris, quàm filii; *Patris est magè quàm nati?* Nullus dubio relinquitur locus, quin sic sentiendo sit locutus, velut qui tam profundè affectuum humanorum subtilitatem penetrabat, quos inter paternus amor, uti intensior fortiorque existit, ita etiam primas sibi meritò vendicat. Dicit itaque quod gloria filii magis sit Patris, quàm ejusdem filii: quia parentes magis delectantur gloriâ filiorum in ipsis, quàm in se. Proinde in hoc sensu veraciter & propriè naturalitèr dici potest, quod gloria Dei certo modo, magis est Mariæ, quàm Dei: cum enim non sit ejus, uti non est, est de filio unicè suo, in quo magis illam æstimat eàque gloriatur, quam si esse posset, & foret sua.

Hunc

Hunc in modum Nazianzenus, ex ore & personâ filii fuit locutus. Videamus nunc, quid ex ore & personâ Patris filio respondeat:

Nazianzen.

Sis sanè præstantior ipso Parente.

Age, fili, professionem meam, nec non literaturæ scientiæque meæ magnitudinem, juxtà mundi famam & præconium æmulari desideras? promptissimè acquiesco. Verùm, non hoc solo contentus, Deum rogo, quatenus in eis sic excellas, ut multum me transcendens, parente tuo longè celebrior evadas: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Ita Nicobulus, & pro ipso locutus est Nazianzenus, adjunctâ ratione casui nostro tam propriâ, quasi meâ.

Gaudet enim genitor cum palmam
præripit ipsi
Virtutis sua progenies: maiorque
voluptas
Hinc oritur, quàm si reliquos præ-
verteret omnes.

Opto, fili, ut major me evadas, majus enim gaudium nequit esse parenti, quàm videre sibi à filio præripi palmam: & hoc modo videre se victum ab illo, multò magis gloriatur, quàm si alios omnes quotquot sunt in mundo vicisset. Mutato nunc *Genitoris* nomine in *Genitricis*, Nazianzenum de gloria Mariæ in cœlo locutum putate, ubi excellentèr adeò à gloria filii sui se victam contemplatur.

Gaudet enim Genitrix, cum palmam præripit ipsi
Virtutis sua progenies.

Maria intuendo Deum, ab immensitate gloriæ ipsius infinitè se victam cernit: sed quia gloria illa non alterius est, quàm sui filii; *sua progenies*, ipsum, videre se victam ab illo, victoria ipsius & palma existit: *Cum palmam præripit ipsi.* In aliis concertationibus, palma debetur victori: filio verò cum patre vel matre certante, patri vel matri victæ palma debetur: quia nihil ipsis gloriosum magis, quàm habere filium, à quo, hac parte, vincantur. Præsens dies Beatissimæ Virginis de Gloria, etiam vocatur Beatissimæ Virginis, de Palma. Uti enim habet traditio eorum, qui glorioso ejus transitui adfuerunt, Angelus optatis hisce nunciis deferendis deputatus, allatam simul palmam manibus ipsius inseruit, quâ velut mortis mundiq; devictrix, inter lætos totius cœlestis curiæ applausus & jubilos, cœlum triumphatura intraret. Eia ascende Domina, ascende, & collocatum tibi super omnes cœlestes hierarchias conscende thronum: ubi infinitè gloriosior te palma expectat. Et quæ palma? non illa, quâ omnes spiritus beatos in glo-

gloria longè transcendis: sed illa, quâ in ipsa gloria à filio tuo es victa. *Cum palmam præripit ipsi sua progenies.* Grandis profectò Beatissimæ Virginis est gloria, super choros & hierarchias spirituum Angelicorum exaltatam se videre in cœlo: Grandis gloria, omnes Potestates & Principatus, Cherubinos, Seraphinos, longè inferiore loco, dignitate, honore, gloriâ sub se relictos cernere; denique incomparabiliter excedere universos. Nihilo seciùs, in hoc gloriæ excessu, infinitè se victam videre à filio, istud est, de quo in immenso hoc gloriæ mari magis gloriatur: Istud est, de quo, in illo deliciarum æternarum paradiso magis jucundatur: *Maiorque voluptas hinc oritur, quàm si reliquos præverteret omnes.*

Ad S. Augustinum transeamus, qui multò adhuc subtilius, hujus non veræ minùs, quàm rationalis complacentiæ causas & effectus penetravit. S. hic Augustinus, & suo, & Elvidii nomine, ad Julianam, Demetriadis S. Hieronymi epistolis insigniter celebratæ Virginis Matrem scribit. Enim verò, quia hæc Domicella ex Consulari sanguine oriunda, spretis gloriis & honoribus, divitiis, aliisque mundi pompis & vanitatibus nuncio remisso, in sublimissimo perfectionis Evangelicæ statu totam sese Deo devoverat: S. Augustinus matri desuper gravissimis hisce verbis congratulatur: *Te volentem, gaudentemque vincit: genere ex te, honore supra te: in qua etiam tuum esse cœpit, quod in te esse non potuit.* S. Aug. ad Julianam Filia tua ô Demetrias, ô Juliana, statûs sublimitate verè te vincit, ad quem illam profecisse cernis: verùm, te utique optimè contentâ & applaudente: *volentem gaudentemque vincit*: est enim filia tua, à qua victam te cernis, *genere ex te, honore supra te.* Honore, quo gaudet, te superior existit: Verùm, quemadmodum generationem habet ex te, ita etiam idem ipsius, honor est tuus: quod enim nequis habere ex te, & in te, eodem nunc frueris in illa, eò quod tua sit filia; *In qua etiam tuum esse cœpit, quod in te esse non potuit.* Pergit S. Augustinus considerationem intendendo: *Illa carnaliter non nupsit, ut non tantùm sibi, sed etiam tibi, ultra te, spiritualiter augeretur; quoniam tu eâ consideratione minor illâ es, quod ita nupsisti, ut nasceretur.* Demetrias filia tua te major est, & tu illâ minor: sed si illa te sublimitate transcendit, non sibi solùm, verùm tibi etiam excedit: iste quippe excessus, nascendo ex te compensatur: *non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te, eâ compensatione,*

ut nasceretur. In unico tantùm similitudo minus quadrat; Maria enim potest esse Mater instar Julianæ, & simul Virgo instar Demetriadis. Sed quantum nostro congruit casui, S. Augustini speculando expendit acumen.

Te volentem gaudentemque vicit. Vincit te gloriâ, Virgo Mater, filius tuus; sed complacentiâ tuâ, gaudioque singulari: quippe eum gloriæ excessus sit ejus, idipsum tu magis optas, teque amplius oblectat: *Genere ex te; honore suprà te.* Honore, excellentiâ, majestate, gloriâ immensâ & infinitâ, longè te transcendit: quia ipse est Deus, tu verò creatura: *Honore suprà te.* Sed ejusdem te in tantum transcendentis Dei generatio est ex te, *genere ex te.* Ex quo quid sequitur? Illud nimirum, quod habeas istud, cujus ex te capax non eras, omnisque gloria ejus esse incipiat tua: *Etiam tuum esse cœpit, quod in te esse non potuit.* Deitatis incapax eras: sed sicut te suam potuit efficere Matrem, quicquid in te non habes, in illo plenissimè possides. Ille major te, tu minor es illo: *Minor es,* sed totum illud majoritatis (quod est omnia) non solùm habet pro se, verùm etiam pro te: *Non tantùm sibi, sed etiam tibi, ultra te.* Eheu! quis terminorum istorum combinationē *Vltra te, & tibi,* dignè nobis explicabit? Gloria Dei, quatenus immensa & infinita, extenditur suprà te, *Vltra te:* quatenus verò est gloria filii tui, tota contracta reflectitur ad te, *Tibi.* Porrò ut radii solis reflectantur, termino indigent ubi sistant: Divinitatis verò filii tui gloria illimitata est, & illimitabilis, idcirco humanitate à te accepta limitatur, ut nascendo ex te, reflecteretur ad te: *Eâ compensatione, ut nasceretur.* Proinde illud *nasci de te,* compensatio vocatur, quâ Deus omnem tibi magnificentiam & gloriam compensavit, quâ te transcendit: nascendo enim de te, verus tuus filius existit, cumque tota illa gloria sit filii tui, pariter est tua, & ea parte, quâ tu optimam habes. *Optimam partem elegit.*

§. V.

Nec Philosophia in Gentilibus, neq; Theologia in SS. Patribus proposito nostro congruentiùs loqui potuisse videtur. Scripturæ sacræ nunc aures præbeamus. Primū omnium quod nobis offert exemplum, est illud laudatum Berzellai. *2. Reg. 19. v. 32.* Rebellante contra Davidem Patrem Absolone (sic degeneres filii debitam parentibus reddunt vicem!) potissimorum Regis Davidis asseclarum unus, nominatus Berzellai fuit, tam fideliter ipsi adhærens, ut (testante S. Textu) liberali-

rum puto, quin filius vicerit parentem. Uter verò eorum in hoc gloriosior videtur, filius vincens, an Pater victus? Exemplo illi, author idem & Philosophus adjungit aliud Antigoni & aliorum, qui parentibus suis, ultra vitam & *Esse*, quod illis debebant, contulerunt, ita concludens: *Felices qui vicerint, felices qui vincentur: quid autem est felicius, quàm sic cedere?* Quando filii vincunt parentes, se majores illis ostendendo, felices sunt, vincentes, & felices sunt victi: Majus enim gaudium, majorque Patri nequit esse gloria, quàm videre se à filio victum. Grandis est gloria filii vincere patrem, à quo accepit, *Esse*: sed longè amplior gloria est Patris, videre, se *esse* dedisse filio, à quo vincatur.

Senec. de off. lib. 3.

Verùm enimverò, quod Seneca asserit loquendo de beneficiis, æqualiter, & multò potius in omnibus aliis valet actionibus & excellentiis, quibus parentes à filiis sese conspiciunt victos. Ad alium transeamus Philosophum, qui penitiùs adhuc, quàm Seneca, naturales penetravit affectus, nec congruentiore solùm stylo, sed speculatione profundiore cordis humani anatomiam perspexit. Parallelum facit Ovidius, inter duos Cæsares, Julium & Augustum; illum Patrem & hunc filium: discursum concludens asserendo, gloriosissimum omnium Julii Cæsaris facinorum fuisse, talem habuisse filium, scilicet Augustum:

---- Nec enim de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quàm quod Pater extitit huius.

Ovid. metamor.

Communis Romanorum opinio credebat, cometam quendam, qui in Julii Cæsaris obitu apparuerat, ejusdem fuisse animam inter Deos collocatam, tanquam unum ex illis. Porrò in medio fictæ hujus beatitudinis, quænam major vobis esse videtur hominis gloria, qui, quotquot mundus dare potest, in vitâ hac acquisierat? idipsum docet Ovidius (in supponendo fallax, fabulosus ut Poëta, in discurrendo autem verax ut Philosophus) Julium Cæsarem id fecisse ex alto, quia respiceret & videret filium suum Augustum: cujus contemplando magnificentiam, & præclara facta, agnosceret confitereturque suis esse majora, maximoque exinde percepto gaudio, summam sibi reputaret gloriam, videre se victum ab illo.

Natique videns benefacta fatetur
Esse suis majora, & vinci gaudet ab illo.

Idem

Ah Virgo gloriosissima! te verè in cælo commorari credimus & vene-

veneramur: aſt ex fabuloſæ iſtius conſiderationis umbris, quis, quæſo, non aliquatenùs conſiderando aſſequatur, quantò intenſiores ibi ſint affectus, & gloriæ filii tui majores? intueris, contemplaris, velut in ſpeculo luc idiſſimo, *eſſe* infinitum: attributa infinita, majeſtatemque filii tui unigeniti infinitam & immenſam: cognoſcis & confiteris, ea infinitè tuis eſſe majora: *Fatetur eſſe ſuis majora.* Sed eadem evidentia, quâ tuus te filius vincit in gloria, ejuſdem tuæ gloriæ optima pars eſt, de qua magis gaudes, æternumq; gaudebis cum illo: *Et vinci gaudet ab illo.* Quis, amabo, ſibi imaginaretur, quod Julius Cæſar, Scipionis & Pompeij, totque aliorum famoſorum Ducum victor: Africæ, Ægypti, Galliarum, Hiſpaniarum, ipſiuſque Romæ domitor: quis inquam ſibi imaginaretur, quod faſtuoſum illud tumidumque pectus, nec ſuperiorem, nec æqualem ſibi ſuſtinens in mundo, gauderet gloriareturque ſe ab alio victum? Sicut autem Auguſtus vincens ejus filius erat, ab eodem eſſe victum, major ejus erat victoria, major triumphorum ipſius erat triumphus, & gloriarum ipſius maxima erat gloria: *Et vinci gaudet ab illo.*

Ne quis verò ſcrupulus, ex hoc exemplo nobis reſideat, aſſentationem eſſe poëticam, quamvis affectui naturali adeò conſentaneum ſit, teſtimonio illud hiſtorico & vero, æquè aut fortaſſis etiam magis notabili ac præcedens fuit, confirmatum imus. Plutarchus non celebris minus Hiſtoricus, quàm Philoſophus, maximum amoris affectum, quo Rex Macedonum Philippus in filium ſuum Alexandrum, à primis jam annis propter indolem, regiamq; in omnibus ejuſdem conceptibus, dictis & factis, eluceſcentem generoſitatem, magni nomine dignum ferebatur, mirificè extollit. Et in exceſſivi affectus illius probationem experimentum quoddam adducit, quod nec in ſubditis periculo, nec in Rege offensâ carere ſolet: niſi Regis in filium amor benigniùs illud interpretaretur. Caſus fuit talis. Macedones, non obſtante fide, quam Philippo Regi debebant, Alexandrum publicè Regem, Philippum verò Ducem compellabant. Quo verò pacto Philippus injuriam caſtigaret? Non datur Zelotypia impatientior præceps magis & vindicativa, quàm quæ ſceptrum coronamque concernit. Vix purpura recens aut antiqua, ob leves in hoc puncto ſuſpiciones, ſanguine non fuit tincta. Et Philippus qui Macedo-

niæ imperium adeò dilatârat, vivo sibi & præsenti negatum Regis nomen & titulum in filium Alexandrum, à propriis suis subditis transferri, æquo animo ferat? si sic: magnum profectò quid foret, multò verò majus per omnem modum fuit, quod non æquo tantùm id animo tulerit, sed valde honorificum sibi gloriosumque lætando ostenderit. Audiatur Plutarchus: *Hinc filium non immeritò Philippus dilexit, ut etiam gauderet, cum Alexandrum Macedones Regem, Philippum appellarent Ducem.* Philippus erat pater, Alexander ejus filius: tantumque abfuit, ut filium sibi præferri, ægrè ferret, ut assentationem illud potiùs & gloriam, maximumque suum gaudium reputaret. *Vt etiam gauderet.* Ablatâ sibi, in filiumque translatâ coronâ, Philippus peroptimè se coronatum putabat: non expectata morte sua, Alexandro filio regni hærede & successore declarato, Philippus immortalem se censebat: inferiore compellari nomine, pro maximo habebat: Dux tantummodò vocatus, gloriosam hanc injuriam illustrissimæ victoriæ applausibus excipiebat. Maxima siquidem patris alicujus gloria, est à filio vinci. *Et vinci gaudet ab illo.*

Plut. in Alex.

Affectus hujus ratio ex Philosophia naturali deducitur. Maximum etenim desiderium (quando obtinetur) maximum naturaliter gaudium consequitur: maximum porrò desiderium quod aut habent, aut habere fas est parentes, in eo consistit, quod tales genuerint filios, à quibus non exæquentur solùm, sed vincantur etiam, & excedantur. Ita illud Philosophiâ, æquè ac Poësi insignis Claudianus, Imperatori Theodosio accinebat, virtutes Imperiales, militares, ac politicas, in quibus Honorius filius ejus, ab ineunte mox ætate, mirè proficiendo, non exæquabat tantùm, sed excedebat patrem, copiosè describens, factâ ad ipsum Imperatorem apostrophe audacter eundem alloquebatur:

Aspice nunc, quacunque micas, seu circulus Austri,
Magne parens, gelidi seu te meruêre Triones,
Aspice, completur votum, iam natus adæquat
Te meritis, & quod magis est optabile, vincit.

Claudianus in 2. Honor. Consul.

Inde, ubi velut stella Martis, tuis mundum victoriis illustras, sive in circulo sit Austri, sive in frigido Septemtrione, aspice, fortunatissime Imperator, Honorium filium tuum, quamvis, velut Imperator, Magni nomen es consecutus; vulgi voce te, Magnum Theodosium

sium celebrante: mea vox (inquit Claudianus) mea vox non te Magnum Imperatorem, sed Magnum Patrem compellat; *Magne Parens.* Quod ego inter omnes fortunæ tuæ glorias magis deprædico, oculisque tuis objectum dignius æstimo, quod videas, iterumque videas; *aspice, aspice.* Id enim assecutus es, ut habeas filium, non solùm tibi æqualem, quod omnes parentes optant: verùm qui modo te vincat, quod parentibus cunctis optandum est: *Et quod magis est optabile, vincit.* Notate benè verba, *Quod magis est optabile*: nostroque casui ea accommodate. Quod maximè est optabile, optimum est quod eligi potest: Porrò sicut maximè optandum est parentibus, à filiis vinci: benè concluditur, quod si inter gloriam Dei, & Matris ejus, optio daretur Matri, Beatissima Virgo illud utique eligeret pro se ipsa, in eadem gloria à filio suo vinci & excedi: sicuti verè vincitur & exceditur: *Et quod magis est optabile, vincit.* Deus incomparabiliter infinitâ suâ, quâ gaudet gloriâ, Matrem suam antecellit: sed veluti idem iste excessus maximum est, quod Maria desiderare, & optimum, quod, quà Mater, eligere poterat; hinc rationabiliter dicitur, quod Maria optimam hodie elegerit partem: *Maria optimam partem elegit.*

§. IV.

AUdivimus Philosophos, ex ore naturæ loquentes: Sanctos Patres, ex ore Ecclesiæ loquentes nunc auscultemus. Sanctus Sidonius Apollinaris Episcopus Avernensis sæculi quinti Pater, quo tempore Gothi dominabantur Italiæ, Præfecto eorundem Audaci scribens, sua illi orationum precumque suffragia promittendo, ita concludit: *Deum posco, ut te filii consequantur, & quod magis decet velle, transcendant.* Rogo Deum pro te, & filiis tuis (inquit eloquentissimus Pater) pro illis, ut te imitentur: pro te, ut te transcendant. Ut te imitentur: hoc enim illis facere incumbit. Ut te excedant; hoc enim tuum est desiderare. *Et quod magis decet velle, ut transcendant.* Utinam hodie tales existerent patres, talisque filiorum educatio vigeret, ut sic pro utrisque precari liceret! Sed eheu! contrarium è diametro evenit, ut lamentandum sit nobis de ætate nostrâ, quod Gentilis alius lamentatus fuit de suâ: *Ætas parentum peior avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem.*

Sidon. Apollin epist. ad Aud.

Horat.

Avi fuerunt mali, parentes sunt pejores, nepotes erunt pessimi. Parentibus gloriandum esset, non solùm quod forent boni: sed sic educandi filii, ut gloriari possent illos esse meliores se. Sed missis istis incongruis huic festivitati lamentis, ad SS. Patres revertamur, quos inter, duos Græcæ Latinæq; Ecclesiæ antesignanos, Nazianzenum & Augustinum audiamus.

Binas elegantes admodum epistolas S. Gregorius Nazianzenus concepit: unam ad Nicobulum Doctorem famosum, nomine filii ipsius: alteram ad filium, ejusdem Nicobuli nomine. In harum prima filius à Patre petit, scholas frèquentandi, litterisque operam navandi copiam, dicens: *Gratia, quam posco Genitor carissime, Patris est magè, quàm nati.* q. d. Gratia, quam peto à te, Pater, est potiùs pro te, quàm pro me: est potiùs tua quàm mea. Casu quo, adolescens literas tantum addiscendi cupidus hoc dixisset, non tantopere mirarer: sed Gregorio Magno, cui singularis eulogii vice tribuit Ecclesia, quod in nullis suis scriptis erraverit, ex ore & persona adolescentis illius loquente, quo pacto verificari potest, gloriam filii potiùs esse Patris, quàm ejusdem filii, *Patris est magè quàm nati?* Enimverò, si ista vera est propositio, eàdem ad intentum nostrum accommodatâ, sequitur, quod gloria Dei magis est Mariæ, quàm ipsius Dei: Deus enim est filius, & ipsa Mater. Ne verè dubium suboriatur, quod de utriusque gloria loquamur, idem se mox Sanctus P. Nazianzenus declarat sequentibus verbis:

Gloria namq; Patris, natorum est fama decusq;,
Vt rursus natis est gloria fama Parentum.

Quomodo igitur in hoc, seu quocunque alio casu, gloria filii magis esse potest Patris, quàm filii; *Patris est magè quàm nati?* Nullus dubio relinquitur locus, quin sic sentiendo sit locutus, velut qui tam profundè affectuum humanorum subtilitatem penetrabat, quos inter paternus amor, uti intensior fortiorque existit, ita etiam primas sibi meritò vendicat. Dicit itaque quod gloria filii magis sit Patris, quàm ejusdem filii: quia parentes magis delectantur gloriâ filiorum in ipsis, quàm in se. Proinde in hoc sensu veraciter & propriè naturalitèr dici potest, quod gloria Dei certo modo, magis est Mariæ, quàm Dei; cum enim non sit ejus, uti non est, est de filio unicè suo, in quo magis illam æstimat eàque gloriatur, quam si esse posset, & foret sua.

Hunc

Hunc in modum Nazianzenus, ex ore & personâ filii fuit locutus. Nazianzen. Videamus nunc, quid ex ore & personâ Patris filio respondeat: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Age, fili, professionem meam, nec non literaturæ scientiæque meæ magnitudinem, juxta mundi famam & præconium æmulari desideras? promptissimè acquiesco. Verùm, non hoc solo contentus, Deum rogo, quatenus in eis sic excellas, ut multum me transcendens, parente tuo longè celebrior evadas: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Ita Nicobulus, & pro ipso locutus est Nazianzenus, adjuncta ratione casui nostro tam propriâ, quasi meâ.

Gaudet enim genitor cum palmam præripit ipsi
Virtutis sua progenies: maiorque voluptas
Hinc oritur, quàm si reliquos præverteret omnes.

Opto, fili, ut major me evadas, majus enim gaudium nequit esse parenti, quàm videre sibi à filio præripi palmam: & hoc modo videre se victum ab illo, multò magis gloriatur, quàm si alios omnes quotquot sunt in mundo vicisset. Mutato nunc *Genitoris* nomine in *Genitricis*, Nazianzenum de gloria Mariæ in cœlo locutum putate, ubi excellentèr adeò à gloria filii sui se victam contemplatur.

Gaudet enim Genitrix, cum palmam præripit ipsi
Virtutis sua progenies.

Maria intuendo Deum, ab immensitate gloriæ ipsius infinitè se victam cernit: sed quia gloria illa non alterius est, quàm sui filii; *sua progenies*, ipsum, videre se victam ab illo, victoria ipsius & palma existit: *Cum palmam præripit ipsi.* In aliis concertationibus, palma debetur victori: filio verò cum patre vel matre certante, patri vel matri victæ palma debetur: quia nihil ipsis gloriosum magis, quàm habere filium, à quo, hac parte, vincantur. Præsens dies Beatissimæ Virginis de Gloria, etiam vocatur Beatissimæ Virginis, de Palma. Uti enim habet traditio eorum, qui glorioso ejus transitui adfuerunt, Angelus optatis hisce nunciis deferendis deputatus, allatam simul palmam manibus ipsius inseruit, quâ velut mortis mundiq; devictrix, inter lætos totius cœlestis curiæ applausus & jubilos, cœlum triumphatura intraret. Eia ascende Domina, ascende, & collocatum tibi super omnes cœlestes hierarchias conscende thronum: ubi infinitè gloriosior te palma expectat. Et quæ palma? non illa, quâ omnes spiritus beatos in glo-

gloria longè transcendis: sed illa, quâ in ipsa gloria à filio tuo es victa. *Cum palmam praeripit ipsi sua progenies.* Grandis profectò Beatissimae Virginis est gloria, super choros & hierarchias spirituum Angelicorum exaltatam se videre in cœlo: Grandis gloria, omnes Potestates & Principatus, Cherubinos, Seraphinos, longè inferiore loco, dignitate, honore, gloriâ sub se relictos cernere; denique incomparabiliter excedere universos. Nihilo seciùs, in hoc gloriae excessu, infinitè se victam videre à filio, istud est, de quo in immenso hoc gloriae mari magis gloriatur: Istud est, de quo, in illo deliciarum aeternarum paradiso magis jucundatur: *Maiorque voluptas hinc oritur, quàm si reliquos praeverteret omnes.*

Ad S. Augustinum transeamus, qui multò adhuc subtilius, hujus non verae minùs, quàm rationalis complacentiae causas & effectus penetravit. S. hic Augustinus, & suo, & Elvidii nomine, ad Julianam, Demetriadis S. Hieronymi epistolis insigniter celebratae Virginis Matrem scribit. Enim verò, quia haec Domicella ex Consulari sanguine oriunda, spretis gloriis & honoribus, divitiis, aliisque mundi pompis & vanitatibus nuncio remisso, in sublimissimo perfectionis Evangelicae statu totam sese Deo devoverat: S. Augustinus matri desuper gravissimis hisce verbis congratulatur: *Te volentem, gaudentemque vincit: genere ex te, honore supra te: in qua etiam tuum esse cœpit, quod in te esse non potuit.* Filia tua ô Demetrias, ô Juliana, statûs sublimitate verè te vincit, ad quem illam profecisse cernis: verùm, te utique optimè contentâ & applaudente: *volentem gaudentemque vincit*: est enim filia tua, à qua victam te cernis, *genere ex te, honore supra te.* Honore, quo gaudet, te superior existit: Verùm, quemadmodum generationem habet ex te, ita etiam idem ipsius, honor est tuus: quod enim nequis habere ex te, & in te, eodem nunc frueris in illa, eò quod tua sit filia; *In qua etiam tuum esse cœpit, quod in te esse non potuit.* Pergit S. Augustinus considerationem intendendo: *Illa carnaliter non nupsit, ut non tantùm sibi; sed etiam tibi, ultra te, spiritualiter augeretur; quoniam tu eâ consideratione minor illâ es, quod ita nupsisti, ut nasceretur.* Demetrias filia tua te major est, & tu illâ minor: sed si illa te sublimitate transcendit, non sibi solùm, verùm tibi etiam excedit: iste quippe excessus, nascendo ex te compensatur: *non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te, eâ compensatione,* S. Aug. ad Julianam

ut

ut nasceretur. In unico tantùm similitudo minus quadrat; Maria enim potest esse Mater instar Julianæ, & simul Virgo instar Demetriadis. Sed quantum nostro congruit casui, S. Augustini speculando expendit acumen.

Te volentem gaudentemque vincit. Vincit te gloriâ, Virgo Mater, filius tuus; sed complacentiâ tuâ, gaudioque singulari: quippe eum gloriæ excessus sit ejus, idipsum tu magis optas, teque amplius oblectat: *Genere ex te; honore suprà te.* Honore, excellentiâ, majestate, gloriâ immensâ & infinitâ, longè te transcendit: quia ipse est Deus, tu verò creatura: *Honore suprà te.* Sed ejusdem te in tantum transcendentis Dei generatio est ex te, *genere ex te.* Ex quo quid sequitur? Illud nimirum, quod habeas istud, cujus ex te capax non eras, omnisque gloria ejus esse incipiat tua: *Etiam tuum esse cæpit, quod in te esse non potuit.* Deitatis incapax eras: sed sicut te suam potuit efficere Matrem, quicquid in te non habes, in illo plenissimè possides. Ille major te, tu minor es illo: *Minor es,* sed totum illud majoritatis (quod est omnia) non solùm habet pro se, verùm etiam pro te: *Non tantùm sibi, sed etiam tibi, ultra te.* Eheu! quis terminorum istorum combinationē *Ultra te, & tibi,* dignè nobis explicabit? Gloria Dei, quatenus immensa & infinita, extenditur suprà te, *Ultra te:* quatenus verò est gloria filii tui, tota contracta reflectitur ad te, *Tibi.* Porrò ut radii solis reflectantur, termino indigent ubi sistant: Divinitatis verò filii tui gloria illimitata est, & illimitabilis, idcirco humanitate à te accepta limitatur, ut nascendo ex te, reflecteretur ad te: *Eâ compensatione, ut nasceretur.* Proinde illud *nasci de te,* compensatio vocatur, quâ Deus omnem tibi magnificentiam & gloriam compensavit, quâ te transcendit: nascendo enim de te, verus tuus filius existit, cumque tota illa gloria sit filii tui, pariter est tua, & ea parte, quâ tu optimam habes. *Optimam partem elegit.*

§. V.

NEc Philosophia in Gentilibus, neq; Theologia in SS. Patribus proposito nostro congruentiùs loqui potuisse videtur. Scripturæ sacræ nunc aures præbeamus. Primū omnium quod nobis offert exemplum, est illud laudatum Berzellai. *2. Reg. 19. v. 32.* Rebellante contra Davidem Patrem Absolone (sic degeneres filii debitam parentibus reddunt vicem!) potissimorum Regis Davidis asseclarum unus, nominatus Berzellai fuit, tam fideliter ipsi adhærens, ut (testante S. Textu) liberali-

tèr & copiosè Regi commoranti in castris alimenta subministraverit. David Regno, Sceptro, Coronæq; restitutus, præstiti sibi beneficii, humanitatisq; exhibitæ memor (cujus plerumq; alii Principes, mutatâ jam fortunâ nimis quam facilè obliviscuntur) ut condignã fidelitati tantæ rependeret vicem, eum in aula secum remanere voluit. Porrò ut liberalitate eum vinceret, vel ne victus videretur, jussit ut vel ipse sese expediret postulando & accipiendo quantumcunque aut quidquid liberet: *Quicquid tibi placuerit, & omne quod petieris à me impetrabis.* Magnanimus Rex! Felix Vasallus! Cujusnam verò vobis esse videtur felicitas illa? Berzellai Parenti filius erat, nomine Caimam, in quem oblatam sibi à Rege gratiam & remunerationem dirigere cupiebat dicens: *Est servus tuus Caimam, ipse vadat tecum, & fac ei quicquid tibi bonum videtur.* Qui historiam legerunt dicent, Berzellai sese excusâsse, quod gravem se annis consideraret, quodque ipse expressis allegat verbis, *Octogenarius sum hodie*: Verùm id politica & aulica tantum fuisset recusatio, & non acceptandi modus, nec sufficiens renuendi ratio: videmus quippe tot decrepitos senes, vestibus à palatii parietibus tinctis & attritis, titubantes & vacillantes gressu, caligantes oculis, anhelituque difficili, as- & descendere palatii gradus, superstitum adhuc vitæ dierum omninò immemores. Et si Berzellai ab hac contagione fuisset immunis, partitâ inter se & filium oblatâ gratiâ, uterque in aula demorari potuisset, grandium multorum exemplo, qui Jani adinstar, gemina cum facie, cani unâ, imberbes alterâ videntur. Vera autem non acceptatæ, sed pro filio petitæ, nec in utrumque partitæ (cum penes ipsum staret electio) in venerando patre fuit ratio (juxta literalem Lyræ & Abulensis interpretationem) quia pater erat, designatoq; honore se non minus in filio, quàm in semetipso gavisurum intelligebat. Cui ego addo, quod multò amplius in filio, quàm in se ipso fruiturus erat, quia ex hoc capite magis suus erat: juxta S. Gregorii Nazianzeni citatum superius assertum. Quia verò Sanctus ille nullam asserti sui dedit rationẽ, nos eam dabimus, notabiliore S. Scripturæ exemplo illam confirmantes.

Idem

Abrahamo filium suum Isaac immolare parante (res notatu dignissima, & notata!) cum Isaac holocausti victima esset: omnia arduæ hujus actionis & obedientiæ præconia cur Abrahamo soli, & non Isaaco

Gen. 17 v. 10.

Isaaco fuêre tributa? Annon Isaac promptissimè immolandum se obtulit? annon allegari se permisit? an non altari conscenso lignis sese superimposuit? annon gladium evaginari intrepidè vidit? annon ictum resignatione immotâ, & sine omni resistentiâ expectavit? Quid ergò Abraham ampliùs præstitit, ut Isaaci obedientiâ silentio involutâ, Abrahami solius, tantis laudibus celebretur & extollatur? In casu nulla est differentia, nisi quod Abraham Pater, & Isaac fuerit filius. Abraham plus Isaaci, quàm suam amabat vitam, & magis in hoc, quàm in seipso vivebat: proinde posito, quod uterque suam sacrificasset vitam & animam, Abrahami sacrificium, Isaaci sacrificio magnanimitate præponderasset; Isaac enim suam tantum, Abraham verò plus quàm suam, quia etiam filii sui vitam immolasset. Hucusque dicta ritè procedunt, sed progrediendo, meo quidem judicio, consideratione dignius quippiam noto. Deus plus quàm heroicum hunc Abrahami actum remuneratus est; sed in quo? non in Abrahamo, sed Isaaco ejus filio: *Quia fecisti rem hanc, benedicentur in semine tuo omnes gentes: in Isaac vocabitur tibi semen.* Enimverò si sacrificandi actus deprædicatus fuit in Abrahamo, & non in Isaaco, quare ordine inverso, non in Abrahamo, sed remuneratus fuit in Isaaco? ex eodem capite & causa sic fieri oportebat. Actus celebratus fuit in Abrahamo, & non in Isaaco: Isaac enim suam immolavit vitam, Abraham verò vitam immolavit, quam plus diligebat, quàm suam, quia sui filii erat: parique pacto non in Abrahamo, sed Isaaco fuit remuneratus, ut ipsa quoque remuneratio, eò quod sui esset filii, majoris æstimaretur ab ipso quàm si sua fuisset. Age, vita quam sacrificasti, erat plus quàm tua, erat enim filii tui: sit igitur etiam remuneratio filii tui, ut plus sit, quàm tua. Et cum parentes filiorum suorum bona pluris faciant quàm sua propria, & de iis plus gaudeant & glorientur in illis, quàm in se ipsis: videte an non B. Virgo immensam filii sui gloriam potiùs eligeret pro ipso, quàm pro se: an non illam, etiam suam, & plus quàm suam reputabit: an non deniq; ipsæ gloriæ, excellentiæ & prærogativæ, quibus se à filio infinitè transcensam videt, ipsam gloriosiorem reddant, & de iis amplius actualitèr glorietur?

Idem ipse filius Mariæ, hoc ipso quod sit ejus, etiam Davidis filius nuncupatur. Porrò in ejusdem Davidis historia, tantum tamque

universale scriptura sacra testimonium nobis suppeditat, ut probandæ huic veritati congruentiùs nec desiderari, nec inveniri queat. David morti vicinus, regni hæredem & successorem declarando, filium suum Salomonem in Regem ungi jussit; hujus ultimæ suæ voluntatis executione, Regii sanguinis Banaiæ Lateronum Duci demandatâ; qui pro declaratione facta: aliàs contentionibus obnoxia) Regis exosculatus manum pro cæremonia, eundem allocutus dixit:

3. Reg. 1. v. 37. *Quomodo fuit Dominus cum Domino meo Rege, sic sit cum Salomone: & sublimius faciat solium eius à solio Domini mei Regis David.* Extemplò mandatum regium executioni datum: consuetis & usitatis tum temporis, in similibus solemnitatibus cæremoniis, Salomonem in Gion unxêre in Regem: Neo-Rex inunctus mulæ insidens, præsonantibus tubis & tympanis &c. fausta omnia acclamante populo & exercitu Jerusalem fuit ingressus: porrò omnes Majores, Principes, duodecimq; Tribuum Duces aggratulatum accessêre Davidem, eadem gratulandi formâ iteratò usi dicentes,

3. Reg. v. 47. *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum ejus super thronum tuum.* Quod singulariter hoc casu miror, est quod omnes concorditer dixerint idem. Simili occasione, congratulantium ingenia, animi, & affectus novos & varios gratulandi modos excogitant, certant singuli insolito applaudere modo, extraordinaria lætitiæ argumenta prodere, non usitato adulari stylo &c. & vel maximè Magistratuum & Rerumpublicarum deputati. Quomodo igitur de tot tribuum Ducibus, Principibus & Magnatis (inquiente textu *Venerunt omnes*) gratulandi stylum aut methodum nemo mutavit; sed consonâ omnes voce Davidi fuerunt apprecati, quatenus Deus filium suum Patre majorem faceret, thronumque Salomonis super thronum Davidis sublimaret? *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum eius super thronum tuum.* Sic locuti sunt omnes. Regi etenim tam famoso & glorioso, qualis erat David, nulla felicitas majorve gloria desiderãda restabat, quàm habere filium, qui excedendo palmam prærip̃eret ipsi: cujusq; thronus sublimitate & magnificentiâ transcenderet suum. Davidi, quà Davidi, sufficiebat, fuisse Davidem: verùm quà Patri, & ut sic, alia ipsi adhuc gloria optanda restabat, quæ erat, talẽ habere filium, qui majestate, amplitudine, gloriâ, ipso etiam solio ipsum transcenderet: *Et magnificet thronum eius super thronum tuum.*

In

In cœlo duo throni cæteris supereminent universis: ille Dei, hic suæ Matris. Ille Dei infinitè sublimior est, hoc suæ Matris; & hic suæ Matris omnium creaturarũ thronos sua sublimitate excedit. Gloria verò Mariæ, non in eo consistit, quod thronus ejus omnium creaturarum thronos transcendat; sed in habendo filium, à quo thronus ipsius in immensum excedatur. Et de hoc omnes Spiritus beati ipsi hodie congratulantur in cœlo, per omnem æternitatem congratulaturi, nullo penitus sive in hominũ, sive in Angelorum choris reperiendo, qui dicat aliud, aut dicere ausit aliud, quàm, *Thronus eius super thronum tuum.* Maria in cœlo omnes Virgines in debita puritati, vel integritati: omnes Confessores, in debita humilitati: omnes Martyres, in debitâ patientiæ: omnes Apostolos, Patriarchas & Prophetas, in debitâ fidei, religioni, zelo divinique honoris promotioni gloriâ antevertat: sed tam Confessores quàm Virgines; tam Martyres quàm Apostoli; tam Patriarchæ, quàm Prophetæ, sepositis quibuscunque prærogativis, quibus gloriosè victos se cernunt, applaudendo, laudando, gloriosissimamque Matrem magnificando confitentur, thronum ejus, throno filii ipsius infinitè inferiorem esse: *Thronus eius super thronum tuum.* Maria Angelos, & Archangelos omnes, Principatus & Potestates, Cherubim atque Seraphim, virtute, potentiâ, scientiâ, amore, gratiâ & gloriâ omnes antecellat: omnes hi spiritus Angelici, suppressis donis supernaturalibus cuique hierarchiæ propriis, recognoscentes & venerantes excellentiã, quâ à B. Virgine, tanquam Hierarchiarum omnium Regina incomparabiliter transcenduntur: omnes inquam velut ratione præditi, & prudentiâ ac sapientiâ illustres, hoc tantummodo dicere sciunt, & dicunt, hoc tantum admirando, & applaudendo iteratò ingeminant: *Thronus eius super thronum tuum.* Ita ut homines pariter & Angeli consono conceptu, eâdemq; consideratione illuminati, ante secũdæ Majestatis (de gloria) thronũ nihil aliud cantent, nihil aliud laudent, celebrent, faustisq; acclamationibus applaudendo deprædicent, quàm illius filii esse Matrem, à quo ipsa, creata omnia transcendens, in gloria in infinitũ excedatur. Porrò hoc est, quod in duos divisi choros, voce diversa, & in unã tantùm coeunte, alternatim, cæteris silentio pressis, applaudentes exclamant, & extollunt, ejusdem gloriæ parti, quam B. Virgo velut optimam elegit sese conformantes: *Optimam partem elegit.*

§. VI.

§. VI.

VErùm enim verò, ne electionis hujus præcellentia intellectus creati relinquatur arbitrio, ad intellectus divini ascendentes arcana videamus, quomodo Pater æternus, in omnibus libero suo arbitrio substratis, illam similiter electam, pro optima habuerit.

Pro meliore puncti hujus intellectu supponendum est, quod omne, quod habet filius, aut possidet, à Patre suo diversimodè acceperit. Quod ad naturam & attributa Divina attinet, Verbum æternum ea à Patre æterno, non per electionem, seu liberum arbitrium ejusdem Patris, sed naturaliter & necessariò accepit. Cujus ratio est, quia generatio Verbi divina ab actu intellectûs procedit, qui omnem actum voluntatis, sine quo non fit electio, antecedit. Verum est, quod licet generatio Verbi non procedat à voluntate, nec sit voluntaria: non tamen propterea involuntaria sit, aut contra voluntatem. Ex quo intelligi poterit energia & proprietas difficilium istorum verborum S. Pauli, quibus inquit, quod æqualitas, quam filius participat cum Patre in natura attributisque divinis, non sit furtum aut rapina, neque pro talibus à filio habita: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Enim verò, quare S. Paulus, Generationis Verbi modum declarando, metaphoricè comparat furto dicens, non fuisse furtum, nec quasi furto, seu rapinâ sublatum, quod à Patre accepit? Divinè profectò, nec melius potuisset declarari. Furtum est, quod accipitur, retinetur & possidetur *invito domino*, seu contra ipsius voluntatem. Et Divinitas, quam Verbum accepit à Patre, quamvis ex parte ejusdem Patris non esset voluntaria, nihilominus non fuit contra voluntatem: non fuit voluntaria; sic est: non tamen contra voluntatem fuit. Et sicut Pater non fuit invitus in generatione Verbi, suæque Divinitatis communicatione, [posito quod non libera sed necessaria esset] ita æqualitas, quam Verbum participat cum Patre, est verè ipsius nec rapinâ usurpata, *non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo.*

Philip. 2. v. 6.

Hucusq; actum est de eo, quod filius necessariò, & non per liberam voluntatem propriamq; electionem accepit à Patre. Quid verò dicto modo accepit? quod sequitur, & S. Paulus subjungit: *sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen,* quod

quod est super omne nomen. Filius per veram propriamque electionem officium dignitatemque Redemptoris generis humani accepit similiter homo factus; & cum nova ineffabilique dignitate nomen accepit, quod est super omne nomen, scilicet nomen *IESVS* re & significatione sublimissimum, omniq; veneratione supradignissimum, est enim nomen Dei: *Vt in nomine IESV omne genu flectatur.* Accepit judiciariam potestatem in se translatam, sibique propriè competentem, ad exercendum universale & particulare vivorum & mortuorum judicium: *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit filio.* Primum accepit thronum inter tres Sanctissimæ Trinitatis personas, ad dexteram Patris collocatus: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Et quicquid hinc sequitur, cum immensa exaltatione sui & gloriâ, Dei filius ab æterno suo Patre, per liberam voluntatem propriamque electionem accepit.

Joan. 5. v. 22.

Psalm. 109. v. 1.

Verùm, si tota ista nova exaltatio, si omnis ista nova gloria, personæ filii, virtute & jure generationis æternæ non debebatur, in qua tantummodo, Patri naturâ attributisque divinis erat æqualis, & libera eandem exaltationem & gloriam dandi aut sumendi, etiam à Patris voluntate dependebat, quare illam sibi non accepit? sicut personam filii incarnavit, Patris quoque personam incarnare potuisset: quo casu nova dignitas Redemptoris, nomen super omne nomen, profundissima Angelorum hominumque adoratio, & reliquæ omnes prærogativæ & excellentiæ, quæ, mediante incarnationis & Redemptionis mysterio, filio accreverunt, non fuissent filii, sed Patris. Si igitur voluntaria & libera jam dictorum electio, in manu erat Patris, omnemque exaltationem & gloriam sibi poterat usurpare, quare illam personæ potius filii destinavit? nullâ aliâ de causa, quam quod hic erat filius, & ipse Pater: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus.* Quemadmodum Pater æternus suo in homines declarando amori, non dedit nobis seipsum, sed suum filium: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret:* pari ratione, suo in filium amori testando, non sibi illas novas glorias assumpsit, sed filio reliquit certus, hoc ipso, quod sui essent filii, magis suas esse futuras, seque magis eis fruiturum in illo, quàm in seipso.

Psalm. 2. v. 6.

Joan. 3. v. 16.

Et quis filius, ô gloriosissima Virgo, nisi idem ipse tuus? Filius unigenitus æterni Patris, & filius

unicus

unicus Mariæ Matris. Porrò si Pater æternus, in omnibus liberrimo suo eligendi arbitrio subjectis, omnes gloriæ excellentias & prærogativas suo elegit filio; eandem istam gloriam, quâ fruitur in se, & tu in illo, quáque infinitè excessam te vides, quis sanæ mentis dubitare poterit, tuam quoque esse electionem? Tota Ecclesia triumphans in cœlo, & militans adhuc in terra agnoscit & confitetur, inter & super omnes puras creaturas, nullam similiorem esse Deo Patri, illâ singularissimâ Dominâ quam ille creavit, & ab æterno in Unigeniti sui Matrem prædestinavit. Justum quippe erat, ut Pater & Mater, à quibus ambas participavit naturas, quibus constat, omni possibili modo sibi quàm simillimi forent. Et si amor Patris, cum sit à Patre, & Pater sine Matre, non sibi, sed filio omnes electioni suæ subjectas glorias elegit: nullus dubio relinquitur locus, quin amor Matris, & Mater sine Patre, non sibi, sed eidem filio suo, immensam illam, quâ gaudet, gloriam eligeret, hancque electionem optimam æstimaret. *Maria optimam partem elegit.*

Hoc ita de eadem Matre, idem intellexit Pater: idemque tam mirificè ejusdem Dominæ judicium, & erga filium probavit affectus, ubi electio propriè fuit sua. Pater æternus Matrem unigenito suo electurus, eâ circumspectione, & reflexione ad excellentiam & majestatem, quâ tam arctam & supremam cognationem & affinitatem evehebat, est usus, ut non solùm suum, id est, Patris, noluerit esse, eligere Matrem; sed ut Matris quoque esset, eligere filium. Facillimum erat æterno Patri, in purissimis Beatissimæ Virginis visceribus, non prærequisito ejusdem consensu, immò sine ipsius sensu, humanitatem formare, veluti de costa Adami non vigilantis, nec sentientis, sed dormientis formavit Evam: Verùm ut filius futurus ipsius, quamvis Deus, non solùm esset ipsius, sed etiam electionis ejus; propterea (juxta mentem D. Thomæ) ex primariis aulæ suæ Principibus aliquem delegavit ad eam, qui vice sua, exigeret fidem, negotiaretur & evinceret consensum, quem nomine suo acceptatum ratificaret. Illud, (juxta S. Paulum,) maximum fuit mysterium, gravissimumque negotium cœlum inter & terram unquam agitatum, à Beatissima Virgine prius non nihil intricatum, ab Archangelo Gabriele postmodum persuasum & absolutum. Quibus verò rationibus & motivis, ad persuadendum & conclu- D. Tho.

dendum

dendum est usus? casus est admirabilis, singulariterque probans ex parte Dei, Angeli, ipsiusque Matris, quænam pars in electione ejus sit optima.

Mariâ legationem expendente, cælestis legatus urget & instat, ad eliciendum consensum promissa allegans sequentia: *Ecce concipies & paries Filium, & vocabis nomen ejus Iesum: Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur: dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Nescio num adverteritis quid Angelus dixerit, aut subticuerit: quid promiserit, & non promiserit. Quicquid promisit, honorificentiam, majestatem, sublimitatem & gloriam respiciebat Filii: de Matre verò, quâ cum loquitur silet: & cui persuadere parabat, promisit nihil. Enim verò, nunquid æquè veraciter Archangelus Gabriel plausibilia B. Virgini recensere potuisset? quod videlicet esset germinans Virga Jesse, sceptrum Davidicum resuscitatura, quod domum suam & familiam, supra domum Jacob exaltatura, quod sua, omniumque Hierarchiarum angelicarum Regina, quod hominum Domina, creaturarum omnium Imperatrix, & tali majestate & gloriâ sine fine esset fruitura? omnia ista sciebat, & veraciter dicere poterat Angelus. Quare igitur tantùm dicit, & promittit qualis futurus sit filius, & non qualis futura sit Mater? Quia, velut Angelus, suæ scientiæ; & velut Legatus, suis instructionibus conformiter fuit locutus. Proinde nec dicit, nec Deus ipsi nunciare mandavit, nisi quid filio ipsius esset futurum. In rebus enim liberæ Mariæ electioni subjectis, nihil magis ipsius ponderat judicium, magisve excitat & exsatiat ejus desiderium, quàm excellentiæ & gloriæ filii sui, & non suæ. Illæ filii sui, & non suæ; illas quippe magis reputat suas, eò quod sui sint filii: illæ sui filii, & non suæ, quia illis magis delectatur & fruitur in filio suo, quàm in seipsa. Et hoc est, quod juxta notitiam Dei, Angeli, & suam Maria elegit in terra, quodque coram Deo, Angelis & omnibus Beatis meliorem partem reputat, & possidet in cælo: *Maria optimam partem elegit.*

Luc. 1. v. 31.

§. VII.

ET nos, ô Domina, qui tanquam Filii Evæ gemimus in terra: & tanquam tui, quamvis indigni, tecum ascendere speramus, tibi de beata ista patria, quod solùm ex gloriæ tuæ consideratione, faciendum nobis restat, congratulaturi.

Congratulatio tibi ſit electio, congratulatio pars ſit, congratulatio pars ſit optima. Congratulatio electionis, quæ licèt non fuerit, nec eſſe potuerit tua, in prædeſtinatione, qua ad gloriam Matris Dei fuiſti electa: in libero tamen & voluntario conſenſu, quem requiſita dediſti, ut eſſet, tua fuit. Congratulatio tibi ſit pars, quæ totum illud incomprehenſibile gloriæ complectitur, quæ ſolum capere & comprehendere poteſt eſſe immenſum, & continere infinitum, quod tu ſimiliter capacior cœlo incluſum geſtaſti. Congratulatio denique tibi optima pars ſit; melior enim tibi eſt velut Matri, quàm tota iſta immenſitas & infinitas gloriæ ſit tui filii: & melius hoc modo illa gaudes, juxta leges amoris perfecti, quàm ſi illâ fruereris in te ipſa. Et ſicut lætabundi toto cordium noſtrorum tibi congratulamur affectu, quod illâ fruaris, & fruitura ſis in omnem æternitatem; ſic ante thronum glorioſiſſimæ Majeſtatis tuæ proſtrati ſupplices petimus, ut tanquam gloriæ Domina, omniumque benedictiſſimi filii tui gratiarum, pretioſiſſimo ſanguine, quem à te accepit acquiſitarum largiſſima diſpenſatrix, illam nobis gratiam impertiaris, augeas, & ad ultimum uſque diem, quo, (ſicut tu hodie) ex hac vita emigrabimus conſerves, quæ nobis eſt neceſſaria, ad te æternùm laudandum in gloria.

Amen.

SERMO

SERMO

PRO

Dominicâ Primâ Quadragesimæ,

Habitus Ulyssippone in Capella Regia.

Anno 1655.

Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4.

§. I.

Um tanta sit dæmonis calliditas, ut ex ipsis nostris remediis tentamenta texat, quare ea nobis non est prudentia, ut ex tentamentis ejus medicamenta conficiamus? Hoc ex tota Evangelii historia hodie conclusionis loco deducere constitui. Quadraginta diebus & noctibus continuis Christus jejunavit in deserto. Jejunium naturaliter fames, famem verò occasionaliter tentatio excepit: *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Si filius Dei es (argumentatur diabolus) jube ut lapides isti in panes transeant. Videte num rectè intulerim, quod diabolus ex nostris remediis tentationes faciat. Contra tentationes suas, S. Hieronymus lapidibus se defendebat: solitudines & deserta, anachoretarum sunt propugnacula; quadraginta dierum jejunium, prodigiosa fuit pœnitentia: famenti ministrare cibum, opus est misericordiæ: lapides verbo in panes convertere, est omnipotentia: filium Dei esse, est Divinitas. Porrò quis ex hujuscemodi ingredientibus confectā fuisse suspicaretur tentationem? Ex lapidibus, *Lapides isti*: ex deserto, *Ductus est IESVS in desertum*: ex jejunio, *Cum jeiunasset*: ex opere misericordiæ, *Panes fiant*: ex omnipotentia, *Dic*: ex Divinitate, *Si filius Dei es*: ex lapidibus, ex deserto, ex jejunio, ex opere misericordiæ, ex omnipotentia, ex Divinitate? Enimverò si diabolus tentat lapidibus, quid faciet conditionibus minùs duris? si tentat in diserto, quid faciet in foris, locis publicis & aulis?

Matth. 4. v. 3.

Si tentat in jejunio, quid fiet in deliciis & festis? si tentat in opere misericordiæ, quid fiet in injustitia? si tentat in omnipotentia, quid fiet in infirmitate? & si ad ipsam usque tentat divinitatem, quid fiet in humanitate, & in inhumanitate quid fiet?

Diabolus primâ tentatione victus, asserente sacro textu, Christum assumptum, in sanctam transtulit civitatem, & super templi pinnaculum statuens inquit: *Mitte deorsum: scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* En, quomodo altera vice remedia transeant in tentamenta! & quidem secunda hac vice, concurrentibus notatu dignioribus circumstantiis. Et quænam istæ? Civitas sancta, templum in Jerusalem, Scriptura sacra, mandatum Dei, Angelica custodia, cum missione similiter deorsum: Potuitne inconvenientior tentationi materia dari? Diabolus nihilo seciùs hinc tentationem adornavit. Ex civitate sancta, *Assumpsit eum in civitatem sanctam*: Ex templo, *Et statuit eum super pinnaculum templi*: Ex S. Scriptura, *Scriptum est enim*: Ex Dei mandato, *Deus mandavit de te*: Ex Angelica custodia, *Angelis suis ut custodiant*: Ex descensu, *Mitte te deorsum.* Enimverò si diabolus tentat in civitate sancta, quid fiet in civitate infami & scandalosa? Si tentat in templo, quid futurum censemus in delubris idolorum? si tentat Scripturis sacris, quid fiet libris profanis? si tentat mandatis Dei, quid fiet legibus mundi? si tentat Angelis custodibus, quid fiet Angelis perditionis? si denique tentat descensu, quid fiet ascensu?

Ecce quomodo diabolus ex remediis faciat tentationes! Quonam verò pacto fieri potest, ut nos ex tentationibus remedia faciamus? In prima tentatione petiit à Christo, ut ex lapidibus faceret panes: in secunda, ut ex præcipitiis faceret vias. Quid aliud sunt tentationes, quàm lapides & præcipitia? Lapides ad quos offendimus; præcipitia ex quibus cadimus: quonam igitur pacto possibile, ut ex lapidibus ad quos offendimus, panes fiant, quibus nos sustentemus, & ex præcipitiis unde cadimus, viæ fiant, quibus ascendamus? illud hodie videbimus: eâque erga diabolum liberalitate utar ut omnia illi concedam, quæ Christus illi denegavit. Age, quid diabole postulas? ut ex lapidibus tibi panes faciam? præsto sum. Quid amplius requiris? ut de præcipitiis vias faciam? & hoc ipsum hodie faciam. Diabolus de pani-

panibus fecit lapides, & de viis præcipitia: de remediis enim fecit tentationes: ego vice versa de lapidibus panes, & de præcipitiis faciam vias: nam de tentamentis medicamenta conficiam.

Ad totum istud, tantum tamq; utile punctum, ad unam maximã universalem reducendum, tentationem tertiam, quæ omnium fuit maxima, quâ diabolus Christũ fuit aggressus, quâq; majorem in mundo nec fecit, nec faciet, nec facere potest, pro fundamento assumpsit. Diabolus primâ secundâq; tentatione victus neutiquam desperavit de victoria, tertia enim illi adhuc supererat lancea, in qua magis confidebat. Christo ad altissimi montis supercilium ducto, omnia inde mundi regna monarchiasque cum omni sua gloria & magnificentia, cum omnibus divitiis & deliciis, cum omnibus pompis & majestatibus ostendendo dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Hæc ultima diaboli tentatio, Christique tertia fuit victoria. Defensiva verò Christi arma, assumptumque in hac tentatione, sicut & in cæteris remedium, non alia fuêre, quàm S. Scripturæ verba:
Matth. ba: *Dominum Deum tuum adorabis,*
4.v.10. *& illi soli servies.* Scriptura sacra est armamentarium divinum omnia continens arma: est Pharmacopæum, omnia suppeditans remedia. Hæc est illa turris Davidica, de qua Salomon: *Mille clypei* Cant.
pendent ex ea, omnis armatura for- 4.v.4.
tium. Nam, pro ut S. Gregorius commentatur, *Universa nostra mu-* S.Greg.
nitio in sacro eloquio continetur. Hæc apotheca est universalis, de qua S. Basilius: *Ab Scriptura unus-* S.Basil.
quisque tanquam ab officina medicinæ, appositum infirmitati suæ medicamentum invenire poterit. Et idem longè ante Sapientia asseruerat: *Neque herba, neque ma-* Sap. 16
lagma sanavit, sed tuus Domine ser- v. 12.
mo, qui sanat omnia. Potentissima arma, efficacissimaq; contra tentationes diaboli medicamenta sunt Scripturæ divinæ. Ast, sicut ego omnibus prædico, non omnes illis armis, non omnes istis sciunt uti medicamentis; proinde alia vobis hodie obvia magis arma, magisq; facilia vobis suggerere & subministrare proposui medicamenta, quibus omnes universis resistere & occurrere valeatis tentamentis. In ore viperæ toxicum simul & theriacam posuit natura. Quando serpens primos tentavit homines, hi propriis ejus verbis optimè noverant uti: nec aliis ad resistendum armis, neque alio, ad perseverandum in Paradiso indigebant remedio. Præsentissimum & facillimum contra quamcunque diabo-

ſi tentationem remedium eſt ipſa tentatio. Eadem res à diabolo oblata eſt tentatio: à nobis ritè ponderata, eſt remedium. Iſtud hodie prædicabo.

Semel atque iterum diabolus tentavit Chriſtum, tanquam Dei filium: in tertia verò tentatione, velut purum hominem. Hinc in tertia tentatione non dixit, *Si filius Dei es:* prout in prima & ſecunda dixerat. Tentavit Chriſtum veluti qualemcunque hominem. Ob hanc igitur rationem & differentiam hæc ultima nos propriè concernit. Verùm enim verò, quonam pacto quiſpiam hominum, quiſpiam filiorum Adam, tentationi tam forti & enormi, quali diabolus Chriſtum fuit aggreſſus, reſiſtere poterit? Adamum unius exploſione pomi proſtravit: in Chriſtum totum exploſit mundum, *Oſtendit ei omnia regna mundi*: verùm, quamvis hæc glans in Chriſtum, quà hominem directa, & in pectus carneum fuerit exploſa, tali tamen violentia fuit retorta, ut longè majori vi ad ipſum tentatorem fuerit reverſa: *Vade retro*. Ex memorabilioribus caſibus, qui noſtro ævo, in obſidione Oſtendæ civitatis Flandriæ acciderunt, fuit iſte. Tormentum bellicum erat oneratum, in cujus orificium hoſtis glandem evibrârat, quam pulvis igne concepto, quà venerat viâ, vi duplicata ſic revomuit, ut ipſummet ſui exploſorem feriret. O bellum fortunatum: *Vade retro*! Ita excipiendæ ſunt diaboli exploſiones: glande in hoſtem retorta, propria tentatorem tentatione vincamus. Nonne David Gigantem enſe proprio caput amputavit? nonne Judith, licèt fœmina, Holoferni proprio ſuo pugione caput abſcidit? id imitari nos oportet: nec armis aliis, quàm quibus nos tentat, opus habemus.

Lendinus in hiſtor. Flandr.

Diabolus Chriſto omnia mundi regna & gloriam eorum oſtendit dicens, ſe omnia illi daturum: ſi genu flexo ſe adoraret. Tentationis hujus enormitas terrorem alicui incuteret: aſt diabolo ipſi hinc contremiſcendũ erat. Armis ſe exuit, quibus nos induit. Age diabole, totum mihi offers mundum, ut cadam, ut peccem, ut animam tibi meam tradam: ergo anima, propria tua confeſſione, plus valet toto mundo. Anima mea pretioſior eſt toto mundo? ergo pretioſius, nulla ratione tibi pro viliore commutabo: *Vade retro* Nunquid diabolus aliquid nobis dare aut promittere poteſt, quod non ſit minus mundo? Clarum eſt quod non. Hic igitur armis ſeſe ſpoliavit in æternum: In hac tentatione omnes perdidit tentationes; niſi om-

omninò insensati, ipsisque brutis simus magis irrationales. Attendite Salvianum: *Quis ergo furor est, viles à nobis animas nostras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas?* Homines insensati, vecordes, sine intellectu & ratione, quomodo possibile est, ita judicio vestro vilipendi animas, quas etiam diabolus maximi æstimat? diabolus me rapere, perdere, & decipere tentans, animam toto mundo pretiosiorem diffiteri non audet; cumque ego ista sim anima, non erit res tam exilis in mundo, pro qua temerè & stolidè eam non prostituam? *Quis furor est?* Quænam furia, quænam ista est dementia? plus anima nostra diabolo debet, quàm nobis; ille ipsam honorat, nos contemptui habitam contumeliâ afficimus. Diabolus primo suo aggressu, minùs pro ea, quàm totum mundum erubuit offerre.

Salv.

Cajus Cæsar, referente Seneca, Demetrio pro munere ducenta argenti talenta misit, quæ in nostra moneta hodie efficiunt ultra ducenta millia cruciatorum. Nullus dubito, quin quotquot in nostra degunt aula, regiam pro tanto munere exosculantes manum, utráque obviâ manu gratiam acceptarent. Nihilominus Demetrius Stoicus (idem est ac si diceremus illius temporis Christianus) quid respondit? *Si me tentare constituerat, toto illi fui experiundus imperio.* Ite, referte talenta sua Imperatori dicentes, quod si me tentare velit, toto hoc faciendum esse imperio. Est, diciturque Dominus totius mundi? toto ergo mundo me aggredi oporteret. Hoc Cæsar non fecit, neque enim Demetrium noverat. Ita verò fecit diabolus *Princeps mundi hujus*; quia valorem animæ novit. Enim verò si diabolus re minoris pretii, quàm totus sit mundus, vos tentet, contumeliam reputate. Et si toto tentet mundo victus, recedat. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem, pro anima sua?* Hic est casus & suppositio de quibus agimus, nec plus, nec minus. Diabolus nobis offert mundum, & petit animam. Consideret nunc quilibet, utrum è re sua sit ille contractus, lucrosa illa venditio, utilis illa commutatio: nos porrò contrahimus, vendimus, commutamus, quia non pensamus

Seneca.

Matth. 16. v. 26

Venit Esau lassus ex agro totius diei inediâ vexatus: infaustâ autem sibi venit hora: eâdem enim frater ejus Jacob, *Coxit pulmentum*, sive lentis edulium. Isti erant Magnates temporis istius, & hæ eorũ deliciæ! Petiit Esau à fratre aliquam

Gen 25. v. 29. quam coctionis istius portionem. Hic lucri commodique sui occasionem, ex fratris necessitate nactus, sese gratis daturum negans, dato pretio se promptè venditurum promisit, nec moram intercessuram, si Esau primogenita sua ipsi licitaretur. Deus nos liberet à fame concurrente cum tentatione eodem tempore! acceptato contractu & conditione, primogenita sua dedit. Deus bone! primogenita Isaac; Abrahæ hæreditatem, Patriarcharum benedictionem, rem maximam, à quo Adam fuit in mundo, pro una lentium scutellâ! eratne iste cæcus? Eratne insipiens? eratne vilis & abjectus? nequaquam. Sed erat homo (inquit Scriptura) qui vendendo, quid venderet, non consideravit: Ibid. v. 34. *Abiit parvi pendens, quod primogenita sua vendidisset.* Quod homo vendens, nec, quid vendat, considerans, pro vilium aggrestiumque rerum scutella maximã det mundi primogenituram, nihil habet miri. Verùm, si Esau accepta bilance, uni primogenituram, oppositæ verò imposuisset scutellam num venditurum fuisse putatis? Ecce cur tot venales animæ! Historia illa de Esau & Jacob, semel tantùm, & quondam contigit, sed quotidie repræsentatur & iteratur in mundo. Chirographum Jacob facit diabolus, chirographum verò & obligationem Esau formamus nos. Diabolus aliquam nobis offert voluptatulam, seu nullius momenti lucrum & commodum, postulans à nobis, acquisitam nobis à Christo primogenituram: porrò nos, qui sine libra in manu contrahimus, nec trutinatâ oblati vilitate, cum pretio & præstantia postulati, in contractum consentiendo, sine benedictione remanemus. Esau primogenita sua vendendo non sensit nec æstimavit ante, quàm benedictionem accipiente Jacob privatum se vidit, inquit textus: *Irrugiit clamore magno, & consternatus est.* q. d. clamoribus & ejulatibus replens cœlum, dilaniando seipsum dolore contabescebat. Eheu insensati Esauitæ! Gen 27 v. 34. modò animam, cœlestemque vendimus primogenituram, pro vili voluptatula, pro ludificatione sensus, pastu brutali, & flocci pendimus: Ubi verò aderit ille dies, quo Christus ad dexteram suam constitutis dabit benedictionem, nosque propter res adeò futiles vi videbimus exclusos, heu quis dolor! heu quæ desperatio! heu quàm horrenda & intolerabilis nobis erit ista inferni circumstantia!

Quid igitur agendum nobis, ne tam enormem & irremediabilem committamus errorem? de ipsa ten-

tentatione faciendum remedium, acceptâque in manus bilance, quæ defuit Esau, ponderandum quod nobis promittit, quodque diabolus exigit à nobis. Quod nobis offert, nō est mundus totus; quod verò sibi dari postulat, est anima. Porrò lanci uni totus mundus, alteri verò una imponatur anima, & quid cui præponderet videamus. O si, adjuvante me Deo, binorum ponderum horum differentiam vobis evidenter & ad oculū demonstrare possem! eadem tentationis verba successivè ponderare pergamus

§. III.

O*stendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum.* Ex montis istius vertice, in quem Diabolus Christum transtulerat, omnia mundi regna & gloriam eorum ipsi ostendit. Quod tam facilè dicitur, non æquè facilè intelligitur. Ex uno monte quantumcunque excelso omnia mundi regna clarè conspici nequeunt. Sol in quarta collocatus sphæra, unum tantum hemisphærium illuminat, antipodas, nec videns nec videre potens. Quonam igitur pacto possibile, quod ex illo monte diabolus totum mundum ostenderit Christo? Certior magisq; probata sententia docet, mundum Christo à diabolo ostensum, non fuisse verum & realem, sed phantasticum & apparentem, imaginem tantum, & mundi repræsentationem. Quemadmodum enim Angeli apparent hominibus, in corporibus assumptis, quæ quidem formosissima videntur esse corpora, & non sunt: pari modo diabolus potestate naturali Angelis æqualis, in toto aëre, qui ex monte illo, ad Horizontes usque protendebatur, coloribus, umbris, effigiebus, montes, valles, campos, colles, civitates, castella, regna, totum deniq; mundum depicta in instanti oculis ipsius objecit. Ita ut totus ille mundus tota illa regnorum mappa, strictè loquendo, non nisi exiguus fuerit ventus. Quæ cum ita se habeant (advertite modo) cum nonnisi phantastica fuerit repræsentatio & apparentia, quicquid ibi diabolus ostendit, nihiloseciùs ait Evangelium, quod diabolus Christo ostenderit omnia mundi regna & gloriam eorum: Omnes enim mundi gloriæ, splendores, & magnificentiæ ritè consideratæ nihil sunt aliud, quàm ibi visū fuit, aër, ventus, umbræ & colores apparentes. Immò dicere audeo, magis verum & propriè dictum mundum fuisse istū apparentem, quàm hunc realem: mundus enim ostensus & visus erat apparentia vera: & mundus hic realis est apparentia falsa. Quod si non creditis, edicite mihi,

de omnibus istis regnis, de omnibus istis splendoribus, majestatibus & magnificentiis, quæ tempore Christi florebant, quando tentatio hæc accidit, quidnam hodie superest in mundo? prorsus nihil. Quidnam igitur tot regnis, tot monarchiis, tantis splendoribus & pompis factum est? quia ventus erant, transierunt: erant umbræ, evanuerunt: erant imagines & apparentiæ, disparuerunt. Jam sunt id, quod fuerunt ante: antea nihil, in nihilum abierunt: usque ad ipsa illius temporis marmora in pulverem & cinerem sunt redacta. Et nos homines (prout optimè notavit Philo Hebræus) illud oculis nostris contuentes, tam cæci sumus, ut pulverem & cinerem pluris quàm animam nostram æstimemus: *Qui pulverem & cinerem pluris facitis quàm animam.*

Philo Hebr.

Istud sunt hodie regna temporis istius: & moderna quid? suntne forsan aliud? florentissimi regni Rex, Regumque omnium sapientissimus respondeat: *Verba Ecclesiastæ filii David Regis Ierusalem: vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Ego fui Rex Regisque filius (ait Salomon) curiosè indagavi omnia, quidnam esset, potentia, majestas, imperium, mundique dominium: & quidquid illis inesse videtur, meram esse vanitatem, nihilque solidum & stabile deprehendi: & ritè ponderata, nonnisi compositam ex multis vanis conflare vanitatem: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Sunt vanitas, sceptra: vanitas, coronæ: vanitas regna & monarchiæ, ipse deniq; constans ex illis mundus: *Vanitas vanitatum.* Hæc est veritas, sed nostros fugiens oculos, quia patentibus operta & superinducta est apparentiis: proinde hoc cognito, rejiciendum & despiciendum est illud omne, quo mundus nos tentat. Ah! quomodo vel gravissimæ evanescerent tentationes, si ad illud *Omnia* diaboli, respondere sciremus, *Omnia* Salomonis: *Omnia regna mundi? Omnia vanitas. Omnia tibi dabo? Omnia vanitas.* Enim verò si totus iste mundus, & quæcunque in eo magis splendent vana, immò ipsissima sunt vanitas: quomodo possibile est, quod tanti ab hominibus æstimentur, ut animæ, ut cælo, ut ipsi denique Deo præponderent? adeò fallax est humani judicii bilanx! non ista est fallax, sed nos fallaces sumus. *Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Tales (inquit David) sunt homines ut stateram manu tenentes rerum pondera mutent. Non dicit, stateras esse falla-

Eccles. 1. v. 2.

Psalm. 61. v. 18

fallaces, sed homines in illis: *Mendaces filii hominum in stateris.* Deceptionis hujus causa est quia ipsi se homines vanitate dicipere volunt: *Ut decipiant ipsi de vanitate in id ipsum.* Non judicium nostrum, sed noster nos decipit affectus, qui in vanitatis partem propendens, judicii ad se æquilibrium inclinat. In stateris, quæ illi sancti Michaëlis similes sunt, in quibus appenduntur animæ; in una lance ponitur anima, in alterâ mundus: in unâ tempus, in alterâ æternitas: in unâ veritas, in alterâ vanitas. Et quia nos cor nostrum & affectum lanci mundi & vanitatis apponimus, cor istud & affectus vanitati & mundo pondus addunt, quod nec habet, nec habere potest. Ipsa vanitas non amata pondere caret, quia vanitas est: eademque amata omnibus præponderat, quia ab amore nostro & affectu falsum pondus acquirit. Ita ut pondus non consistat in rebus, sed in corde, quo illas amamus.

Psalm. 4. v. 3. Quod idem ipse David mirificè confirmat: *Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem?* Notate consequentiam. Conqueritur homines amare vanitatem: *Ut quid diligitis vanitatem?* reprehenditque quod gravia habeant corda, *Usquequo gravi corde?* Pondus enim quod in vanitate apparet, non in ipsa vanitate, sed in corde, quo diligitur, consistit. Amamus æstimamusq; vanitatem, hinc statera ad illam, & cum illa inclinat, falsoque nobis pondus, ubi non est, ostendit. O si ritè & fideliter, corde ab omni affectu depurato libraremus, quomodo mox motum inclinationemque stateræ ad partem animæ, totumque mundum illi oppositum, ne vel atomum appendere deprehenderemus!

Agedùm, Auditores, jam nunc calliditatem diaboli cognoscetis ex modo, quo omnia mundi Regna hodie Christo ostendit. S. Lucas in instanti, in momento ostendisse asserit: *Ostendit ei omnia regna orbis terræ in momento.* *Luc. 4. v. 5.* Enim verò, quare in momento? quare plus temporis illi non concessit, quem tam fastuosè & pompaticè tentabat? num fortassis, quia diabolus decipiens breve illud momentum, quo rerum mundanarũ scena mutatur & transit, omnibus simul evanescentibus apparentiis, fucare nequit? Ita sensit & asseruit S. Ambrosius: *Non tam conspectus celeritas indicatur, quàm caduca fragilitas potestatis exprimitur: in momento enim cuncta illa prætereunt.* *S. Ambros.* In momento diabolus omnia regna, mundiq; gloriam ostendit, quia

quia ostendit qualia sunt. Quicquid est in mundo, non habet aliud esse quàm instans. Quod fuit, jam non est: quod futurum, nondum est: quod est, nonnisi in instanti est, quo transit: *In momento cuncta illa prætereunt*. Optima, & vera tantóq; authore digna ratio. Verùm alia adhuc tentatoris latebat calliditas, tentato non indulgens tempus librandi oblata. Rerum pondus ex inclinatione motuque stateræ videtur: quia verò non datur motus in instanti, omnia illa in instanti ostendit. Ac si diceret, tentatus mundum videat quem illi offero, sed instantaneè tantum & non morosè, ne ponderis levitas advertatur. *In momento omnia regna mundi*.

Cum regnis simul glorias eorum diabolus Christo ostendit: *Et gloriam eorum*. Verùm sub specioso adeò titulo, pondus omninò nullum inferunt lanci: sunt etenim æquè vanæ ut mundus ipse, immò, si fieri posset, vaniores. Quod, si fidem penes vos non inveniat, considerando eas percurrite. Quod in mundo splendore suo oculos magis perstringit & reverberat, est opulentia. Porrò quid sunt divitiæ? in præterito labor, in præsenti solicitudo: in futuro, dolor & afflictio. Divitiæ, Bern. inquit S. Bernardus, labore acquiruntur, cum solicitudine & cura conservantur, & perduntur cum dolore. Quid aurum & argentum, nisi melioris coloris terra? Quid adamantes & uniones, nisi majoris duritiei vitra? Quid ornatior cultus, nisi diversorum colorum fucus? Quid Absolonis cæsaries, quæ vittis implexus videbatur globus, nisi laqueus? Quid faciei elegans forma, nisi calvaria fasciis involuta? fascias auferente morte, hodie fugitis, quod heri adorabatis. Quid oblectamenta, nisi vesperæ dolorum? quas qui diligentius frequentat, & attentius cantat, acerbius eas postmodum deplorabit. Quid deliciæ, nisi mel in lancea Jonathæ? Favus simul cum ferro in os intrat. Quid omnia juvenum oblectamenta, nisi repositæ senectuti pœnitentiæ? quæ melius coronari nequeunt, quàm ut sint veræ. Quid honores & dignitates, nisi fumus? fumus semper excæcans, & lachrymas ordinariè eliciens. Quid primatus, nisi vapor ad modicum parens? unus solis radius illum attrahit, & alius consumit. Quid provisiones & speciosæ expeditiones, nisi literæ Uriæ? videntur esse epistolæ indices favoris, & quot fuerunt sententiæ mortis? Quid fama, nisi acquisita invidia? est funda Davidis,

quæ

quæ Goliathum lapide, ipsum verò Davidem prostravit sonitu. Quid omnis prosperitas humana, nisi ventus inquietus? si remittat, non est tranquillitas; & si increscat oritur tempestas. Quid ipsa denique vita, nisi lampas accensa, vitrum & ignis? Vitrum quod sufflatione conficitur: ignis qui afflatu extinguitur. Hæ sunt mundi vestri, regnorumque vestrorum gloriæ: *Omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Porrò pro istis fallacibus, vanis, momentaneisque gloriis, animam immortalem, & ad æternam veramque gloriam creatam à Deo, commutamus.

Verumenimverò insipienter egit diabolus, sic ostendendo mundum & gloriam illius his quos tentare parabat. Oportebat fucare merces, si emi optabat. Mundum promittere est fortiter tentare: mundum ostendere est tentationis vim infringere. Non vultis tentari, vel à tentante mundo vinci? attentè ipsum inspicite. Serpentes in deserto filios Israël lethaliter mordebant. Quid verò fecit Moyses ut huic malo occurreret? Serpentem æneum in eminentiore loco, unde à percussis videri posset, erigi jussit, quem quotquot intuebantur à morsibus sanabantur. Omnes in hoc mundo morsi estis: hi potentiâ, illi ambitione, alii dignitate, alii proprii studio commodi, alii invidiâ, alii affectuum in ordinatione; omnes denique à mundo morsi. Quid igitur curandis hisce morsibus remedii restat? oppositum oculis mundum diligenter & attentè contemplari. Quis quæso apertis ritè oculis mundum contuendo, vanitatem ipsius, fallaciam, instabilitatem, quomodo hodie non sint qui heri fuerunt, & hodierni, non sint crastini futuri, quomodo transitoria omnia finiantur, nosque omnes prætereuntes ad finem tendamus, non videat? Quis denique inspiciens mundum qualis in se est, veritatem non cognoscet cum illo, aut veritatem discet ab illo? Mosaicus serpens æneus erat: mundus similiter serpens est, sed luteus, sed vitreus, sed fumeus; proinde ex melioribus cognoscendæ veritati metallis conflatus.

§. IV.

AD stateram revertamur. Inspecto nunc pondere mundi, animæ pondus exploremus. Ad hoc pondus concurrimus omnes: mundi pondus non concernit omnes: siquidem multi parum illius possident: pondus animæ neminē

non concernere potest. Rex, subditus, magnus, parvus, dives, pauper, omnes & singuli animam habent. Agedum, videamus pondus, & valorem illius, quod intra nos gerimus & habemus. Ubinam verò convenientem ponderandæ animæ libram inveniemus? Quater millenis annis substitit mundus sine statera tali: quod fortè in causa fuit, quod tot animæ illo tempore perierint. Præsente tandem Redemptionis die filius Dei actus est in crucem, quæ vera & justa statera, quam justitia divina erectam in Monte Calvario constituit: ut homo, quàm immensum esset perditæ animæ pondus & pretium, inde cognosceret: Quod in hunc modum canit, nosque docet Ecclesia:

Beata cujus brachiis
Sæcli pependit pretium:
Statera facta est corporis,
Prædamq; tulit tartaris.

Viden, ô Homo, illam crucem, cui Filius Dei affixus est mortuus? hanc igitur justam esse scito stateram, in quâ Deus animæ tuæ pretium appendit, ne tu illam vilipenderes. Brachium dexterum eatenus pondere gravatum se demisit, ut non solum Deum de cœlo traxerit in terram, sed usque in infernum. Brachium verò sinistrum adeo est elevatum, ut animam per peccatum in inferno agentem, non solùm inde eduxerit, sed in cœlo constituerit. Proinde ritè ponderaturus animam, non in una lance animam, & in altera mundum, sed in una lance animam, & in opposita Deum appendere debet. Mundus Deo, uno tantum constitit verbo: Anima Deo constitit sanguine, constitit vitâ, ipso denique constitit Deo: *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Audite desuper Eusebium Emissenum: *Tam copioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Tam caro pretio Deus redemit animam, ut positâ in una lance animâ, in altera verò pretio, tantùm valere videatur anima, quantùm Deus. *Videatur*, inquit; Deus enim verè & pretio & pondere animas omnes infinitè excedit. Justitia nihilominus divina, non aliud cum anima pondus apposuit in statera, nec aliud pretium admisit, quàm illud Dei ipsius. De pondere quippe ad pondus, solus Deus cum animâ appendi, & de pretio ad pretium, solus cum eadem Deus potest æstimari: *Ut Deum, valere videatur.* Cum igitur hæc statera sit vera, illud sit animæ pretium & pondus, quam tam carò redemit Deus, nosquo tam vilitèr diabolo vendimus: suadere & persuadere non in-

1. Tim. v 6.

Euseb. Emiss.

intendo, ne eam vendatis, sed tantum vos rogo, vobisque consulo, ne idipsum faciatis nisi præviè stateræ impositâ, accuratéque æquilibrio observato. Diabolus vice primâ totum mox pro ea obtulit mundum: Christus vice secundâ pro illa dedit seipsum: deprehenso, quis plus licitetur pro illa, huic eam securè tradite.

Omnis miseræ animæ tam erroneè æstimatæ, tamque viliter venditæ ac commutatæ infelicitas inde oritur, quòd eam non æquè ac mundum videamus. Diabolus omnia mundi regna ostendit: *Ostendit ei omnia regna mundi.* Quodsi ego similiter animam vobis ostendere possem, omnis mox tentationum series cessaret, nec ulteriorum desuper discursuum materies aut necessitas superesset. Diabolus totum pro ea offert mundum, quia eam videt & cognoscit; quod spiritus potest: nos, quia corporei sumus, mundum videntes, animam videre nequimus: quam quia non cognoscimus, hinc tam vili eam pretio prostituimus. O si Deus unam nobis ostenderet animam, quis nos invaderet stupor, quantique eam faceremus, quamque vilipenderemus & despiceremus omnia, quæ mundus vitaque continet! S. Magdalenæ de Pazzis Deus quandoq; animam ostendit, quæ objecti specie in stuporem & admirationem rapta, mentis simul excessum incurrit, in quo octidui spatio permansit. Ergone tale quid est anima? protinùs tale quid est. S. Catharin. Senensi Deus itidem animam ostendit: quæ, referente S. Antonino, asseruit, nullum prorsus fore hominum, qui, visâ animâ, non centies qualibet die pro ea vitam profunderet: & non pro propria tantum sua; sed & pro alterius. Tota proinde differentia & miseria consistit in eo, quod mundus, quo diabolus nos decipit visibilis, anima verò invisibilis existat: Enim verò ex hoc ipso pluris nobis facienda esset, si ratione uteremur. Mundus visibilis est, anima verò invisibilis? mundus videtur, anima non videtur? majoris ergo pretii est anima, quàm mundus totus. D. Paulum desuper auscultate: *Non contemplantibus nobis quæ videntur: quæ enim videntur temporalia sunt, quæ non videntur æterna.* Nec æstimandum, nec admirandum est quod videtur, sed quod non videtur, inquit S. Paulus, visibile enim & quod videtur est temporale: Invisibile verò, quod non videtur, est æternum. Mundus, quem Diabolus mihi ostendit est visibilis, quia temporalis est, velut corpus: anima verò quam ostendere

S. Antoninus

2. Cor. 4. v. 18.

dere mihi nequit (neque ostenderet, etsi posset) est invisibilis, quia æterna, instar Dei. Et quemadmodum oculi Deum intueri nequeunt, propter ejus excellentiam, pari modo nec videre possunt animam. Præstantior est nostra anima, quàm ut oculis conspici queat. Cernunt mundum, cernunt cælum, cernunt stellas & Solem: animam verò cernere nequeunt, quia potentiæ visivæ ipsorum sphæram transcendit.

Enim verò cum adeò corporei simus, tantúmque oculis credamus, ipsi nobis, quid sit anima, fateantur & dicant. Desideratisne videre, quid sit anima? aspicite, inquit S. Augustinus, corpus mortuum sine anima. Quodsi corpus alicujus sit literati aut sapientis, ubinam sunt ejus scientiæ? cum anima pariter abierunt, ipsius enim erant. Rethorica, Poësis, Philosophia, Mathesis, Theologia, Jurisprudentia, rationes illæ tam graves, isti adeo deducti discursus, sententiæ istæ adeo nervosæ, conceptus adeo sublimes, ista plus quàm humana, immò divina scripta, quæ admiramur, admirationemque excedunt, animæ erant omnia. Porrò si corpus alicujus erat artificis; quis vitam dabat tabulis & marmoribus? quis emolliebat ferrum, liquefaciendo fundebat æs, quis figuram novam, novumque esse ipsi dabat naturæ? quis in tali corpore, regulas docuit pro igne, fæcunditatem pro terra, vias pro mari, obedientiam pro ventis, extrema conjungere universi, totum denique mundum venalem exponere in foro? anima. Quodsi corpus alicujus erat militis, quis illos exercituum ordines, quis castrorum dispositionem, quis murorum fabricam & machinas bellicas, quis robur, generositatem, audaciam, constantiam, in gladii cuspide vitam propriam, mortemque ferre alienam, quis docebat aut suggerebat? Anima. Porro si corpus alicujus erat Principis, Majestas, imperium, præcellentia, moderatio in prosperis, serenitas in adversis, circumspectio, prudentia, justitia, omnesque reliquæ Virtutes politicæ, quibus regitur mundus, cujusnam erant, & à quo aurigabantur? Animæ & ab anima. Quodsi corpus alicujus erat Sancti; Humilitas, Patientia, Temperantia, Charitas, Zelus, sublimissima rerum divinarum contemplatio, extases, raptus, ipsa ponderosi corporis elevatio, & in aëre suspensio; quàm admirabilia! verùm omnia ista sunt anima. Ipsa denique nostra vitia nobis dicunt, quid sit anima. Concupiscentia insatiabilis, superbia semper

S. Aug.

per ascendens, ambitio semper aspirans, desiderium semper anhelans, capacitas illa toto non implebilis mundo, qualis erat illa Alexandri, elatio, sicut illa Adami, non nisi divinitate contenti. Omne quod oculis nostris videmus, spiritus ille sublimis, ardens, immensus, anima. Ad ipsam usque pulchritudinem & formositatem, quæ propriè dos corporis esse videtur, tantùm capiens, tantùm rapiens sensus humanos: illa gratia, illa simetria, illa coloris suavitas, ille vigor, illa vita, quid omnia illa nisi anima? Si minus ita vobis esse videtur: Ecce corpus sine anima, instat idem ipse S. Augustinus: *Non facit corpus, unde ametur, nisi animus.* Quod amabatis, quod obstupescebatis, non erat corpus: erat anima. Recessit quod non videbatur, remansit quod cum dolore videatur. Recessit quod non videbatur: remansit quod sine horrore videri nequit. Quicquid erat decoris, scientiæ, artis, roboris, majestatis, virtutis, anima sustulit: omnia enim erant anima, quamvis non videretur. Enimverò, S. Francisco Borgiæ, mortuum deformatumque Imperatricis Elisabethæ corpus intuenti quid evenit? In differentiâ & deformitate corporis mortui, tanquam in speculo contemplatus fuit, quid esset anima. Quod quia vidit, nuncium sæculo remisit. Nullâ penitus ratione, diabolus nos superaret mundo, si videremus & cognosceremus quid sit anima. Verùm, cum illam nequeamus videre in se; contemplemur eam in nobis. In eo quod corpus est futurum: quid illa sit videamus.

§. V.

INsonans nobis, ore tumido, diabolus: *Hæc omnia tibi dabo*: mentitur lancesque mutat. Ly *Omnia*, non in mundi, sed animæ lance ponendum est. *Omnia*, hujus, alteriusve mundi, anima est, & non, mundus. Cap. 12. S. Joannis inquit Christus: *Et ego cum exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me ipsum.* Notate illud verbum *Omnia*, dicant mihi nunc & declarent literati, quænam omnia sint illa, quæ Christus ad se trahet. Ab incarnationis suæ instanti Christus universalis omnium fuit Dominus, unione hypostaticâ, jure hæreditario filiationis, quâ filius Dei naturalis, aliisque titulis infinitis. S. Paulus inquit: *Quem constituit hæredem universorum.* S. Joannes: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Et ipsemet Christus: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si igitur Christus erat, semperque fuit

Joan. 12 v. 32.

Hebr. 1 v. 2.

Joan. 13. v. 3.

Matth. 11. v. 27

fuit universorum Dominus, quænam ista sunt omnia, quæ se attracturum pronunciat in cruce? erant omnia, quæ solæ sunt omnia animæ. Quod sic explicant SS. Chrysostomus, Cyrillus, Theoph. Beda, Leontius, & omnes. Ab instanti incarnationis Christus universorum fuit Dominus, tam quoad Dominium, quàm quoad subjectionem. Porrò quamvis animarum quoque esset Dominus quantum ad Dominium proprietatis, non tamen quoad subjectionem; quia à diabolo, mediante peccato, captivæ & subjectæ tenebantur. Quoniam verò, mediante cruce à Christo redimi, acquiri, subjici & attrahi eas oportebat: Hoc ipsum absolutè, *Omnia*, vocabat: *Omnia traham ad me ipsum.*

Porrò, si fors cui me interrogare libuerit: quare in cruce non nisi unam, scilicet latronis boni, attraxerit animam? respondeo, ut intelligeremus, quod, Ly *Omnia*, de quo loquebatur, non solùm essent omnes animæ collectivè sumptæ, sed singulæ seorsim, & quælibet earum. Quod ita mihi Syriaca versio declaravit: *Vnumquemq; traham ad me ipsum.* Omnes, *Omnia*: singulæ, *Omnia*. Anima vestra, *Omnia*: mea, *Omnia*: Dimæ, *Omnia*: & uniuscujusque hominis, *Omnia*: *Omnia, unumquemque.* Verùm ad quid versiones & explanationes, cum ipsum textus authorem Christum habeamus? *Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas:* *inventâ unâ pretiosâ margaritâ, dedit omnia sua, & comparavit eam.* Matth. 13. v. 45 Ecquis iste est negotiator, quænam ista margarita, & quænam ista omnia, quæ pro ea dedit? Negotiator, inquit Haymon, est Christus, pretiosa margarita est anima, & omnia quæ pro illa dedit, est totum quod habebat Deus, & quod erat. Ita ut non solum pro omnibus, nec pro multis, sed pro una tantùm anima, *Vnâ pretiosâ margaritâ*, Deus omnia dederit quæ habebat, & quod erat: nec unâ tantum vice, aut uno modo, sed tot & talibus.

Se nascens dedit socium,
Convescens in edulium,
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in præmium.

Se dedit in incarnatione, se dedit in Sacramento; se dedit in cruce, se donat in gloria. Porrò, pro quo Deus toties totque modis dedit omnia, videte num sit *Omnia. Omnia traham ad me ipsum.* Anima, anima, ô tentator, est verè *Omnia*, & non mundus, cui tu hoc nomen falsò tribuis; *Hæc omnia tibi dabo.*

Quam

Quàm bellè hoc intellexit diabolus ipse, ad omnia nobis arma subministrans! S. Lucas inquit, tentatorem trinâ vice victum tunc discessisse; non quod penitùs à tentando Christo desisteret, sed in tempus aliud tentationem reservaret. *Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, ad tempus.* Luc. 4. v. 13. Interim nec S. Lucas, neque cæterorum Evangelistarum aliquis expresè dicit, quando diabolus ad tentandum Christum fuerit reversus. Quodnam igitur illud est tempus, quæve illa est tentatio? S. Athanasius Sanctiq; PP. & expositores communiter asserunt, tempus illud fuisse ultimam diem vitæ, horamque mortis Christi (quâ occasione diabolus extremum virium suarum ad tentandum adhibet) tentationemque Judæorum vocibus fuisse perfectam dicentium: *Si filius Dei est, descendat de cruce, & credimus ei.* Matth. 27. v. 42. Verè, & phrasis, & modus tentationis artificem eundem produnt, qui Christum tentaverat in deserto, & in templo; ubi semper incepit, *Si filius Dei es.* Astutiam & consequentiam, in quâ totam suam fiduciam diabolus fundaverat, attendite. In ultima tentatione, quâ victus recessit, omnia mundi regna Christo offerens, sic secum ratiocinando discurrit. Hominem istum totum offerendo mundum vincere nequivi, auctario igitur, viribusque novis tentationi opus, totoq; pretiosius mundo quippiā offerendum est: Porrò mundo pretiosius nihil est, quàm anima: animabus igitur illum tentabo, & ita fecit: *Descendat de cruce, & credimus ei.* Ita ut possessarum à se animarum oblatione, victoriam sibi certam fore speraret, quando toto oblato mundo minus nihilo effecerat.

Hanc sibi tentationem diabolus pro ultimo reservavit congressu. Verùm, quantumvis hoc modo diabolus multis animabus explosit in Christum; idem nihilominus jam ante practicaverat unâ, non illam offerendo, sed aufferre conando. Enimverò, ut Christo surriperet animam Judæ, proditionem illi persuasit. Quid proinde optimus fecit Pastor, ut eam è lupi dentibus erueret? ad lavandos Judæ pedes sese abjecit. *Cum diabolus misisset in cor, ut traderet eum Iudas, cœpit lavare pedes discipulorum.* Joan. 13. v. 2. Domine, tu ad Judæ, à diabolo jam, ad tradendum te inducti pedes! Domine, tu ad Judæ jam facti, & à te diaboli vocati pedes! *Ex vobis unus diabolus est.* Magis adhuc, majoreque ex fundamento miror. S. Lucas expresè dicit, quod jam ante hunc

Luc.22. v. 3. actum & diem, diabolus intraverat in Judam: *Intravit Satanas in Judam, & quærebat oportunitatem, ut traderet illum: venit autem dies Azymorum, in quo oportebat occidi pascha.* Si igitur Judas non solùm est diabolus per malitiam, sed actualiter à diabolo insessus quomodo Christus ante Judam genua flectit? Species, quâ assumptâ, diabolus Christum tentavit, dicens, *Si cadens adoraveris me*, erat hominis, & non dæmonis: Judas quoque jam à diabolo realiter occupatus similiter est homo: quomodo igitur Christus genua flectit homini, jam diabolo, & ab ipso inhabitato? Hic nunc patebit, quanta sit anima una, quantóq; toto pretiosior sit mundo. Pro toto mundo Christus non curvavit, nec curvare potuit genu ante diabolum in hominem trànsfiguratum: & propter animam unam se demisit ad pedes hominis jam diaboli & ab illo inhabitati. Pro toto mundo diabolus non obtinuit genuflexionem à Christo: propter animam verò id fuit assecutus, ut si non sibi, saltem ante se genuflecteret Christus.

Ah idololatræ mundi! qui toties animam datis, & genua curvatis diabolo, non pro mundo toto, sed pro minimis ejus particulis, ne micarum quidem nomine dignis! Quot Principes animam, aut animas diabolo dant pro unâ civitate, pro aliquâ arce! Quot nobiles pro aliquâ villâ, vineâ aut domo! Quis palmus mundi, litibus, falsis testimoniis, literis supposititiis, sententiâ injustâ, odiis, homicidiis, infinitisque aliis maleficiis innumeras inferno animas non devovit? Si totus mundus tanti non est ponderis, quanti una anima, quo pacto tam minutæ ejus particulæ erunt! Denique lutum. Mittite vas luteum integrum in mare, innatabit aquis, confracti verò singulæ, etiam minutissimæ partes fundum petent. Porrò si mundus totus adeo sit levis, quomodo minimæ ejusdem particulæ adeò sunt graves, ut ima petentes, animas simul post se trahant? decreveram, hic meum finire discursum, quod jam fieri oportuisset ante: sed quia tanti momenti, quodque æqualiter omnes & singulos concernit, punctum pertractamus: pace vestrâ, & veniâ, diabolum mihi penitus exarmare liceat, plura ipsi, quàm habet, arma suggerendo; concedendo ipsi omnia, quæ hodie promisit, quæque promittere non fuit ausus. Proinde si me unquam attentè auscultastis, in hoc ultimo argumento

mento, idipsum efflagito, quod taliter urgere intendo, ut sperem; nullum cor adeò fore durum, quin colliquescat, nec intellectum adeò rebellem, quin sese submittat.

§. VI.

Diabolus mundum offerens Christo adjunxit (referente S. Luca) sibi factam à Deo extradendi potestatem: *Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam eorum, quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.* Potestates à diabolo productæ æquè falsæ & vanæ erant, ac ipsæ promissiones. Verùm, urgendo puncto, supponamus potestates fuisse veras multoq; adhuc majores. Supponamus factam fuisse diabolo facultatem homini mundum tradendi: & præterea sibi delegatam habuisse promittendi, adimplendi, exequendi quæ vellet plenipotentiam. Quo casu, si diabolus eandem nobis proponeret conditionem, quam hodie obtulit Christo, si omnia nobis regna mundique glorias ostenderet, productâ simul factâ sibi à Deo tradendi plenipotentiâ, num illam acceptaremus? Meo quidem judicio, quilibet sanæ mentis homo, tres oblationi huic replicas seu instantias opponeret.

Luc. 4. v. 6.

Primam, ex vitæ brevitate; Secundam, ex regnorum instabilitate; Tertiam, ex humanæ naturæ limitatione. Agedùm, discurrite mecum loquendo cum diabolo. Adesdùm diabole. Tu omnia mihi mundi regna offers. Grandis profectò oblatio: sed tu optimè nosti, Alexandrum Magnum non nisi sex annis imperasse: aliquos Imperatorum spatio multo breviore, & quendam non nisi tribus diebus. Ergo pro sex, pro viginti, pro quadraginta, quibus vivere possum, illisque incertis annis, animam meam tibi tradã? iniquissimus hic est contractus & conditio. A page, hoc dubiũ (inquit diabolus) ego, ex plenipotentiâ mihi factâ, de centum millium annorum vitâ, sine dolore, sine infirmitate, securum te reddo. Num alius te scrupulus angit? immò verò. Posito, me centum millibus annorum victurum, quis regnorum illorum & Monarchiarum stabilitatem mihi assecurabit? Nihil in hoc mundo instabilius est regnis, eorumque prosperitate & gloriâ fragilius; neq; hic opus est sæculorum præteritorum revolvere historias, aut intueri exempla: loquantur id & testentur mutationes, quas nostris vidimus oculis, quibus tam infidã parumque stabilem vasallorum &

NB. Hoc tempore decollatus fuit Rex Angliæ. 1649.

subditorum suorum obedientiam Reges sunt experti, ut nec ipsum caput, cui coronas imposuerant securum & inviolatum reliquerint. Porro si rebellantibus subditis, extranei & hostes violenter mihi adempta regna invadant sibique usurpent, ad quid mihi titulus solus cum proprietate eorum? neque hoc solicitum te habeat, (pergit diabolus) ego stabilitatem monarchiæ regnorumque omnium, quæ tibi ostendi, centum mille annis tibi assecurabo, sic dispositurus omnia, ut pacatissimâ eorum possessione fruaris. Nunquid superest, quod perplexitatem tibi ingerat? unum illud adhuc restat. Cum fuero totius mundi Dominus & Rex, toto illo, eodem tempore nec frui, nec gaudere licet: fixâ Ulyssipone aulâ, eam habere nequeo Parisiis: residens Romæ, eâ carebo Constantinopoli: gaudens Europâ, fraudor Americâ: fruens deliciis Italiæ, carebo illis Indiæ. Deficiente igitur majore capacitate pro oblectamentis vitæ, quam cæteri universim habent homines, ad quid mihi potestas tanta, & illarum materia? macte animo, neque enim huic remedium deest, inquit diabolus. Quemadmodum, mediante Sacramento, Christus ubique locorum præsens est in mundo, cum unus & idem sit: Ita ego delegatâ mihi plenipotentiâ, efficiam, ut tu unicus solusque existens in omnibus mundi partibus præsens, hoc modo cunctis ad libitum frui possis.

Ecce conditiones, quibus, ut suppono, Diabolus suum nobis contractum offert. Nunquid approbandæ acceptabilesque vobis videntur? homo centum mille annis vitæ sine dolore, sine infirmitate securus: homo omnium mundi regnorum universalis Monarcha, de stabilitate assecuratus: homo in omnes mundi partes multiplicatus, ut omnibus ejusdem deliciis simul frui possit. Neque imaginationi, neque desiderio quid ultra superesse videtur. Agedum, edicite nunc mihi. Casu quo talem, etiam ipsius Dei manibus subsignatum diabolus vobis offerret contractum, istamne acceptaretis vitam, istam admitteretis majestatem, istas amplecteremini tot annorum delicias, sub conditione, quod his finitis, animam perderetis, in infernum descendendo? neminem prorsus credo talem subiturum fore contractum: Saltem non ego. Non acceptantes igitur hujuscemodi oblatum à diabolo contractum, quare differentes adeò admittimus tentationes? Dicite, quæso, diabolus vos tentans quid promittit? num vitam lon-

longam? ejuscemodi potius sunt tentationes, ut, si consenseritis, aut vitam vobis abbreviandam, aut sanitatem saltem periclitaturam certò sciatis. Ulteriùs. Diabolus vos tentans, num regna, universique monarchiam mundi vobis promittit? nullatenus. Ut multum: administrationem aliquam, prælaturam, titulum, hæreditatem, aliave multò inferioris ordinis. Urgeo magis. Diabolus vos tentans, nunquid sensuum vobis capacitatem multiplicat, quò largius & sine limite, omnibus simul mundi oblectamentis perfrui possitis? Nihil horum. Quodsi igitur stultitia, & extrema quidem insania foret, ex tali contractu, hominem suam illi tradere animam, quid, quæso, erit, qualibet die, immò horâ, illam tradere pro infinitè minoris pretii tentatione? pro aliquâ vanitate, pro desiderio, pro cogitatione, pro imaginatione, pro concupiscentiâ, quæ primò desiderium excitat, postmodum horrorem incutit? ad hanc evidentiam, à vobis desiderarem audire responsum; ut viderem qualem redderetis rationem?

Una vobis tantum occurrere potest aliqualem præ se ferens apparentiam, quæ nos omnes decipit. Pater, inter contractum, tentationesque diaboli ordinarias magnum intercedit discrimen. Consentiendo in contractum istum, meam certo certius perderem animam: in alias verò consentiendo tentationes, eandem dubio tantùm & discrimini expono; admissâ etenim tentatione, jam eo fruitus sum, quod aut appetitui placuit, aut diabolus promisit, pœnitentiæ loco relicto gratiam salutemque recuperare possum. Primò. Sic ratiocinati sunt, quotquot Christiani in inferno nunc degunt. Sed interim eo supposito dimisso: nunquid tam leve videtur vobis, animam dubio & discrimini objicere? Discamus ab ipso diabolo, remediumque fiat ipsa tentatio. Diabolus Christum tentando benè videbat, hominem, quemcunq; demùm, qui acceptato contractu regna mundi occupâsset, sicuti prociderat ad genua diaboli ad adorandum; sic quoq; ad pedes Dei, ad petendam veniam & misericordiam, pristinamq; gratiam & salutem recuperandam procidere posse. Quo supposito, tanquam vero: quare diabolus totum illi offerebat mundum, pro sola ista adoratione, pro solo isto peccato? Quia peccatum illud in homine, quamvis certò non tollebat salutem, dubio nihilominus & discrimini eam exponebat: & ad dubiam tantum reddendam ani-

animæ salutem, dabit dátque Diabolus totum mundum. Porrò si diabolus, cujus non æquè ac meâ interest, totum dat mundum, ut dubiam faciat animæ salutem, quare ego dubiæ salvationi meam exponam animam etiam pro toto mundo?

Christiani, Deus nos præservet, ne dubiæ salvationi, licet pro totius mundi, & millenorum mundorum pretio animas nostras exponamus. Quod in dubium vocatur, potest esse & non esse; etsi fuerit? si dubium in pejorem partem inclinaverit, si me non salvem sed condemnem, sicut multi damnati eodem sunt modo ratiocinati, consultúmne erit animam in istis contingentibus relinqui? ô infelices nostras animas! ignoro sanè quo pacto meruerint à nobis, sibi tale quid induci. Certissimum est quod in temporalibus longè aliter nos gereremus. Negotium à quo vita vestra, facultas, honor & gaudium dependent, nunquid hujuscemodi dubiis & perplexitatibus involvi susq; deq; fertis? nunquid tutiora semper eligitis? solum ergo, vale Deus, vale salus, infelici animæ relinquitis! Ecce quomodo Christus de tanta fuerit injuriâ lamentatus: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem!* Exteriora Christi vestimenta milites inter se fuêre partiti: super interiorem verò tunicam fuêre sortiti, eam inte gra obtingeret. Porrò quænam est hæc tunica interior, & quália exteriora ista indumenta, quæ homines à Deo acceperunt? indumenta exteriora sunt bona temporalia: tunica interior est anima. Ecce nunc quàm justè Christus conqueratur: *Diviserunt sibi vestimenta mea?* Vestimenta exteriora, id est bona temporalia tanti æstimant, ut dubio sortium ea subjicere nolint, ad filum usque attenti ea partiuntur, & quilibet suam sibi partem assecurat. *Et super vestem meam miserunt sortem.* Tunicam verò interiorem, id est animam, ita vilipendunt homines, ut sortibus fortunæ, & jactui aleæ eam subjiciant. Consultumne putamus æternum degere in inferno? ad quid nostrum nobis judicium? ad quid mens nostra & ratio? quare prudentes fuisse putatis quinque Virgines Evangelicas? an quia rationabilitèr loquebantur? Non: sed quia sociabus, ad occurrendum sponso, oleum petentibus responderunt: *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis.* Non amicæ & sorores, non: quia nescimus num sufficiet nobis quod habemus. Introitum in regnum cælorum, animæ salutem, nec amicarum amore,

Psalm. 27. v. 35

Matth. 24. v. 9.

re,

re, neque nuptiarum amore, neq; amore sponsi, in dubium & discrimen vocamus.

§. VII.

NOn dico animæ salutem non solùm dubii discrimini non objiciendã; sed etsi quispiam ex revelatione foret certus, animam suã non salvandam, nihilominus, ex eo tantùm capite quod sit anima, pro nullo mundi pretio esse dandam. Est de fide, filium Dei pro omnibus hominibus mortuum fuisse. Ita Innocentius X. hoc nostro ævo, contra Jansenistarum errores definivit: quod idem S. Paulus duobus epistolarum suarum locis jam ante affirmârat 2. Cor. cap. 5. *Christus pro omnibus mortuus est*. Et 1. Tim. cap. 2. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Quotquot homines in mundo fuerunt, sunt, aut erunt, vel prædestinati sunt ad salutem, vel præsciti ad damnationem. Porrò Christum pro animabus mori prædestinatorum benè est; sunt enim animæ salvandæ, Deumque visuræ & amaturæ in omnem æternitatem. Sed Christum etiam mori, infinitumque sanguinis sui pretium pro animabus præscitorum ad damnationem dare? etiam. Mortuus est pro animabus prædestinatorum, quia salutem consequentur: & similiter mortuus est pro animabus præscitorum: licet enim non salvabuntur, sunt tamen animæ. In prædestinatis, mortuus est, pro animarum salvatione, in præscitis, mortem oppetiit pro animabus sine salvatione. Tam enim ingens valor & dignitas est animarum in se ipsis, & sine salvationis respectu; ut Deus infinitum sanguinis sui pretium, vel benè impensum, vel benè in iis perditum dederit. Audite memorabile in anima particulari exemplum.

2. Cor. c. 5.

1. Tim. cap. 2. v. 6.

Christus pro anima Judæ egit extrema, quæ quidem omnes nôrunt, sed non pro merito pensant. Quod si Christus certitudinalitèr ipsum salvandum præscivisset, optimè collocata fuissent laboriosa & dolorosa, illa amoris argumenta: & si, ut minimum, salus Judæ fuisset dubia, etiam hoc contingente dubio, bonum erat illam solicitudinem adhibere: Sed Christus ipsum ad damnationem noverat præscitum. Ut quid igitur, Domine, infinitum verborum, actionum, lachrymarumque tuarum pretium tam infelici homini impendis & expendis? nunquid animam illius damnandam nosti? Equidem novi; sed quamvis damnabitur, est anima.

Damnationis illius certitudo, non sustulit ei esse, sed potius tantæ perditionis auget dolorem. Et nihilominus adhuc dantur animæ, quæ sese perditum eant! adhuc dantur Judæ, qui introitum in animas suas, non pro mundo toto, neque pro triginta argenteis, sed pro longè vilioris, & erubescendi pretii reculis diabolo concedant!

Agedum, Christiani, si anima una, absque salvationis respectu tantum valet, quare animas nostras adhuc in salvationis statu versantes ita vili pendimus? quid, quæso, in nos peccârunt, quod tantum illis superinducere malum, sic despicere non vereamur? Christus Dominus, immò ipse diabolus animam meam toti mundo in pretio præfert: & ego omnibus mundi reculis eam postponam? Quænam res in mundo adeò vilis & abjecta, sive sit vita, sive honor, sive commodum, sive sit gaudium, sive oblectamentum, cui non in pretio animam postponamus, & vendamus? In Christum crucifixum oculis conjectis, in illa crucis statera animas nostras ponderare & æstimare discamus. Quânam figurâ Christus conspicitur in cruce? nudus, ignominiâ & contumeliis affectus, pœnis tormentisque excruciatus, mortuus: nudus pro mea anima, ut ego pluris eam faciam, quàm quodlibet commodum: ignominiâ contumeliisque affectus pro mea anima, ut ego omnibus eam honoribus præferam: pœnis tormentisque excruciatus pro mea anima, ut ego omnia illi oblectamenta postponam: mortuus denique pro mea anima, ut ego pluris eam æstimem, quàm ipsam vitam. Ah! ponderemus & expendamus benè quid sit, quidve futurus sit mundus: quid sit, quidve futura sit anima nostra. Hæc primaria hujus Quadragesimæ sit devotio, hæc potissima sit pœnitentia. Majorem in Quadragesima hac devotionem & pœnitentiam à vobis non exigo: unam tantum commutationẽ ejus à vobis peto, ut scilicet stateram istam accipiatis in manum. Quotidie, si placet, vel dimidiam seligamus horam, quâ nos cum anima simul & nobiscum sequestrantes cum illa, & de illa tractemus. S. Joannes inquit in Apoc. *Factum est silentium in cælo quasi mediâ horâ.* Apoc. 8 v. 1. Scilicet quàm diu de terrenis petitionibus tractabatur. Enimverò, si in cœlo, ubi tuta & fausta sunt omnia, media accipitur hora ad tractandum de terra: quare in terra, ubi securum est nihil, sed omnia miseriis plena, media non acciperetur hora ad tractandum de cœlo? Ex viginti quatuor diei horis non sufficient corpori

pori viginti tres cum dimidia, ut animæ non vacet vel media, si velit? Et hoc, quod necessarium est, à vobis & efflagitare & petere non sufficiat? Eja Christiani fideles, faciamus omnes ita in hac Quadragesima: ut etiam Quadragesima sit Christiana! animam nostram tantum unam esse, immortalem & æternam consideremus: unionem ejus cum corpore (quàm vitam vocamus) hodie posse dissolvi: omnia hujus mundi hic remansura: solamque animam nos comitaturam. Ipsam deniq; animam, alterutram ex duabus, manere æternitatem. Si fuerimus boni, æternitatem gloriæ: si fuerimus mali, æternitatem pœnæ. Hoccine veritas an mendacium? credimusne nos habere animam, an non credimus? Suntne animæ illæ nostræ, an alienæ? quid igitur facimus?

Etiam aliorum animabus valde compatiendum est! totus mundus hodie Christo, pro alterius anima fuit oblatus à diabolo. Porrò si diabolus totum dat mundum, ad unam animam perdendam, quare non dabimus faciemusque aliquid pro tot animabus quæ pereunt? Hoc ipso temporis momento, in Asia, in Africa, in America animæ pereunt innumeræ, (quibus remedium quæsiturus adsum) culpâ & negligentiâ nostrâ. Verè non est regnum pietate simile Lusitaniæ. Sed pietatem, fidem, devotionemque nostram non capio. Pro animabus in purgatorio detentis tot sunt confraternitates erectæ, tot dispensationes & indulgentiæ; tot expensæ & procurationes, tot nocturna diurnaque suffragia: quibus istæ infelices periclitantes, & jam inferno proximæ animæ destituuntur. Animæ purgantes, licet patiantur, cœlestis gloriæ sunt securi. In Gentilismo adhuc versantes, mortui non solum dubium habent cœlum, sed damnationem infernumque certum, absque omni suffragio & succursu. Nunquid hoc majus misericordiæ est opus? Quare igitur non etiam horum juvamini confraternitas aliqua, congregatio aliqua, & procurator aliquis constituitur? Domine, nonne omnes istæ animæ tuo sunt sanguine redemptæ? Domine, nonne omnes istæ animæ Christi sanguine sunt redemptæ? Domine, animarum istarum conversionem, nonne Regibus regnoque Lusitaniæ commisisti? Domine, omnes istæ animæ, nunquid majestati tuæ simul cum regno sunt commissæ? Domine, eritne bonum, quod omnes istæ animæ pereant & ad infernum tendant, con-

NB. Author hic alternatim cũ Deo, & Rege loquitur.

tra placitum tuum & desiderium? Domine, eritne consultum, quod animæ istæ pereant & in infernum descendant, nostrâ culpâ? nec de tua divina, nec de humana majestate hoc mihi persuadere possum. Cum igitur tot sint constituti qui negotia mundi expediant; vel unus constituatur qui animarum negotia curet: quarum vel una toto pretiosior est mundo. Nemo dubitet, quò magis animarum negotium fuerit promotum, eò feliciores quoq; negotia mundi sortitura fore successus. Diabolus totum obtulit mundum pro animæ unius jactura & perditione: Et Christus, qui animarum salvationem in se suscepit, absolutissimus nunc omnium mundi regnorum Dominus existit. Idem eveniet nobis, idemque ejusdem Dei vice, futurum promitto. Permittite jam mihi diaboli sanctificare verba, in os Christi eadem transferendo. *Ostendit ei omnia regna mundi.* Deus ostendit nobis omnia regna mundi, quæ, pro sua in nos liberalitate nobis dedit, & pro nostra culpa, ex magna parte denuo abstulit: digitoque monstrando Africam, Asiam, Americam, nobis dicit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* q. d. Regnum Lusitaniæ. Ego omnium regnorum, quæ tibi antea serviebant sub tributo, restitutionem, nec non plurium aliorum opulentissimorum hujus novi mundi acquisitionem tibi appromitto, si (ad quod te elegi) effeceris, ut in me credentes, me adorent: *Si cadens adoraveris me.* Ita hoc de bonitate Dei confisus promitto, ita hoc de magno Majestatis tuæ zelo & pietate spero, ita hoc de insigni ministrorum omnium Religionis Christianæ amore confido. Et si sedulò & sollicitè alienarum animarum curaverimus salutem, quo tanquam gratissimo sibi sacrificio tantopere Deus delectatur, efficacissimum erit medium, ad propriarum animarum salutem, cum ingenti gratiæ in hac, & gloriæ in altera vita incremento consequendam. Amen.

SERMO

SERMO

IN

Feriam Quartam post Dominicam Secundam Quadragesimæ,

Habitus Ulyssipone, in Capella Regia Anno 1670.

Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Matth. 20.

§. I.

Ersamur in sermone de prætendentibus: & pro usitata sive rationi consona, sive dissona experientia & querela, prætendentes in aulis, suis in postulatis, argonautis nostris & primis Indiæ detectoribus simillimos deprehendo; hoc solùm discrimine, quod inverso navigent modo, & itinere ambulent retrogrado. Detectores nostri, primò Promontorium, *Non*, deinde promontorium *Bonæ spei*, prænavigârunt: prætendentes è contrario, à promontorio *Bonæ spei* laxatis velis, in promontorio *Non*, subsistunt. Hoc filiis Zebedæi similiter hodie navigantibus evenit. In promontorio *Bonæ spei* vela laxantes adeò prospero & optato usi sunt flatu, ut unico velut impulsu illud prætervolârint; vento flante favonio & mari tranquillo. Anchoram spe firmaverant in favore & gratia Christi suique electione, nec non alacri promptitudine, quâ non solùm navim suam & retia, velut Petrus & Andreas, sed proprium etiam reliquerant Patrem. Vim spei addebat, quod Joannes & publicè & privatim, præ cæteris, à Christo dilectus videretur. Spem suam in sanguinis propinquitate fundabant, cum ipsius Domini consanguinei essent, non considerantes, quod Principes non habeant cognatos, multò minùs juxta se. Spem denique firmabant in intercessione Matris suæ, quæ tanquam Matrona omni respectu, & tanquam vidua, omni benevolentia & favore dignissima videbatur Sed quantumvis adeò feliciter à promontorio *Bonæ spei* solvendo, promptam sibi & favorabilem expeditionem promiserint; nihilominus, more cæterorum, ad promontorium, *Non* repulsi ibi substiterunt:

Non est meum dare vobis. Non, verbum est terribile; Non habet rectum nec transversum, à quacunque parte sumptum semper sonat & dicit idem: Legite illud à principio ad finem & retrogradè, semper est, *Non*. Virgâ Moysis in serpentem, & quidem terribilem adeò, ut fugeret Moyses, ne morderetur, conversâ, jussus est Moyses apprehendere caudam ejus; quo facto, speciem, terribilitatem virusque omne mox dimisit. Alia est ratio istius, *Non*. Quacunq; demum sui parte apprehensum, semper est coluber, semper mordens, semper feriens, virusq; secum ferens. Perimit spem, ultimum rebus omnibus afflictis relictum à naturâ remedium. Non datur correctivum illud temperans, neque ars illud mitigans, neque blandimentum illud dulcorans. *Non*, quomodocunque conditum semper est amarum; quocunque colore tinctum, semper est fœdum: quantumcunque auro superinductum, semper est ferreum. In nullo, Sol, Fa, collocare poteritis, *Non*, quin sit durum, asperum & malè sonans. Duritiem istius, *Non*, nosse vultis? nihil in hoc mundo durius, quàm ad petendum necessitate compelli, & petitum venienti respondere *Non*. Quid hoc erit? attendite. Linguâ Hebraica, quâ locutus putatur Adam, quæq; naturaliter magis rerum essentiam significat & exprimit, negare petitum, vocatur confundere faciem. Sic Bethsabee Salomonem allocuta ait: *Petitionem unam precor à te, ne confundas faciem meam.* 3. Reg. 2. v. 16. Quare petitum negare, faciem confundere, vocatur? quia petenti respondere, *Non*, est lingua illi alapam infringere. Tam durum, tam acerbum, tam ignominiosum est unum, *Non*. Durum necessitati, ignominiosum honori, intolerabile merito.

Enim vero, si, *Non*, durum adeò est audienti, non minus illud durum credo proferenti: eóque amplius, quo generosiore pectore majoreque fuerit animo illud pronunciaturus. E tribus Angelis Abrahæ in convalle Mambre apparentibus, duo tanquam ministri divinæque punitionis executores ad infames perrexêre Civitates tertio, seu primo vice Dei fungente apud Abrahamum remanente. Porro quia solum cum solo agere Deo, optimam occasionem copiámque cum Deo agendi præbet, S. Patriarcha, sumpto animo, sententiæ revocationem deprecari cœpit. Civitates erant quinque. Exorsus itaque dixit: Domine, quod si in quinque istis Civitatibus fuerint justi quinquaginta

ginta, nunquid non illis majestas tua parcet ac dimittet? parcam & dimittam respondit Deus, seu vice ejus, Angelus. Si verò pauciores quinquaginta fuerint quinque, delebisne eos propter quadraginta quinq; ? non delebo, inquit. Imminutione numeri audacior factus Abraham, ad minorem continuò numerum processit: Si autem quadraginta ibi fuerint inventi? non percutiam propter quadraginta. Quodsi triginta? non faciam, inquit, si invenero triginta. Si viginti? non interficiam. Si decem tantùm? & dixit non delebo propter decem. Quo dicto angelus disparuit: *Abiitque Deus*. Abitus notabilis! Ulteriorem petitionem & instantiam Abrahami cum imminutione numeri Angelus non exspectavit. Submissio, accommodatio, & urbanitas Abrahæ quâ instando de petitione ad petitionem transibat admirabilis omniumque lectione dignissima, quæ Angelum ad auscultandum moraretur. Age, si non patienter tantùm, sed singulari etiam complacentia à prima instantia, usque ad sextam expectavit, quare, non exspectatâ septimâ tam subitò & inadvertentèr recedendo disparuit? ratio est: ne ad dicendum, *Non*, deveniret. Angelo duo commissa fuerant decreta; conditionale unum, absolutum alterum. Conditionale, ut, si in quinque istis civitatibus decem invenirentur justi sententia suspenderetur: absolutum, si pauciores decem, sententiâ executioni datâ incendio perirent. Porrò Angelus, qui ad sex Abrahæ petitiones semper tam humanè & benignè responderat, *Ita*: illo continuante, septima vice respondere debebat, *Non*. Ne durissimum illud verbum *Non*, pronunciare opus haberet, disparendo se subduxit, sic ratiocinatus secum. In civitatibus illis non plures justi quàm quatuor commorantur, scilicet familia Loth; nepotis Abrahæ. Ergo si Abraham ad hunc numerum descenderit, sicuti ipsum facturum certum est, petitioni ipsius annuere nequeo, inquit Angelus, sed, *Non*, ipsi respondere necesse est. Ne igitur ex insipidi hujus verbi prolatione mihi nausea, ipsique ex auditione nascatur molestia, fugâ recessuque nihil est consultius. *Abiitq; Dominus*.

Gen. 18 v. 33.

Reges, Supremique Principes Deum repræsentantes, ejusdem vices gerunt instar istius Angeli: proinde, velut ille in hoc casu, petitiones audire, supplicationibusque fatigari necesse est, quibus semper annuere, non oportet. Porrò, quia prætendentibus dicere, *Non*

Non, his æquè ac Principi durum est: propria huic loco & Evangelio materia erit, duo in quæstionem adducere & probare. Primum, utrum conveniat, Regemq; deceat, dicere *Non*. Secundum, quonam illud modo dicendum, ubi conveniens aut necessarium judicaverit. Utrumque allegata, thematis loco, verba nobis resolvent: *Non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à Patre meo.*

§. II.

De Imperatoribus Romanis Trajani, in Imperio successoribus Panegyrista ejusdem Plinius narrat, quod cumprimis aliquid rogari amârint, non alia de causa, quàm quod dicere *Non*, eos delectabat. *Priores Principes à singulis rogari gestiebant, non tam præstandi animo, quàm negandi.* Verùm sicut isti, quos Principes ille vocat, verè tyranni; magisque monstra naturæ, quàm homines erant: excluso isto rationis & humanitatis scandalo, quæstionem nostram à probabilibus dubitandi motivis auspicando, neque conveniens, neque Regiæ Majestati & authoritati decorum videtur, vel unum *Non*, aut ore proferre, aut calamo firmare. Rex dicit, *Non*, vel, quia non vult; vel quia non potest. Si, quia non vult, offendit charitatem: si, quia non potest, derogat Majestati. Casu quo petitiones, seu supplicationes sint ejusmodi, ut fas non sit exaudiri: prætendentes illud *Non* intelligant: sed non audiant. Discursus sit eorum, & responsio seu resolutio non sit Regis. Negativa magis decora est regimini, & repulsa minus publica, petentibus; ut ipsimet interpretentur. Doceat eos tempus, doceat eos dilatio: & si diu noctuq; nihil aliud somniant, animo versant aut cogitant quam prætensionem suã, ipsi dies noctesq; illis dicant, quod ab alio non audiunt; hincq; sciant quod intelligere nolunt. Spe sua, licet falsâ sustententur, integerq; remaneat Principis honor, eò quod non negavit. Suspensis hoc modo petitionibus & supplicis, si foveantur & multiplicentur prætendentes; indubitatum magnificentiæ & authoritatis genus est multos habere prætendentes. Sumptus illorum & expensæ majestatem aulæ sustentent, etiam aulas eorum qui majestate inferiores sunt. Quia petunt & prætendunt sine merito, ambitionis suæ solvant expensas: quod ipsis sit pro supplicio, reliquis serviat pro exemplo.

Plinius

Contra rationum harum sophismata (multum enim habent vanitatis) multò solidiores viden-

tur

tur esse, dictaminis contrarii. Tam probrosum in mendacio, est, *Ita*: quàm gloriosum in veritate est, *Non*. Veritas [quæ propterea nuda depingitur] simulare, fingere, coloribusque fucare, nedum decipere nescit: Primaque Throni, Justitiæ & gratiæ virtus, est veritas. Omne artificium mechanicum est & ignobile, Regique indecorum: Sol liquefaciens ceram, indurat lutum, secundum dispositionem enim subjectorum operatur; sed in & cum omnibus candidè & apertè: hinc calor inseparabilis est à luce. Inter baculum & sceptrum oportet discernere. Incongrua sunt aulæ expeditionibus stratagemata: Pro campo igitur, & non pro aula deserviant, contra hostes & non contra subditos adhibeantur. Examinent prætendentes, utrum spes affulgeat nec ne, ne desperent in fine. Qui dicit artem esse, non displicere: nec loquitur, nec cogitat bene. Satius est semel, quàm sæpius displicere. Conquerantur sibi non esse satisfactum: sed deceptos se ab illis veraciter dicere nequeunt. Porro si durum est unum verbum, *Non*; multò sanè duriora sunt verba bona, quæ illud suspendunt & contegunt, donec illud retegat effectus. Qui fecit, *Non*, tam breve, noluit illud dilatari.

Philippus Rex Macedonum, à Republica Athenienſium transitum cum Exercitu, per terminos eorum petiit, quem Senatus ipsi denegavit. Sed quia stylus Atheniensium (qui hodiedum adhuc dicitur Laconicus) omnia respondenda, succinctè, & paucissimis insinuare debebat verbis: acceptâ magnâ membranâ (quæ tum temporis chartæ officium supplebat) tantis ei characteribus unum inscripserunt, *Non*, quod totam occuparet; quam clausam subsignatamque, Legatis Regis Philippi, responsi vice, deferendam tradiderunt. Historiis græcis valde celebratum constat breve & longissimum illud, *Non*: In nostra verò Atheniensi adhuc dantur majora. Tot petitiones, tot remissiones, tot provisiones, tot patentes, tot assecurationes, tot justificationes, tot folia involuta, tot solicitationes, tot informationes sæpius petitæ ex Asia, ex America, tot consultationes, tot interlocutoriæ, tot replicæ, tot deniq; aliæ cæremoniæ & secreta in scriptis, ut numerus & nomen nesciatur: & elapsis quinq; aut sex diebus, expeditio seu expeditionis significatum aliquot chartæ voluminibus conscriptum, est unum *Non*. Nunquid claritas ista melior fuisset in principio? cuinam verò tam injustæ cir-

cumductionis aut suspensionis expensæ vel in hac vel in altera vita restitutioni obnoxiæ, veniunt imputandæ? cum igitur prætendenti gratiam denegetis in petito, quare saltem eam non præstatis in eo quod petendo infructuosè consumit? Certo cuidam memoriale suum præsentanti Rex Rex Joannes Secundus dixit, incongruum esse loco quod peteret. Quo audito exosculatus est manum ejus. Interroganti Regi num intellexisset; respondit, etiam. Replicanti Regi, quare ergo sibi manum exoscularetur: intulit alter, quia Regia vestra Majestas eam mihi gratiam præstitit, ut pecuniam, quam in aula consumere decreveram, mecum domum reportem. Hæ sunt gratiæ veritatis & expeditionis illius, *Non*, tempore suo pronunciati. Illud non pronunciare, majoris est politiæ, authoritatis & decentiæ: in multis verò casibus illud dicere, obligationis est & conscientiæ.

§. III.

QUæstione nostrâ sic problematicè disputatâ, ex hisce aliisve dubitandi rationibus certitudinalitèr evincitur: quod *Non*, absque eo quod in se nihil sit, eandem cum aliis mundi rebus qualitatem participet, ut mala bonis & commoda suis incommodis permixta habeat; ut in iis non cadamus aut offendamus quæ quolibet casu occurrunt sibi invicem contraria: In tanta petitionum supplicationúmve multiplicitate primam prudentis Principis curam & solicitudinem esse oportet, pro virili occasiones dicendi, *Non*, evitare. Verùm quis modus est, omnes istas occasiones evitandi, tantâ prætendentium & prætensionum, petentium & petitionum copiâ? dico, ut dexteritate & magnanimitate singulari adhibitis hunc in finem oportunis mediis, quæ notabo, & Evangeliũ suggerit, eorundem numerum imminuere satagant. Quorum

Primum medium esto, ut intimis & familiarioribus, quantumcunque Regiæ suæ personæ conjunctis, gratiâque potioribus in primis postulata denegentur: cujus ratio patet. Quia si à gratiâ remotiores videant, alios, qui gratiâ, & quidem in tantùm gratiâ valent, suis frustrari postulatis, quo pacto prætendere aut petere præsument? Interminatus fuerat Deus populo Israëlitico quatuor plagas, scilicet famis, pestis, belli & ferarum. Porrò ut scirent nullius se precibus aut intercessionibus placatum executionem dilaturum, addidit: Quamvis Noë, Job, & Daniel forent deprecaturi, non tamen

tamen obtenturos. Comminationis hujus per Ezechielem factæ modus oppidò singularis est: dicit enim, ut sequitur: *Si misero famem*: intercedant licet Noë, Job, & Daniel, exsiccabuntur nihilominùs agri, & sata exarescent. *Si misero pestem*: intercedentibus licet Noë, Job, & Daniele, Mors omnia consumet. *Si misero feras bestias*: intercedentibus licet Noe, Job, & Daniele, omnia à feris devastabuntur. Comminationis hujus modum, ex ratione & proposito singularem nuncupavi; similem enim S. scriptura ignorat. Enimverò, quorsum Ezechiël insinuat, ipseque Deus repetitis toties vicibus illud tam expresse fieri mandat, orationes videlicet, Noë, Job, & Danielis contrà determinatas plagas virium nihil aut effectus habituras? Ratio est, quia tres memorati, diversis sæculis maximi extiterunt amici Dei: & ad persuadendum palamque faciendum omnibus, non concedendum illis quod peterent, aut petituri forent, medium nullum aut exemplum efficacius dari potest, quàm, etiam intimis suis postulata negare. Si Noë, si Job, si Daniëli petita fuerint negata, quo pacto mihi concedetur? sic in nostro textu habemus.

Ezech. 5 v. 16.

Apostoli Spiritu Sancto necdum è cœlo afflati, ambitionis spiritu multum inflati, velut homines terreni, vel pulveris adinstar marini gestiebant elevari: Hinc indigna sacro collegio contentio fuit exorta. *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Altercabantur, contendebant apertè de prælatura: quilibet sese majorem & præferendum arbitrabatur; tamque pertinaciter singuli suæ inhærebant persuasioni, ut divinum suum desuper requirentes magistrum non ante quieverint, quàm ille censurâ suâ, litem terminaret. Considerationé dignam auscultate circumstantiam: *Quis putas major est in regno cælorum.*? Nōn dixerunt, quis ex nobis major est; sed, *Quis putas*? Quis tibi major videtur esse? ut etiam post responsum, majoritas in opinione remaneret: & quilibet suæ insistere non cessaret. Porrò, si ambitio illa universalis erat omnium, nec solius Jacobi & Joannis, quomodo hi duo soli primas cathedras prætenderunt & petierunt, nec quisquam aliorum eodem morbo laborantium, tale quid præsumpsit? Ex eodem capite. Joannes & Jacobus notoriè erant Christi amici gratiáque pollentes, quam etiam in naturali illâ ratione valdè penetrante optimè fundatam habebant

Luc. 22 v. 24.

bant. Reliqui verò Apostoli videntes, loca, quæ appetebant singuli, familiarioribus negari, remis velisque ambitionis contractis, affectare seu prætendere non sunt ausi: quod illis fuerat negatum. Ecce hîc unius, *Non*, efficaciam ad multis eorum viam obstruendam! Christus semel respondendo, *Non*, *Non est meum dare vobis*; ab onere octoginta & duabus vicibus illud iterandi sese expedivit. Si enim Christus duorum Discipulorum petito annuisset, extemplò reliqui decem Apostoli, & hos è vestigio septuaginta duo discipuli subsecuti adfuissent tam optato favonio usuri. Verùm unum, *Non*, suis dicendo intimis; ab octoginta duobus *Non*, quæ reliquis Apostolis dicenda fuissent & Discipulis, Christus sese liberavit.

Hocce exemplum Regis Regum quoniam Reges imitari detrectant, hinc prætensionibus circumvallati, supplicationibusque intricati expedire se nesciunt, consequentiâ magis constricti, quàm ratione obligati: coacti & volentes negare multis, & facere non ausi, quia concesserunt paucis. Joanni & Jacobo, quamvis familiarioribus & intimis unum *Non*, dicatur, & mox illud repetendi necessitas cessabit: replicabūt nihilominus ipsi intimi, aut alius aliquis pro illis; non satis æquo consentaneum, laudeve dignum in Rege exemplum videri, quod servi fideliores, qui semper lateri ipsius inhærent, quique in Regiæ personæ ipsius laborando præsentia pondus Monarchiæ sustentant, quibus prima merces deberi videretur, sine gratia, sine mercede, sine præmio remaneant. Exiguumne præmium & merces videtur semper esse intimos? Christus ministris suis præmii loco promisit, quod secum essent futuri: *Ubi sum ego illic & minister meus erit.* Joan. 12 v. 26. Neq; Rex præmium amplius dare, neque minister mercedem ampliorem desiderare potest. Verum est, id Latroni uni fuisse concessum, *Hodie mecum eris in Paradiso*: Luc. 23 v. 43. quod etiam proprietate suâ & applicatione non vacat. Sed S. Paulo quid evenerit, qualitèrque in uno tantùm petito à Christo fuerit habitus, quamvis minister fuerit, qui plus omnibus in servitio ejus sudavit, expendamus.

S. Paulus à certa quadam pensione, ratione modici terrei, quod à suis, nostrisque communitas parentibus hæreditāta, exonerari optabat. Exactor illum importunè urgendo valdè fatigabat: adornabat supplicam, & trina vice iterabat instantiam: *Propter quod ter Dominum rogavi*: 2. Cor. 12. v. 8. sed nec ad primam

mam, nec ad secundam, nec ad tertiam instantiam exauditus, sed repulsam passus rediit. Evenit hoc Paulo? qui si non intimus erat primus, non erat secundus: Ex duobus enim primis aulæ regniq; Christi ministris erat unus? Evenit hoc Paulo, quem ut in servum assumeret, Christus iteratò descendens de cœlo, viventem adhuc rapuit in cœlum, ut sua illi secreta communicaret? Huic tali ministro, tam intimo, tam familiari suo Principi, petitionem tam justam & facilem Dominus negat; nec semel tantùm rogantem, sed instantem, tertióque urgentem repellit? immò verò. Ut nec intimi mirentur aut ægrè ferant repulsas: nec Principes trepident, timeant, putentve se gravari aut obligationi suæ deesse petita negando. Paulus non erat minister sub deauratorum laquearium umbrâ serviens in palatio, nec luto inferens pedem nec campo: sed minister qui promovendo Principis sui honori, tanquam peregrinus totum ab Oriente in Occidentem, adinstar rotæ percurrebat mundum. Utrâq; manu gladium vibrans, in perpetuis pugnis terrâ marique acquirendo occupatus, procellis naufragiisque jactatus, diu noctuque undis quandoq; absorptus, *Die ac nocte in profundo maris fui.* Et quâ 2. Cor. 11.v.25.

fronte (si sic loqui fas est) quibusve verbis Christus tali ministro suũ ausus fuit denegare petitũ? ipsemet S. Paulus, verbis se dignissimis, illud refert: *Et dixit mihi: sufficit tibi gratia mea.* q.d. denego tibi, Paule, quod petis à me, sufficit tibi gratia mea quâ gaudes. Intimis familiarissimisq; Principis gratiâ gaudentibus, hæc ipsa mercedis loco sufficit, & reliquæ omnes gratiæ confidenter ipsis negari possunt. Dixi, confidentèr, & cum sensu & diffidentiæ nota dicere potuissem: Minister enim gratiâ non contentus, sed aliam insuper mercedem exigens, non mercede tantùm, sed gratiâ etiam indignus existit. Sed multi pretii illius ignari, cum ejusdem gratiæ nec non Principis injuriâ, ex gratia gradum ad alia commoda faciunt: quod idem est, ac ipsam conculcare. Ibid. 12 v.9.

Verùm, ipsum S. Paulum de sua loquentem gratia audiamus, contingere enim potest, ut excusationem mereatur: *Gratia Dei sum, id quod sum*: Totum meum esse Domini mei gratiæ debeo. Idem dicendum & confitendum est nobis, qui meritis ipsius, & non peccatis nostris, in gratia existimus: contrarium enim, magna superbia & maxima foret ingratitudo. Ulterius, *Et gratia ejus* (prosequitur S. Paulus) *in me vacua non fuit.* Ubi 1. Cor. 15.v.10

bi excusatio sese insinuare videtur. Porro si gratiam vacuam manere non oportet, nunquid implenda est? Hinc gratiâ plenos, videmus adeò plenos; & nihilominus ad magis adhuc sese implendos, ipsa gratia uti. Verùm S. Paulus non dicit gratiâ impletam se ipsâ, sed in ipso: *Gratia ejus in me vacua non fuit*. Et quomodo impleta est gratia in ipso? multum sanè implere debebat, siquidem vas capacissimum erat: *Vas electionis est mihi iste*. Et ita in gloriosо Paulo factum est. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantiùs omnibus laboravi*. Modus, quo gratia in me est impleta, fuit quod non solum multum, sed abundantius omnibus serviverim laborando: hoc etenim discrimine à cæteris discerni oportet, qui gratiâ gaudent. Non se gratiâ, neque gratiam mercedibus, sed novis majoribusque servitiis implere fas est. Proinde juxta hanc obligationem, Principes illis jure optimo petita negare, & hi de ipsa hac repulsa gloriari possunt.

2. Cor. 15. v.10

Philosophi duo negationum genera distinguunt: quorum aliæ, puræ negationes, aliæ privationes appellantur. Negatio pura, actum simul & aptitudinem negat; privatio, suppositâ aptitudine, negat actum. Silentium est negatio loquelæ, sed magno cum discrimine in homine, & statuâ, in statua pura est negatio, quia nec loquitur, nec loquendi capax est: In homine verò est privatio: licet enim non loquatur actu, loquelæ tamen capax & ad loquendum aptus est. Ex quo sequitur, quod sicut silentium in statua incapacitas est, & non virtus; sic quod negatur indigno, pura ipsum confundens est negatio: quod verò negatur digno, privatio honorem illi & gloriam adaugens, eóque magis quò dignior existit. Hujuscemodi sunt negationes, quas Principes intimis suis faciunt, & facere debent. Sunt privationes, quibus non sibi solis, sed etiam illis authoritatem acquirunt. Maxima etenim privat. Gratia est, quod familiaritas ejus privatio existat. Unde & Intimi familiaresque nobilissimâ & heroicâ Etymologia privati vocantur. Porro si tales se esse gauderent, vel Princeps effecerit, ut sint licet non gaudentes; privationes privatorum tolerabiliores reddent negationes eorum, qui hoc non sunt: & reliqui exempli hujus veritate docti neganda petere non præsument, nec Princeps petita negare cogetur; hocque medio ab innumeris molestisque occasionibus liber manebit, in quibus contra Majestatis suæ placitum aut decorum, dicere, *Non*, obligaretur.

§. IV.

§. IV.

SEcundum medium seu dexteritas præcavendi seu impediendi illud, *Non*, seu occasiones aut necessitatem illud proferendi, est ut Princeps in omnibus suis expeditionibus & resolutionibus integer, justus æquique tenax sit, & quà talis cognoscatur. Ex hac justitiâ, & integritate (ad quàm aliàs vel maximè obligatur) duo notabiles subsequentur effectus. Primus, quod nullus, nisi quod justum fuerit, petere præsumet: Secundus, quod omnibus nonnisi justa petentibus, concedendo petita nunquam dicet *Non*.

Justitiæ, rectitudinis, integritatis, constantiæque, omnium Romanorum Imperatorum tenacissimus, fuit Marcus Porcius Cato. Et quidnam istâ suâ integritate, inflexibilique animi constantiâ fuit assecutus? Id referente Plinio, ut nemo improbum quid ab ipso consule petere fuerit ausus. De quo eloquenter Tullius exclamat: *O te felicem, Marce Porci, à quo rem improbam nemo petere audet!* (*Plinius*) Hujusmodi erit regiminis reverentia, Regisque felicitas, qui in omnibus expeditionibus & resolutionibus justitiam constanter & sanctè coluerit. Justitia à Theologis & Juristis definitur non esse aliud, quàm constans perpetuaq; voluntas, tribuendi cuilibet, quod suum est. Porrò si voluntas illa (quæ ordinariè in affectibus humanis instabilis adeò & ambulatoria est) constans & perpetua perseveraverit, experientur omnes, se nihil ab illo, nisi servitiis debitum meritisque proportionatum obtenturos: & hac experientiâ ejusque evidentiâ mediante, consequetur Princeps, quod nihil nisi justum quisquam à se petere ausit. *O te felicem, à quo rem improbam petere nemo audet!* O Verè felicem! nullo enim iniquum quid petere auso, petitiones utiq; minuentur. Verè felicem; nemine enim nisi debitum petente, suppetet, quo omnibus satisfaciat. *O felicem!* Petentibus enim & supplicantibus justè, Princeps, semper postulata concedet, nunquam pronunciare coactus *Non*. Nunquid igitur multò decentius, compendiosius, & utilius est, ut sibi ipsi illud *Non*, dicant petituri, quàm, petitione jam insinuatâ, illud à Principe audire? illud verò eveniet, nullo præter meritum postulante.

Isaias, Regi Achaz, in probationem & confirmationem annunciationis sibi factæ à Domino signũ pro arbitrio suo, sive in cœlo sive in inferno petere mandavit: (*Isai. 7. v. 11.*) *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in*

pro-

profundum inferni sive in excelsum suprà. Quid verò respondit Achaz? *Non petam.* Sic resolutè dixit, & implevit. Sed quare? adhortante Propheta ut peteret, & quidem tantâ arbitrii & optionis largitate, quantum cœlum distat ab inferno, quare non petit? ipse rationem reddit: *Non petam, & non tentabo Dominum.* Tentare Deum, est velle ut aliquid faciat, quod non debet; quod etiam tentans nos diabolus exigit à nobis. Achaz hunc in modum secum est ratiocinatus: Deus justus, & justissimus, immò ipsa justitia est: ego nulla ei servitia præstiti (aliis enim diis deservio) quibus tantas gratias promeruerim, qua igitur fronte ab illo petere præsumam, quæ Isaias promittit? Illud erit tentare Deũ, & velle, ut justus, immò justissimus faciat, quod non oportet: proinde nullatenus petam. *Non petam.* Princeps justi sit tenax, adeóque constanter, ut nulli quicquam, nisi meriti debitive intuitu largiatur; & mox subditi iniqua & exorbitantia petere cessabunt, quæ videmus; à petitione non secus, quàm à tentatione abstinentes. *Non petam, & non tentabo Dominum.*

Ibid.

Utinam Reges toties tamque injustè tentati, ad minùs saltem in tentationem non consentirent! nolo dicere, ut petitiones quasdam severè puniant: posito, quod in hoc Salomonem imitarentur, qui propter petitiunculam (sic eã nominavit, quæ intercessit, *Petitionem parvulam*) Adoniam interfici mandavit. Enimverò dantur petitiones, quæ rectè interpretatæ, libelli ipsis Principibus, quorum manibus traduntur famosi jure sunt censendæ. Si enim sunt dolosæ, sicut illa Adoniæ; supponunt ipsos esse fatuos: Si exorbitent, supponunt ipsos esse prodigos: Si Canonibus Apostolicis contraveniant (quod multis eorum frequens est) supponunt non esse Catholicos: quocunque demum modo iniquum aliquid petunt injustos esse supponunt. Verùm, si, antequam petitoria supplicationesve nihil sibi, nisi juxta justitiæ rectitudinisve dictamen, obventurum esse præviderent, missâ ambitione, non petere resolverent, *Non petam.* Notate quo loco positum sit, *Non,* & videte quantò convenientius pro subdito, utilius pro regimine, decentius pro Rege, illud *Non* collocatum sit ante, *Petam,* quàm post petitionem. Convenientius est subdito: melius enim illi est, ut tanquam certus illud, *Non,* ante petitiones suas sibi usurpet & præmittat, quàm postea audiat. Utilius

3. Reg. 2. v. 20.

M. 11 v. 17

lius est pro regimine: cessante enim supplicationum tumultu & inundatione ipsum suffocante, negotia faciliorem sortientur expeditionem. Honorificentius denique pro Rege: quisquis enim vel munus vel remedium petiturus majestatis ejus pedibus fuerit advolutus, malè contentus abibit. Hocque modo & medio aulæ nostræ petitiones, non secus ac illæ in curia cœlesti expedientur. David loquebatur Deo: *Intret postulatio mea in conspectu tuo.* In aulis terrenis prætendens petitionem suam exire desiderat: in illa cœlesti, ut intret, postulat. Cùm etenim petitio fuerit talis ut intrare mereatur, infallibiliter exibit expedita. Idem hîc accidet, nullo, nisi quod justum est, petente: Justus enim Rex, petitioni justæ nunquam dicere audebit *Non*.

Ps. 118. v. 170.

Verùm enim verò, quid faciendum est Regi, ut famam istam justique opinionem universaliter sibi apud omnes acquirat, quâ mediante petitiones supplicationesq; injustas evitare queat, sine quibus ab incongruentiis fastidiisque, *Non*, immunem sese conservare nequit? respondeo non alio medio id consecuturum, quàm illud, *Non*, etiam sibi applicando; & prius sibi, quàm subditis. Hoc textus noster tanquam singulare notatuque dignum nobis insinuat documentum: *Non est meum dare vobis*, inquit Christus. Ly *Non*, prius cadit in ipsum, quàm super binos, quibus petita negavit. Prius cadit super *Meum*, deinde super *Vobis*. Ita faciendum est Regi, Justitiæ virtutem & famam affectanti. Reges putant, *dare*, esse suum: & Rex Regum, *dare*, esse suum negat: *Non est meum dare vobis*. Nunquid Christus, quà Deus & homo, Dominus est omnium? immò verò: ergo dare potest cui & quomodo vult? distinguo; justè, concedo; injustè, nego. Hinc S. Ambrosius, *Non est meum, qui justitiam servo, & non gratiam*: q. d. Ego do per justitiam, & non per gratiam. Per justitiam dare, est meum: dare verò per gratiam, uti vos vultis, non est meum: *Non est meum dare vobis*. Cujus ratio est, quod Christus ita suum ordinaverit & formaverit regnum, ut nihil in illo gratis & pro gratia daretur, si non pro meritis & justitia. Hinc S. Paulus, quam expectabat coronam, vocat Justitiæ, quámque Dominus redditurus erat, non quà Dominus, sed quà justus Judex: *Reposita est mihi Corona Iustitiæ, quam reddet mihi Dominus justus Iudex.* Loca dexteræ & sinistræ quæ illi Fratres prætendebant, erant Regni Christi,

S. Amb

2. Tim. 4. v. 8.

Ad dexteram & sinistram in regno tuo. Modus quo petebant non fundabatur in meritis & justitia, sed gratiâ & consanguinitate *Dic, ut sedeant hi duo filii mei*: propterea respondit Christus, non esse suum dare: dare enim per justitiam, *Suum* erat: & non per gratiam dare, *Suum* erat. *Non est meum dare, qui iustitiam servo, & non gratiam.*

Nihil pejus intelligitur & observatur in aulis quàm discrimen inter justitiam & gratiam: ex quo sequitur, vix esse mercedem, & gratiam aliquam earum, quæ gratiæ vocantur, quæ non sit injustitia; multa injusta complectens. Non inficior, Reges posse facere gratias, illudque munificentiæ majestatiq; Regiæ valdè proprium esse: sed illud non faciendum, nisi prius obligationibus justitiæ fecerint satis. Zachæus dimidium bonorum suorum se pauperibus erogaturum, reliquo verò dimidio se debita, aliisque illata damna soluturum resolvit: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Dixit quidem & resolvit benè, perverso tamen ordine: primò enim solvenda erant debita & resarcienda damna, quod est justitiæ obligatio: & deinde dandæ eleemosynæ, quod liberalitatis opus est. Enimverò quis inversus foret ordo, largiri pauperibus, & non solvere creditoribus? quàm inversus foret ordo (ne aliud nomen accipiat) quibusdam violenter auferre necessarium, ut aliis prodigè daretur superfluum? Quia verò solvere, est actus subjectionis, dare verò superioritatis & magnificentiæ, Principes dare magis, quàm solvere delectat. Dent, sed de suo, si habent: dare enim & non solvere, est dare alienum. Et Zebedæis (quales sunt qui gratias petunt) gratias importune extorquere satagentibus, cum Christo respondeant: *Non est meum dare vobis.* Quod regimen destruit, & conscientias animasque Principum perdit, est quod omnia sibi licere putent, quia omnia possunt. Hoc illis dicere, est adulari: & credere, est decipi. Rex potest omnia quæ justa sunt: quæ verò cum justitia pugnant, potestatis ipsius sphæram excedunt. Illa verissima & vanissima est adulatio, quâ Reges decipi queunt; est enim illos æquiparare Deo, potentiâ. Deus est omnipotens, & nunquid injustum quid operari poterit? absit. Eodem igitur modo Reges potentiam suam interpretari oportet. Porrò si subditi de Rege suo persuasum sibi habeant, quod taliter

Luc. 19 v. 8.

de

de sua potestate sentiat, & ita observet: veritate docti, non nisi quod justum fuerit petent: & Rex omni importunitate liber, dicendi *Non* occasione carebit.

§. V.

Tertium medium præscindendi occasiones dicendi *Non*, est inviolabilis observantia legum. Porro si leges in totali suo vigore, sine dispensatione, sine privilegio, sine exceptione personæ observarentur, non Regi, sed legi dicere, *Non*, incumberet. Leges Dei prohibitivæ omnes incipiunt à *Non*: *Non occides, non mœchaberis, non furaberis, non falsum testimonium dices.* Nunquid hominum quispiam, etiam audacissimus & insolentissimus, in præsentem usque diem, occidendi, mœchandi, furandi, falsúmve testimonium dicendi copiam à Deo petiit? nullus omnino, leges enim istæ inviolabiles & indispensabiles sunt. Idem igitur etiam Principi leges suas inviolabiliter & sine dispensatione observanti eveniet: & hac tam facili & gloriosa methodo à dicendo, *Non*, sese expediet, quia illud lex jam dixit.

Post primum peccatum Adæ, Deus universale emanavit mortis decretum, Adamum cum omni sua posteritate complectens, eodem statuti decreti momento inviolabile illud faciens. Lex mortis ex natura sua inviolabilis videtur: sed tum temporis facilè violari potuisset: Adam enim, seu quilibet alius ex ligno vitæ comesturus immunis mansisset à morte. Quid verò Deus? *Ne fortè etiam sumat de ligno vitæ & comedat, & vivat in æternum.* Gen. 3. v. 22. Ne fortè sicut Adam primam transgressus legem de arbore scientiæ comederat, secundam similiter transgressus legem, de ligno quoque vitæ sumendo evaderet immortalis: *Collocavit ante Paradisum Cherubim, & flammeum gladium ad custodiendam viam Ligni Vitæ.* Id est, ad introitum paradisi constituit Cherubinum cum ignito gladio, ut sine exceptione ab aditu arceret omnes: & si quis mortem conaretur evadere, moreretur primus. Adeò rigidum fuit Cherubim mandatum, adeoq; inviolabilis legis istius severitas, ut ne proprium quidem filium privilegio quocunque ab ea voluerit exemptum. Privilegium, in jure vocatur, vulnus legis, proinde potestas gladiúsque legislatoris, non ad ipsas vulnerandas feriendásque leges, sed ad feriendos, occidendos, concremandosque præsumptuosos illarum violatores exeri debet. Propterea Cherubini gladius, gladius

erat, & igneus. Non erat difficile Deo, arborem vitæ vel exscindere, vel arefacere, ut sic omnis iste horribilis apparatus cessaret: sed arborem permanere, legémque nihilominus inviolabiliter voluit observari, ut omnes intelligerent legislatores, quamvis in legibus suis dispensare possint, modusque dispensandi facilis sit, non tamen propterea debeant. Verùm Domine, arbor vitæ fructibus abundat, hi nascuntur, alii decidunt, omnesque otiosè pereunt; cum tanto usui esse possint. O maledictæ utilitates & usus! iste est dolus, Principes perdens deceptio. Dispensatur in legibus, pro commodis (quæ ordinariè particularium, & non eorum sunt) universalique ruinæ panditur porta, quod solâ inviolabili legum observantiâ evitari potest. Pereant infructuosè fructus arboris vitæ, licet res inter creata Dei præstantissima: ipsæ pereant vitæ nec recuperetur immortalitas: moriatur sepeliaturque mundus totus: lex inviolata & sine dispensatione perseveret.

Enimverò quidnam ex hoc indispensabili legis rigore fuit consecutum? Ista universalis agnitio, de qua David: *Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem?* Psalm. 88.v.4. Quis est homo, qui vivat non moriturus? quod homines cognoscentes, simulque legis indispensabilitatem, quamvis mors terribilium omnium sit terribilissima, vita verò desideratissima, nullus unquam fuit, cui vel in mentem venerit, ad non moriendum, petere dispensationem. Leges adeò sanctè inviolabiliterque observentur, ut omnes, in illis nullatenus dispensatum iri cognoscant: Et illo *Non*, quod leges dicunt, ab eodem pronunciando Principes liberabuntur. Quia verò Principum nonnulli adeò misericordes seu pusillanimes existunt, ut nec Matri Zebedæorum, nec filiis dicere ausint: *Nescitis quid petatis*: Matth. 20.v.22 hinc petere præsumunt, & pro voto expediuntur: & illud *Non*, legum, super ipsas cadit leges, & non super id quod vetant. Mox ut vetito dispensatur, lex desinit esse lex; non solùm, quia concessum uni negari nequit alteri: sed multò potiùs, quia concessum uni petenti, etiam aliis, licet non petentibus est concedendum.

Filius prodigus à Patre adhuc vivente substantiæ suæ portionem petiit: *Pater, da mihi portionem substantiæ meæ, quæ me contingit.* Luc.15 v.12. Ostendit petendo, quod futurum, aut jam præsens erat. Age, fatue & frontose juvenis, num igno-

ignoras quod filii non, nisi à mortuis parentibus hæreditent? Qua igitur ratione aut fronte à Patre tuo adhuc vivo hæreditatem audes postulare; tibique in primis rem adeò à recta ratione legeque communi exorbitantem concedi? præsumebat de excessivo parentis in se amore. Porrò sicut amor cæcus est ad concedendum, ita infirmus est ad negandum. Bonus tandem pater, seu importunitate filii, seu proprio victus amore in lege communi dispensando, contingentem ipsum portionem notabili concurrente circumstantiâ, extradidit. Duo erant filii, & data parte huic, similiter & suam alteri tradidit: *Divisit illis substantiam.* S. Petrus Chrysologus, casu hoc diligentius expenso, non sine ratione admiratur: cum unus tantum fuerit filius dispensationem à Patre postulans, cur mox illam concesserit utrique: *Vno petente, ambobus substantiam mox divisit.* Quod Pater adhuc vivens filio suo petenti partem hæreditariam tradat, dubio quidem & quæstione non vacat: transeat tamen. Sed filio alteri nil tale desideranti nec petenti, quare similiter suam, non expectata morte, tradit? Certum est imprudenter egisse Patrem tantùm indulgendo filio, eóque magis quod ipsum illud intelligere oportuisset. Verùm, data jam parte sua uni, ad suam etiam alteri tradendam æqualiter processit: Dispensatio enim concessa petenti, etiam alteri non petenti negari non potest: *Vno petente, ambobus mox divisit.* Hujuscemodi Evangelii nostri est casus, sed sublimius à Christo decisus. Apostoli erant duodecim: sed duobus tantum petentibus reliqui sese continuerunt. Casu quo verò, Christus duobus illis petentibus concessisset, quia petierant; etiam aliis decem licet non petentibus idem fuisset concedendum. Sed sicut filii Prodigi Pater æqualitate servata operatus est concedendo etiam non petenti, quod concesserat postulanti: pari modo Christus æqualitate sublimiore petentibus duobus negavit, quod concedi non oportebat, simulque decem non petentibus. Pater unius petitione motus expedivit duos: Christus expeditione negatâ duobus, respondit omnibus. Pater verò imprudenter, quia legem relaxavit concedendo: Christus verò divinè, quia illam constabilivit negando.

Luc. 15. v. 12.

S. Petr. Chrysol

Inficias non eo, in materia negandi & concedendi, majorem hujus quàm illius rationem habendam: sed consequentia, quod alii

est concessum, mihi non est negandum: est argumentum nec ratione gravissimâ solubile. Rachel sterilē se considerans, sorore filios multos feliciter enixâ, petiit à marito suo Jacob ut ancillam suam Balam in conjugium acciperet, quo suscitandi ex eâ filii ad se quadamtenùs tanquam sui pertinerent. Jam ante conjugium Rachelis, de conjugio Liæ quod abhorruerat, constabat: & jam conjugium inire cogitur cum Bala, quod satis indecorum sibi scire debebat. Sed omni se subjicit, qui diligit & amat. Balâ jam filios enixâ; Lia non contenta quatuor uterinis quos ipsa pepererat, etiam à Jacob importunè extorsit ut ancillam suam, nomine Zelpham in thorum admitteret. Nunquid hujuscemodi mulierum datur æmulatio? Quid vobis, hoc casu, Jacobo faciendum fuisse videtur? Ad consolationem Rachelis, ex obligatione amoris qualitercunque rationi consonum videtur. Verùm ad instantium Liæ minùs amatæ, prolibusque jam stipatæ quid fecit Jacob? nihilosecius importunitati Liæ cedens Zelpham in thorum admisit. Si igitur Liæ instantia nullo justi aut decori prætextu erat vestita, sed in sola æmulatione & zelotypia fundata, quare Jacob tam justus & prudens petitioni ipsius & importunitati condescendit? quia jam ante idem indulserat Racheli: Lia repulsam passa, petitione sororis suæ expeditâ & impletâ, conveniret Jacob, non acquietura sibi negato, quod sorori fuerat concessum. Etiam inæquilitate tam manifesta, quod Rachel sterilis, Lia fœcunda; hæc prolibus uterinis ditata, illa nullum enixa; nulla horum omnium consideratio Liam pacare potuisset. Quis contra argumentum: Non negandum alteri quod conceditur uni, & contra vim (sive cogentem, sive extortam) hujus consequentiæ vel maximè in rationo fundatæ, non valet solutio.

Persuasum sibi habeat Princeps, quod conceditur uni, quia petit, consequenter concedendum esse aliis, etsi non petant. Intelligat dispensationes & privilegia non solùm esse legis vulnera, sed vulnera lethalia: & legem mortuam non posse reipublicæ dare vitam. Consideret leges suos esse muros, quorum apertura hodie unius tantùm hominis capax, cras ita dilatabitur, ut integer per eam intrare possit exercitus. Attentè examinet leges politicas: consideret ordinationes bellicas, tot pragmaticas, sanctiones œconomicas, quæ cum institutæ sint pro remedio,

medio, hac via fidem & authoritatem perdent. Sola & finalis Principis justi resolutio esto; tractare leges suas, tanquam suas, illas corroborando, protegendo, zelando, & in suo vigore inviolabiliter sine dispensatione conservando. Quod enim lex sine injuria negat omnibus, si uni (quamvis rationabiliter) fuerit concessum, alteri negari nequit sine gravamine. Et melius, facilius, decentiusque est, ut leges ipsæ dicendo, *Non*, sese conservent; quàm ut Princeps subticendo *Non*, illas infringat.

§. VI.

QUartum & ultimum medium evitandi illud, *Non*, est provisiones anticipare, & loca vacua non habere: mox enim ut locus fuerit vestitus prætensiones cessabunt. Admiranda planè naturæ inest diligentia impediendi vacua: & ut nullus in toto universo detur locus vacuus. Hunc in finem ascendere videmus aquam, & descendere aërem, moveri terram, marmora rumpi, crepare æs omnesque creaturas in suas impetu ferri inclinationes. Ex quo frequentes exurgunt terræ motus, & & quidem extraordinarii & vehementes, qui totas frequenter subvertêre civitates. Porrò quod natura facit ad vacuum impediendum: idem ambitio facit ad occupandum. Cum fuerint loca vacua, undique certatim convolant prætendentes, non ad impediendum (cum se invicem & mutuò tantùm impediant) sed ad occupandum vacuum, tantóque majore impetu quantò majore natura ad bonum commune fertur universi, & ambitio ad privatum uniuscujusque. Quales verò inde terræ motus & reipublicæ perturbationes, Romanorum domesticæ & civiles, in Consulatuum concursu, pugnæ loquuntur. In Monarchiæ gubernatione, omnia ista inconvenientia, præcavere & submovere facillimum est præoccupando vacuum omnium illorum, quæ peti aut prætendi possunt; vigilanterque præcavendo, ne locus vacuus detur. Hæc faciendi methodus Principi venit observanda.

Reversurus in cœlum Christus Apostolis Discipulisque suis mandavit, ut in Jerusalem, propediem affuturi Spiritus Sancti adventum expectarent, quod etiã fecêre in cœnaculo congregati. S. Petrus jam præviè de Ecclesiæ Principatu investitus, non expectato Spiritus Sancti adventu, id præ cæteris solicitè curavit, ne vacuus per proditoris mortem locus ita

diu

diu relinqueretur: unde S. Matthiam in eum surrogare festinavit. Vix putem futurum, qui tam notabilem S. Petri resolutionem & actum tali loco talique tempore non obstupescat. Nondum aderat tempus, quo Apostoli per universum dispergerentur mundum; necdum futurum erat, sicuti nec fuit, nisi aliquibus ab hinc annis, & positis ante & firmatis tanti ædificii universalis, scilicet Ecclesiæ fundamentis. Ut quid igitur S. Petrus provisionem hanc ad aliquot saltem dies non distulit? Cur S. Spiritûs non expectatur adventus, ut sic electionem certiorem infallibilioremq; reddat? ratio est, quia tanti refert, atque interesse intellexit S. Petrus, quod ne ad momentum temporis loca vacua relinquantur. *Oportet.* Hoc primo verbo magnus Apostolici Collegii Princeps propositionem suam fuit exorsus, & his ultimis

Act. 1. v. 25. conclusit: *Accipere locum ministerii hujus, de quo prævaricatus est Iudas, ut abiret in locum suum.* Recensiti ibidem viri erant numero

ibid. v. 15. centum viginti: *Erat autem turba hominum simul fere centum viginti.* Eodem die conversi illisq; aggregati, in quos Spiritus Sanctus descenderat, erant numero ter mil-

Act. 2. v. 41. le: *Et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.* Accrescensque postea numerus multò evasit amplior: & in tantâ populi multitudine, in qua omnes capaces erant locumque ambire poterant si vacuus adhuc fuisset, quis non videt, quàm periculosa occasio fuisset, perturbandi pacem, dissolvendique concordiam & animorum unionem in eis, quos Act. 4.

oportebat esse, &, Evangelistâ teste, verè erant *Cor unum & anima* v. 32.

una? ad præveniedum igitur periculum & inconvenientias quæ humanitùs ab illo timeri poterant: Locus iste (inquit S. Petrus) statim occupetur, & ne ad momentum quidem temporis vacans remaneat: unde sequetur, quod præsentes illum videndo, & videntes illum jam occupatum inveniendo nullâ prætendendi aut petendi cupidine tententur. Neq; dubitari poterat, quin provisio, electioq; ejus rectè & quasi acu tangeretur: Siquidem S. Petrus ratione officii sui infallibili Spiritûs Sancti assistentiâ regebatur, qui quamvis decima post ascensionem die descenderit in omnes, hac ipsâ invisibiliter descendit in eum, sicut jam ante descenderat, quando provisionem accelerare efficaciter inspiravit.

Idem practicantibus Principibus sæcularibus, quibus etiam suo modo Spiritûs S. assistentia non de-

deest, discreta sanè foret politica, quâ prætendentes à labore & tentatione petendi, & semetipsos ab occasione negandi præservarent. Maxima & difficillima hujus generis fuit occasio in successore Davidis designando. Decreverat David, prout convenientissimum Regno, nec non à Deo definitum esse sciebat, ut Salomon sibi succederet, cui obstare videbatur, quod Salomon ad succedendum illegitimus, annisque foret minor: Adonias verò non legitimus solùm, verùm etiam omnium superstitum Regis filiorum natu maximus esset, & quà tali nobilitas, clerus, populusque cum magnâ militiæ parte adhæreret. Consummatum jam videbatur negotium, quando in convivio ab Adonia omnibus suæ partis Principibus & potentibus magnificè instructo inter epulas & pocula, acclamationesque faustas Neo-Regis sanitas hilaritèr promovebatur. Quo cognito eâdem horâ, quid faceret David? Sternite (inquit) mulam meam (hujusmodi enim tum temporis equorum & caballorum loco, Reges utebantur) cui Salomonem filium meum imponite, unctumque à Nathan Propheta in Regem per plateas Jerusalem circumducite clangentibus tubis sonantibusque tympanis & cymbalis acclamantes: *Vivat Rex Salomon.* Quod eodem mox momento executioni fuit datum. Buccinarum clangor & tympanorum strepitus in convivio Adoniæ actutum fuit auditus, causa innotuit, exterritique convivæ sine morâ sese subduxerunt, eodem die Neo-Regi Salomoni gratulando manus exosculati. Quam verò hujus facti sui David dedit rationem? Et quid juri, justæque prætensioni respondit Adoniæ? Et quo fuco aut dulciario illud, *Non*, texit aut condivit: ipsum rejiciendo? Nihil protinus dixit, nec dicere opus habuit. Adonias enim locum jam occupatum cernens, suæ se fortunæ accommodans, exosculatâ Salomonis manu, nec ipsi, nec Patri vel verbum replicavit. Tanti refert solicita locorum provisio ad injiciendum frænum ambitioni prætendentium, & excusandum *Non* Principum.

Politicæ hujus praxin gloriosè in nostro exercuit regno Joannes Secundus, exinde Rex, *Boni memorialis*, nomen sortitus: sicut Joannes Primus Rex, *Bonæ memoriæ*, fuit appellatus. Hic Regū prudentissimus occultum habebat pugillarem, cui præcellentiores in suo servitio, seu status, seu justitiæ, seu cameræ, seu militiæ ministros inscripse-

scripserat, & pro cujusq; meritis, singulis primò vacatura destinaverat loca & præmia. Trito apud Hebræos ferebatur adagio, quo etiã Christus usus legitur: *Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Loquitur de aquilis vulturinis ex rapacium genere visûs acumine & odoratûs sagacitate præpollentibus, quæ vel cominùs viso, vel eminùs olfacto cadavere, concitis mox alis advolant ut sese impleant & exsatient. Idem ex ambitione prætendentium evenit omnibus, quorum morte vacat officium, Commenda, Virga, Cathedra, Mitra, gubernaculum, vel aliud quodcunque emolumentum utile vel pingue; cui (non dico ungues) sed manus infigant. Verùm quid in quotidianis hisce casibus Rex *Boni memorialis* faciebat? quia ea jam certis & notis prædestinâ-rat: locum, officium, sive beneficium jam occupatum respondebat. Aquilæ verò famelicæ quæ volatu præcipiti prædæ defuncti inhiabant, complicatis alis, etiam ungues contrahebant, & crocitare volentes rostra offendebant.

Luc. 17 v. 37.

Idem hodie binis nostris prætendentibus accidit, quibus Christus, petita loca jam aliis esse destinata respondendo, os obturavit: *Non vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Si sciretis, ad providendum Regni mei locis, non expectari prætendentium, ad petendum concursum, sed longè jam ante aliis, & certis esse destinata: utique illa non ambiretis. Verùm quia regni mei stylus vobis ignotus, hinc petitis, ignari quid petatis: *Nescitis quid petatis.* Eodem in itinere, quo petitio hæc adornabatur, Christus sese ad moriendum Jerosolymam tendere dicebat. Joannes erat Aquila, & Jacobus frater ejus: & quia corpus mortuum jam olfaciebant, ad sui saginam occasione uti gestiebant. Verùm, licet loca petita fuissent alicujus mortui, & ipse instar aliorum mortuorum, qui non resuscitantur nec resurgunt: nihilosecius, quid peterent, ignorabant. Altissimum secretum etiam nondum vacantia destinandi loca id efficit, ut semper vivant. Imitentur igitur Principes hanc universalem naturæ regulam: corruptio unius est generatio alterius. Porrò sicut illa ne ad momentum quidem materiam relinquit informem, sic illi tollant è mundo locorum vacantiam, nec ad momentum vacare sinant, sed semper vivere faciant.

Verùm, ad istud prætendentes nostri replicare poterant, loca petita non fuisse vacantia, sed creata, seu de novo creanda. Sed repli-

replica ista verbis illis, *Quibus paratum est*; nec non præventione vel prædestinatione provisorum eliditur Deus nova creaturus officia, prius officiales, quàm officia creat; & ita nascuntur provisa, & absque instante vacua. In mundi primordio Deus tres creavit præsidentias, duas in cælo, & unam in terrâ: sed creatis præviè præsidentibus. Prima cœli præsidentia, fuit illa solis: *Ut praesset diei*: Secunda lunæ, *Ut praeesset nocti*. Verùm antequam istas crearet præsidentias, utrumque jam creaverat præsidentem: *Fecit duo luminaria magna; luminare majus, ut praeesset diei: & luminare minus, ut praeesset nocti*. Præsidentia tertia fuit illa hominis, super omnia animantia maris, aëris & terræ. Sed & similiter ante creationem præsidentiæ jam creatus erat præsidens. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis universæque terræ*. Eundem omninò stylum in omnibus creatis de novo officiis Deus observavit. Creandum erat regnum Israël; & ante per Samuëlem ungi jussit Saulem, quàm tradito regno Regem crearet. Creandum erat de novo officium Redemptoris mundi & prius, & quidem centum annis ante designavit Noë, mandans illi fabricare arcam, quàm dicti officii exercitium illi committeret. Non possum non, hoc passu meminisse, quoties naves nostræ Indicæ velis ad antennas jam explicatis sint visæ, nullo adhuc cognito aut designato gubernatore. Nos naves nostras incipimus ab aplustribus; Deus navem suam incepit à Navarcho. Idem observavit Christus. Paulò ante mortem designavit S. Petrum: & post resurrectionem tradidit illi navem. Politicam hanc cœlestem Principes imitentur terrestres. Pro officiis creandis creent primò officiales, quàm officia: & in ordinariis & successivis, successuri illa præviè occupent, ne vacando vacua existant, & hac via & methodo, activè & passivè insipidum illud *Non*, ex maxima parte cessabit.

Gen. 1. v. 16.

v. 1. v. 26.

§. VII.

ENumeravimus media & methodos quibus anticipativè evitari seu minui possint occasiones pronunciandi vel audiendi acidum illud, & durum adverbium *Non*. Cum verò nihilominùs dari possint occasiones, quæ illud necessariò exigant; restat nunc audire methodos & modos, quibus, in hujuscemodi casibus, minore subditorum sensu, ipsiusque

M 2 Prin-

Principis mortificatione, *Non*, proferendum sit. Rex Joannes Quartus p. m. cuidam intimorum suorum aperuit, viginti quatuor modos sibi esse negandi. Non latuit hoc Legatum quendam, à multo jam tempore, certam expeditionem urgentem. Hic veterani cujusdam à servitiis majestatis Regiæ confidentiá usus resumpsit instantiam his verbis. Intelligo hîc, Majestatē vestram viginti quatuor modos habere negandi; ast ego viginti quinque modos habeo postulandi. Porrò, quales isti viginti quatuor modi fuerint negandi, ignoro, nec occurrunt. Sed qualescunque sint, vel plures etiam possint esse petendi, prætendentium importunitas unico, *Non*, sive obscuro, sive plano, pro exigentiâ casus, venit retundenda.

Cum primis unum siccum & clarum *Non* mereri videtur certum machinatorum genus, qui novos Regium ditandi ærarium adinvenientes & offerentes modos & artes, adjungunt (hîc latet anguis in herba) sibi executionem quoque demandandam authoritate sufficienti, aliisque ad hocce mediis requisitis debitè armatam. Christus inquit, natum esse zizanium inter semen bonum Patrisfamilias. Quod videntes servi zelo correpti, damnoque exaggerato, Dominum suum è vestigio accedunt promptam ad eradicanda zizania operam offerentes: *Vis, imus & colligimus ea?* Colligere, dixerunt: & non, eradicare: hujuscemodi enim zeli & oblationes semper adducuntur in collectionibus. Respondit illis paterfamilias, nullas prorsus pro solicitudine agendo gratias. Quid verò respondit? *Ait illis Non.* Ita similibus propositionibus unum siccum & resolutum *Non*, respondere fas est. Paterfamilias, melius quàm servi, agriculturam intelligebat. Servi utilitatem obtendebant; paterfamilias inconvenientiam penetrabat. Illi ad zizania extrahenda promptos sese offerebant; hic verò & triticum eos evulsuros prævidebat. *Ne colligentes zizania, eradicetis simul & triticum.* Nec faciendum est quod vultis, nec à vobis: suo id tempore, & à messoribus fieri oportet, quorum hoc est officium, & qui intelligunt. *In tempore messis dicam messoribus.* Cum arbitria sua simulque seipsos ad exequendum offerunt rerum ignari & inexperti, apparente tantum utilitatis prætextu, occasionibus intempestivis damnisque certis (prout ordinariè accidit) Paterfamilias ipsos, eorumque propositiones uno nervoso resolutoq; *Non*, repellat: *Ait illis, Non.*

Matth. 13. v. 28.

Ibid. v. 29.

Ibid.

Ibid. v. 30.

In aliis occasionibus, unum,

Non,

Non, altero excusari solemne est. Porrò, quia hic modus, ordinarius, frequens & usitatus est, sine examine & censurâ eum transire nefas est. Laban pactam Jacobo septem annorum mercedem negavit, & loco Rachelis (quod negatione pejus est) tanquam adulterinâ monetâ solvens, supposuit ipsi Liam. Luce diurnâ detegente dolum, Jacob conveniens Labanum de negata sibi Rachele expostulavit; *Nonne pro Rachele servivi tibi?* Quam verò satisfactionem daret illi Laban, quod interpretatur, candidus? *Non*, unum, altero, *Non*, excusavit dicens, non esse moris in terrâ suâ secundo genitas primò tradi ad nuptias: *Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.* Et est consuetudo terræ vestræ, promissa non implere? Est consuetudo terræ vestræ, decipere? est consuetudo terræ vestræ, mentiri? est consuetudo terræ vestræ, justitiæ & rationi contraire, & in excusationem obtendere, non est consuetudo? A terra Libani ad nostram transeamus. In omni terrâ, docente & demonstrante Aristotele, lex naturalis jubet præesse & regere sapientiores: subesse verò & parere debere minùs sapientes. Ubique terrarum lex naturalis sancitis confirmata civilibus vult, ut in quolibet genere eminentiores ad sublimiora ascendentes loca prima referant præmia: terra verò nostra ab hac lege eximitur, in quâ ad illa obtinenda præmia, ad ista conscendenda loca non talentorum neq; meritorũ sufficit præcellentia, certo qualitatis desiderato gradu: Cum ista tantummodò sufficiat qualitas, secluso alio merito, seu talento ad prætendendum vel obtinendum; eadem loca absque prætensione obtinere. Extraneis verò & peregrinis admirantibus, & non sine stupore cernentibus: ista loca non occupari ab hominibus, quos mũdus suspicit & veneratur: isti *Non*, alio, *Non* respondetur: *Non est in loco nostro consuetudinis.* Enimverò si quispiam ex nostris prætendentibus Evangelicis (sit Jacobus qui Lusitaniam venit) hodie accedens loco petitæ cathedræ, quemcunque hujus regni Episcopatum prætenderet, incolæ regni responderent, *Non*: quia filius esset piscatoris: majoremq; illi honorem favoremq; exhibere non possent, quã Episcopatum quempiam ultramarinum conferre: moxque illum satyricè, de Meliapor Episcopum intitularent: quod insulam respiciat piscariam. Josue triginta trium regnorum subactori, cujus militari generositati ipse sol fuit attestatus, generalatum

Gen. 29 v. 25.

Ibid. v. 26.

hodie prætendenti, exhibitum Moysi ministerium opponerent: Et Josepho, cui in accumulandis Regis sui facultatibus, industriâ; & conservandis, fidelitate nemo fuit secundus, regiis facultatibus & reditibus, si tanquam Commissarius præfici peteret; considerate an non pastæ à Patre oves petitioni obicem ponerent? non loquor de Bartholo, utrum regimen justitiæ ipsi in mentem venerit: vel Navarro illud conscientiæ. Hic enim cum in Lusitania docuisset cum stupore Universitatum omnium: Conimbricæ didicit unum sibi usurpare *Non*, & peregrinatum abire in terras alienas, ne audire cogeretur in nostra: *Non est in loco nostro consuetudinis.* Censura illius, quod consuetudo dicitur, est quod non sit consuetudo; sed naturæ rationiq; contrarius abusus, virtuti reipublicæque præjudicativus. Porrò Principes hoc modo dicendi, *Non*, sese excusantes, non modò non excusantur, sed accusandi potius sunt & reprehensione digni, dum hac via, subditis, orbi, ipsique Deo se reddunt odiosos, qui propterea ex uno patre eâdem matre omnes voluit procreari.

Excluso igitur isto nimis quàm proprio & particulari terræ nostræ abusu: modus omnium calculo optimus & optimorum quorumcunque opinione convenientissimus est, ut occasione occurrente negandi, ad emolliendam istius, *Non*, duritiam, negotio Principis jussu à Consiliariis ritè discusso, Consiliariorum arbitrio se Princeps excuset. Nihilominus & in hoc ipso medio cautelâ & circumspectione opus est, ne in obliniendo & emolliendo *Non*, ipsa Regis authoritas vel Consiliariorum periclitetur integritas, excusationisque motiva ab absurdo præserventur. Rex Achis in certo quodam bello contra Hebræos, fidelem suam, & subjectarum sibi turmarum operam promittenti Davidi, secum egrediendi copiam negavit, Satraparum suorum, *Non*, allegando: *Satrapis non places.* Quod tamen antequam pronunciaret, & postquam pronunciasset, omni laude plenam cum juramento, tam coram audientibus, quàm ipso cui jurabat, fecit protestationem: *Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo, sed Satrapis non places: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Domini*, q. d. Juro tibi David, quod rectum & bonum te judicem, & quidem rectum & bonum in oculis meis velut Angelum Dei, sed Consiliariis displices. Prô! quot & quantæ subjectis negantur capacissimis, veluti

1. Reg. 19. v. 6.

veluti Davidi, non quod digni, immò dignissimi non sint, sed quia Regum consiliariis non placent! quod si dixisset, ipsam promptam Davidis oblationem sibi non placere, rationes & motiva ad hoc poterant subesse: sed persona displiceat, *Satrapis non places!* Quod si verò judicium & opinio Regis tantum discrepabat, ut illum bonum & rectum hominem, immò Angelo similem æstimârit, quare non suo potius conceptui & judicio, quàm consiliariorum displicentiæ Rex sese conformavit? Et cum se illorum resolutioni conformârit, quare tot ornatam præconiis illam Davidi intimat, ut ipsa laudum præconia negativam confutent & condemnent? colorando isti, *Non*, quo Davidi petitum negabatur, illa ab Achis fuêre dicta, quibus ipsis coloribus Regiam authoritatem & superioritatem valdè deturpavit: sequendo etenim consiliariorum suorum sententiam, contra judicium & experientiam propriam, illorum se subditum, & non superiorem & Dominum demonstravit. Consiliariorum quoque suorum integritati non minimam maculam inussit: dicendo enim, quod David illis non placeret, eos personarum magis affectu, quàm causarum merito agi ostendit. Ipsi Deniq; rationi notam intulit quâ se excusabat. Cum enim Davidis acta, propriâ ipsius Achis confessione, experientiâ & juratâ attestatione, tam recta & bona essent, ipsam sic dictam rationem, nullo excusationis velamine palliabilem confutabant: & purum putum prætextum tantum esse evincebant. Proinde Princeps consiliariorum suorum sententiis excusare & palliare se gestiens, dicat, se negotium examinandum discutiendumque illis commisisse, quorum conclusis se accommodârit; nec quippiam amplius.

§. VIII.

ISTud, Clementissime Domino, nos docet politica humana, documentis sacræ desuper confirmata, quæ recensui. Porrò pro felici sceptri, singulari adeò providentiâ, Regiis celsitudinis tuæ manibus à divinâ traditi administratione, non aliud celsitudini tuæ medium offero & suggero, quàm exemplum Filii Dei, in verbis, thematis loco assumptis, tempori, circumstantiis occasionique præsenti tam congruis, ut non nisi pro ea dicta videantur. Christus petita loca duobus fratribus negavit; mediumque quo insipidum illud *Non*, condiendo suo simul honori decoroque consuluit, fuit Patris

tris sui dispositionem & decreta allegare: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Non est meum, inquit, petita vobis conferre loca, & concedere postulata, quæ aliis jam ante Pater meus decrevit; à quo, quia hæreditavi potestatem, etiam illum me sequi, ejusque decreta stabilire & confirmare fas est. Istud imitandum est Principibus hæreditariis, tantóque gloriosiùs, quantò filii parentibus sunt gloriosiores. Consequentia naturali, occidente sole loca quædam obscurantur: eodemque nascente alia illuminantur. Eò collimant prætensiones in ortu auspicantium, & in occasu regimen finientium. Princeps verò, favente fortunâ, succedens patri tam digno incrementis subditorum, quàm imitatione filiorum, paternis electionibus inhærendo, à necessitate eas innovandi se liberat. Si Joannes & Jacobus sive pro se, sive pro aliis instantias fecerint, formalibus istis Regis Regum respondeant: *Non vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Et illud *Non*, non facilè minùs, quàm decorum ipsi erit & gloriosum.

Verùm aderunt utique (more in regiminum auspiciis usitato) insinuare se gestientes ambitiosi ad suggerendum & persuadendum contrarium. Quinam verò novitatum harum, quæ tam blandè illabuntur auribus, adeoq; pronis excipiuntur animis sint effectus, seu eventus, ipsi facilè prævident Consiliarii, & consilia accipientes. Exempli vice (si vellent) deservire ipsis posset illud infaustum Regni Roboami Filii Salomonis auspicium. Hunc ut in thronum defuncti Patris substituerent, omnes duodecim Tribus in Sichem convenerant à Neo-Rege universalem pariter gratiam postulaturi: ut videlicet tributa aliaq; onera Patri ipsius præstari solita, quæ ob fabricam templi, multóq; potiùs ob sumptuosum excessivè tot Reginarum alimentum, jam eò usque excreverant, ut jam amplius pendi non possent, non nihil alleviaret. Auditâ hac supplicâ (inquit textus sacer) vocavit Rex Roboam Seniores, qui semper Salomoni parenti ejus à consiliis astiterant; qui concorditer precibus populi benignè annuendum suggesserunt: hoc enim medio sibi animos eorum regnique stabilimentum foret lucraturus. Roboam verò sano utilique sibi (inquit textus) consilio spreto, cum juvenibus secum enutritis, & educatis semperque assistentibus, tanti ponderis tractavit negotium: ex quorum consilio minimum digitum suum, dorso patris sui grossiorem

rem eſſe reſpondit: & ad oſtentandam majeſtatis ſuæ differentiam, non ſolùm non ſe alleviaturum onus tributi, ſed inſuper flagella patris ſui ſe in ſcorpiones converſurum fuit comminatus:
3. Reg. 12. v. 14 *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.* Ex iſto conſilio, tale reſponſum, & talis denique ſucceſſus & eventus, qualis ex tali conſilio & reſponſo poterat expectari, fuit conſecutus. Ex duodecim Tribubus Roboamo tanquam Regi jurare paratis, decem denegatam ipſi obedientiam, famulo quondam patris ſui Jeroboamo promiſerunt, potius uni famulo, quàm tali Salomonis filio ſubeſſe eligentes.

Inquirentes tam inopinati & infelicis eventus originem, quo Rex, ſine pugna, decem regni ſui partes, & ſibi, & omnibus ſuis poſteris unicâ perdidit horâ, non invenimus aliam, quàm quod Rex veteranis Miniſtris parenti ſuo individuè aſſiſtere ſolitis valere juſſis & ex aula dimiſſis, alios introductos conſiliis adhibuerit teſte Scripturâ.
3. Reg. 12. v. 8. *Reliquit conſilium Senum, qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus, cùm adhuc viveret: & adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo & aſſiſtebant illi.* Notate illud, & hoc, *aſſiſtebant.* Cauſa proxima ruinæ Roboami, fuit maturum illud Senum expertorum conſilium derelinquere, & illud juvenum arrogantium & imprudentum amplecti. Porrò cauſæ hujus origo, unico tantùm paſſu retrogrado fuit remotior: videlicet mutare Miniſtros, qui patri ſuo ſemper à conſiliis aſtiterant: *Qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus:* novoſque creare, quibuſcum fuerat enutritus, ad aſſiſtendum: *Qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi.* Ultima negotiorum decoctio fit inter Miniſtros à lateribus Regum prout in hoc caſu vidimus. Proinde ſi illi ipſi, qui à latere fuerant Salomonis, etiam à latere fuiſſent filii ejus Roboami, conſilium eorum prævaluiſſet; ex quo populus contentus quieviſſet, regnum manſiſſet integrum, Rex obedientiâ & amore ſubditorum gaviſus: & Roboam majorem ſe patre jactans, ipſi magnitudine fuiſſet æqualis.

Neque ſine nota tranſmittendum videtur, quod ſingulari emphaſi repetitur. Poſtquam enim Sacer Textus dixit: *Aſſiſtebant coram Salomone*: addit, *Patre ejus.* Superflua videtur hæc expreſſio, ex tota enim hiſtoriæ narratione jam conſtabat Salomonem patrem fuiſſe Roboami: nihilominus notâ conſideratione-

que dignissima fuit, velut una ex circumstantiis maximis, quæ casum notabiliter aggravant. Quamvis enim ministri, quibus Salomon in vivis fuerat usus, ex hoc solo capite, quod omnium totius mundi Regum sapientissimo à consiliis astitissent, omni honore, & existimatione, locisque apud ipsum obtentis forent digissimi: Quia sui patris fuerant (quamvis ille non fuisset Salomon) eorundem ministerio uti, eos lateri suo admovere, eorum fidelitati, integritati, zelo, & amori, plus quàm omnium aliorum credere Roboamum oportebat. *Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris*; inquit Spiritus Sanctus, ejusdem Salomonis ore. Enim verò quidnam habent amplius amici parentum, præ novis & specialibus amicis filiorum? Inter certum & dubium discernere nôrunt. Quos sibi filii eligunt, bonos esse & fideles, contingere potest: de illis verò qui parentum amici fuêre, id omninò certum est; experientiâ enim probati sunt, & illi nondum. Consequentia ista in ipsum cœlum probatur. Deus Moysi in rubo apparens nescienti quis esset, dixit: *Ego sum Deus Patris tui*. Ego, inquit, sum Deus Patris tui: Tu ibis liberatum populum meum; & ut tibi credant dices: Deum Patrum suorum te misisse. *Deus Patrum vestrorum misit me ad vos*. A servitute Pharaonis eos liberare decreverat, utque tanti beneficii eos redderet certos, non solùm se Deum hoc efficere potentem notum voluit; sed esse Deum Patrum ipsorum, ne diffiderent facturum. Hinc sapienter dixit Socrates securissimos esse amicos hæreditatos. Amicitia recens dubio patet, quæ verò quasi jure hæreditario transit ad filios, est certa. Proinde celeberrimus ille Philosophus concludit: *Liberos non solùm hæredes esse facultatum, sed amicitiarum paternarum* Si Roboam cum corona hæreditâsset amicos sui patris, regnum non perdidisset: sed quia hæreditando coronam, novos sibi voluit assumere amicos, hi perdiderunt regnum.

[Margin: Prov. 27. v. 10]
[Margin: Exod. 3. v. 6.]
[Margin: ibid. v. 15.]
[Margin: Socrates.]

Illis se ingerere volentibus, ut assistentes regium stiparent latus, facilè & sine offensa dicere potuisset: primas meritò illis dandas, qui in patris sui servitio, ab eodem electi consenuerant, *Non vobis, sed quibus paratum est à patre meo*. Porrò error Roboami in eo constitit, quod ab illis secum enutritis, persuaderi sibi permiserit mox in principio, consilia sua fore saniora. Si enim tantum suis effecêre adulationibus, & his adeò excæcatus

catus fuit infelix juvenis, ut minimi sui digiti annulum, majorem crediderit habere rotam cingulo patris sui, quomodo non simul etiam capiti ipsius imprimerent, ut quamvis pater suus fuisset Salomon, nihilominus se plus scire, sapientioremque esse sibi imaginaretur? Hæc illa est cæcitas, quam ordinariè filii Regum incurrunt: & succedentes in regimine, famulos & officia, omniaque parentum statuta immutant, ignari nec advertentes, in distribuendis locis & officiis, plus scire parentes oculis clausis, quàm filios quantumcunque sapientes oculis apertis. Patriarchæ Jacob præ senio caligabant oculi, quando Joseph filius, duos ipsius nepotes Manassen & Ephraim pro accipienda benedictione illi præsentavit. Manasses erat natu major, idcirco ad dexteram, Ephraim natu minor, ideo ad sinistram est collocatus: nihilominus commutatis in formam crucis manibus, dexteram super Ephraim, sinistram verò posuit super Manassen. Non sic, Domine parens, replicabat Joseph: dexteram enim manum natu minori, sinistram verò natu majori imponis. Sed quid responderet Jacob? quid responderet pater cæcus? *Scio fili mi, scio.* Optimè scio, fili mi, inquit, quis major minorve sit natu. Item scio quid facio, quia scio quod tu non vides: quia tu ætatem tantùm eorum attendis: ego verò ætatem, indolem eorum simul & fortunam considero. Porrò quia fortuna Ephraim, fortunam Manassis excedet, hinc dexteram, opinione tuâ, minori, sinistram verò majori impono. Joseph sapientiæ suæ excellentiâ jam celebri & notâ, totam in admirationem rapiebat Ægyptum, ubi casus hic accidit: cæcus nihilominus seu caligans pater, duplo plus videbat & sciebat quàm ipse Joseph: *Scio fili mi, scio.* Plus enim, ut dixi, pater oculis clausis quàm filius sapientissimus videt, apertis. Persuadeant sibi, nec dubitent filii, patres plus scire quàm ipsos.

Vice quadam Discipuli interrogârunt Christum, quando restituturus esset regnum Israël: & aliàs quando dies judicii adventurus? Responditque Christus Patrem suum ista sibi reservâsse secreta. Age, magister divine, in quo ipse Pater Sapientiæ recondidit thesauros, nunquid ista duo arcana te latent? non latent, sed scio: ita tamen, ut celem, & non, ut revelem. Egregia responsio! quæ vera duorum textuum horum est solutio. Enimverò, Domine, nunquid consultum est, ut Discipuli tui, te non omnia scire

 existi-

existiment? Quandoquidem non alia est comparatio, quam inter meum Patrem, & me filium eius, sic sentire, per me licet. Nulli filio diffiteri licet, se à Patre Sapientiâ vinci: quod ita intelligi & supponi oportet, prout Christus quoque, quà homo, supponebat. Verùm, si quis replicaret, confessionem istam modestiæ fuisse, neq; decoram æquè fore filiis aliis, sicut Christo, quia Pater ejus erat Deus: dico, etiam alios Patres respectu filiorum suorum esse Deos, vel saltem pro talibus habendos & venerandos esse à filiis, ad eorum consilia & monita sequenda: *Filii probi parentes suos tanquam Deos quosdam visibiles colunt & observant.* Sententiam hanc Philo Hebræorum Plato, ex Græcorum Platone desumpsit, qui parentes domestica numina vocavit: addens dictamina parentum, velut Deorum accipi & observari debere à filiis; non sicut consilia & præcepta, sed velut oracula. *Parentum dogmata à filiis velut oracula excipienda sunt.* Denique, ne cui dubium moveat doctrina hæc, quam Plato tradidit infidelis, & Philo non Christianus: ut speratos ex illa possimus carpere fructus, irrefragabili Spiritus Sancti oraculo discursum hunc concludamus, qui Siracidis ore hominibus voluit prædicatum.

Philo Heb.

Plato.

Eccles. 3. v. 2.

Iudicium Patris audite filii, & sic facite ut salvi sitis.

Amen.

SERMO

SERMO
DE
S. ANTONIO.

Habitus Romæ, in Ecclesiâ Lusitanorum, & occasione, quâ Marchio Das Minas, Extraordinarius Serenissimi Principis Lusitaniæ Legatus, obedientiariâ ad Sanctitatem Clementis decimi Legatione fuit perfunctus.
Anno 1670.

Vos estis lux mundi. Matth. cap. 5.

§. I.

Usitanum Italum, Italum Lusitanum, celebrat hodie Italia & Lusitania: Lusitania, S. Antonium Ulyssipponensem: Italia, S. Antonium Paduensem. Ulyssipponensem, quia ibi natus: Paduensem quia ibi terræ mandatus. Sic fuit: ast ego, alitèr esse debere putabam. Admirabilis iste Joseph, qui eò usq; extra patriam suam accrevit, corpus suum mortuum in Ægypto remanere nolens, in patriam suam illud transportari mandavit. In Ægypto mira operando, summos fuit consecutus honores: sed non in terra prosperitatis suæ, sed nativitatis, ossa sua voluit quiescere. Patriæ suæ voluit notum, majoris se facere naturam, quàm fortunam. Septem pedum spatium, pro sepulturâ, in propriâ potius elegit terrâ, quàm mausolæa magnifica, pyramidesque Ægypti in terra aliena. Idem planè ego, secundum genuini legem Lusitani, S. Antonium facturum fuisse putâssem. Verùm, vice Patriæ mihi deposituro querelas, os obturat Evangelium, illa obligatione: *Vos estis lux mundi.* Considerate, inquit Evangelista, quod S. Antonius lux fuerit mundi. Lux fuit mundi? Ergo Lusitania non habet, quod conqueratur. Quod si S. Antonius vice solis non fuisset natus, ubi nativitatem sortitus, ibidem quoque sepulturam fuisset consecutus. Sed quia Deus illum, lucem mundi creavit, alibi nasci, & alibi

eum oportebat sepeliri: quod Solis est proprium. Malachias nativitatem vaticinans Christi, inquit, ipsum nasciturum tanquam justitiæ Solem: *Orietur vobis Sol justitiæ.* Quid verò fecit Christus tanquam Sol, & tanquam justus? Tanquam sol mutavit horizontes: tanquam justus, cuiq; tribuit suũ. Tanquam sol mutavit horizontes: Siquidem in alio natus, in alio est mortuus. Tanquam justus cuique tribuit suum, Bethlehem enim honoravit præsepio: & Jerusalem sepulchro. Pari modo S. Antonius. Proinde si Ulyssippo aurora fuit ejus ortus: Padua sit sepultura ipsius occasus.

Construat Padua splendidum sacris S. Antonii Lypsanis Mausolæum, cujus quatuor angulis, quatuor elementorum, jussui ipsius parentium insculpta cernatur obedientia. Terra, cum animantibus prostratis: Mare, cum piscibus auscultantibus: Aër, cum tempestatibus & procellis sedatis & quiescentibus: Ignis, cum flammis repressis, incendiisque restinctis. Ex pyramidibus dependeant pro trophæis innumera beneficentiæ ipsius spolia, victorum vexilla, naufragorum anchoræ, captivorum catenæ & vincula, mortualia resuscitatorum indumenta, quorumcunq; denique infirmorum anathemata. Diffundatur fama, ut Sacrario huic opere phrygionico (more aliàs usitato) fiant tapetes & cortinæ, auribus, oculis, linguis intertexta. Auribus, quia tot surdis donavit auditum: Oculis, quia tot cæcis contulit visum: Linguis, quia tot mutis donavit eloquium. Porrò, pro miraculosi hujus operis animâ videatur (uti hodie videtur) & honoretur in lypsanotheca chrystallinâ ipsa S. Antonii lingua, post mortem viva: ante resurrectionem resuscitata: ad insultandum terræ, incorrupta: ad insultandum cineribus, integra: ad insultandũ sepulchro, immortalis: ad insultandum denique tempori, æterna. Istud Paduæ videt Italia. Et Ulyssippone, quid Lusitania spectat & mundus? non ibi multa, sed unum tantùm conspicitur miraculum: non miracula Sancti, sed miraculum visitur Sanctorum. In altaribus cernitur S. Antonius, tanquam primarius Dei amicus, manibus memorialibus & supplicationibus plenis: & quia singularis amicus, statim expeditus. Domus, in qua natus est, munificentiâ regali, in sumptuosissimum templum conversa est & consecrata. Et Religiosa Statuum ratione seu intentione, super templi istius testudinem fundatum est capitolium, seu victo-

riosæ

riosæ civitatis illius curia; civitatis inquam illius, quæ injectis indomito oceano frænis, detexit, acquisivit, subjugavit, Ecclesiæq; Catholicæ vastissima illa mundialis corporis membra univit, quorum Roma quidem jam dicebatur, sed nondum caput erat.

In hoc templo, & illo sepulchro, S. Antonius inter Lusitaniam & Italiam videtur esse divisus: in his duobus Horizontibus adeò dissitis, lux mundi inter Paduam & Lisbonam videtur divisa. Gloriosa Padua, cui dicere licet, *Hic jacet*: Gloriosa Lisbona, nam dicere potest, *Hic natus est.* Utra verò harum gloriosior, magisve gloriari ausa? Quæstionem hanc dividere malo, quàm decidere. S. Antonii Paduani laudes & glorias, facundissima Italiæ Oratorum decantet eloquentia: ego verò, & loco, & auditorio me accommodare compulsus, de Sancto Antonio Lusitano tantùm, verba faciam.

Ad laudem igitur S. Lusitani, & honorem instructionemque Lusitanorum, qui ejus festum hodie celebramus, intenta duo, ad unum reducam assumptum, in verbis istis, *Vos estis lux mundi*; fundatum. Porrò discursus mei argumentum erit, quod S. Antonius fuit lux mundi, quia verus fuit Lusitanus: & quod verus fuit Lusitanus, quia fuit lux mundi. Declaro me. Potuisset S. Antonius esse lux mundi, licet alterius foret nationis: sed quia semel natus est Lusitanus, non foret Lusitanus, nisi lux mundi esset: quia esse lucem mundi, in alterius nationis hominibus, non est nisi privilegium gratiæ: in Lusitanis verò, est obligatio naturæ. Hoc Lusitani hodie de se, & Lusitano suo sunt dituri. Ave Maria.

§. II.

Vos estis lux mundi.

ALlegatis Christus verbis, suos inprimis alloquitur Apostolos: & in his successores ipsorum viros Apostolicos. Quia verò luce Evangelii illuminare mundum, Apostlois incumbit ex¦, officio: hinc ipso illos charactere insignivit officii¦, tituli vice, ipsos lucem vocando mundi: *Vos estis lux mundi.* Prærogativa hæc adeò gloriosa, quæ in aliis nationibus est gratia particularis personarum: in Lusitanis non solum est gratia particularis personarum, sed universalis nationis. Petro & Joanni dixit Christus, *Vos estis lux mundi*: sed quamvis Petrus & Joannes essent Galilæi, non toti hoc dixit Galilææ. Basilio & Athanasio Christus dixit, *Vos estis lux mundi*: sed

sed quamvis Basilius & Athanasius, essent Græci non de Græcia tota hoc voluit dictum. Cypriano & Augustino dixit Christus, quod essent lux mundi: sed quamvis Cyprianus & Augustinus essent Africani, non tamen de tota Africa hoc voluit putari. Antonio verò dixit Christus, quod esset *Lux mundi*: Et non solùm Antonio, qui Lusitanus erat, sed cunctis protinùs Lusitanis idem dixit. Enimverò quænam est, aut esse potest notabilis adeò discriminis causa? Hæc est, quod cæteri homines, vigore ordinationis divinæ, obligentur tantummodò Catholici esse: Lusitanus verò tenetur esse Catholicus Apostolicus. Reliqui Christiani tenentur fidem profiteri, Lusitanus verò eandem profiteri, & insuper propugnare. Quis hoc dicit? S. Hieronymus, aut S. Ambrosius? Non: sed ipse Christus qui dixit: *Vos estis lux mundi*.

Illam gloriæ singularis prærogativam, præ omnibus mundi regnis, sibi vendicare potest Portugalliæ regnum, quod à Deo institutum fuerit & fundatum. Scio equidem Israëliticum etiam regnum à Deo sumpsisse exordium: sed non nisi permittente, & quasi invito, instantibus importunè, & contendentibus habere Regem, aliarum more nationum. Regnum verò Portugalliæ instituturus & fundaturus Christus, Regi (qui nondũ erat) Alphonso Henriquez apparens, primum illi verbum locutus est, *Volo*. Quia regnum Portugalliæ tantum evasurum erat Ecclesiæ membrum, tamque eximia ei servitia præstiturum in mundo, idcircò similem illi institutionem voluit sortiri. S. Petro dixit Christus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: Alphonso dixit Christus: volo in te, & in semine tuo imperium mihi stabilire. Petro dixit: in te fundare volo Ecclesiam, non tuam, sed meam: *Ecclesiam meam*. Alphonso dixit: in te stabilire volo regnum non tibi, sed mihi: *Imperium mihi*. Instituendo Ecclesiam, non dixit Petro: *In te & in semine tuo*. Sicut enim Universale Ecclesiæ regnum subditas sibi habiturum erat omnes mundi nationes, sic omnibus æquale jus esse voluit ad mitram. Hebræis, in Petro: Græcis, in Anacleto: Romanis, in Gregorio: Germanis, in Victore: Gallis, in Martino: Hispanis, in Calixto: Lusitanis in Damaso. Ast in constituendo Portugalliæ regno, inquit Christus: *In te, & in semine tuo*. Quemadmodum enim particulare tantum nationis unius erat regnum, non electi-

Ex Alphonso Juram.

Matth. 16. v. 18

electivum, sed hæreditarium: In successione & ejusdem sanguinis progenie illud voluit perennare. Et quare omne istud? non fine politico, cunctisque regnis & nationibus communi: sed planè Apostolico, huic Regno Nationique speciali. Quod ipsemet Christus verbis, quibus regnum illud constituit, insinuavit: *Vt deferatur nomen meum in exteras Gentes*, mediantibus videlicet Lusitanis. Porrò ad id usque temporis mundus exterarum illarum Nationum erat ignarus. Verùm quadringentis abhinc annis, quando etiam mundus innotuit sibi, illas novisse cæpit. Notate, num institutio fuerit Apostolica. De S. Paulo pro-
Act. 9. nunciavit Christus: *Vt portet no-*
v. 15. *men meum coram Gentibus.* De Lusitanis idem dixit Christus: *Vt deferatur nomen meum in exteras Gentes.* Porrò Apostolis locutus est dicens: *Videte regiones, quia albæ*
Ioan. 4. *sunt ad messem.* Lusitanis: *Vt sint*
v. 35. *messores mei in terris longinquis.* Notate quod expresè Messores appellat; ut serviant sibi brachio & ferro. Christo sibi apparente, Alphonsus agebat in suo tentorio, historiæ Gedeonis, duplici mysterio, lectioni intentus; Primò, ne Rex, consideratâ Lusitanorum paucitate, factæ sibi promissioni fidem denegaret: Secundò, ut iidem ipsi Lusitani, Gedeonis milites sibi imitandos, alterâque manu tubam, alterâ verò lampadem seu lucem ferendam intelligerent. *Iud. 7.*
Petrus à Christo, in signum futuri, *v. 20.*
Cephas, id est, Petra fuit appellatus: Lusitani primò vocati sunt Tubales, (de Tubal) quod mundanum significat, postmodum dicti sunt Lusitani, ut nomine ferrent lucem: Mundani, ut nomine ferrent mundum. Deus enim illos electurus erat, ut vice & officio Lucis fungerentur mundo: *Vos estis Lux mundi.*

§. III.

SUppositâ veritate hac authenticâ, ut clarè pateat, quàm ritè S. Antonius veri Lusitani fuerit functus officio, Lucisq; mundi dignus titulo: Ego in Luce ejus quinque, singulares cumprimis motus considero; quorum primus est mutare professionem: secundus, deserere patriam: tertius, conscensâ navi mari sese committere: quartus, vitam infidelium conversioni devovere: quintus Romam [ubi in præsentiarum agimus] venire, obedientiamq; Christi Vicario promittere: sicut Lusitania jam solemnitèr, & quidem solemnissimè promisit. Motus videntur esse magni: sed quia sunt Lucis, erunt breves.

Nihil magis cum sanctitate pugnare videtur, quàm mutatio vocatio-

cationis. S. Antonius Ordinem sancti Augustini professus erat: ibi à Luce graduatus est, & gradum accipere oportebat. Ut quid igitur habitum professionemq; mutat? quod si hoc fecit propter Canonici Regularis clausuram, ut Lucis instar exiret in mundum: ad Eremitas sub Regula ejusdem S. Augustini transeundũ erat. Quorsum igitur suo deserto Patriarchâ, inter omnes, S. Franciscum elegit? quia erat Lusitanus, mundumque illuminare resignatus: Sub Quinis Portugalliæ, sub quinque Vulnerum vexillo militare oportebat. Ipse S. Augustinus Pater ejus, Christi Vulnera, Lucis vocavit Vexilla: *Fulgentia redemptionis vexilla.* Porrò, quia inter Patriarchas omnes, militantisque Ecclesiæ Belliduces, solus S. Franciscus quinque Vulnerum præferebat vexillum; sub hoc velut Lusitanus & Lux mundi, S. Antonius inscribi & militare debebat. Velut Lusitanus, ad sequendos sacros Quinos: Velut lux mundi, ad illuminandos infideles. (S. Aug.)

Incredulus erat Thomas, in tantum, ut diceret protestando: *Nisi videro fixuram Clavorum, & mittam manum meam in Latus ejus, non credam.* (Ioan. 20. v. 25) Hîc considero. Ad credendum, fidemque faciendam testimonia duo sufficiunt. Porrò Clavorum quatuor erant vulnera. Quare igitur Thomas clavorum vulneribus non contentus ad credendum lateris insuper vulnus petit? ratio est, quia vulnera clavorum, licet essent vulnera, non erant quina: erant quatuor, & non quinque: ad infideles autem convertendos, superandos, fideique subjugandos, omnia quinque vulnera concurrere oportebat. Loquatur Tertullianus: *Omnibus divinitatis Christi probationibus instructus dixit: Dominus meus, & Deus meus.* (Tertull.) q. d. Nunquid incredulitas Thomæ, virtute & efficaciâ vulnerum Christi victa fuit & reducta? Equidem: sed notate, inquit Tertullianus, non aliquibus eorum, sed omnibus simul victas dedisse manus: *Omnibus.* Credesne Thoma, visis manuum vulneribus? *Non credam.* Credesne Thoma, manuum pedumque vulneribus conspectis? *Non credam.* Visis igitur duobus manuum, totidemque pedum vulneribus, insuper & Lateris vulnere quinto credes? protinùs credam: *Dominus meus, & Deus meus.* Hoc pacto convicta & victa Thomæ incredulitas cessit. Taliterque vinci, victasque dare manus infidelitatem mundi oportebat.

Judiciosè proinde S. Petrus Chrysologus dixisse putandus est, illam

illam S. Thomæ, in petendis quinque Vulneribus instantiam, non tam incredulitatem fuisse, quàm prophetiam: *Prophetia sanè magis, quàm cunctatio fuit.* Multa S. Thomas in India de Lusitanis prædixit: Ista verò prophetia, omnium prophetiarum fuit completio. Infidelitatem scilicet gentium, virtute quinque vulnerum, fore subjugandam: infidelitatem gentilium non Lusitanorum, sed Lusitaniæ armis debellandam: Christus armorum insigniumque gentilitiorum loco, sacros nobis tradidit Quinos, ut armorum vice servirent. Filii Israël ex Ægypto terram promissionis occupatum egressi, inermes, ita caventibus Ægyptiis, exierunt. Armatos nihilo secius eos exiisse textus affirmat: *Armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti.* Enim verò si exierunt sine armis, quo pacto armatos illos exiisse asserit scriptura? Originale Hebraicum illud mirabiliter insinuat: *Ascenderunt filii Israel armati: ascenderunt filii Israel Quini, & Quini.* Armatos illos exiisse adstruit, quia sub mysterio, *Quini, & Quini* exierunt: porro quia exierunt quinque & quinque, *Quini & Quini*: Quinarius iste ordo ipsis loco armorum erat: *Ascenderunt Quini & Quini*: *Ascenderunt armati.* Istis armis terram promissionis sibi subjecerunt Hebræi, & novum mundum acquisiêrunt & subjugârunt Lusitani: Istis deniq; armis S. Antonius subegit, illuminavit, & innovavit veterẽ. O magnanime David Minorita, indute Synthesi, Gigantisque, sacrorum virtute Quinorum, prostrator!

S. Pet. Chrysologus.

Exod. 13. v. 18.

Natu minimus fratrûm suorum David, contra Gigantem in arenam descensurus quid fecit? depositis armis Saulis, suâ reindutus synthesi cucurrit ad torrentem, unde sumptis selectis quinque lapidibus processit: *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente.* Pro jactu unus sufficiebat lapis, prout etiam suffecit. Si igitur sternendo hosti, unus sufficiebat lapis, quare secum defert quinque? Quia licet unus sufficeret pro jactu: quinque necessarii erant pro Sacramento. Illi lapides quinque, Vulnera Christi quinque denotabant: Torrens, de quo Loti sumpti erant, torrentem Sanguinis Christi designabat. Et quod homo, vel tantillæ staturæ adolescens, tantæ molis sterneret Gigantem, quinque Vulnerum virtuti tantùm erat tribuendum. Deposito igitur S. Augustini habitu, assumptoque vili & aspero S. Francisci vestitu, S. Antonius, præcedentibus sacris Quinis, prodeat securus, nihil hæsitans quin minor seu Minorita Gi-

gantem sit prostraturus. Concionanti vice quadam S. Antonio, expansis in formam Crucis brachiis vulnera ostendens S. Franciscus apparuit. Franciscus erat Moyses, Antonius Josue: Francisco agitante vexillum, Antonius vibrabat hastam: Francisco circumagente Quinos, Antonius obtinebat victorias. In corpore S. Francisci fixarum quinque stellarum fulgor emittebat scintillas: ex ore Antonii, radii Lucisque influentiæ exibant, quæ mundum confundebant & illuminabant: *Vos estis Lux mundi.*

§. IV.

VErùm enim verò, si S. Antonius erat Lux mundi, quonam pacto ipsi ex patria non fuit exeundum? Hic secundus fuit motus. Egressus est, ut Lux mundi, egressus est velut Lusitanus, sine egressu nemo magnus evadit. *Egredere de terra tua, & faciam te in gentem magnam,* dixit Deus ad fidei, seu credentium Patrem. Egressus est, ut esset magnus: & quia erat magnus, egressus est. Quinto die mundi, Deus de elemento aquæ creavit pisces & aves. Quid verò utrisque illis evenit? Pisces velut qualitatis frigidæ alisque destituti, in loco nativitatis suæ resederunt: Volucres verò alis instructæ, & velut generosæ, locum mutârunt. Has imitatus est, & imitari debebat generosus S. Antonii spiritus, quia Lusitanus est natus. Quod à multo jam tempore singulariter mecum expendi, est, quod Christus venditionis suæ pretium, triginta videlicet argenteos, dupliciter voluerit impendi. Primò in emptionem agri, pro peregrinorum sepulturâ: *Emerunt ex eis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.* Secundò, ut iisdem insignium Portugalliæ scutum encausto pingeretur: *Et pretio quo ego genus humanum emi, & quo à Judæis emptus sum, insigne tuum compones.* Notatu digna impendia! enim verò, quænam proportio scuti Lusitaniæ, cum peregrinorum sepultura ut pretium unius sit encaustica pictura alterius? magnam sanè habuit proportionem. Christus voluit ut pretium sepulturæ Peregrinorum, esset encaustica pictura insignum Lusitanorum: ut intelligeremus, gloriam illam, nascendi Lusitanum, obligationem esse, moriendi peregrinum. Insignibus nos Christus obligavit ad peregrinandum: & sepulturâ nos exposuit ad moriendum. Quemadmodum gloriam nobis contulit, quæ nos ex patria exigat: ita terram providit, quæ nos extra

Gen. 12. v. 1.

Matth. 27. v. 7.

tra illam cooperiat. Nasci parvum & pusillum, morique magnum, est evadere hominem. Hinc tantillum nobis terræ Deus assignavit pro nativitate: & tot terras, pro sepultura. Ad nascendum, terræ modicum: ad moriendum, terram omnem. Ad nascendum, Lusitaniam: ad moriendum, mundum. Avos vestros interrogate, quod exierint, & quàm pauci fuerint reversi? Sed ista sunt ossa, de quibus sanguini vestro vel maximè gloriandum.

Porrò debitum egrediendi de Patria, fundatur in obligatione mundum illuminandi. Quo pacto S. Antonius Galliæ & Italiæ Lux esse potuisset, nisi Lusitaniâ egressus? Ad introducendam fidem in Palæstinam, Abrahamo exeundum fuit de Chaldæa: ad destruenda Ægypti Idola, Christo exeundum fuit Nazaretho: ambo peregrini, sed Lucis instar exeundo, tenebras fugabant. Plantari nequit fides: nisi transplantentur ejusdem disseminatores. Non sine ratione inquit Christus: *Pater meus agricola est.* (Joan. 15. v. 1.) Deus se gessit cum Lusitanis, sicut agricola, cum lucibus. Agricola in modico terræ spatio seminat, quod postmodum in longè capaciore transplantare debet. Angustum terræ spatium erat Lusitania; sed Deus inde Lucis seminarium fecit, ad illam per totum mundum diffundendam. Deus lucem primo creavit die: transiit secundus, transiit tertius, & quarto lucem eandem dividendo, ex eâ solem, lunam, stellasque formavit, quas per totum distribuit firmamentum. Quæro igitur. Quare Deus hosce planetas, hæc astra, hæc signa, & constellationes, non primo statim formavit die, sed postea? Mysterium fuit, inquit S. Basilius, quia supremus universi artifex insculpere operibus voluit naturæ semitam, quam postmodum sequeretur in operibus gratiæ: quod in novi mundi conversione factum videmus. Sicut enim lucem materialem Deus primo die, in uno loco, creavit in concreto, unde illam postmodum, per omnes cæli, & super omnes terræ regiones divisit: stellas aliquas pro polo arctico, alias pro antarctico: Illas pro Oriente, has pro Occidente: alias pro Meridie, alias pro Septentrione distribuit: Pari modo ad novum illuminandum mundum, qui tot alioquin sæculis tenebris infidelitatis immersus mansisset, hominibus quidem cognitus, sed non nisi veri Dei notitiâ destitutis, quid author gratiæ fecit?

creavit primò & in Portugallia separatum conservavit electum illud lucis fideiq; seminarium, unde tempore succedente, distributione factâ, Lux aliqua Africæ, alia Asiæ, alia Americæ, alia Brasiliæ, alia Æthiopiæ, alia Indiæ, alia Cappadociæ seu Cæsareæ, alia Japoniæ, alia denique Chinæ lucis radios inferret: & hoc pacto è Lusitania, in tres mundi partes fides transplantaretur.

Extra controversiam est, Lusitaniam angulum, seu angellum fuisse Europæ: sed in hoc angulo terræ puræ, Deoque gratæ: *Fide purum & pietate dilectum*: In hoc inquam angulo terræ, Deus ad custodiam voluit deponere fidem, unde ad vastissimas illas regiones foret derivanda, animis adeò heroicis, tanto labore exculta, tanto irrigata sanguine, tantis sudoribus collecta: tandemque in solariis Ecclesiæ, sub clavibus S. Petri collocata. Lusitania semetipsâ se metiendo, tam exiguam, tantoq; molimini imparem se agnoscens, verba Jeremiæ, quando gentibus prophetarum destinabatur, usurpare sibi meritò potuisset: *Et Prophetam in Gentibus dedi te.* Et quid respondit Jeremias? *Et dixit: A, A, A, Domine Deus, quia puer ego sum.* q. d. Domine Deus, parvulus nimis ego sum, tantoq; molimini, cui me destinas, sum impar. Idem inquam replicare potuisset Lusitania: Verùm Deus ex ore illi ista rapiendo, loco primi A. scripsit, Africa: loco secundi A. scripsit, Asia: loco tertii, scripsit, America, omnes illas tres, ejus subjiciens imperio, tanquam Dominæ: & ejus doctrinæ, tanquam luci: *Vos estis lux mundi.*

Jerem. 1. v. 6.

§. V.

VErumenimverò, sicut S. Antonius (tertium jam motum ingredimur) omnium luminum istorum erat lux prima, sic viam ex Occidente pandit in Orientem. Non quidem solis iste est cursus, talem nihilominus, oportebat esse: S. Antonius quippe sol erat, pennis suis deferens salutem: *Et sanitas in pennis eius.* Rex Ezechias signo quopiam solis salutem sibi assecurari petebat. Et quali? ut sol gradu seu cursu relicto, ad Orientem retrograderetur, & non ad Occidentem pergeret. Sic Antonius, sicque Lusitani. Ipse ab Occidente ad Orientem: ipsi ab Occasu ad Ortum: Luce enim salutem afferebant mundo. Porrò, quia sol ad antipodas tendens, currum immergendo mari, equos lavat in undis: ut idem facerent Lusitani, Antonius terrâ derelictâ maris se profundo committens solutis

Mal. 4. v. 2.

solutis anchoris, dans vela ventis, navigare incepit, intentionem & scopum simul cum prora, in Africam dirigendo: quod etiam à nostris attentatum fuit iter, primumque Argonautarum nostrorum cordatum molimen.

Verùm ne caballorum seu equorum, currusve solis in mare missorū historia nudum videatur figmentum poëticum: à Propheta Habacuc, eam inusitato turgentique stylo decantatam audiamus cap. 3. *Viam fecisti in mari equis tuis, & quadriga tua salvatio.* Tu Domine, inquit Prophetha, viam fecisti in mari equis tuis, & curribus tuis salvationem. Currus salvationis, & equi ambulantes in mari? Quinam, quæso, isti sunt currus, & quinam isti sunt equi? *Portugallenses in suis navigationibus, & conversionibus*: ait Genebrardus. Sed ipsum libeat audire textum. Primò inquit Propheta, Deum illis in mari patefecisse viam: *Viam fecisti in mari equis tuis.* Via, quam panderunt Lusitani, nondum erat facta per maria nunquam ante sulcata. Deus illam prius pandit Lusitanis: & hi postmodum aliis nationibus. Navigabant mare sine præhabita mappa quæ illis primitùs, pro navium directione erat facienda. Victoriæ eorum complanârunt terras: discrimina eorum retexerunt profunda: experientia eorum astronomica, dimensa est altitudines: eorum deniq; infatigabilis resistentia perfregit torrentes. Porrò navigabant sine mappa, sine astrolabio, per nova maria, per nova climata, ventis usi insolitis, & stellis cœlisque nondum visis; nihilominus nunquam aberrârunt à viâ, & scopo, directore utique Deo: *Viam fecisti in mari equis tuis.* Isti generosi & impavidi erant equi. Currus verò salvationis, quinam & quales erant? Erant illæ aquis innatantes civitates, illa vastissima primæ in Orientem destinatæ navalis expeditionis vasa, ab extraneis, ob modicum curruum discrimen, carrucæ appellata, quas Propheta salvationis quadrigas appellat: *Quadriga tua salvatio.* A summo enim usque ad imum nihil aliud secum vehebant, Vehebant pro saburra, Ecclesiarum delineationes, & ipsas quandoq; Ecclesias partitas, ut ibi exstruerentur: in vexillis præferebant Vulnera Christi, in antennis crucem, in acu nautica fidem, in anchora spem, in gubernaculo charitatem, in laterna, Evangelii lucem: & in omnibus salutem: *Quadriga tua salvatio.* Hoc modo novi isti currus solis ingressi sunt mare ad afferendam lucem antipodis.

Hab. 3. v. 8.

Genebrard.

Quod

Quod sic ad literam, loquendo de Lusitanis, Propheta Isaias vaticinatus est. Quæ non mea nec Lusitani cujusquam, sed Vatabli, Cornelii, Malvendæ, Thomæ Bossii, aliorumq; est expositio. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem, expectantem, ad gentem conculcatam.* Ite velociter Lusitani, accelerate gressum legati cœlestes, lucem Evangelii genti huic afferte festini, quam mille quingentisque expectavit annis: *Ad gentem expectantem, expectantem.* Ite, *Ad gentem conculcatam.* Ad gentem conculcatam? quænam illa gens est conculcata? nolite illam quærere, longè etenim distat. Sunt antipodæ, sub pedibus nostris degentes. Illi agunt ibi subter, quos nos calcamus hic desuper: elegantiâ tali, ut Isaias, velut Propheta aulicus videatur fuisse locutus.

Vatab. Cornel. Malv. Boss. Isai. 18. v. 2.

Lect. Hebr.

S. Augustinus, non dari antipodas opinatus lib 16. de civ. Dei, sic inquit: *Absurdum est, ut dicatur, homines aliquos ex hac, in illam partem trajectâ Oceani immensitate navigare, & pervenire potuisse, ut etiam illis ex uno illo primo homine genus institueretur humanum.* S. Augustinus hunc argumentabatur in modum. Si tales dantur homines, sunt utique Adæ filii, si sunt Adæ filii, ex hisce partibus trajectâ navigiis oceani immensitate, ad illas transierunt: sed talis trajectio & transitus videtur impossibilis: ergo tales non dantur homines. Grandis hinc gloria, Antoni, tuæ nationi! Quod ibi Lusitani suis fundum explorando invenerint anchoris, ubi S. Augustinus fundum suo non invenit intellectu: quod Lusitani generoso possibile reddiderint ausu, quod ille impossibile summo putabat intellectu. Hinc Isaias illos plus quàm homines appellavit: *Ite Angeli veloces.* Unus tantùm homo, ante Lusitanos Bonæ spei promontorium transivit. Et quis ille, & quomodo? Jonas, in ventre ceti. Projectum ex navi Jonam Balena deglutivit, in Mediterraneo: aliam enim viam non inveniebat. Hinc viam exorsa versus Africam, à sinistris ad promontorium *Bonæ spei* deflectendo, pervagata Æthiopiam, transiit Arabiam, ingressa Sinum Persicum, appulit ad oram Ninive in Euphrate, linguâq; trajectitiæ tabulæ vice usa Jonam vivum evomuit, & exposuit in terram. *In profundum projectus est, exceptusque est à ceto marino monstro, ac devoratus, post triduum ferè Ninivitarum littoribus ejectus jussa prædicat*: inquit Sulpicius Severus lib. 1. historiæ sacræ.

S. Aug. lib. 16. de Civ. Dei.

Sulpit. Sever. lib. 1. hist. sac.

Quare verò Propheta, iter il-
lud

lud in Maris imo, visceribus Balenæ inclusus confecit? quare non in maris superficie, eâdemq; quâ vehebatur, navi peregit? quia illud generositatis prodigium, naturæque victoria non nautis Tyri debebatur, sed Argonautis Tagi à Deo fuerat reservatum. Tago imperium maris, Tago victoria & triumphus de ventis debebatur & undis. Tagi erat officium, evulsum è manibus Oceani tridentem, reverenter ad Tyberis deponere pedes. Tres quasi circuli partes annulo deerant piscatoris, quas arenarum suarum auro Tagus supplevit. Aberro enormiter, si non David hoc ita cecinit: *Dominabitur à mari usq; ad mare, & à flumine usq; ad terminos orbis terrarum.* Psalm. 71.v.8. Id est, Ecclesia dominabitur à mari usque ad mare: & à flumine, usque ad ultimos fines terræ: Quodnam verò illud est flumen, à fine ad finem terræ finibus oppositum? Est flumen Ulyssipponense, Tagus. De flumine Ulyssipponensi egressus S. Antonius, tempestate jactatus appulit in Italiam, ut Lux esset Europæ. De flumine Ulyssipponensi egressi Lusitani metientes Africam, retegentes Americam, ad Asiæ usque fines cum Luce pervenerunt Evangelii: ut Antonio optimam mundi illuminante partem, tres majores ejusdem partes illuminantibus Lusitanis reliquis, omnibus quatuor sibi unitis, ex integro, nomini deberetur Lusitano titulus, Lux mundi: *Vos estis Lux mundi.*

§. VI.

NOn devovit se Antonius, [quartus hic motus erat, quem nos, brevitatis studio, cum quinto & ultimo combinabimus] non inquam devovit se Antonius Christianis, utpote Hominibus jam luce gaudentibus: ad infideles agebatur & impellebatur à Spiritu; erat enim Lusitanus. Peculiaris Portugalliæ gloria est, quod nec in Regno, nec in tota Monarchia, vel palmo dominetur terræ, quem non manibus extorserint infidelium. Quantocunque spatio Lux dominetur in hoc mundo, totum à tenebris, quæ illud primitùs occupaverant, fuit acquisitum. *Tenebræ erant super faciem abyssi, & dixit Deus: fiat Lux, & facta est Lux.* Gen. 1. v.2.&3. Porrò, sicut Solis est officium, in- & persequendo tenebras, illas fugare è mundo: Sic Lusitani idem faciunt infidelibus. Lusitania, universali Hispaniæ calamitate, à Mahometanis erat occupata. Quid verò Lusitani? à flumine Minio usque ad fluvium Douro, à Du-

Duro usque ad Estremaduram, ab Estremadura Ultra-Tagum, & hinc in Algarviam, ab Algarvia usque ad partes & oras Africæ illos profligârunt: ubi illos semper sunt insecuti, & subegerunt, donec armorum mole ad subigendam infidelitatem conversâ idem effecêre, semper milites Christi, pro fide & contra infideles.

Negari non potest, Lusitanos etiam quandoque bellum gessisse cum Catholicis, sed defensivum tantùm: Offensivum nunquam. Lusitania pro Catholicis habet scutum: contra infideles gladium. Christus S. Petro, tanquam fidelium capiti, gladium in vaginam recondere præcepit: S. Paulo, ad subjugandas fidei gentes, gladium dedit in manum. Contra infideles, gladius semper in manibus: contra fideles in vagina Cum Catholicis pax: cum infidelibus perpetuum bellum. Porrò S. Antonius militiæ suæ arma in Italia & Gallia vibravit: sed hi lucis ipsius radii fuêre reflexus. Rectà tendebant in Africam: sed reflexè ferebantur in Europam. Veruntamen usque huc (notate) Antonius non vitiorum, sed hæreticorum malleus fuit appellatus: *Perpetuus Hæreticorum malleus.* Vitia quippe etiam inveniuntur in Catholicis: hæreses tantùm in infidelibus. Ad formandum igitur istum malleum, Deus ferrum quæsivit in mineris Portugalliæ: naturalis enim ferri Lusitanici durities, ad conterendum, & convertendum infideles deservit.

Ferrum Lusitanicum, est instar ferri lanceæ, quæ Christi latus aperuit: Primò sanguinem, postea aquam eduxit: *Exivit sanguis & aqua.* Sanguis, ad debellandum: aqua, ad debellatos baptizandum. Joan. 19 v. 34. Quânam verò ratione, quove mysterio, miles non vivo, sed jam mortuo Corpori Christi intulit ictum? ob causam jam tactam & immediatè relatam. Mysticum Christi Corpus materialiter consideratum, totum est genus humanum: Porrò fideles sunt corpus vivum, quia fide informatum: infideles corpus mortuum, quia informe. Recipiendo fidem, accipiunt formam, mysticique corporis ipsius, quod est Ecclesia, viva efficiuntur membra. Ad hoc Christus milite, ejusque lanceâ est usus, *Vt sibi Ecclesiam fabricaret*: ait S. Cyprianus. Milites Lusitani semper fuerunt, velut secundi templi istius Jerosolymitani fabricatores, qui unâ præliantes manu, alterâ ædificabant; gladius eorum nullum dedit ictum, qui non Ecclesiæ adjiceret lapidem. Si pugnabant, si vincebant,

baut, si triumphabant, non nisi regna idololatriæ erepta Christo subjicere: fana & idolorum delubra in templa, idola in imagines sacras, Gentiles in Christianos, Barbaros in homines, feras in oviculas convertere, & ex remotis adeò terris, ad ovile Christi, supremiq; Pastoris seu Pontificis obedientiam adducere satagebant.

Hoc Romæ præstitit S. Antonius, & se, & tot hæresiarchas à se victos, Sanctitatis Gregorii IX. pedibus prosternendo. Idem fecit Portugalliæ Rex Emmanuel, totũ Orientem ad pedes Sanctitatis, Leonis Decimi deponendo. Idem denique Serenissimus Portugalliæ Princeps Regens Petrus, quem Deus diutissimè incolumem conservare dignetur, imitatus, ad beatissimos Sanctissimi Domini nostri Clementis Decimi pedes, regnum suum, totam Monarchiam suam, & in excellentissimâ Legati sui Personâ, Regiam suam personam velut hæres, verusque gloriosorum suorum progenitorum imitator obtulit. Regi Sebastino, paulò ante, quàm vitam suam fidei dilatandæ consecraret SS. Dominus Pius V. optionem tituli obtulit. Quid verò Rex religiosissimus responderet? nullum alium, quàm obedientissimi Sedis Apostolicæ filii titulum sibi arridere respondit. In cujus tituli stabilimentum, tres ejusdem ordine successores, viginti & octo annorum spatio eandem filialem obedientiam Sanctæ Sedi obtulerunt. Porrò si actus hujus publica acceptatio fuit aliquando dilata, consideratione, Paternâque Christi Vicarii providentiâ gestum est, ut interim Ecclesia frui posset, & gaudere toties repetitis tam constantis subjectionis, & obedientiæ exemplis, Rege primo, secundo, & tertio, non solùm obedientis, sed obedientissimi instar filii, perseveranter instante.

In prodigo filio signanter notavit S. Petrus Chrysologus, quod Patrem appellando Patrem, filii nomine se judicaverit indignum: *Pater, non sum dignus vocari filius tuus.* Luc. 15 v. 19. Videtur esse implicatio: denominatio filii, fundatur in relatione filii: denominatio Patris, in relatione Patris: porrò secundùm veram Philosophiam, in relationibus mutuis & reciprocis, si deest una, deest & altera. Si deest relatio Patris, cessat relatio filii: & si deest relatio filii, cessat & Patris. Si igitur ex parte Prodigi deerat denominatio, & relatio filii, *Non sum dignus vocari filius tuus*: quonam pacto, ex parte Patris, non defuit relatio & denominatio Patris, *Pater*? S. Chrysolo-

gus respondet, mirabile illud plus quam naturale fuisse, ut cum in filio deesset filii relatio, in Patre non deesset relatio Patris: *Ego perdidi quod filii est: tu quod Patris est non amisisti.* Vertamus parabolam. Ex parte Patris universalis nunquam defuêre proxima relationis fundamenta, quæ erant voluntas, affectus, & Paternus amor, quod semper experta recognovit Lusitania. Verùm, deficiente quantumvis relatione Patris, integra semper esset relatio filii? Hæc fuit admiranda veræ filiationis probatio! Tantùm participavit de divinâ, ut non solùm fuerit relatio, sed subsistentia. Ita esse oportebat ad qualificandam Portugalliam, quæ non obediens solùm, sed obedientissima erat filia.

S.Petr. Chrysol.

Toti quidem constat Europæ, quibus mediis, quot discursibus licet rectis, tamen malè interpretatis minùs Christiana politia, obedientiam Lusitanorum tot annis tentare laborârit: ejus verò obedientia perfectissima, tantum abfuit, ut tentamentis aures præberet: ut in præsens usque, non tentata nedum victa perseveret. Mandante Deo Abrahamo, filium suum immolare, inquit scriptura, Abrahamum à Deo fuisse tentatum: *Tentavit Deus Abraham.* Meo quidem judicio, Isaac, hoc casu, tentatus dicendus erat. Quod Pater unicè sibi dilectum filium immolare juberetur, erat tentatio: sed quod filius se alligari, lignisque imponi se sineret, læthaliq; expectato ictu vitam profunderet, terribilis tentatio erat. Quare igitur scriptura, non Isaac, sed Abrahamum tentatum dicit? quia Isaac filius obedientissimus erat, amor in Patre tentari poterat sed non vinci: obedientia in filio nec vinci poterat nec tentari.

Hujuscemodi fuit illa Portugalliæ. Tantum abest fuisse victam, ut nec tentata quidem in omnium tentamentorum illorum medio, obedientissimi instar filii obedientias cumulari obedientiis, legationes legationibus, tot tamque variis modis. Porrò, primis duabus, sese obedientem, tertiâ & quartâ obedientiorem, quintâ & ultimâ, obedientissimam sese ostendit. Semel tantùm Reges, ab Oriente in Bethlehem, obedientiam suam protestatum, coronasque suas pedibus Christi submissum venêre: & quomodo? primò stellâ exciti: *Vidimus stellam ejus.* Obedientia Portugalliæ adventum stellæ non expectavit: sed quinque vicibus sine stella veniens, etiam sextâ vice sic venit. Verùm quia sex vicibus sine stella

Matth. 2. v. 2.

venit

NB. Insignia Clementis X. sunt sex stellæ.

venit, idcirco cœlum sex eam stellis excepit. Hoc modo S. Antonius patriæ suæ uno recuperavit die, quod tot perdiderat & petierat annis.

§. VII.

Dan. 12 v. 13.

Io! Vivant æternùm Clementissimæ stellæ! *Quasi stellæ, in perpetuas æternitates.* Vivant Clementissimæ stellæ, & si Deo placet, annos excedant Petri: *Stellæ manentes in ordine & cursu suo.* Ut sub hisce stellis, instar fortis & generosæ Debboræ, de Barbaro Sisarâ triumphet Ecclesia, qui eò usque nobis appropinquat, sed in suam perniciem & ruinam. Et sicut Reges, incognitâ sibi apparente stellâ, *Gavisi sunt gaudio magno valdè*: Gaudiis istis coronidem imponat Lusitania, clementissimam illam venerando faciem, divinamque stellarum istarum adorando majestatem. Si enim stellam illam, quorundam opinione, dirigebat Angelus: hasce stellas Deum moderari, fide tenendum est. Lætetur Ulyssippo, totaque exultet Lusitania, se modò credens restitutam verè, cum se videat restitutam, & canonizatam. S. Antonius ipsa mortis suæ die triumphans ingressus est cœlum: Filii verò Ulyssipponenses, non nisi in die Canonizationis illius frequentamenta ediderunt campanarum. Portugallia enim glorias non æstimat glorias, nisi cum eas Romæ stabilitas viderit, & confirmatas. Maximas gratias Romæ, maximas gratias stellis beatissimis, quæ illi dominantur. Et quoniam aliud illis offerre nequeo tributum, meum ad pedes earum thema depono: *Vos estis Lux mundi.*

Judic. 5 v. 2.

SERMO
DE
S. ROCHO.

Habitus in Capellâ Regali Anno 1559. Tempore pestis in Regno Angarviæ.

Beati sunt servi illi, quos cùm venerit Dominus invenerit vigilantes: quodsi venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ità invenerit, beati sunt servi illi. Luc. 11.

§. I.

SI quæ datur beatitudo in hâc vitâ, servi Dei illâ gaudent: & si detur gemina, eâdem illi gaudent & perfruuntur: quia servorum potiorum propria est. Porrò Christus duplicem vigilantium servorum differentiam, in Evangelii hujus inducit parabolâ: sunt servi, qui horis minus periculosis & laboriosis sive de die, sive de nocte vigilant: & hos Dominus beatos appellat: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Sunt alii servi, qui secundâ & tertiâ vigiliâ noctis vigilant, quæ horæ majorum sunt tenebrarum, profundiorisque somni, majoris laboris & difficultatis, majorisque discriminis & fiduciæ: & hosce, præter beatitudinem primam, dupliciter beatos affirmat: *Quodsi venerit in secunda vigilia: & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.* Magnus ille Christi servus S. Rochus, cujus gloriosas hodie celebramus vigilantias, quod secundæ tertiæque vigiliæ fuerit servus, nemo in dubium vocabit. Nemo vigilavit solicitiùs, nemo inclamavit altius, nemo restitit fortius, nemo perseveravit constantius, nemo deniq; illo diligentior, oculisq; semper apertis vigilantior, periculosiore noctis tempore, profundiore hominum somno, densioribusque noctium tenebris. Et quando, juxta regulam promissionemq;

nemque Evangelii, propter istas vigilantias, me S. Rochum dupliciter beatum visurum sperabam; nonsolùm non dupliciter beatum, sed quadrupliciter etiam miserum & infelicem invenio. Infelicem in necessariis & propinquis, infelicem in popularibus, infelicem in infirmitatibus, infelicem denique in remediis. Quodsi beatitudines in Evangelio promissæ, alterius tantùm forent vitæ, facilis & prompta admirationis illius esset solutio. Christus verò servis suis, non in altera solum vita beatos fore promittit, verùm in præsenti etiam, tales eos futuros, & jam esse affirmat: quod sic iteratò uterque textus asseverat: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes: quodsi venerit in secunda vigilia, quodsi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt sevi illi.* Ita ut non dicat, beati erunt, sed sunt: *Beati sunt*, semel: & *Beati sunt*, iterum. Si igitur servi vigilantes, & in secunda & tertia vigilia vigilantes, bis sunt felices, dupliciterque beati etiam in hac vita, quo pacto regula ista in S. Rocho sic videtur immutata, ut cujuslibet, in Evangelio promissæ beatitudinis vice, duplicatam in eo miseriam, & loco felicitatis geminata in eo infortunia inveniamus? bis beatum Evangelii vocibus: quaterque miserum & infelicem successibus, eventibus, & hujus vitæ tragædiis? ita est. Verùm, ad intelligendas & conciliandas promissiones illas cum his eventibus, illasque beatitudines cum hisce miseriis & infelicitatibus, terrena Lux non sufficit, cælesti lumine protinus opus est: quod à Spiritu sancto, intervenientibus B. Virginis Mariæ meritis & precibus postulemus. Ave Maria.

§. II.

Beati sunt, Beati sunt servi illi.

IN eo quandoque consistit beatitudo, quòd miseriæ & infelicitates duplicentur. Dubio uni remedium quærens, incidi in aliud, & majus. Primis Evangelii sui clausulis, Christus sibi servientes similes esse jubet hominibus expectantibus Dominum suum: *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.* S. Rochus tantùm Christo serviens, servireque gestiens, quid fecit? Loco ejus, quod se servis Dominum suum expectantibus similem redderet; ipsi Domino potiùs à servis expectato sese assimilare sategit. Porrò, servi illi, sunt Sancti; & Dominus, est Christus. Proinde vitam S. Rochi ritè expendentes, non aliis Sanctis, sed ipsi Christo; nec semel tantùm, sed qua-

quater quàm simillimum deprehendemus: similem Christo nato, similem Christo capto, similem Christo crucifixo, similem denique Christo mortuo. Eia Sancte singularis, Sancte admirabilis, Sancte, qui in omnibus, Evangelii terminos excedere videris, si te jubent assimilari servis, quis te fecit, aut quâ ratione, tu temetipsum Domino similem fecisti? Hocce (ut dixi) dubium est secundum: sed in eodem habemus responsum, primumque resolutum. Nunquid major dari potest beatitudo, quàm ut servus similis evadat Domino suo? non potest. Videte igitur, quàm gloriosè S. Rochi infelicitates, in beatitudines conversæ & transfiguratæ fuerint. Infelicitates quadruplices fuisse diximus. Primam ex propinquis & consanguineis: secundam ex popularibus: tertiam ex infirmitatibus: quartam ex remediis. Porrò in omnibus istis, quas natura infelicitates nuncupat, quia S. Rochus se Christo similem fecit: per eadem, quibus miserum ipsum & infelicem vocamus, verè quadrupliciter beatus est effectus. Beatus ex parte propinquorum, quia Christo nato: Beatus ex parte popularium, quia Christo capto: Beatus ex parte infirmitatum, quia Christo crucifixo: Beatus denique ex parte remediorum, quia Christo mortuo similis fuit. Ita ut iisdem extremis, quibus S. Rochum ab Evangelio exclusum censebamus, gloriosiùs intromissum, nec dupliciter tantùm, sed quadrupliciter etiam beatum habeamus: *Beati sunt servi illi, beati sunt.* Ad quatuor istas beatitudines, totidem S. Rochi infelicitatibus superimpositas accedamus: nec erit, opinione meâ, visio ingrata, infelicitates cernere beatificatas.

§. III.

PRima S. Rochi infelicitas ex parte fuit propinquorum, quia sanguinis ipsius participes, bonorúmque temporalium instituti administratores, tanquam peregrinum eum habuerunt. Hæreditaverat S. Rochus à Parentibus suis oppidum, Montem-Pessulanum dictum, quod jure proprietario velut legitimi Domini cum multis aliis facultatibus possederant. S. Rochus verò resolutione generosiore, quàm anni promittebant (erat enim juvenis valde) idem oppidum cum inquilinis & subditis, cuidam patruo tradidit administrandum. Porrò mobilibus aliis inter egenos & pauperes distributis, velut unus illorum peregrinatum profectus est in Italiam, loca sancta Romæ invisurus. Non mul-

multis post annis, eodem, quo egressus fuerat habitu in Montem-Pessulanum est reversus; sed nec à Patruo, nec quopiam propinquorum alio agnitus, pauperis in modum, residuum vitæ eleemosynis transigere compulsus, in patria, seu terra propria peregrinus, in medio divitiarum indigus, & à consanguineis minimè fuit agnitus.

Verùm, hic admirari sat nescio, quod cognati subditique S. Rochi, à tantillo interlapso tempore, juvenem ibi natum, inter servilia ibi educatum, ibique terræ Dominum non cognoverint. Mutatio agnitionísve impedimentum, vel in facie S. Rochi, vel in oculis intuentium residebat. Si in oculis, tam citò obliviscuntur? si in facie, tam facilè mutatur? Ego affirmare ausim, non in oculis intuentium mutationem, sed in venientis resedisse fortuna. Veniebat S. Rochus in Montem-Pessulanum diversâ valde fortunâ, ab ea, quâ nuper ipsum ibidem conspexerant: nihilque adeo faciei lineamenta immutat, quàm fortuna. Filii Jacob durante septennio famis triticum empturi descendentes in Ægyptum, in conspectu fratris sui Joseph regnorum istorum Proregis comparebant. Sed quid desuper Scripturæ Sacræ textus? *Cognovit eos, & non est cognitus ab eis.* id est, Joseph agnovit fratres suos, qui non agnoverunt Joseph. Casus notabilis! nec ita esse debuisse videtur: Fratres enim tempore longiore agnoverant Joseph: à teneris quippe annis, & incunabulis noverant eum, quando hic illos necdum novisse poterat. Fratres una vice adfuerunt numero decem, alterâ undecim; faciliusque est multos novisse unum, quàm unum multos. Tempus absentiæ mutuæ utrimque erat æquale: tanto enim tempore Joseph non viderat fratres, quanto non fuerat visus ab eis. Si igitur omnes cognitionis rationes, vel æquales erant, vel ex parte fratrum majores, quomodo Joseph agnovit eos, non agnitus ab eis? ratio naturalis est, quia Joseph mutaverat fortunam, fratres verò minimè. Fratres olim fuerant pastores, & adhucdum erant pastores: Joseph olim pastor, jam erat Prorex: Proinde sicut fratres non mutaverant fortunam, sic neque faciem. Porrò Joseph mutaverat vultum, quia mutaverat fortunam: ille agnoscebat fratres, quia erant iidem: ille non agnoscebatur à fratribus, quia jam erat alius.

Gen. 42 v. 8.

Videtur res difficilis, quod fortuna faciei formam immutet: est nihilominus veritas experientiâ quotidianâ confirmata. Ponamus exemplum. Maximus quidam amicorum vestrorum, prosperiore fortunæ afflatu ascendit altius: altero mox die aliis jam vos aspicit oculis, aliis auscultat auribus, aliâ jam vobis loquitur linguâ: quod heri erat amor, hodie est gravitas; quod heri erat facies, hodie est affectatio. Ecquid amice, quænam, amabo, hæc tam subitanea mutatio? Quis tibi faciem immutavit? Quænam ista vultûs metamorphosis? Ubinam illa oculorum benevolentia, quâ me intuebaris? ubinam illa aurium promptitudo & attentio, quâ me auscultabas? ubinam ista faciei suavitas quâ nos mutuò contuebamur? Eheu! mutanti fortunam, clarum est, faciem quoque esse variandam.

Enimverò si variationes hasce fortuna operatur prospera, minorem certè vim non habet adversa. De Jobo pristinæ jam fortunæ restituto, tot præviè exantlatis calamitatibus & ærumnis, inquit S. Textus: *Venerunt ad eum omnes amici & cognati ejus, qui cognoverant eum prius.* Notate verba, *Qui cognoverant eum prius.* Job triplicem in hac vita expertus est statum: primum prosperitatis, secundum ærumnarum, tertium restitutæ, & duplicatæ fortunæ. Si igitur amici & cognati ejus eum in statu agnoverant primo, quare eundem non cognoverunt, neque visitârunt in statu secundo? & si illum non cognoverunt nec visitârunt in statu secundo, quare agnoscunt, & in statu invisunt tertio? hujusce quidem non datur ratio: sed est iniquitas, & quidem ista, quia homines non personam, sed agnoscere & respicere solent fortunam: Proinde quia dicti amici & cognati Job non personam recognoscebant, sed fortunam: hinc non inviserunt ærumnis & egestate afflictum, sed mox ut fortunam viderunt restitutam. Ita ut amici Job, actibus eorum consideratis, ingratitudinis labe carere videantur: quia amicitia eorum fortunam respiciebat, & non personam: & quamvis defuerint personæ, non tamen debitum neglexerunt fortunæ, ideoque ab ingratitudinis notâ remoti. Si debitum negârunt personæ, negârunt quasi ignotæ, fortunæ verò agnitæ officium non negârunt, illâ enim reversâ, mox etiam ipsi adfuerunt. Quoniam igitur homines ex fortuna se potius novisse solent, quàm ex persona, quid mirum, quod proprii cognati in pa-

patrio solo sanctum Rochum non agnoverint, cum, licet personâ est idem, fortunâ tamen totus alius videretur?

Heu miseram rerum humanarum conditionem! miseram in prosperis, miseram in adversis. Nulla est fortuna, quæ non secum vehat ignorantiam. Si est prospera, non cognoscitis vos ipsos; si est adversa, non cognoscunt vos alii. Porrò si adeo fallax est fortuna, ut homines ignorent seipsos: quid mirum, si tam est iniqua, ut ipsi ignorentur ab aliis? solus S. Rochus illam non merebatur ingratitudinem: nam cum in fortuna seipsum noverit prospera, sui illum non noverunt in adversa. Et quod S. Rochus à suis, & quibus sua omnia fuerat elargitus, non agnitum se viderit, grandis fuit infelicitas. Si agnitum illum sui malè tractârunt, erat ingratitudo, sed tolerabilis: ast malè tractari, & insuper non agnosci, adversitatum omnium maxima erat.

Divinus Sponsus tardantibus Virginibus januas cæli claudens, vocibus instantiisque pulsantium & clamantium respondit: *Nescio vos.* q. d. Non agnosco vos. Breve verbum sed consideratione dignum. Quodsi dixisset, se illas non intromissurum, à servitio suo velle esse exclusas, & deinceps à domo, & multò magis à gratia sua velle extraneas, eò quod tanti gaudii, tantique occasione impendii suo defuerint officio, condigna tantæ negligentiæ censeri poterat pœna: sed Deus omniscius, quemque nihil latere potest, qui novit omnia illis dicat, *Nescio vos*: id est, non novi vos? Hujusce admiratione raptus S. Chrysostomus, cum non occurreret, quo eam condignè exaggerare posset, exclamavit dicens: *O verbum ipsâ gehennâ durius*! q. d. O verbum, *Nescio vos*, ipso inferno durius. Infelicissimis enim illis januam cœli occludere, fuit illas inferno adjudicare. Verùm, licet inferni pœna acerbissima & terribilissima sit, quam Deus irrogare potest, cum sit æterna beatificæ visionis privatio, verbum illud *Nescio vos*, durius adhuc terribiliusque extitit. Quare? quia adjudicatos inferno quamvis Deus à se repulerit æternùm, nihilominus adhuc cognoscit: status verò, in quo misera creatura, præterquàm quod irremediabilitèr sit damnata, insuper se non agnitam scit & considerat, omnem miseriam, omnem cruciatum & desperationem, & si quid ipso inferno terribilius imaginabile est, infelicitate suâ transcendit. *O verbum, nescio vos, ipsâ gehennâ durius.*

Matth. 25. v. 12.

Ad eum usque statum (quantùm vita præsens patitur) S. Rochus, amore Christi, redactus est. Non solùm ad carcerem perpetuum irremediabiliter (uti mox patebit) condemnatus, sed insuper agnitus non fuit: *Nescio vos.* Cumque status iste ipso sit inferno acerbior, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asserat, *Beati sunt servi illi?* Ita planè. In eodem quippe infelicitatis genere, S. Rochus Christo nato parilis fuit. Quænam verò major felicitas aut Beatitudo servo obtingere potest, quàm similem esse Domino suo, in quocunque demum is statu versetur?

Christus in hunc mundum, eâ, quàm novimus derelictione fuit natus, quam S. Joannes Evangelista exaggeraturus his ponderavit
Joan. 1. v. 10. verbis: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit: in propria venit, & sui eum non receperunt.* Deus bone! Evangelista docte & prudens, Evangelista amans & amate, si considerare & expendere libet occurrentia in Christi nativitate doloris motiva, nunquid etiam aliæ, temporis & loci concurrebant circumstantiæ? Hyemis sævitia, Tugurii nuditas, palearum asperitas, despicabilis præsepij duritia? Et, si nihil, nisi hominum inhumanitatem perstringere tibi mens est, quare non ingratitudinem non amantium, sed non cognoscentium tantùm cœcitatem pensas & exaggeras, *Et mundus eum non cognovit?* Ratio est, quia Christus doloris motiva ritè ponderare sciens, in illa hora sensit acerbius, videre se non agnitum, quàm non amatum. Ingratitudo non amans, ingratitudo magna est: sed ingratitudo eò usque procedens, ut nec agnoscat, maxima omniumq; ingratissima est. *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Evangelista illud iteratò, mundum vocare videtur: *In mundo erat*: & quamvis per ipsum factus esset mundus, mundus eum non cognovit: illud est, esse mundum. *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Duplici titulo Christi erant, qui eum non receperunt: erant sui titulo creationis, & sui titulo incarnationis. Titulo Creationis, quia erant factura ipsius: titulo incarnationis, quia erāt sanguis ipsius. Cumque tot titulis essent sui, de suo venirent, nihilominus eum non agnoscerent? Singularitèr pensandum est, quod Christus ab hominibus voluit tolerare: nec minori paritèr consideratione dignum est, quod S. Rochus in Christo novit imitari. Parilitas est tanta ut non indigeat ap-

applicatione: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* S. Rochus venit in propria, sive sua, nec sui eum receperunt. Venit in sua, in suum venit Patrimonium, in suam familiam, in suam venit domum & aulam: & sui eum non receperunt, sui quippe vasalli, subditi, famuli, amici, cognati & propinqui non alitèr eum, ac peregrinum & extraneum habuerunt. *Mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit.* Ipsæ adeò suæ quasi creaturæ quas exaltârat, quibus esse dederat (illis enim dederat quod erant, quandò ipsis resignavit quod fuerat) ipsæ inquam eum non cognoverunt.

Enimverò ne in hac sui ignoratione, S. Rocho omnis Christi nati deesset similitudo, bruti cujusdam societate & commiseratione fuit gavisus, quod victum ministrando, vulneraque leniendo, ingratitudinis vulnus exulcerans, hominum inhumanitatem immaniorem convincebat. Quod Christus in præsepio gravius sensit, fuit quod ipsum non cognoverint homines, cognoscentibus ipsum animalibus; quemadmodum ipsemet Christus necdum loquelæ capax, alterius ore, jam ante fuerat conquestus: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit.* Quod Christus derelictum se viderit ab hominibus, afflatum verò, & halitu fotum ab animalibus: quod similitèr S. Rochus ignoratum se viderit à suo sanguine, pietate verò & commiseratione bruti pastum, est dolorem valdè aggravans circumstantia. Nihil enim æquè cor humanũ vulnerat, quàm quod homines id denegent, quod ipsa etiam bruta præstant. Enormis fuit iniquitas, quod Babyloniæ Principes, Danielem in lacum leonum miserint, sed visus simul respectus, quem Leones ipsi exhibebant, iniquitatem oppidò aggravavit. Famelicæ bestiæ servi Dei innocentiam agnoscant & revereantur, & homines sub Sapientum nomine & officio, illam persequantur & condemnẽt? rara inæqualitas! magna fuit Jezabelis Reginæ crudelitas, quod persequendo vitæ Eliæ Prophetæ insidiaretur: attentâ nihilominus pascentis ipsum corvi pietate, terribilior evadit. Eliæ vitam corvi sustentet voracitas, quam eripere satagit mulieris impietas? rara dissonantia! Pessima fuit præsumptio, quâ propheta Balaam populo Dei maledicere fuit conatus: sed asinæ, cui insidebat loquentis intuitu, majores sortitur deformitates. Brutum laxet linguam ad petendam à Propheta rationem, &

Isai. 1. v. 3.

& Propheta tam parum utatur ratione, ut linguam laxare ausit contra Deum? nimis exorbitans indecentia! Ecce quod doloris sensum aggravabat S. Rocho, sicut Christo nato, videre se non agnitos ab hominibus: quando se cognitos videbant à brutis animalibus. In Christo hoc dici poterat infelicitas, quia assimilabatur nobis: In S. Rocho verò, erat verè felicitas & beatitudo, quia assimilabatur Christo: *Beati sunt servi illi.*

§. IV.

SEcunda S. Rochi infelicitas, fuit ex parte conterraneorum. S. Rocho peregrinationem suam ex Gallia in Italiam instituente, Italia & Gallia bellum in invicem gerebant, ex quo S. Rocho duo memorabilia evenerunt. Primum, venientem in Italiam mox Itali velut hostem excipientes vulneribus affecerunt: secundum, reversum in Galliam, mox Galli velut proditorem excipientes, tanquam exploratorem apprehenderunt. Nunquid infelicitas dari potest major illâ? in Italia me tractent velut hostem, quia sum Gallus: & in Gallia me tractent velut proditorem, quia venio ex Italia? S. Rochus, amore Dei, ex Gallia peregrinatum abiit in Italiam, & amore patriæ, ex Italia reversus est in Galliam: & abeuntem ad serviendum Deo, me habeant pro hoste, redeuntemque ad serviendum patriæ, ipsi concives me habeant pro proditore? Magna infelicitas!

Porrò maxima infelicitatis circumstantia, quam hodie considero, est quod cum injusta sit ex parte patientis, justificari videatur ex parte inferentium: Vigente enim actuali Italiam inter & Galliam bello, alterutram pro libitu intrare, suspicione non vacat. Quarto mundi die creavit Deus Solem, Lunam, & stellas: & sacro attestante textu, officiorum cælestibus hisce luminaribus à Deo assignatorum fuit unum, ut noctem diemque dividerent: *Vt dividant diem ac noctem.* Gen. 1. v. 14. Ut Sol & Stellæ noctem diemque dividant, sapienter valde distributa mihi videntur officia, Sole etenim suo fungente officio, nox fugit: prodeuntibusque stellis dies abit. Verùm quoad lunam, quânam ratione Deus eam fecisse putandus est, ut noctem à die divideret? Luna quandoque de die, si observâstis, quandoque comparet in nocte. Porrò si Luna eâdem libertate egreditur in die, qua in nocte, quomodo creavit illam Deus, ut diem dividat ac noctem? ratio est,

quia

quia nemo dividit melius, quàm qui ingressum participat cum ambobus. Sol & Stellæ valde bene dividunt, Sol enim diem dividit à nocte, & stellæ noctem dividunt à die: Luna verò dividit melius, quia enim ingressum participat cum ambobus, dividit dupliciter. Sicut cum sole participat ingressum de die, dividit diem à nocte: sic quia cum stellis introitum participat de nocte, dividit noctem à die. Ita ut Luna bellum inferat utrisque, quia licenter æquè intrat cum eisdem. O! Deus nos ab istis liberet lunis! vel bene à parte diei, vel bene à parte noctis: vel bene cum sole, vel bene cum stellis. Homo duplicis Hemisphærii geminus est hostis. Idem de S. Rocho præsumpserunt Itali & Galli. Galli cum viderent eum licentèr intrare Italiam: Itali cum eâdem viderent libertate intrare Galliam, utrimque hostem sibi esse suspicabantur. Nihil horum erat, sed esse videbatur. Enimverò erat civis fidelissimus, erat filius amicissimus, erat veritatis zelator tantus, ut in hocce similem illi patria nunquam viderit, captivitas nihilominus seu apprehensio ejus, quantumvis immerita justificabatur. Non suppetebat probatio pro crimine, sed indicia habebantur pro dubio. Proinde in materia fidelitatis amorisque patriæ, pectus adeò nobile, adeò heroicum, velut illud S. Rochi, injuriam incivilitatemque hujus experiri dubii, & pati, maxima erat infelicitas, cui poterat subjacere.

Christus S. Petrum, utrum se diligeret, tertiò interrogavit: *Diligis me? Diligis me? Diligis me?* *Joan. 21 v.16.* Certum est, trinam hanc interrogationem à magno non vacare mysterio. S. Augustinus, & S. Thomas concorditer affirmant, *S. Aug. S. Tho.* trinam hanc interrogationem fuisse ordinatam, ut S. Petrus tertiò ad illam respondendo pro trina negatione sua satisfaceret: *Trinæ negationi redditur trina confessio.* Animadversio divina! Verùm concedant mihi jam ista duo magna Ecclesiæ lumina, ut in propriis lucis ipsorum radiis, in hac S. Petri satisfactione quid ampliùs contempler. In tribus S. Petri negationibus tres fuêre culpæ, & tres injuriæ. Tres fuerunt culpæ, tribus enim vicibus suo defuit officio & obligationi: tres verò injuriæ, qui tribus vicibus injuriam suo intulit Magistro & Domino eundem negando. Porrò injuriæ, satisfactionem; culpæ exigebant pœnam: & hæc omnia, hoc casu facta sunt. Tribus injuriis, Petrus tribus satisfecit responsionibus: tres culpas, Deus tribus castiga-

vit

vit interrogationibus. Tribus injuriis Petrus tribus satisfecit responsionibus, & istud SS. Augustinus & Thomas asserunt, quia Petrus trina vice confessus est, quod trina vice negavit: *Trinæ negationi redditur trina confessio.* Tres culpas tribus Christus castigavit interrogationibus: & hoc est, quod ego addo & probo. Christus enim ter interrogando S. Petrum, num se amaret, ostendebat se de fide ipsius & amore dubitare: Et Principem de subditi sui animo dubitare, maxima est pœna & punitio, quam ipsi infligere potest: & vel maximè in tali persona, qualis erat S. Petri, qui in materia ista operculo tegebatur vitreo. Si minus; videte, num dolorem intulerint interrogationes: *Et contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò amas me?* Quod interrogationes eum contristârint, signum est manifestum, quod vivaciter cor ejus tetigerint. Enimverò, ne quis me solùm id dicere existimet, consideret & attendat, pœnam seu punitionem fuisse interrogationes: S. Augustinus de tristitia ab illis nata loquens, idem affirmans inquit, in pœnam fuisse præteriti peccati: quod quamvis remissum erat quoad culpam, necdum tamen remissum erat quoad pœnam; cujus vicem agebat dubium illud in materia amoris & fidelitatis. Ita ut Christus in plenariam negationis sui satisfactionem, non aliam S. Petro intentârit pœnam. Ternas negationes ternis dubiis castigavit: & quia tribus illum vicibus negaverat, tribus vicibus dubitare eum fecit amor. *Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò, amas me.*

Joan. 21 v. 17.

Verumenimverò objiciet fors aliquis, Negationes dubiis castigari, improportionatam esse pœnam, dubium etenim non æquivalet negationi. Meo nunc judicio, punctum hoc ad trutinam vocare, consultũ puto, & si non nihil immorari nos oporteat: cum sit materia tempori præsenti adeò congrua, & honori dubia patientium, nec non conscientiis illa causantium conducibilis. Respondeo igitur, pœnam vel maximè proportionatam fuisse culpæ, quod Christus tres negationes tribus emendaverit dubiis: in puncto quippe amoris & fidelitatis, dubium negationi æquivalet.

Cap. 1. de Hæreticis definitur. *Dubius in fide est Hæreticus.* Quæ definitio in communi Patrum doctrina fundata, à multis Pontificibus confirmata, ab omnibus Canonistis & Theologis, universaliter est recepta: nihiloseciùs difficilis videtur ejus ratio. Hæresis est

est error contra fidem; ut sit error requiritur judicium: qui dubitat non judicat quia neque negat, neque affirmat: ergo neque est hæreticus. Porrò si hæreticus est qui dubitat, in quonam hæresis consistit? Dicam. Propositionem fidei negans, eam falsam esse asserit: de illa dubitans, licet non dicat esse falsam, supponit tamen esse posse talem: & tantundem offendit fidem, supponens esse posse falsam; quantum qui dicit esse falsam. Immò verò majorem fidei injuriam irrogare dico dubitantem de illa, quàm negantem eandem: negans quippe, in uno offendere potest articulo, dubitans verò illam offendit in omnibus. Idem de fide humana estq; judicium, quam in generosis animis æquè oportet esse delicatam & tenerã, nec minus esse sensitivam, fidelem me negans infidelem me adstruit: fidelem me esse dubitans, infidelẽ me esse posse supponit; quamvis me esse infidelem non dicat: & tantundẽ me, non solum in honore fidelitatisq; excellentiâ, sed & in integritate & constantia, ejusq; essentia lędit, qui infidelem me esse supponit; quantum ille qui talem me esse affirmat.

Age, hac super materia unum ex fidelioribus hominum, quos mundus novit discurrentem audiamus. Ægyptiæ inverecundè se tentanti respondit Joseph, se non posse Domino suo infidelem esse, cui tot titulis fidelitatem deberet. *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua, quomodo ergo possum hoc malum facere?* Gen. 39 v. 9. Ly *Quomodo possum*, valde considero. Quare Joseph non dixit non volo, sed non possum? Quare non dixit, non volo, ne Domino meo sim infidelis & suspectus? Quare non dixit, ne fortè innotescat? Quare non dixit, nolo timore infamiæ, nolo ne vitæ discrimen incurram? Quare denique non dixit, ob qualecunque deniq; motivum aliud, non volo, sed non possum? quia magis se læsum majoríq; injuriâ sensit affectum, ex suppositione Ægyptiæ, quàm ipsâ tentatione. Mulier illa (argumentabatur secum Joseph) ad infidelitatem me provocat: & qui ad perfidiam seu infidelitatem me provocat, suâ jã imaginatione, infidelẽ me esse posse supponit, & qui imaginatione sua, infidelem me esse posse supponit, hac ipsa suppositione gravissimè me lædit. Imò magis me lædit, istâ suppositione & infami conceptu, quàm ipsâ tentatione: tentatio enim respicit perfidiam, quæ esse deberet, & non est: suppositio autem admittit infidelitatem quod infidus esse debeam, & sim. Proinde ut sciat agnoscatque Ægyptia, quod impossibile quippiam supponat, & ego opi-

opinioni ipsius conformiter infidus esse nequeam, hinc supponenti cogitationi, & non solicitanti tentationi respondeo, non dicens, non volo, sed, non possum: *Quomodo ergo possum*?

O servum verè fidelem! ô animum verè generosum! Quot videntur servi fidi & fideles, quia non est qui eos pallio trahat? propterea Joseph illud tanquam non suum, sed violatum dimisit. Porrò sine consideratione, quæso, non transmittamus, quod verbis istis: *Quomodo possum hoc malum facere* adjunxit dicens: *& peccare in Deum meum*? Sequitur ergo, Joseph (attende quid dicas) sequitur ergo, quod in materia perfidiæ peccare non possis. Protinus hoc sequitur, sic est, mihique persuasum habeo, ait Joseph. In aliis materiis sufficit culpâ vacare: in materia fidelitatis oportet impeccabilem esse. In puncto fidelitatis qui non est irreprehensibilis, perfidus esse convincitur. Ecce tenerum anxiumq; famæ & existimationis sensum, quem sola impossibilis alicujus imaginatio valde vivaciter afflixisset; fidelitas ipsi impar, valde grossa est. Vera fides, alicujus cogitatu impossibilis suppositione offendi debet: nec minùs hæreticus circa fidem meam judicandus est, qui eam mihi in dubium vocat, quàm qui illam mihi negat.

Dubia ista & dubitationes, suspiciones istas & suppositiones, & injurias S. Rochus in sua captivitate patiebatur, cunctaque discursus nostri considerata & asserta erant annuli, ex quibus multò duriorem nobilitatique animi sui graviorem conficiebat catenam ipsis ferreis, quæ corpus in carcere constringebant. Memorati Josephi fratres, velut exploratores, citra culpam, in Ægypto se attineri videntes magnâ fuêre tristitiâ affecti: sed punitionis istius culpam, nec non infelicitatis illius causam, in crudeli adeò perfidia in fratrem insontem exercitâ ibi reperêre: *Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* Gen. 42 v. 21. Sed innocentia semper fida, fidesque semper innocens S. Rochi, occasione adeò piâ, qualis est peregrinatum ire Romam, in eadem patria cum honore videatur in suspicionibus, cum vita in periculis, manibus pedibusque in catenis? barbara infelicitas! nihilo seciùs Evangelium beatum illum prædicare non cessat: *Beati sunt servi illi.* Quare? quia in captivitate illa S. Rochus Christo capto fuit assimilatus.

S. Rocho in carcere constituto omnis generis infirmi ad carcerem confluebant, cœci, claudi, manci: cernebaturque cum stupore

pore, quod Sanctus in tenebris daret visum, ligatis manibus, manus restitueret, ipse sine pedum usu, aliis gressum repararet, omnes denique sanitatem consequerentur. Agedum, homines crudeles, homines impii, homines barbari, ista cernentes miracula, ista intuientes prodigia, cœlestia illa videntes testimonia, manifesta illa conspicientes omnipotentiæ signa, in carcerem non irrumpitis, neque vincula & catenas confringitis? Estne possibile, quod visis tot tantisque miraculis, authorem eorundem captivum relinquatis? etiam. Sic quippe fieri oportebat: ut S. Rochus Christo capto assimilaretur. Hostes Christi tanquam zelo pro patriæ salute acti, eundem comprehensum accesserunt (captivatio S. Rochi tam causâ quàm innocentiâ illi fuit similis) quibus Christus dixit: *Ego sum*, quo dicto abierunt retrorsum cadentes in terram quotquot captum advenerant. Porrò S. Petrus suum, hoc passu, animum ostensurus, prostratisque jam hostibus prosecuturus victoriam, exerto gladio primi invasoris capiti illato ictu auriculam amputavit. Christus verò gladium in vaginam actutùm recondi mandans, suo simul loco auriculam restituit, quæ in præsentia oculisque omnium sic resedit, ac si amputata non fuisset. Quid proinde hominibus istis faciendum fuisse videtur, duobus tam ingentibus, tam manifestis, subitaneisque miraculis conspectis? meâ quidem sententiâ, mox erectos à terra pedibus Christi debuisse advolvi. Sed ecce è diametro contrarium. *Iniecerunt manus in Iesum & tenuerunt eum.* Ecce num captivitas S. Rochi sit similis illi Christi. Neutri contra captivitatem miracula quicquam profuerunt. Christus mirabilium patrator, similiter & S. Rochus: Christus captus, & S. Rochus captus.

Ioan. 18 v. 5.

Matth. 26. v. 50

Similitudinis excellentia necdum est detecta. Si Christus verbis istis, *Ego sum*, omnes derepentè humi prostravit, quare capi se sivit? Et si volebat (uti ipsum voluisse certum est) ut se caperent, quare illos prius prostravit in terram dicens. *Ego sum*? ratio fuit, quia Christus ostendere nobis voluit, quantæ excellentiæ esset, pro nobis se capi permittere. Quod homo quantumvis sit innocens, capi se sinat, non est quid novum: sed quod homo, qui dicendo, *Ego sum*, ad pedes suos in terram prosternere potest capturos, nihilominus, alterius amore, capi se sinat, grandis est excellentia. Talis fuit illa Christi: talis & fuit illa S. Rochi. Comprehenderunt S. Ro-

chum proprij sui subditi, in oppido ditionis ipsius, quia, ut diximus, sic habitu & personâ mutatus veniebat, ut non agnosceretur. Porrò si S. Rochus dixisset, *Ego sum*, ipsimet comprehensores protinùs ad pedes ipsius collapsi, manus eidem tanquam Domino fuissent exosculati. Cumque in S. Rochi positum esset potestate, facere, ut ad suos corruerent pedes, qui se ceperant, dicendo, *Ego sum*, & nihilominus amore Christi se capi permisit? hoc excellentiæ soli Christo, & ipsi tribuendum est. Sanctorum plurimi multis annis vincula & carceres sunt perpessi, sed captivitas & libertas Tyrannorum suberat arbitrio: S. Rochus verò omnibus quodammodo vitæ annis fuit captivus, captivitate & liberatione suo arbitrio subjectâ.

De Sancto quodam in Vitis Patrum legitur, quod semetipsum in eremo, velut captivum catenâ constrinxerit, clave, ne totâ vitâ suâ se solvere posset, in præterfluentem aquam conjectâ: subsequente die piscis clavem ore ferens ad littus prodiit, fuitq; revelatum Sancto, gratius fore Deo, si clave manu retentâ, ita captivus remaneret: quod verum est libertatis sacrificium. Captivare se clave in mare projectâ, est semel tantùm se captivare: captivare se retentâ nihilominus clave, est semper se captivare. Ecce discrimen inter S. Rochi, & S. Petri, nec non aliorum Sanctorum catenas. S. Petrus aliquot diebus fuit incarceratus clavem habente Herode: Joseph biennij spatio fuit compeditus, clavem habente Pharaone. Ast S. Rochus totâ vitâ suâ fuit captivus, clavem propriâ tenens manu. S. Rocho suffecisset dicere tantùm, *Ego sum*, & carcer protinus in palatium transîsset, ferra in cymmelia, infamia in honorem, injuriæ in applausus, contumeliæ in acclamationes & præconia abiissent: neque tamen dicere voluit, *Ego sum*. Altero, *Ego sum* in Ægypto, *Ego sum Joseph frater vester*, fratribus Josephi tristitiæ mox conversæ sunt in tripudia, fames in epulas, timores in congratulationes, captivitates in amplexus. S. Rochus verò in tenebricoso captivitatis suæ theatro, Christi potiùs tragœdiam, quàm Josephi comœdiam repræsentare eligens, non dixit, *Ego sum*, quia ille esse nolebat; sed vivaci imitatione volebat esse Christus: & ita ille fuit. Proinde qui eò felicitatis pervenit, ut cùm esset servus, similis fuerit Domino suo, non infelicem se seu infortunatum, sed terque quaterque beatum se pronunciet: *Beati sunt servi illi*.

§. V.

§. V.

Tertia S. Rochi infelicitas fuit ex infirmitatibus. Verùm pace vestrâ, Auditores, infelicitati huic locum commutabo : ipsam pro coronide reservans; illâ etenim finem sermoni huic imponam punctum istud abbreviaturus. Primò igitur de infelicitate tractabimus remediorum, postea de infelicitate acturi infirmitatum. Utinam disponente Deo, vestra fecisset cura & industria, quod meus nunc conatur facere discursus? Quia prius patimur infirmitates, & deinde tractamus de remediis, hinc remedia sunt infelicia & infructuosa seu otiosa.

S. Rochus infelix fuit remedijs, omnes quippe peste correptos miraculosè sanans, eâdem correptus ipse extinctus est. Nunquid infaustiùs quicquam accidere potest? præscriptum alijsque utiliter applicatũ remedium, ipsi non prosit danti? nihil infelicius! Major universaliorq; miseria non supervenit mundo quàm universale diluvium. Enimverò si communi hac miseria & infelicitate homines fuêre risu digni, & infortunati, quis dubitabit, quin ipsimet arcæ Noëticæ fuerint fabricatores? tot annos novæ illi, & nunquã ante in mundo visæ machinæ, quâ mediante, reliquiæ eorum salvandæ erant, homines isti, nunc secando, nunc serrando, nunc dolando, nunc dimetiendo, nunc coaptando, nunc acclavando, nunc pice & bitumine obliniendo, tot inquam annos impenderant: & tandem Noë tantùm cum filijs suis, & omnium specierum animantibus ingrediatur, ut à diluvio salventur, ipsi verò ejusdem fabricatores arcæ, foris manendo aquis absorbeantur? immanis infelicitas! nos salutis instrumentum fabricemus pro alijs, cujus beneficio alijs salvis, nos pereamus? arca noster sit labor, & non nostri, sed illorum salvatio? sudoris brachiorumq; nostrorum impendijs, illi salutem consequantur, nosque eorum intuendo salutem pereamus? O infelicitatem! ô non ridendam illusionem! ô infortunium incomparabile! Age, nunc verborum quorundam S. Pauli sæpius quidem citatorum, sed non ritè forsan expensorum energia & emphasis patebit. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* 1. Cor. 9 v. 27. Pœnitentiam agendo carnem meam macero, inquit S. Paulus, ne prædicando alijs viam mediaque salutis consequendæ, ipse damnationem incurram. Notate benè illud : *Ne cùm aliis prædica-*

dicaverim. Ratio, quare homo damnationem sibi inducere nolit, adeò gravis est & efficax, ut alterius adminiculo non indigeat. Enim verò, si pœnitentiæ castigationisque suæ, non aliam S. Paulus rationem allegat, quàm nolle damnari, quare circumstantiam adjungit, quod Prædicatoris fungatur officio, *ne cum aliis prædicaverim?* ad infernum pergere, qui non sunt Prædicatores, nunquid exigua est miseria? Grandis sanè, verùm in genere infelicitatis multò minor est. Infelicitatum omnium maxima est, quod homo salutem non consequatur. Sed quod homo, cujus exercitium est, ad salutem adducere alios, non salvet semetipsum, omnium infelicitatum maximam sua gravitate transcendit. Porrò talis fuisset illa S. Pauli, si Prædicator existens, si alienæ salutis minister, salutem non fuisset consecutus. Eheu, quot hujuscemodi infelices inveniuntur in hoc mundo! Quot Prælati commissarum sibi ovium animas curando, suas relinquunt infirmas! Quot Gubernatores subjectum sibi populum benè regendo, semetipsos negligunt & errant! Quot Consiliarii saluberrima aliis consilia suggerentes, sine consilio pereunt! Caiphas Pontifex summus, ne tota Hebræorum gens deleretur, remedium oportunum suggerens, sine remedio periit. Moyses dux populi Dei, Tribus in terram promissionis introduxit, à qua tamen ipse fuit exclusus. Achitophel optimus temporis illius Consiliarius, ex cujus consiliis tot pendebant, & vivebant Principes, pessimo consilio sibimetipsi vitam ademit. Heu quanta est infelicitas illa! Omnes remedia præbere aliis omnibus, & neminem remedium sibi adhibere! non solùm in hominibus, in quibus miseriæ vitiorum sunt consequentiæ, sed in ipsis adeò virtutibus, miseriam istam invenio. Quæ enim virtùs major est fide? sine fide nemo salvari potest: sed in omnibus, qui salvantur, fides perit, quia visu conservari nequit. Cœlum sine fide obtineri nequit, & fides in cœlo esse nequeat? Virtus alios in cœlum mittens, ipsa foris maneat? Virtus alios salvans, ipsa pereat? si in virtutibus infelicitas esse potest, infortunata est virtus. Talis erat miraculosa S. Rochi virtus: remedium impendebat aliis, ipse sine remedio mortuus. Cumque illa sit infelicitas tanta, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asseverat: *Beati sunt servi illi.* Aliis enim remedia impertiendo, & ipsemet sine remedio moriendo, S. Rochus similis apparuit Christo mortuo.

Mors

Mors Christi remedium fuit nostrum: sed non ipsius Christus remedium contulit nobis, quia nobis largitus est vitam: non verò usus sibi, quia fuit mortuus. Hæc maxima Salvatoris mundi fuit excellentia, ab hominibus benè ponderata, sed malè intellecta: & pejus applicata. Christum in cruce morientem, Principes Sacerdotum blasphemabant dicentes: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Atrox quidem in Christum blasphemia, sed ingens patientiæ, mansuetudinis, & amoris Christi præconium! Enimverò dicendo quod non posset, blasphemabant: dicendo verò, quod salvatis aliis (sicuti tot à morte salvaverat) seipsum non salvaret, prædicabant, recensebantq; quod Salvatori salvationisque modo honorificum cum primis, & gloriosum erat. Gloriosissimæ excellentiæ, supremæque generositatis actus, in eo, qui vitam donat aliis, est non sibi eam usurpare, sed suo etiam dispendio, eam aliis impertiri. Hoc fecit Christus hæcque nobilissima hominis Dei fuit actio. O Roche divine! quàm rectè blasphemare te poterant Judæi, & quàm justè oportet nos te laudare! S. Rochus miraculosè curabat & sanabat omnes peste infectos: mundo autem ipsum-

Matth. 27. v. 42

met correptum vidente non aliud sibi imaginabantur omnes, quàm quod semet foret curaturus, insultantes cum latrone & dicentes: *Salva temetipsum & nos.* Sanctus verò tanquam Germanus Christi imitator in morte, salutem contulit aliis, quam sibi negavit: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Revertamur ad illud, *Non potest.* Quod benè examinatum aliam adhuc majorem, S. Rochi, similitudinis, cum Christo excellentiam continet. Christus absolutè, non interveniente morte sua, generi humano vitam conferre potuisset, sed conditionatè nullatenùs: quo passu Principum Sacerdotum exprobratio erat vera, quamvis ab illis non intellecta. Supposito enim decreto divino, Prophetarum toties ore decantato, quod nimirum Dei filius pro hominum foret salute moriturus, non poterat non mori. Proinde sicuti divino supposito, quod mediante morte sua Christus mundum esset redempturus, non poterat non mori: pari planè pacto, supposito favore (qui etiam divinum erat decretum) quod S. Rochus imitari deberet Christum similitudine mortis, non poterat non mori S. Rochus. Christus, mediante cruce, moriendo vitam aliis donabat, & similiter S. Rochus,

Matth. 27. v. 40.

chus, mediante cruce, moriens aliis vitam conferebat.

Modus mediumque quo S. Rochus peste correptos curabat, erat crucis signum, quod super illos formabat: eadem crux tam sibi quàm aliis, cruci Christi fuit persimilis. Crux Christi velut vitæ nostræ, mortisque ipsius instrumentum, si benè advertimus, lignum continebat rectum, & transversum: exterius impertiendo vitam, interius mori sinebat. Porrò vitam impertiebat exterius, quia crux arbor fuit vitæ toti generi humano. Interius sinebat mori, quia Christus inter brachia ipsius moriens expiravit. Talis fuit Crux seu miraculosum crucis signum quod S. Rochus manu suâ effigiabat. Nullum unquam crucis signum, sive in cœlo, sive in terra similius, sive magis signum visum fuit quàm istud. Exterius conferebat vitam, omnes enim à maximè lethifero pestis malo sanabat: interius verò permittebat mori, quia S. Rochus eodem malo fuit extinctus. Christus mortuus est cum remedio brachiis ipsius acclavato, quo vitam dabat omnibus: S. Rochus mortuus est cum remedio, quo manibus efformato, vitam dabat aliis. Quis proinde servo sic ad vivum Domino suo in morte assimilato, nomen Beati denegabit, quod Evangelium illi tribuit: *Beati sunt servi illi?*

§. VI.

Ad ultimam tandem S. Rochi, devenimus infelicitatem, loco huic reservatam, ut altiùs memoriæ infigeretur: pro peccatis enim nostris non eminùs eam considerare fas est, tanquam infelicitatem ejus, sed cominùs intueri & introspicere tanquam nostram. Jam ardet peste Regnum Algarviæ, & si vel passu incendium proserpserit, quid fiet Lusitaniæ? Quemadmodum S. Rochus infelix fuit remediis, sic etiam fuit, & jam fuerat infelix infirmitatibus, morbo & infirmitate affligi, arguit esse mortalem, proinde natura magis quàm infelicitas dicenda videtur. Nihilominùs infelicitas esse non desinit, & quidem notabilis, quod cum homini infirmitas subeunda sit, in priorem mox omniumque horribilissimã incidat. Hoc S. Rocho evenit, infirmitatem incurrit, & peste correptus est. Inter alias miserias, quæ pestem horribilem & formidabilem reddunt, duæ sunt, quæ singularem mihi horrorem incutiunt: Prima, quod pestis sit malum, ex elemento vitæ, mortis nobis conficiens instrumentum. Elementum vitæ est aër, quo respiramus, pestis idem ipse est

est aër corruptus & infectus: & homo haurire habeat venenum respirando? Et respiratio quæ elementum & alimentum est vitæ, in instrumentum mortis convertatur? Atrox sævities! expirare est mori, respirare vivere: hominem expirando mori, mors est; sed mori respirando & vitam extinguere, quod vitam conservare debebat. Crudele tormentum!

David Judæ & asseclis ejus malè precando, cum Deo loquens ait: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Age, cum infamis iste discipulus, tam ingratus, tam infidus, talisq; proditor existat, divina tua, Domine, justitia ordinet, ut ipsi & sequacibus ejus, de mensa fiat laqueus: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Non hîc discutio, utrum de mensa laqueus fieri possit, siquidē omne suffocativum laquei vices subire potest. In alia simili maledictione idem prædixerat David: *Pluet super eos laqueos.* Prô, quanta de cœlo venisse videntur, & sunt laquei! Alios texit diabolus, alios plectunt homines, alios pluit Deus. Quid universale fuit diluvium, nisi pluviæ instar, descendentes laquei? Illâ cœlitùs depluente aquâ, mundatus & suffocatus est mundus. Porrò si laquei dantur, qui bibuntur, quare non ètiam dantur, qui comeduntur? De hisce laqueis loquitur David: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Sed cum tot laqueorum sint genera, quare zelosissimus justitiæ Rex, suffocativum Judæ laqueum de mensa fieri optat? Ratio est, quia mensa naturale instrumentum est vitæ, & vitam, per ejusdem instrumenta perdere, terribilissimum mortis genus est, quod sub imaginationem cadit. Ex funibus laqueum texere, eodem guttur constringere, respirationem seu anhelitum intercludere, sicq; vitam intra portas eripere, acerbum, laboriosum, violentum, dolorosum, angustiis horroreque plenum denotat perimendi modum: verùm ex eo sequitur, mortis instrumentis inferri mortem: Sed sustentandæ reficiendæque vitæ ergò assidere mensæ, eundemque bolum ori ingestum, in faucibus in laqueum converti, atrox magis, violentum & dolorosum, terribiliusque mortis genus est, quia ipsis vitæ instrumentis vita eripitur. Vitâ privari, instrumentis vitæ, mensamque in laqueum converti, est morte proditoris mori. Bolus me perimens est proditor? sub prætextu enim vitam sustentandi, eandem mihi adimit. Porrò proditorem instar Judæ Proditoris

Psalm. 22. v. 5.

Psalm. 10. v. 6.

Luc. 22 v. 48. morte mori congruum erat: *Osculo tradis filium hominis?* Tradidisti osculo: morieris buccellâ, sive bolo. Porrò sicut malitia Judæ, præ cæteris atrocius mortis genus merebatur: David, non ut de funibus, sed de mensa laqueus ipsi texeretur, imprecabatur. Atrocius enim mortis genus est, per instrumenta vitæ, quàm mortis vitam perdere. Sic Davide imprecante, Judas illud exactius fuit executus. David mensam in laqueum transire desiderabat: & Judas unam in se mortem laqueo, alteram mensâ fuit executus. Unam mortem laqueo, quia se suspendit: alteram mensâ, quia in peccato communicavit. Judas corpus suum occidit & animam; sed crudelior animæ suæ quàm corporis carnifex & latro. Corpus
Matth. enim suum mortis occidit instru-
27. v. 5. mento: *Laqueo se suspendit*: Animam verò suam instrumento vitæ:
Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet.*
v. 59. Et in manibus vitæ mori: eheu qualis infelicitas! Non applico, ne tempus geminum uni rei impendam.

Ad secundam miseriam transeamus. Ratio secunda seu miseria, quare pestem infirmitatibus aliis acerbiorem judicem, est, quia in morbis aliis, qui vos amat, majus vobis benevolentiæ signum exhibere nequit, quàm quod vos visitet, vobisque adsit: in peste verò, nihil majori vobis solatio esse potest, quàm quod fugiat, quem vos amatis. Malum, quod dicam, assiste mihi, est velle malè: quod dicam, fuge à me, est velle benè. Ingens sanè malum! Porrò si pestis ex se læthifera non esset, ex hoc talis foret. Ultimum Canticorum capitulum, loquente sponsâ cum sponso, sic finit: *Fuge di-* Cant. 8.
lecte mi. Hæc ultima sponsæ fue- v. 14.
runt verba, quibuscum finitâ vitâ, etiam finem accepit historia. Quod hic considero, est, quod mortis sponsæ causam textus nobis non insinuet, cum in toto vitæ decursu sufficientes non defuerint, quæ adimere possent. Primò, sponsa binis vicibus periculosè
fuit infirmata: *Quia amore lan-* Cant. 2.
gueo. Secundò, belli periculis v. 9.
cum sponso fuit exposita: *Equita-* Cant. 1.
tui meo in curribus Pharaonis assi- v. 7.
milavi te amica mea. Spoliaverunt & percusserunt eam vigiles muro- Ibid.
rum: *Percusserunt me, & tulerunt pallium meum custodes murorum.* Deprehendit se quandoque malè
habitam & neglectam à suo spon- Ibid.
so: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo,* v. 5. & 6.
at ipse jam declinaverat. Si itaque contra corporis ærumnas, animæque molestias sponsa adeò fuerat obfirmata: si binis vicibus infirmata

firmata vixit: Si vulnerata reconvaluit: si ex prælio vitam reportavit: si denique minùs amatam, neglectam, contemptuique se habitam videns constans perseveravit: quantum, quæso, fuit illud malum, cui resistendo impar succubuit mortua, verba adhuc ore proferens? ipsamet illud innuunt verba: *Fuge dilecte mi.* In tali se statu (qualiscunque demum is fuerit) versari deprehendit, ut fugam dilecto suo suadere necessarium putârit: *Fuge dilecte mi.* Et cum quis se in statu versari videt, ut vel maximè amato, necessariũ putet dicere, fuge à me, mortis ipsius interrogare causam superfluum est: cum illud ipsum occidat. Magna sunt mala, infirmitates, vulnera, bella, languores, contemptus, timores, & cætera hujusmodi, quæ sponsa est. experta & tollerantur in mundo: malum verò, in quo vel maximè amatis dicendum est, ut nos fugiant, malorum omnium est maximum: istud animum in maxima patientia deficere facit: istud vitam, in maxima constantia auffert. Hujusmodi malum est pestis: malum, in quo vel maximè diligentibus & dilectis à vobis dicendum est: *Fuge dilecte mi.*

Pestem magis exaggerare nescio, quatenùs malum est particulare, & hominis singularis infirmitas, sicuti in Rocho erat: sed quatenùs malum est universale, civitatum, provinciarum, regnorumque lues, quis infelicitates, miserias, afflictiones, horrores quæ pestis secum vehit, ritè pensare & explicare sufficiet? portus vectibus clausos, navigantes in mari, non solùm ab oris eorum, verùm etiam à ventis procul fugientes: vias terrestres rigidissimis excubiis custoditas, commercia, communicationemque mutuam hominum totaliter sublata, plateas desolatas virgultisque obsitas & spinis: uti antecessorum nostrorum relatione accepimus, quod ipsi in hac Ulyssipponensi civitate portas viderunt lignis transversis obstructas: sepulchra semper aperta, non jam in Ecclesiis, sed in campis: & ipsos quandoque vivos sepulturæ mortuorum intentos in easdem fossas corruisse extinctos: divitias & opes tanto labore acquisitas, tantâ tenacitate conservatas, tanti æstimatas, nunc neglectas, nunc velut in extrema necessitate, non in aquam, sed in ignem projectas, ardentes aspicere sine dolore: naturalem sanguinis (velut omnem alium) amorem vel suspensum, vel è memoria deletum: fratres à fratribus, parentes à filiis, maritos ab

uxoribus, & vice versa, fugientes: omnes denique à semetipsis fugere conatos, sed frustra: cum exitus indispensabiliter prohibitus sit & impossibilis. Ratio & pietas ibi crudeliter captos & obsessos illos tenet miseros, ut se potiùs quieto pede invicem perimant, quàm ad perimendos alios foras exeant. Sed eheu! quis dolor! quis gemitus! quæ angustia! quæ afflictio! quæ anxietas! quæ violentia! quæ desperatio adeò læthalis! Et de hoc statu suo homines necdum cogitent & horrore concutiantur! mors illis spatium tempusque denegat. Sex horarum spatio, tempore Davidis, pestis septuaginta millia ejusdem populi interfecit. Et in plaga tam terribili vel hominem fuisse putatis, non consternatum animo, & pedibus adhuc consistentem æquè præmortuum, atque illos, qui lue jam correpti cadebant? Quod dico, quodve dicere nescio, faxit Deus, ut auditu tantùm, non autem visu etiam & tactu percipiamus!

Solicitudines, vigiliæ, cautelæ, quæ tam vicino opponuntur malo, rationabiles valde, debitæ sunt & necessariæ: verùm contra ictum gladii cælestis, parum valent circumspectiones terrestres. In medio stragis, quam, ob culpabiliter numeratum à Davide Israëliticum populum, immissa divinitùs pestis edebat, levatis in cælum oculis Rex David afflictionibus & doloribus obrutus, vidit Angelum evaginato gladio Hierosolymæ, aulæque regiæ jam jam ictum interminantem. Ah! si Deus nobis aperiret oculos, quàm certò essemus visuri eundem, jam nostro sanguine stillantem, gravioremque adhuc ictum Lisbonæ, totique Portugalliæ Regno comminantem! peccatum illud Davidis, cum nostris collatum peccatis, innocentia reputari potest: sed Hierosolymis & Israeli tunc unus deerat S. Rochus, quo nunc Lisbona & Lusitania gaudet, qui in gladii capulo Dei manum retineret. Grandibus malis, grandibus occurrendum est remediis, tantoque malo, quantum est illud pestis, tantus solumodò Sanctus, uti est S. Rochus, mederi valebat. S. Rochus in mundo canonizatus est, sub titulo Patroni contra pestem. Mihi verò titulus ille vulgaris nimis, nec magnitudinem potestatis ejus, prodigiosaque virtutis ejus opera adæquare videtur: proinde unicum tantùm nomen virtuti S. Rochi æquale reperio, quod est pestem pestis illū appellare. Nunquid injuriosa vobis videtur nominis novitas? agedum, ut ingentem injuriæ

hujus

hujus excellentiam cognoscatis, scitote, cum stupore S. Rochum pestem fuisse pestis, ut crucifixo Christo similis esset. Hæc est similitudo quarta, quę nobis deerat, ad beatificandam quartam & ultimam S. Rochi infelicitatem. *Beati sunt servi illi.*

Multis ante sæculis, quàm Christus crucifigeretur, sententiam quandam comminatoriam contra pestem promulgari fecit, ex ore (Ose. 13. v. 14.) Oseæ dicens: *Ero pestis tua ô pestis,* prout in textu Hebraico legitur: (Lect. Hebr.) ubi Vulgata terminis universalioribus transtulit: *ero mors tua, ô mors* Major verborum proprietas esse nequit: veritas verò & applicatio, æqualem pati videtur difficultaté. Pestis, prout diximus, est aër corruptus, & infectivus, quomodo ergo verificari potest in Christo crucifixo quod pestis fuerit pestis? respondebo, ubi ab aliis prius meę fuerit satisfactum quæstioni. Quæro. Quorsum Christus in aëre, & aëri voluit mori? in aëre, exaltatus in cruce: aëri, crucifixus in monte edito & patente? potuisset Christus mori in templo, & valde convenienter, quia erat victima, & holocaustum nostræ redemptionis. Potuisset etiam mori humi, non minùs congruenter, homines enim, quos salvaturus venerat, de humo erant. Quonam igitur motivo, aut qua ratione, Christus non nisi in aëre voluit mori? interrogatio & responsio tota est S. Chrysostomi. (S. Chrys. sost.) *Quare in edito loco, & non sub tecto? in excelso loco, ut aëris naturam purgaret? oblatus est.* Christus in aëre, & aëri elegit mori in monte, & cruce elevatus & suspensus: sicuti enim vitâ & conversatione suâ sanctificaverat terram, ita aërem morte sua purificare volebat. In vita, de loco in locum peregrinando sanctificavit terram: in cruce moriendo, elevatus, brachiis extensis aërem purificavit. Enim verò quænam infectio & impuritas inerat aëri, ut purificatione indigeret? S. Athanasius illud explanavit, rationi, quæ etiam S. Cypriani est, inhærens. (S. Athana. S. Cyprian.) *Solus ille in aëre moritur, qui in cruce vitam finit: quare non sine ratione eam Dominus sustinuit: ita enim sublimatus aërem purgavit ab omni diaboli, omniumque dæmonum infestatione.* Deturbatis è cœlo spiritibus reprobis, non omnes mox in inferni abyssum descenderunt: sed plurimi eorundem in inferiore aëris regione ad tentationem & exercitationem hominum sunt relicti, quos sanctus Paulus potestates aeris appellat: *Potestates aëris hujus.* (Ephes. 2. v. 2.) Proinde quia aëris elementum peste & contagione

one, immundorum contactu spirituum corruptum erat & infectum; ut illud mundaret & expurgaret, Christus in eo redemptionis mysterium operari & peragere volens, inter omnia mortis instrumenta crucem elegit quâ exaltatus à terra sustentaretur pendens, ut aërem in ipso aëre sanaret: *In excelso loco, ut aeris naturam purgaret*. Istudque erat crucis arcanum, omnibus retrò sæculis absconditum, quibus Christus per Prophetam fuerat comminatus, se pestem futurum pestis. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Benè habet. Sed necdum pensare cesso, num, pestem esse pestis, plus sit, quàm pestem sanare; ut sanetur pestis, sufficit quiscunque demum sanandi modus; verùm, ut quis pestis sit pestis, eodem illam curare opus est modo, quo ipsa inficere & perimere solet. Ita protinus est, & sic factum fuit à Christo, admirabili proprietate. Christus non solùm pestis fuit pestis, occidendo pestem; sed etiam eodem perimendi modo, quo illa perimit. Quonam verò modo infert aut inferre solet pestis mortem? modus perimendi est, cum grassatur per contagium, infectioque serpit per partium conjunctionem. Venenum pestiferum, aliquâ prius infectâ aëris portione, ad aliam sensim transiens, omnia, totumq; aërem corrumpit. Invadit domum, totumque mox occupat vicum; occupatâ plateâ, totâ pervagando devastat civitatem: devastata civitate, invadit, totumq; depopulatur regnum. Talis in cruce fuit pestis contagiumq; vitæ, contra pestem contagiumque mortis. Primæ, crucifixi virtute, purgatæ aëris partes, fuerunt illæ Calvariæ montis. Porrò de Calvario transiit contagium in Jerusalem; de Jerusalem, in totam Palæstinam: & hinc in omnes mundi partes. Ex una parte occupata Ægypto, corripuit Africam. Ex alia parte correptâ Arabiâ pervasit Asiam. Ex alia parte, correptâ Græciâ, pervasit Europam. Quo pacto de terra in terram, vel de aëre in aërem transeundo, pestis salutifera operata purgavit mundum, & sic stupendo mysterio, proprietateque prodigiosa, prædictio comminatioq; Christi fuit verificata, quodque in cruce pestis fuerit pestis: *Ero pestis tua, ô pestis.*

Quemadmodum Christus crucifixus pestis fuit pestis; ita & S. Rochus pestis fuit pestis. Minorem asserti hujus non habemus authorem, neque minorem veritatis hujus probationem, quam universale totius Ecclesiæ Catholicæ, in Concilio Constantiensi testimonium

nium. Dum ibidem celebraretur Concilium, civitas ipsa à malo pestis fuit correpta. Porrò omnia ardebant, consumebantur, devastabantur. Congregatione sacra, ad remedia confugiente divina, in processione publica, S. Rochi imago deportabatur. Res mira! seu sine miraculo! Acsi pestis contra pestem, seu contagium vitæ, contra contagium mortis prodiisset: quo passu incidebat processio, remittente & fugiente peste, redibat sanitas. Et veluti sæviente & grassante peste, non sine horrore, nunc hi, nunc illi, hic & ibi corruere cernuntur, ita in hocce vitæ triumpho, cum admiratione, & stupore præ lætitiâ, nunc hi, nunc illi surgere, & omnes tandem exilientes ex lectis, ad fenestras, ad portas, ad plateas, vocibus in cœlum pertingentibus acclamantes, potenti mortis triumphatori, prodigioso salutis restauratori, glorioso tanti miraculi thaumaturgo, novæ deniq; pestis suæ pesti applaudere videbantur. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Maximum, in genere curationis miraculosæ miraculum quod mundus obstupuit, fuit, quod S. Petrus transiens, vel umbra tantùm corporis sui infirmis sanitatem conferret. In quonam verò maxima hujus miraculi vis consistit? Consistit in eo, quod quamvis frequens esset infirmorum, per plateas dispersorum transitumque S. Petri præstolantium concursus, sufficeret, quod Apostoli umbrâ obumbrante unum, sanarentur omnes. *Ut saltem umbra illius obumbraret quenquam illorum & sanarentur omnes.* Actor. 5. v. 15. Hoc verba innuunt in rigore sumpta. Verùm quomodo ita esse poterat? instrumentum omnipotentiæ & curationis erat umbra Petri. Quodsi ergo umbra Petri tantùm unum vel quempiam infirmorum obumbrabat, *Quenquam illorum*, quomodo fieri poterat, ut sanarentur omnes, *Et sanarentur*? Fateri compellimur collatam à Petro sanitatem commune quid cum pestis curatione habuisse. Sicut in peste naturali sufficit, ut lues corripiat unum, ex quo transeat ad alios: pari ratione in divino hoc contagio sufficiebat, ut uno recipiente sanitatem, ex hoc in alios derivaretur. Istud potissimum fuit Apostolorum Principis miraculum. Sed S. Rochus, qui, vel in remunerationem suarum infelicitatum, vel excellentiæ suæ argumentum, non alii, quàm Christo ipsi comparandus, ipsi etiam Christo in divino hoc contagio similis, duplici saltem notabili prærogativâ S. Petrum excessit, ipso atte-

stante

stante textu: *Concurrebat multitudo vicinarum civitatum Hierusalem afferentes agros.* Infirmis verò jam Jerosolymis præsentibus quid faciebant? *Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis & grabatis, ut veniente Petro liberarentur ab infirmitatibus suis.* Ita ut S. Petro, ad impertiendam sanitatem duo forent necessaria. Primum, ut ex aliis civitatibus Jerosolymam confluerent, ubi S. Petrus agebat: Secundum, ut jam præsentes per plateas disponerent, quas S. Petrus transiturus putabatur.

Collatione factâ nunc advertite, quantò majus miraculum Constantia viderit in S. Rocho, quàm Jerosolyma in S. Petro. Prodiit imago, quæ est umbra, S. Rochi in plateas, & infirmi, absque eo quod exponerentur in plateis, sanabantur in domibus, in nosocomiis: sanabantur in hospitalibus, in qualibet denique parte civitatis quantumcunque remotâ, dissitâ, & abditâ, sanabantur omnes. Nunquid hîc stitit sanatio? Neutiquam. Non solùm civitas Constantia peste correpta ardebat: sed omnis populus à minimo ad maximum, provinciæque Principes eodem correpti incendio absumebantur. Sed mox ut S. Rochus processit in publicum, aër præsentiæ ipsius recognovit imperium: perceptâ virtutis ipsius efficaciâ, ipso instanti, omnis illa peste laborantium multitudo, nec ad S. Rochū profectâ seu adductâ, nec illo ad se veniente, sana & incolumis exurrexit. Istud est, aërem à vera contagione purgare: istud est verè pestem esse pestis. Contagio virtutis, erat illa S. Petri: sed non contagio, de civitate ad civitatem, non de platea ad plateam, neque de platea transiens in domum, sed de infirmo serpens ad infirmum: contagio denique nomine pestis indigna. Porrò contagio virtutis S. Rochi pestis erat pestis, quia de infirmo ad infirmum, de domo in domum, de platea in plateam, de civitate in civitatem transiens in momento integræ provinciæ conferebat sanitatem, ultrà non progrediens, quia nihil sanandum restabat. Denique Christus brachiis crucis, S. Rochus hominum lacertis in aërem elevatus. *In edito loco:* Quare? uterque ad aërem purgandum: *Ut aëris naturam purgaret.* uterque, ut pestis esset pestis: *Ero pestis tua, ô pestis.*

§. VII.

Hocce malum, Christiani, nobis interminatum est & impendet: hîc justitiæ divinæ est gla-

gladius, pectoribus nostris jam immissus: nec deest, nisi ut profundiùs immergatur, & cor tangat. Nostra nunc res agitur, (nisi eadem peccata quæ vindictam provocant, visum nobis eripiant) ut suppetente nobis tam obvio potentique remedio ipsi nobis succurramus: magna fide, & fiduciâ, in ærumna virtuti illius atque potentiæ adeò commensuratâ & propriâ, S. Rochi opem imploremus: vel, ne videamur ingrati, non ut succurrat, sed succurrere non cesset, ipsum rogemus: ipse est enim qui nobis succurrit, nec ope sua deest. Quem putatis pestem intra Algarviæ limites continere? Quem illam ab ingressu Lusitaniæ arcere putatis, nisi gloriosi hujus Triumphatoris ejusdem, regno huic adeò semper propitii virtutem? misit olim Deus ignem è cælo, qui totum Israëliticum populum (ob minora nostris peccata) consumeret, jamque sine limite grassabatur incendium, quatuordecim millibus jam in cineres redactis, quando arrepto thuribulo festinanter Aaron accurrit, seque medium, teste textu, inter vivos & mortuos constituens oblato incenso, fusaq; pro populo oratione compescuit incendium: *Stans inter mortuos & viventes, deprecatus est pro populo, & plaga cessavit.* Agedum, Lusitani Christiani, jam ira cæli egressa est è manu Dei, prout Moyses, hoc casu dixit: jam ignis nos devastaturus est accensus: *Iam egressa est ira à Domino & plaga desævit.* Siq; incendium adeo validum, viribus sibi additis & auctis, contra naturam limitibus istis coërcitum ulterius grassari nequit, inde est, quia S. Rochus velut alter Aaron, inter mortuos & viventes sese interposuit: *Inter mortuos & viventes.* Inter mortuos Algarviæ, & viventes Portugalliæ, orationum suarum incenso hujus partis aërem purum conservando, & ne alterius partis aëre corrumpatur infecto præservando.

Num. 16. v. 48.

Ibid. v. 46.

O potens Sancte! quis ad condignè te hoc casu celebrandum, hujusque miraculi excellentiam explicandam verba mihi suppeditabit! Quænam, quæso, tanta in mundo unquam visa fuit potestas, quæ lineâ factâ aërem disterminaret, ne ex una parte ad aliam transiret? Hoc à te patratum videmus. Maximum à Jobo consideratum divinæ potentiæ miraculum fuit terminum ponere mari, dicendo usque huc venies, ulterius nequaquam progressurum: *Circumdedi illud terminis suis, & dixi, huc venies, & non procedes amplius.* Enim verò quantò magis stupendum est miraculum, eosdem aëris elemen-

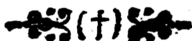
Iob. 38 v. 10.

to, tanto liberiori, mutabiliori, subtiliori, tantóque magis indomito & furibundo terminos posuisse? Illum S. Rochus in præsentiarum, in confinijs Portugalliæ, injecto quasi fræno ad nutum coërcet, eò usque tantùm venire permittens, *Huc venies*: potenterque imperans, ut ibidem subsistens, ne passu quidem pedis progredi audit: *Et non procedes amplius.*

Enimverò quod potenter adeò hucusque restitum fuerit, gloriose Sancte, Potentiæ tuæ gloriam, consummatâ victoriâ, augebit. Hoc talis Christi imitatio, nec non miraculosi & singularis tituli (*Pestis pestis*) cum ipso participatio postulat. Agnoscimus & fatemur nos prodigiosam contagij istius suspensionem, quæ naturam transcendit, hujusce tituli debere virtuti. Scimus & videmus in confinijs Portugalliæ mortem & sanitatem acerrimè duellare: quod autem fines nostros ingressa non fuerit, nec contra nos prævaluerit pestis hominum, factum esse, quod pestem pestis favorabilem nobis habeamus. Perge igitur gloriose Victor, & mediante intercessione tua, plus coram Deo valeant afflicti populi miseriæ, quàm culparum nostrarum continuatio, quâ pœnas illis aggravamus. Potentia tua nostræ infirmitati sit adjumento? Meritórum tuorum abundantia inopiæ nostræ sit supplemento: Tua denique apud Deum gratia iteratam nostram ingratitudinem compenset. Ita confidimus, ita ab intercessionis tuæ virtute speramus. Et sicut nostræ nos culpæ tuæ fecerunt infelicitatis consortes, ita tuus nos favor, remedij istius, quod ultimatam tuam beatitudinem constituit, reddat participes, quâ felices illæ quaternæ infelicitates quater te effecêre beatum.

Beati sunt servi illi.

Amen.

SERMO

SERMO
DE
S. PETRO NOLASCO
Fundatore Ordinis S. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum.

Dictus in die ejusdem Sancti, quo dedicata est Ecclesia S. Mariæ de Mercede, in Civitate S. Ludovici, in Insula Marignana in America. Exposito SS. Sacramento.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: Quid ergo erit nobis? Matth. 19.

§. I.

Inæ istæ S. Petri clausulæ, relinquere & sequi, gemini virtutis sunt poli; corpus & anima sunt sanctitatis: duæ sunt partes perfectionis Evangelicæ constitutivæ. Prima, omnia relinquere: *Ecce nos reliquimus omnia.* Secunda, Christum sequi: *Et secuti sumus te.*

Oculis attentis mundum arbitrando universum, quatuor in eo hominum differentias invenimus: in quibus Evangelicum illud, *relinquere & sequi*, variè videtur implexum. Sunt enim qui nec relinquunt, nec sequuntur: sunt alii, qui relinquunt, nec sequuntur: dantur alii, qui sequuntur sed non relinquunt: dantur denique, qui relinquunt & sequuntur. Non relinquere, neque sequi, est miseria: relinquere & non sequi, est infirmitas: sequi & non relinquere, est illuminatio: relinquere & sequi est perfectio. Nullum horum prædicatorum quadrat mundanis, licèt Christianis: nullus quippe relinquere & sequi profitetur. Eorundem professio est, obtemperare mandatis: non autem sequi consilia Christi. Profitentes relinquere & sequi, nos tantùm sumus, quot quot Religiosorum nomine gloriamur. Porrò ut quilibet cognoscat, ad quodnam horum prædicamentorum pertineat: utrum ad prædicamentum miseriæ, infirmitatis, illuminationis, aut perfectionis, operæ pretium erit illa de-

clarare nomina, istas definire differentias: ut innotescat nobis, quinam isti sint miseri, isti infirmi, isti illuminati, isti denique perfecti & Sancti.

Miseri nec relinquentes, nec sequentes sunt, qui religionem tanquam aliud quodcunque officium, victûs causâ subeunt. Remanet fors adolescens quispiam Patre orbatus in mundo, novercante fortunâ inops, naturâ ad militiæ nomen dandum, animum; ad prosequendum studia, ingenium; ad vitam honesto aliquo exercitio transfigendam, necessarium negante talentum & solertiam. Quid facit? minùs rigidam ingreditur religionem, vestitur, commedit, cantat, conversatur, circuit omni solicitudine vacuus, nullius rei sibi curâ commissâ, à decimis præstandis frænoq; liber: denique bonæ Religiosus vitæ, non quod illam exerceat, sed ducat. Talis neq; relinquit, neque sequitur. Non relinquit: quia quod relinqueret non habuit. Non sequitur: quia non animo sequendi Christum, sed victûs tantùm gratiâ venit. Infirmi relinquentes, & non sequentes, sunt illi, quos tædium aliquod, infortunium, ærumna aliqua & non vocatio ad religionem trahit. Accidit quandoque nobilem quempiam heroici animi, saucium reddire provocatum ad duellum, injuriam ipsi esse illatam, quam pro voto, vindicare nequit: Regem ipsi prætensionem denegâsse, & placitum, non conferre Præbendam, Cathedram, vel officium militare quod ambiebat: vel rivalem ipsi intervertere matrimonium, cui tempus, fidem & amorem impenderat. Vitæ igitur tædio victus, nec non fortunæ indignatus, stemmatis sui domo in quempiam fratrum suorum resignata, in aliquam mox religiosam familiam se recipit, mundum ad Religionem secum deferens, quem cum mœrore respicit, & non pœnitentiæ desiderio impulsus. Qui talis est, relinquit: sed non sequitur. Relinquit: quia patrimonium & facultates reliquit. Non sequitur: quia accepta in mundo injuria potiùs, quàm Christum sequendi, ipsique ex toto corde serviendi zelus & desiderium, ipsum ad Religionem traxit. Illuminati, sequentes, & non relinquentes, sunt qui malè ab hominibus remunerati, illuminatione verâ trahuntur ad Deum. Vidistis militem veteranum, multis in bello præclarè gestis appropiante fine vitæ, annis, servitiis, vulneribusque gravem sine præmio sese considerantem. Illuminatus cognoscit, quàm ingratus & iniquus Domi-

nus

nus sit mundus: desiderio igitur succensus serviendi deinceps melius solventi, nec non ponendi tempus inter vitam & mortem, sago, cum cilicio, Baltheo, cum fune, galeâ cum cucullo commutatis, religionem pœnitentem ingreditur. Porrò cum nullum, præterquam semetipsum habeat hostem, acritèr contra illum depugnat, illum subigit, deque subacto triumphat. Hujusceмodi non relinquit: sed sequitur. Non relinquit: quia quod relinqueret non habuit, nisi chartas & literas, quas combussit, quæ semper cineres fuerunt. Sequitur: quia jam aliam ignorat scripturam, aliudque vexillum; quàm vocem Christi, ejusque crucem. Perfecti denique & Sancti, qui relinquunt simul & sequuntur, sunt illi, qui vocati, & ad altissimum Evangelicæ perfectionis culmen gratiâ divinâ sublimati, gloriosè S. Petrum, reliquosque Apostolos imitantur, qui quicquid habuerant vel habere potuerant, amore Christi dimittentes, in omnibus, quæ vel egerunt, vel docuerunt, operati sunt aut passi, vestigiis exemploq; Christi inhæserunt. Hinc S. Petrus nomine omnium, & ore S. Petri, omnes fidentèr adeò & veracitèr protestantur: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ista quatuor hominum genera degunt in mundo, & extra mundum, in quibus illud *relinquere*, & *sequi*, Evangelicum variè videtur complicatum. Ast ego, licèt inter illos videam S. Petrum Apostolum, non invenio neq; deprehendere possum S. Petrum Nolascum. Quod illum inter miseros inventurus non essem, clarum erat: quo enim pacto in miseriæ infelicitatibus ageret Sanctus, tot naturæ dotibus, tot fortunæ favoribus cumulatus, tantus gratiæ amicus? me illum inter infirmos non reperturum, magis liquebat: quâ etenim ratione, inter infirmitatum deliquia versaretur aliquis Sanctus, tantus miles, tam generosus, tam magnanimus, tam cordatus, tam fortis, tam constans, tamque invincibilis? inter Illuminatos me illum reperturum credebam, propter ingenii ipsius acumen judiciique perspicacitatem, propter discretionis vim, plurimam rerum notitiam, mundique experientiam quâ pollebat. Hæc verò illuminatio, quam describimus, necessitatis & non virtutis erat fœtus, talisque infirmitas & indispositio in tam nobile excelsumque pectus non cadebat. Sed nec inter Perfectos & Sanctos tantum inveniam Sanctum? Saltem S. Petro consociatum non videam unum Pe-

trum adeò ipsi similem? Hoc mirari me facit, & oppidò admiratus fui, quatenus causam ignoro. Enimverò, quia hæc sermonis præsentis erit materia paucis eandem verbis resumam. Quamvis in reliquis omnibus, uti jam vidimus S. Petrus Nolascus tam similis sit S. Petro Apostolo, in utroque *relinquendi* & *sequendi* puncto; magna est differentia de Petro, ad Petrum. Quare? quia S. Petrus Apostolus reliquit: S. Petrus Nolascus plus fecit quàm *relinquere*. S Petrus Apostolus fuit secutus: S. Petrus Nolascus plus fecit, quàm *Sequi*. Et quomodo hoc? Plus fecit, quàm relinquere; quia professus est *mendicare*: & mendicare plus est, quam relinquere. Fecit plus, quàm sequi; quia professus est assimilari: & assimilari, est plus quàm sequi. Hisce binis super punctis, geminum formabo discursum: quem abbreviare intendo. Auscultate, prævie mecum gratiam necessariam postulantes. Ave Maria.

§. II.

Ecce nos reliquimus omnia.

DIco primò, S. Petrum Nolascum plus fecisse, quàm relinquere: quia professus est mendicare. Et sic est. Professio S. Petri Nolasci, & S. Religionis *De Mercede*, est eleemosynas petere, ad redimendos captivos in terris Maurorum. Porrò ipsum petere (tametsi pro captivorum redemptione non foret) est plus, quàm relinquere. Ipsum S. Petrum reliquosque Apostolos ad comprobandum interpello. Christus SS. Petrum & Andream vocat, qui relictâ mox navi cum retibus sequuntur: vocat Christus SS. Joannem & Jacobum, qui relictâ navi cum retibus, insuper & Patre Christum sequuntur: vocat Christus S. Matthæum publicanum, qui relictis telonio, nummis, contractuum instrumentis è vestigio sequitur Christum. Idem alii præstiterunt Apostoli, quorum nemo non, nec momenti quidem temporis interpositione omnia dereliquit. Ad scholam discipulatumque Christi jam receptis transiit annus, duo, immò tres transierunt anni, nec quisquam illorum vel minimum quid tot annorum intervallo à Christo petiit: ità ut Christus ipse desuper admiratus dixerit: *Vsque modò non petistis quicquam*, illos exhortando ad petendum confidenter, sub certa spe obtinendi petita. Tertiâ vice Christum suos ad postulandum excitâsse lego in Evangelio: nihilominus nihil petiisse leguntur. Christo igitur admirante quod Apostoli

Joan. 16 v. 24

postoli non petant, toties ad petendum stimulati, quare non petunt? enimverò si ad relinquenda omnia unum Christi sufficit verbum, immò nec verbum quidem fuit necessarium (Christus enim illis non dixit, ut relinquerent ea, quæ habebant, quando ea reliquerunt) quare tot non sufficiant exhortamenta, tot admonitiones & stimulationes, tanta denique familiaritas non excitet ad petendum? Quia tanto discrimine distant relinquere & petere. Ad relinquendum omnia instantaneus transitoriusque sufficiebat aspectus: ad petendum quippiam, tot familiaritatis cum Christo non sufficiebant anni. Ad relinquendum, Christi opus non fuit præcepto: ad petendum, Christi non suffecit iussio ut petant.

Clariùs id patuit in duobus illorum duodecim, qui majorem prodiderunt ambitionem. SS. Joannes & Jacobus, duas dextræ & sinistræ Cathedras prætendentes, mentem desideriumque aperire non ausi, mediatricem advocatamq; interposuêre suam matrem, quæ intercedendo negotium perageret. Interrogo. Quare Discipuli tot rationibus animati, per semetipsos illud non petierunt? Prima sit, quod ipsi præ cæteris plus reliquerunt pro Christo: alii enim Apostoli reliquerunt retia, quod erat officium: SS. Joannes & Jacobus reliquerunt retia, quod erat officium; & reliquerunt Patrem, quod erat amor: *Relictis retibus & Patre.* Notat Evangelista. Matth 4. v. 22. Secunda, quod erant consanguinei Christi. Et consanguinitatis, & talis quidem consanguinitatis ipsis patrocinabatur ratio. Insuper ex tribus Christo familiarioribus discipulis erant duo: & S. Joannes non familiaris tantùm, verùm etiam notoriè & evidenter dilectus. Discipulorum igitur fiduciâ tot tantisque rationibus innixâ quare subterfugiunt, quare declinant, quare à Christo petere non præsumunt? quia à nullo magis quàm à petendo abhorrent homines: tantusque hic est horror, ut eum nec sanguis temperet, nec amor frangat, nec ipsa ambitio vincat. Ad relinquendum quod reliquerunt, magnam hi bini fratres repugnantiam patiebantur naturæ; ad relinquendum scilicet Patrem & facultates: ad petendum desiderata, fiduciam maximam suggerebat natura & gratia: consanguinitas nimirum & favor. Et quid fecerunt? ad relinquendum obluctante quamvis naturâ, reliquerunt: ad petendum quamvis tantis suffultâ rationibus fiduciâ animati, non petierunt.

Tantò

Tantò major difficultas est illa petendi, quàm illa relinquendi: quantò minor excellentia est illa relinquendi, quàm illa petendi. Relinquere, est magnificentia: petere subjectio. Relinquere, est proprias aperire manus: petere, est osculari alienas. Relinquere est se emere; qui enim relinquit se liberat: Petere, est se vendere; qui enim petit, captivum se facit. Denique relinquere, est actio habentis: petere, est actio non habentis; tantundemque distat petere & relinquere, quantùm non habere, & habere. Plùs igitur hoc casu præstitit, præcellentiùsque vestigiis Christi inhæsit S. Petrus Nolascus, quàm S. Petrus Apostolus: Quia S. Petrus Apostolus reliquit, & professus est relinquere; S. Petrus Nolascus reliquit, & professus est mendicare.

Enim verò, si mendicare, solùm quia mendicatur, magis ardua est actio quàm relinquere; mendicare ad dandum, & ad dandum in Captivorum redemptionem (quæ gloriosi hujus Mendicare finis est) quantò nobilior erit actio atque perfectio! perfectionis regula, quam Christus futuris suis discipulis præscripsit, fuit, ut quæ habebant, vendita pauperibus erogarent: *Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus.* Ab hoc exorsus S. Petrus Nolascus omnes facultates, quas in mundo velut magnus Dominus possederat, vendidit, earum pretio redimendis captivis applicato. Verùm in hocce perfectionis gradu constitutus sublimiorem profiteri decernit; videlicet ad dandum non solùm quod habebat, sed ad petendum etiam, quod non habebat, ut similiter dare posset. Omnia, quæ quis habet, dare Christus homini non mandavit, sed consuluit: verùm præter hoc, quod quis habet, dare, insuper etiam petere, quod quis non habet, ad illud etiam dandum, Christus nec mandavit, nec consuluit unquam. Petenti ut daremus, consuluit, *Qui petit à te, da ei*; Sed petere ad dandum alii, humano animo imponere non præsumpsit. Illud verò & fecit, & professus est facere S. Petrus Nolascus transcendendo seipsum & omnes, qui Deo, & pro Deo dederunt quicquid habuerunt. Dans quod habet, facultates suas dat: Mendicans, ut det, sanguinem suum dat; & quidem nobiliorem magisque sensitivum sanguinem, scilicet, qui à facie exit. Dans quod habet, vile quid & nullius pretii dare potest; dans verò quod mendicat, dare nequit aliud, quàm quod carissimum sit & maximi constet: nihil enim tanti constat, quanti mendicare

Matth. 19. v. 21

Matth. 5. v. 42

dicare. Vix unquam durius prolatu verbum multa alia supprimens verba de ore egreditur, quàm illud *peto*, seu *rogo*. *Molestum verbum est, onerosum, & demisso vultu dicendum, Rogo*, ait Seneca, additque: quod nec à Dijs homines petituri essent, nisi secretò hoc facerent. Certum est fuisse hominem, quem Deus ad petendum pro libitu invitavit, qui respondit: *Non petam*. Considerate, quæso, ad quid quandoque deveniant homines, ne ad petendum perveniant: & qui illud experti non estis, videbitis, quàm id carò constare oporteat. Denique antiquissimâ omnium Philosophorum sententiâ, *Nulla res carius constat, quàm quæ precibus empta est*. Expectans ad dandum, donec rogetur vendit. Dari verò sibi petens emit, & pretio carissimo. Ex quo liquidò infertur, Religiosis Redemptionis Captivorum cariùs constare redemptiones, quàm redemptos: redemptos acquirunt dando, redemptiones verò petendo. Ad redemptos acquirendos dant semel: ad comparandas redemptiones mendicant frequenter. Porrò si Turcæ lytrum captivorum carum præcisè decernunt, cariùs illud S. Petro Nolasco constitit, quia petendum mendicandumq; fuit.

Seneca.

Isa. 7. v. 11.

Primitivæ Ecclesiæ fidelibus, persecutione, post mortem S. Stephani Jerosolymis in eos excitatâ, omnibus suis facultatibus spoliatis, S. Paulus discipulum suum Titum ablegavit Corinthum à fidelibus opulentissimæ illius civitatis incolis eleemosynas collectum (postmodum Collectas dictas) quibus spoliatorum in Jerusalem inopiæ succurreretur. Exhortatus igitur Corinthios, ut in tantæ pietatis opere Titum adjuvarent, Apostolus exemplum Christi imitandum proponit, admirabile pro intento suo, & admirabile pro nostro. Ait igitur: *Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm dives esset, ut illius inopia vos divites essetis*. Originale Græcum in quo epistola illa fuit conscripta, significantiùs & nervosiùs, loco, *egenus factus est*, habet, *mendicavit*. Et Apostolus vult dicere. Ut intelligatis, ô Corinthii, quàm gratæ Deo futuræ sint eleemosynæ, quas collectum Titus venit, memores estote exhibitæ nobis à Christo gratiæ, dum amore nostri ipse mendicavit; ut nos divites essemus.

2. Cor. 8 v. 9.

Hoc posito, quæstio agitatur inter Theologos, utrum Christus

Ita Suar. ex versione S. Basil. Corn. ex versione Erasmi. D. Tho. p. 3. q. 40.

adeò fuerit inops, ut opus ipsi fuerit mendicare. Et videtur quod non: siquidem usque ad trigesimum ætatis annum ex artificio Josephi, propriarumque manuum labore vitam sustentabat. Prædicationem jam publicè auspicato, absque mendicandi necessitate ex devotarum fœminarum largissimis eleëmosynis, quibus totum Apostolorum sustentabatur collegiū, tantum suppetebat pro victu, ut & aliis simul pauperibus, immò ipsius Judæ concupiscentiæ sufficeret: quod ex Evangelio patet. Quæ multorum graviumque authorum est opinio. Nihilosecius autumant alii probabilius, Christum verè mendicâsse non quidē semper, aliquoties tamen: quod isto psalmi loco probatum eunt: *Ego autem mendicus sum & pauper*: Et supra citato S. Pauli textu. Sed enim, sive Christus hoc modo mendicaverit, sive non: Cum Apostolus eum mendicâsse asserat, ut sua mendicatione & paupertate Corinthios ditaret, & omnes homines, *mendicavit, ut ejus inopiâ divites essetis*: hinc patet non illum esse gravium istorum verborum sensum: sed alium magis universalem atque sublimem. Qualis igitur illa fuit mendicatio, quæve summa emendicata, quâ Dei filius sibi eligendo paupertatem nos divites effecit? S. Gregor. Nazianzenus & S. Chrysostomus præstantiora duo Theologiæ & eloquentiæ græcæ lumina, propterea que vim & significationem textus in sua lingua conscripti melius penetrare valentes, S. Paulum de sublimissimo redemptionis mysterio locutum fuisse affirmant; summamq; collectam, quâ nos Dei filius ditavit, carnem fuisse & sanguinem; quæ à natura humana mendicavit: & in cruce vice lytri pro generis humani redemptione obtulit. *Nostræ salutis causâ eò paupertatis devenit, ut corpus etiam acceperit*: ait Nazianzenus. Et significantiùs S. Chrysostomus: *Vt ejus paupertate ditesceremus. Quâ paupertate? quia assumpsit carnem, & factus est homo, & passus ea, quæ passus*. Nunc attendite.

Naziā.

S. Chrys. sost.

Ex Adæ peccato genus humanum captivum tenebatur & egenum. Quà captivum gemebat captivitate pressum: quà egenum redemptioni necessario carebat lytro. Quoniam verò divina justitia infra unigeniti sui filii sanguinis pretium non taxaverat lytrum, ecquid immensa hujus Domini caritas fecit? Hîc locum invenit, *Mendicavit*. Cum non haberet, nec habere posset quà Deus, taxatum pro redemptione, lytrum, car-

carnem & sanguinem à naturâ mendicavit humanâ, quæ naturæ suæ univit divinæ. Et hoc pacto, uti subtiliter inquit Apostolus, nos qui captivi eramus & egeni, mendicatione Christi & inopiâ divites evasimus: *Vt ejus inopiâ divites essetis.* Ille quippe inopis adinstar mendicando acquisivit ut Redemptor esset: & nos mendicati illius lytri beneficio habemus, quod redempti simus. Ita ut in opere redemptionis (quod maximum divinæ charitatis argumentum) Deo non suffecerit nobis impendere quod habebat; sed mendicare insuper voluerit quod non habebat, ut idem nobis impenderet. Dedit divinitatem, dedit attributa, dedit personam, quæ habebat; carnem verò & sanguinem, quæ non habebat, mendicavit, ut in redemptionis pretium offerret. Et istud dicit S. Paulus: *Propter vos mendicavit, ut eius inopiâ divites essetis.* Istud verò præ omnibus notatu dignissimum videtur, quod istam redemptionis nostræ pretium mendicandi circumstantiam Apostolus gratiam, nec non beneficii redemptionis excellentiam appellavit: *Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam mendicavit*: quasi magis censendus filius Dei, Redemptor ex circumstantia, quàm ex opere: & mendicando potiùs, quàm redimendo. Redimendis nobis divinæ ipsius sapientiæ modi mediaque suppetebant: sed non nisi sanguinis sui pretio, id peragi voluit. Porrò cùm pretium illud ex se valoris esset infiniti, ut duplici titulo foret pretiosum, voluit ut infinito adderetur mendicatum; *Mendicavit.* Adeò gloriosus & heroicus est actus, mendicare ad redimendum! Et hoc attendit suoq; comprobavit instituto S. Petrus Nolascus. Ordinavit ut filii sui profiterentur paupertatem captivorumque redemptionem. Quo fine ut ex voto paupertatis relinquerent omnia quæ habebant, quod fecit S. Petrus: & ex voto redemptionis mendicarent quæ non haberent; quod fecit filius Dei.

Verùm, ne suo nobis desit exemplo, quomodo suâ nobis adest præsentiâ in Sacramento: & divinum Sacramentum ultima gloriosæ hujus excellentiæ confirmatoria sit clausula. De divinissimo hoc, aliisque similiter Sacramentis Tertullianus loquitur profundè: *In Sacramentis suis egens mendicitatibus Creatoris, nec aquam reprobavit quâ suos abluit: nec oleum, quo suos ungit: nec panem, quo ipsum suum corpus repræsentat.* In nullo se Christus liberaliorem ostendit, quàm in suis Sacramentis: & præ [Tertull.]

cæteris, in omnium maximo; ubi continuò præsens gratiæ suæ erogat thesauros, redemptionisque suæ applicat effectus. Quonam verò modo Christus istas suas exercet liberalitates? Hîc Tertulliani profunditas locum accipit. Christus liberalitates istas velut Redemptor erogat, primò pro illis eleëmosynam petendo, & à semetipso tanquam Creatore illam mendicando: *In Sacramentis suis egens mendicitatibus Creatoris.* Deus Redemptor in Sacramentis, fit mendicus Dei Creatoris: utque in Baptismo redemptionem nobis impertiat, priùs aquæ eleëmosynam petit: *Aquam, quâ suos abluit.* Ut unctione nobis Redemptionem applicet, primò olei elëmosynam mendicat: *Oleum quo suos ungit.* Ut redemptionem in SS. Eucharistiâ nobis conferat, primò panem mendicat: *Panem quo corpus suum repræsentat.* Ita ut tam gloriosum, tam sublime, tam gratum ac meritorium opus sit coram Deo, mendicare ad redimendum: ut cum Deus non haberet, à quo peteret, nec à quo acciperet, distinctionem de se, ad seipsum fecerit. De se, quatenus Redemptor: ad se ipsum, quatenus Creator. Et primò, pauperis adinstar mendicando à natura, liberalitates istas, & liberationes gratiæ impertiit velut Redemptor: *In Sacramentis suis egens mendicitatibus Creatoris.* Proinde, si petere, quia petitur, tam est gloriosum; & petere ad redimendum tantò gloriosius: Sine injuria Petri unius, & sine adulationis notâ, respectu alterius, repetere concludereque licet: S. Petrum Nolascum multò plus præstitisse mendicando, quàm S. Petrum Apostolum relinquendo: *Ecce nos reliquimus omnia.*

§. III.

EX hac prima Sancti Petri Nolasci, cum Sancto Petro Apostolo collati prærogativa, alia non minor S. Religionis de Mercede, non cum Religionibus aliis (uti postea faciemus) sed cum semetipsâ collatæ consequitur prærogativa. Et quænam illa? Quod liberalissimo hoc petendi, & gloriosissimo hoc mendicandi modo, Religiosi de Mercede, majores intentione & opinione suâ evaserint Redemptores. Non enim captivorum tantùm in terris infidelium, verùm etiam in terris fidelium seu Christianorum degentium, non solùm in Africa, sed etiam in Europa, Asia & America liberatorum Redemptores existunt. Et quomodo hoc?

hoc? dicam. Nunquid S. hujus instituti Professores, in omnibus Christianorum terris eleëmosynas colligunt, ut redemptum pergant in terras infidelium? immò verò. In terris ergò infidelium sunt Redemptores per lytra quæ pendunt: in terris fidelium seu Christianorum sunt Redemptores per eleëmosynas, quas colligunt: eleëmosyna enim tanti valoris est apud Deum, ut quasi secunda sit peccati Redemptio. Quod sic Nabuchodonosori Daniel prædicavit, consulens, ut tam graviter offenso Deo, peccata sua eleëmosynis redimeret: *Peccata tua eleëmosynis redime.* Dan. 4. v. 24. In captivitate peccati, captivi catenis duabus, alterâ culpæ, alterâ pœnæ tenentur astricti: porrò talis eleëmosynæ est efficacia; ut non solùm velut opus pœnale & satisfactorium, quale est, redimat & liberet à catenâ pœnæ: verùm etiam à catena culpæ: vel formalitèr, ritè procedens cum actu charitatis conjuncta: vel ad minùs dispositivè; quia inter omnia hominum opera, illa vel maximè divinam misericordiam, ad impertiendam peccatorum remissionem disponit. Sic docet Theologia, & omnes post Danielem prædicant Patres. Et sicuti à captivitate peccati, eleemosyna amore Dei data redimit dantem; & hisce amore Dei mendicatis, Religiosi S. Ordinis de Mercede, suas exequuntur Redemptiones; Sic iisdem mediantibus duplices fiunt Redemptores. Redemptores eorum pro quibus dant: eorumque à quibus petunt. Redemptores eorum pro quibus illas dant; qui sunt Christiani in Barbaria, quos ab infidelium vinculis & captivitate liberant: Redemptoresque eorum à quibus illas petunt: qui sunt fideles ex omnibus mundi partibus, quos eleëmosynarum suarum medio à captivitate peccati absolvunt: *Peccata tua eleëmosynis redime.*

Verùm notâ consideratione-que dignissimum est, quod redemptiones istæ secundæ eleemósynarum, quæ petuntur, multò frequentiores sint redemptionibus primis, quæ dantur. Sicut enim eleëmosyna misericordiam respicit Dei; redemptio avaritiam respicit Barbari: unâ tantùm eleemosynâ, pro redemptione unius scilicet dantis sufficiente, necesse est pro liberatione unius à vinculis Barbari colligi multas. Et consequenter paucis liberatis, multi mille-

milleni sunt redempti. Liberati enim tantùm sunt, pro quibus lytrum est datum: redempti verò, quotquot rogati eleemosynas sunt elargiti. Non obstat, valorem & meritum eleemosynarum esse illas dantium, quò minùs & procurantes & mendicantes illas (uti dixi) eorum sint redemptores. Quidam redemptor priùs captivus sententiam confirmabit. Joseph ipsam Ægyptum, nec non eos, quibus ab Ægypto succurrebatur à fame liberando, celebri hac jam actione, Ægypti, mundique redemptoris sibi nomen comparavit: *Vocavit eum linguâ Ægyptiacâ Salvatorem mundi.* Examinato verò redemptionis istius modo, in S. textu invenimus, extraneos æquè ac indigenas triticum sibi pretio pecuniâque comparâsse. Si igitur æquè ac illi non gratis, sed pecuniâ à famis sævitie vitam redimebant, quo pacto non illi, sed Joseph redemptor appellatur? Quia licet illi concurrerent pretio, industriæ illius inventio ac solicitudo Josepho debebatur. Illi redimebantur à semetipsis; quilibet eo, quod dabat: & Joseph redemit omnes eo, quod recipiebat, non pro se, sed ut aliis daret. Proinde dupliciter redemptor, non Ægypti solius, sed etiam mundi: *Salvatorem mundi.* O familia sacra, semper totque modis redemptrix? Redemptores semper magni, semperque gloriosi! magni & gloriosi redemptores, quando datis quod mendicastis: & majores gloriosioresq; redemptores quando mendicastis, quod daturi estis. Ut etiam in vobis, uti in Initiatore vestro appareat, quod plus faciatis vos Apostoli secundi omnes mendicando, quàm fecerunt primi, omnia relinquendo. *Ecce nos reliquimus omnia.*

Gen. 41 v. 45.

§. IV.

Et secuti sumus te.

S. Petrus Apostolus secutus est Christum: & ego dico, plùs quàm sequi, fecisse S. Petrum Nolascum: quia professus fuit assimilari. Ita fuit. Professio quam fecit S. Petrus Nolascus, quamque similiter S. instituti ipsius faciunt alumni, est, in terris Maurorum redimere captivos: non solùm ad illos libertati pristinæ restituendos: verùm etiam à discrimine fidem amittendi eximendos. Ita ut faciendo unum, aliud principaliter intendant. Opus ipsorum est, liberare corpora, primaria verò illorum intentio est, salvare animas. Istud S. Petrus Nolascus est professus; & in hoc (uti dixi) non solùm quàm proximè vestigiis inhæsit Christi:

Et secuti sumus te, sed etiam modo possibili eadem expressit. Dico, modo possibili: istæ etenim imitationes seu similitudines, semper cum aliqua differentia suprema & infinita, quæ inter Dei filium, Deique purum servum intercedit, veniunt intelligendæ. Ad illas nunc accedamus.

Christus de portentosis extremum judicii diem præcessuris signis loquens ait: ubi illa viderimus, animum spemque de redemptionis propinquitate concipiamus: *respicite & levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra.* Benè præmoniti sumus de futuro! Ego putabam, & adhuc puto: nec solùm puto, sed credo de fide, jam à mille sexcentis & quinquaginta annis redemptionem venisse in mundum: primoque Christi in mundum adventu omnes, mediante sanguinis ipsius pretio, fuisse redemptos. Mundo igitur jam redempto, ipsaque redemptione tot centenis jam annis præteritâ, quomodo Christus inquit quod visis præviis extremo judicio signis, redemptionem nostram appropinquasse sciemus? dubium est bonum, neque minùs bona erit resolutio: literalis enim est & vera. Attendite.

Luc. 21 v. 28.

Genus humanum inobedientiâ Adami in geminam incidit captivitatem: peccati scilicet & mortis. Captivitas peccati respicit animam: captivitas mortis respicit corpus. Ex quo sequitur, quod, sicut duæ sunt captivitates, duæ quoque nostræ debeant esse redemptiones. Una, quâ animæ nostræ à captivitate liberentur peccati: altera, quâ corpus nostrum à captivitate redimatur mortis. Redemptio prima jam est peracta, quæ est præterita, quam Christus perfecit, cum animas nostras suo sanguine redemit. Secunda adhuc restat peragenda, quæ est futura: quam idem Christus exequetur, quando omnipotentiâ suâ corpora nostra resuscitabit. *Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri*, ait S. Paulus. Porrò quia ista secunda redemptionis nostræ pars adhuc peragenda restat, corporibus nondum à sua captivitate redemptis, posito animas jam esse in cœlo. Hînc Christus absolutè in die judicii venturam esse redemptionem asserit. Quia redemptio integra & perfecta, Christoq; perfecti & consummati Redemptoris nomen concilians, non solùm animarum aut corporum: sed utrorumque simul est redemptio.

Rom. 8. v. 23.

Si verò id aliter se habere putatis: in primo actu seu effectu Redemtoris

demptoris Christi id considerate. Instans, in quo Christus mundi Redemptor est factus, est momentum, quo Christus in cruce expiravit. Quid verò tunc accidit? Eodem momento Christus ad limbi carceres descendit, ut detentas ibidem animas liberaret: & quo tempore inferiùs animarum claustra reserabantur, hîc superiùs similiter corporum carceres aperiebantur: *Monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*, inquit S. Matthæus. Notate. Non dicit, multi homines; nec, multi Sancti: sed, multa corpora, referendo ad animas limbi. Ex carceribus limbi exierunt animæ; & ex carceribus sepulchrorum prodierunt corpora: eodem enim momento, quo Christus animas liberavit à captivitate peccati, etiam corpora à captivitate mortis voluit esse liberata: ut non dimidiatam, sed integram perfecti absolutiq; Redemptoris tituli acciperet possessionem, non animarum solùm, aut corporum solùm, sed utrorumque simul Redemptor.

Matth. 27. v. 52.

Talis fuit & esse debuit consummata redemptio Christi: & talis est semperque fuit redemptio, quam insignis Christi imitator S. Petrus Nolascus, cum omnibus S. Ordinis sui Religiosis professus est. Perfecti consummatique redemptores: quia & corporum & animarum sunt redemptores. Vulgus errat opinando, S. Religionis hujus institutum non aliud spectare, quàm corporale illud misericordiæ opus, quod in captivorum redemptione consistit: cùm non corporale solùm, verùm etiam spirituale existat. Corporale: quia liberat corpora à captivitate infidelium. Spirituale: quia ab infidelitatis captivitate liberat animas. Excellentissimum illud misericordiæ opus, duo maxima præsentis futuræque vitæ bona & mala includit. Maximum præsentis vitæ malum, est captivitas; & futuræ vitæ maximum malum est damnatio. Porrò à geminis hisce malis, redemptores isti captivos liberant, è terris infidelium eos educendo. Maximum è contrario hujus vitæ bonum, est libertas: futuræque vitæ maximum bonum, est salvatio. Porrò geminum hoc bonum redemptores isti captivis suis conferunt, Christianorum terris illos restituendo. Propter bonum malumq; vitæ hujus, corporum sunt redemptores; propter bonum malumq; vitæ futuræ animarum sunt redemptores: & propter utramque hominis totius ex anima corporeque compositi redemptionem, redemptores

sunt,

sunt qualis fuit Christus.

Enim verò dubio vacat, illud quod in Barbaria venditur & solvitur, quod ex ergastulis educitur, quod ferro exoneratur, quod à catenis liberatur, esse corpora: quod verò principaliter emitur & acquiritur, quod principaliter redimitur, quod primariò à captivitate liberari intenditur, esse animas. Animæ & corpora redimuntur; animæ & corpora liberantur: sed animæ sui ipsarum, corpora verò amore redimuntur animarum. Negotiatorum horum cœlestium contractus persimiles sunt fortunati negotiatoris illius Evangelici contractibus. Iste, invento alieno in agro thesauro, quid facit? *Vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.* Non considero totum illud pretij: jam etenim dictum est, prodigos illos negotiatores plus dare quàm totum. Emptor ille Evangelicus dedit totum quod habebat, *omnia, quæ habet*; sed non petijt: Nostri dant quod habent, & insuper, quod petunt. Quid venditum, quidvè comparatum fuerit aut emptum, tantùm expendo: quod consideratione diversa factum videtur. Venditor vendidit agrum; emptorque similiter emit agrum: verùm non agri, sed thesauri agrum emit amore. Ita se res habet hoc casu. Barbarus vendit corpus quod tenet captivum; redemptorque similiter emit corpus, sed emit corpus principaliter non corporis, sed animæ amore. Scias velim, animam esse thesaurum, corpus verò esse agrum: emitque redemptor terram seu agrum amore thesauri. Emit terram seu agrum, ne in eo zizania seminet infidelis: ne cum zizaniis simul ager & thesaurus comburatur. Ita negotiator fecit Evangelicus. Quis verò ille erat, aut quem significabat? *Quem qui invenit homo*, erat, significabatque illum, qui cum Deus esset, homo factus est, ut homines redimendo, hominum redemptor esset. Supremum hunc redemptorem redemptores nostri proximè imitantur; tamq; ordinatè bini & bini comitantur (quamvis reverentialiter) ut clarè pateat, intentum ipsorum esse, assimilari potiùs, quàm sequi, *Et secuti sumus te.*

Matth. 13. v. 44

Porrò ut gloriosa illa assimilatio, non in objectis solùm intentionis, verùm etiã in modo modisve redimendi elucescat; singulariter considerãda venit differentia, quam redemptores isti in corporum animarumq; redemptione observant. Corpora redimunt jam captiva: animas verò prius quàm captiventur. Corpora libertate jam perditâ: animas verò, antequam,

& ne fidem perdant. Ita ut corporum redemptio, sit medela: animarum verò redemptio, sit præservativa: qui alius est redimendi modus perfectior atque sublimior, quo similiter (quamvis semel duntaxat) Christus fuit usus. In quæstionem vocant Theologi, utrum Christus etiam matris suæ fuerit redemptor? ratio dubitandi est, quia redimere, est à captivitate liberare. Beatissima Virgo sine peccato originali concepta, nunquam peccati fuit captiva: ergo si non fuit captiva, nec redimi poterat, nec liberari: & per consequens Christus esse non potuit ejus redemptor. Nihilosecius de fide est, Christum matris suæ fuisse redemptorem, nec solùm quocunque, sed multò perfectiore modo, quàm cæterarum creaturarum fuisse redemptorem. Alios quippe redemit posteà: Matrem suam redemit antè. Alios redemit jam peccati captivos: Matrem suam necdum captivam, & ne talis fieret, præservando. Et secundus hic redimendi modus sublimissimus est & perfectissimus. Sic Christus redemptor fuit suæ matris: eodemque modo isti ejusdem matris filii redemptores existunt animarum, quas cum corporibus liberant. Sunt redemptores corporum simul & animarum; sed differentiâ notabili: Corpora redimunt, animas præservant. Corpora liberant à captivitate: animas à periculo. Corpora à magna liberant miseria: animas à majoris miseriæ occasione: Corpora liberant ab infidelium potestate, in qua jam sunt constituta: animas liberant ab infidelitatis potestate, non jam tum illi subditas, sed ne in eam deveniant. Et hæc est gloriosa illustrissimæ Religionis illius prærogativa præ cæteris, quæ in salvandis animabus occupatur. Aliæ Religiones laborant, ut infideles conversos ad Christianismum traducant: illa facit, ne fideles ad infidelitatem transeant. Aliæ animas retrahunt à peccato: illa retrahit à tentatione. Aliæ efficiunt, ut in Christum credatur: hæc verò, ne Christus abnegetur. Aliæ dirigunt Zachæum, ut fiat discipulus: hæc Judam sustentat, ne apostata fiat. Aliæ denique Religiones tractant animas, sicut Christus universaliter redemit omnes: hæc universaliter tractat omnes, sicut Christus peculiariter illam suæ Matris redemit. Ecce nunc, an sequantur, vel assimilentur!

Verumenimverò, maxima, ad dicendum, in hoc casu, excellentia restat. Præter tria essentialia, omnibusque Religionibus communia

munia vota, S. Petrus Nolascus cunctique ejusdem Professionis filii quartum addunt votum, tanquam captivos se tradendi in manus Turcarum, toties quoties ibidem anima de fide periclitabitur, nec aliud suppetet medium, semetipsos in lytri pignus tradentes. Quænam hominum facundia, divini hujusce voti nobilitatem explicare sufficiat! Quodve exemplum in hominibus inveniri poterit, illud excellentiâ & charitate exæquans! maximum quidem, in hac materia, quod in scripturis reperio, vir ille secundùm cor Dei, David de se præbet exemplum, multis nihilominus parasangis ab eo distans. David à facie Saulis vitæ suæ insidiantis profugus, cum asseclis suis in terra Moabitarum commorabatur. Ecce die quodam cum suis terrâ illâ egressus venit in Judæam ditionis ejusdem Saulis Regis. Hoc casu, nisi David Prophetam Gad præviè consuluisset, uti consuluerat, nemo non actum illum præcipitem & temerarium, omnibusque hominum, sive sanæ, sive insanæ mentis ausibus inconsideratiorem judicaret. Quod Nicolaus de Lyra meritò admirans ait: David de terra in terram fugiens, in terris exemptis agit securus, & in terra sui hostis capitalis, hostisq; adeò infensi & inexorabilis, uti Saul erat, qui bina vice eum lanceâ ad parietem confodere fuerat nisus, commoratur? ita planè, citatus inquit Lyranus, rationem adjungens: *Ne viri qui erant cum David declinarent ad idololatriam, si diu manerent in terra idololatriæ subdita.* *Nic. Lyran.* Terra Moabitarum erat regio idololatrarum: comites Davidis parum stabiles in fide: infidelitatis & ad idololatriam proclivitatis non obscura dabant argumenta. Heu! inquit David; non fiet ita: exeant illi de terra ubi fides ipsorum periclitatur: & me in terra captivitatis mei hostis discrimini expositum esse quid refert? ita magnus ille Davidis spiritus fecit: sed quamvis discrimini se exposuit, non tradidit. Instituti hujus professores non solùm se se exponunt, verùm etiam se tradunt. Deficiente auro & argento, quo captivos redimere possint, suo illos ferro redimunt, transferentes catenas de manibus eorum ad manus suas; compedes eorum ad pedes suos, semetipsos in mancipium tradentes Turcis; ne vel unica anima mancipium diaboli fiat. Similem huic actum de S. Paulino Episcopo Nolano celebrat Ecclesia. Hic cùm non haberet quo captivum viduæ filium redimeret, semetipsum vendens pro eo

X 2 capti-

captivum se tradidit. Hoc sanctus Paulinus fecit; sed attendite & videte ubi. In nola. Inde nunc radices caritatis Nolasci. In S. Paulino Nolano seminata; in S. Petro Nolasco nata: in gloriosis ipsius filiis adulta florescit. Multi eam hodie exercent in Barbaria; omnesque in quacunque mundi parte eam exercere sunt parati: quia omnes ad id voto sunt obligati.

Ita se res habet. Ubinam verò in Christo excellentiæ hujus similitudinem habemus, ad quod docendum præsentis discursus ratio me constringit? Christus tanquam Redemptor perfectus nos redemit: nunquam tamen se apprehendit, captivavit, aut in carcerem misit pro redemptione nostra. Quid foret, Domine Jesu Christe, nisi in ista custodia Sacramentali præsens esses?. Christum pro nobis se comprehendisse, se captivâsse, se in carcerem misisse affirmo. Ista custodia est carcer, ista accidentia sunt catenæ, istud Sacramentum firmum est ergastulum, in quo piissimus Redemptor se captivari, se alligari, & incarcerari permisit: ut nostras animas liberaret. Christus in die judicij suos ad regnum cœleste invitaturus, singularis servitij loco, pro tanti merito præmij recensebit: *In carcere eram, & venistis ad me.* Non est necesse nos dubium ponere, quod verba secum vehunt: ipsi quippe accepto jam præmio beati illud ponent. *Domine, quando te vidimus in carcere, & venimus ad te?* evolutis omnibus quatuor Evangelistis, non invenietur Christus aliquando incarceratus fuisse. Porrò si certum est, Christum alicubi incarceratum fuisse (cum ille ipse hoc dicat) dicat mihi quispiam, ubinam? S. Bonaventura hoc dixit, & affirmat quod in sanctissimo Sacramento: *Ecce, quem totus mundus capere non potest, captivus noster est!* Nonne videtis, quomodo illum claudunt, quomodo includunt; quomodo illum de una parte ad alteram semper captivum ad motum nutumq; accidentium deducunt? si minùs, dicite, quare sacram istam pyramidem, in qua sanctissimum Sacramentum asservatur, Ecclesia custodiam appellavit? Quia custodia idem quod carcer significat. Ita illam non solùm tam Græcæ, quàm Latinæ linguæ authores, sed ipsi etiam Evangelistæ nominant. S. Lucas Evangelista narrans quod Apostolos comprehensos in carcerem publicum conjecerint, carcerem custodiam appellat:

Matth. 25. v. 36.
Ibid. v. 39.
S. Bonav.

inie-

Actor. 5. v. 18. *injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica*: Similiter iste Dominus expositus in carcere publico: clausus in carcere secreto: sed semper incarceratus; semper captus: & semper noster captivus: *captivus noster est*. Quia verò eò devenit Christus ut caperetur, & pro animarum nostrarum remedio captivus duceretur: gloriosos hosce amoris ipsius passuum æmulatores similiter pro illis captivari, captivosque circumduci oportebat. Christus captivus voluntariè, illi captivi voluntariè. Christus, pro animarum remedio: illi similitèr. Christus, velut Redemptor: illi velut redemptores: illi concomitando Nolascum: Nolascus imitando assimilatus Christo: cui se assimilaturus hic magnus venerat Petrus, quando alter, plus quàm magnus multum fecit illum sequendo: *Et secuti sumus te.*

§ V.

EX hac secunda S. Petri Nolasci, circa S. Petrum Apostolum prærogativa, alia non inferior, S. Religioni de Mercede, non jàm secum ipsa, sed cum aliis religionibus collatæ prærogativa accedit. Et quænam ista? quod ob perfectionem, & quarti hujus voti præstantiam (aliquid adhuc amplius dicere, præsumptio non est) Religio ista religiosissima cæteras omnes Ecclesiæ Religiones longo post se intervallo relinquat. Quam non meam, neque privati cujusdam opinionem, sed supremi illius oraculi esse, quod solùm omnium veritatem authoritativè qualificat, propositionis fiducia demonstrat. Quod clarioribus significantioribusq; verbis Calixtus VIII. affirmare nequivit quàm his: *Ratione quarti voti, pro redimendis captivis, quo se pignus esse captivorum Fratres hujus instituti promittunt, meritò potest Ordo iste aliis Ordinibus celsior & perfectior judicari.* Patienter feramus, Religiones aliæ: Ita enim dixit Pontifex summus. Quando Calixtus illud scripsit, quod factũ est anno 1456. Societas Jesu, aliaque recentiora Religiosorum instituta fuerunt exclusa. Sed anno 1628. Urbanus VIII. idem elogium S. Religionis de Mercede, quando Religiosa omnia instituta, nullo excepto, iisdem connumerabantur, repetendo confirmavit. Et Papa Martinus V. propter altissimam voti istius perfectionem, omnium aliarum Religionũm professos ad illam de Mercede posse transire, Professos

verò dictæ Religionis, ad alias tanquam minùs rigidas transire non posse declarat. Tantum semper pondus hubuit in summorum Pontificum judicio, notabilis illa obligatio: tantumque est, ad solvendos alios ligare se ipsum: & ad liberandos alios captivare seipsum. In hac verò prærogativa quam agnoverunt confirmâruntque Pontifices, injuriam nullam aut gravamen aliis Religiosis intulerunt institutis. Quid enim magnum, quod in isto suo voto nos excedat Religio sic assimilata Christo? quod ipsa ejusdem institutio innuit, quamvis gloriosæ humilitatis verbis. *Exemplo Domini nostri Iesu Christi, qui semetipsum dedit pro nobis, ut nos à potestate dæmonis liberaret.* Quia verò summorum Pontificum verba, sunt voces de ore S. Petri, excellentias easdem & prærogativas, quas omnes agnoscunt & huic instituto sancto concedunt, etiam S. Petrus concedit & confitetur. Concedit & confitetur Sanctus Petrus excellentissimum hoc institutum omnibus aliis superemi-nere institutis. Concedit & confitetur S. Petrus illustrissimum ejusdem initiatorem fuisse primum maximumque illius exemplar. Concedit & confitetur S. Petrus, se nominis ejus glorias non multiplicatas solùm, sed amplificatas etiam & auctas videre. Denique concedit & confitetur S. Petrus, se in materia sequendi, uti etiam relinquendi ab alio Petro victum. Ab alio Petro: nam cum S. Petrus reliquisset omnia, ille plus fecit, quàm relinquere. Ab alio Petro: nam cum S. Petrus secutus fuisset Christum, ille plus fecit, quàm sequi. *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.*

§. VI.

ABsolvi sermonem succinctum respectu ejus quod dici potuisset: quamvis prolixum, respectu temporis quod ei determinaveram. Porrò si devotio & patientia vestra nondum fatigata de consequentia seu consequentiis totius me interroget: concludendo cum S. Petro, *Quid ergo erit nobis?* consequentia sit totius. Ut congratulemur omnes Beatissimæ Mariæ de Mercede, propter gloriam, quæ hinc ipsam, nobis verò ipsis, propter commoda & utilitates, quæ nos omnes in hujus operis, & hujus diei dedicatione expectant.

Cum sacrum illud institutum tam excellens sit inter omnia & pro tantâ Dei gloria, universalique mundi bono, & velut secunda Redemptio: non summoperè miror, quod ipsa Angelorum Regina

gina (singulari hujus instituti privilegio) fundatrix ejus esse decreverit: & ad idem revelandum, animosque eorum, quos prima operis tanti instrumenta destinaverat, excitandos, in propria persona de cœlo descenderit. Res notatu digna, eadem nocte Beatissimam Virginem Mariam apparuisse primò S. Petro Nolasco, mox Domino Jacobo Aragoniæ Regi, mox S. Raymundo Pennaforte ex S. Ordine Prædicatorum, cuilibet in particulari novum Ordinem revelando, quem in mundo, sub nomine patrocinioque suo fundare intenderet: ut omnes tres hanc sibi factam revelationem concorditèr referentes, de veritate minimè hæsitantes, eam quantocyus executioni mandarent: veluti etiã executi sunt, quæ à Beatissima Virgine Maria in mandatis acceperant. Quorum primus S. Petrus Nolascus habitu assumpto in eo professionẽ emisit. Christus Dominus noster die resurrectionis suæ, si benè observaverimus, triplicis diversi generis hominibus apparuit. Apparuit Mariis; apparuit Apostolis: apparuit in Emmaus euntibus discipulis. Ad quid tanta festinatio, tanta solicitudo, tot apparitiones, omnesque in eodem, & tali die? Ita fieri oportebat: Siquidem gravitas pondusque negotii id exigebat. Omnis nostræ fidei speique fundamentum, resurrectionis est mysterium. *Si Christus non resurrexit, vana est fides vestra*, inquit S. Paulus. 1. Cor. 15. v. 17 Proinde quia non minùs ad Christum & mundum mysterii illius fides pertinet, quàm ad totale Ecclesiæ fundamentum & stabilimentum: hinc illa festinatio, illa solicitudo, hinc triplex illa eodem die, diversisque personis & locis facta apparitio. Sic filius: sic mater. Quod Christus ad suam fundandam fecit Ecclesiam: idem Mater ejus Beatissima Virgo Maria ad suam fundandam fecit Religionem. Eadem nocte tendit ad aulam Regi locutura Jacobo; ad Conventum pergit Prædicatorum locutura Raymundo: eâdem denique ædes adit privati locutura S. Petro Nolasco. Ergò Angelorum Regina, mundi Domina, eadem die (& quod plus est) eadem nocte, Regum palatia, Religiosorum Conventus, ædes denique pervagatur privatorum? omninò. Tanti momenti negotium est, quod ipsam traxit in terram. Ordinem de Mercede fundare parat solicitatrix facta mercedum, non quas sperat, sed quas impertiri desiderat. Porrò si suprema hæc Regina tantam suæ in mundo fundandæ Religioni curam impendit, quantâ hodie gloriâ gau-

debit

debit in cœlis, ubi se cum nova hac domo, in hac insula & statu, & eum instituto suo quadringentis ante annis in Lusitaniam introducto, contemplatur? Notet hoc obiter Insula Maragnana, valde deprædicet, singulariterque sibi de hac gratuletur prærogativa, quæ ipsi peculiariter præ omnibus Regni hujus conquisitis obtigit. Omnes conquisitionum nostrarum status in Africa, in America, in Asia è Portugallia Religiones acceperunt, quibus condecorantur & proteguntur: Solus status Maragnanus novam Religionem dare potest Portugalliæ, cui illam dedit de Mercede. Hîc cæpit, & hinc prodiit & jam incipit habere ibi Domum. Placeatque eidem Beatissimæ Virgini Mariæ, ut brevi Conventus habeat & Provinciam.

Sed revertendo ad Domum hanc, quam hodie consecramus Beatissimæ V. Mariæ de Mercede; non filiis hujus Dominæ, de tanta & tali Matre (cum privilegium istud sit perantiquum) sed ipsi B. V. Mariæ de talibus congratulabor filiis, qui tam paucis manibus effecerunt tantum: filiis, qui tam exiguâ summâ tantas fecêre expensas: filiis, qui tempore tam modico absolverunt tantum; filiis denique, qui domum non habentes pro se, construxerunt domum suæ Matri. Nescio, utrum potissimam architecturæ hujus Ecclesiæ notetis excellentiam. Hæc est quod non correspondeat tuguriis istis de paleis, quæ Religiosi inhabitant: quod illi in tuguriis commorentur de palleis, & nihilominùs Deo & Matri ejus adeò splendidum & sumptuosum, sicut istud, extruant templum; hæc maxima est excellentia, & gratiosa magis totius operis hujus correspondentia. Actio denique filiorum talis Matris, ad quam per majorum seu antecessorum suorum lineam pertinere videntur. Salomon vigesimus quartus hujus Matris Dei Avus Hierosolymitanum ædificavit templum. Et Sacra Scriptura, in modo, duo notatu dignissima observat. Primum, quamdiu Salomon templi structuræ fuit intentus, de ædificanda sibi domo nec cogitavit nec tractavit unquam, nec operi applicavit manum. Secundum, quod Palatiorum Salomonis de post ædificatorum structura minoris fecerit molis, quàm templum. Templum septennio fuit absolutum: Palatia verò tredecim annorum spatio. Notabilis est casus; quod in hujus templi constructoribus Salomonis inventum fuerit judicium: cum inter hujus Dominæ filios non essent seniores, nec de pristinis annis,

Opti-

Optimè, instar Salomonis, antè domum ædificârunt Dei; quàm manum applicarent suæ. Et optimè, Salomonis instar, tantâ festinatione opus istud absolverunt: illud Conventus dimittendo, ut tardiùs fieret. Opus verè dignum propter hanc aliasque rationes, ut fideles omnes in tam pio & religioso, nec non Deo ejusque Matri tam grato opere habeant partem.

Quomodò verò nostro Statui & civitati huic ejus capiti congratulabor, dum se, de novo, cœlesti illâ turri defensam, & novâ istâ B. V. Mariæ de Mercede, Ecclesiâ honoratum contemplatur? Quod Domina ita radices agit in hac terra, magnum prognosticum est, quod eam elegerit pro sua. *In electis meis mitte radices.* Beatissima V. Maria de Victoria. Beatissima V. Maria de Carmelo. B. V. Maria de Exilio. Beatissima V. Maria de Luce. Beatissima V. Maria de Mercede. Ecce pulchram in capite Status nostri coronam. Quàm benignas quinque formosæ istæ stellæ in nos effundent influentias! omnes valdè sunt splendidæ: sed, pace aliarum quatuor, nostra de B. V. Maria de Mercede largiores promittit influxus, quia sunt universaliores. Beatissima V. Maria de Victoria, est finium dilatatorum. Beatissima V. Maria de Exilio, est peregrinorum. Beatissima V. Maria de Carmelo, est contemplativorum. Beatissima V. Maria de Luce, erraticorum seu errantium. Sed B. V. Maria de Mercede stella & Patrona est omnium; quia omnibus indifferenter quascunq; petitas promittit & offert gratias. In thesaurario Mercedum hujus Dominæ, non solùm pro milite habetur victoria: pro exule Patria: pro errante lux: pro contemplativo cœlestes favores; sub quibus titulis Dominam illam in hac urbe veneramur: sed nullus in mundo est titulus, sub quo Beatissima Virgo Maria sit invocata, qui non ampli ssimo hoc nomine Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede sit inclusus; & sub quo non, æquali fiduciâ ab hac Domina debeat peti. Estis tristes, solatio destituti, non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Consolatione, invocate eandem de Mercede, & illa suâ vos gratiâ consolabitur. Estis afflicti & in angustiis constituti, non est necesse confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Angustiis; confugite ad eandem de Mercede: & illa vobis in angustiis vestris tribuet mercedem. Estis inopes & desolati; non est opus confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Refugio: confugite ad eandem de Mercede; & illa vobis

Ecclef. 24. v. 13

vobis pro mercede illam faciet gratiam, ut sub alas suas vos recipiat. Estis perplexi & pusillanimes in vestris prætensionibus, non est necesse recurrere ad Beatissimam V. Mariam de bono successu: recurrite ad eandem de Mercede, & illa vobis pro mercede convenientem magis tribuet successum. Estis infirmi, remediis destituti: non est opus succursum petere à Beatissima Virgine Maria de Salute: petite illum ab eadem de Mercede: & illa pro mercede vobis conferet sanitatem, si fuerit ad vestram salutem. Denique paratis conscendere navem, vel vestra illi committere; non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Felici itinere; invocate eandem de Mercede, & illa gratiam vobis & mercedem tribuet deducendo vos in pace & cum salute, ita, ut omnes expeditiones, quas Beatissima Virgo Maria in tot, tamque diversis Regni nostri Tribunalibus dare consuevit, ad hanc Domum de Mercede sint revocatæ; quia in illa expediuntur omnes.

Enimverò, ne hanc Dominæ Domûs prærogativam admiremini, scitote, Domum Dominæ eâdem gaudere. Qualem Domum, qualemve Ecclesiam esse putatis, in qua sumus? Pater, respondent aliqui, est nova Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede, in civitate S. Ludovici, & insula Maragnana. Estne aliquid ampliùs? Vos dicitis, quod non: & ego dico quod sic. Ecclesiam hanc dico esse Ecclesias omnes & sanctuaria omnia, quæ in- & extra Christianitatem similitèr in veneratione sunt. Hæc Ecclesia est Ecclesia S. Jacobi in Galicia. Ecclesia de Guadalupe in Castella. Ecclesia de Monte Serrato in Catalonia. Ecclesia Lauretana in Italia. Ecclesia SS. Petri & Pauli, nec non Sancti Joannis Laterani, & Beatissimæ V. Mariæ Majoris Romæ. Et ut de Christianitate ulteriùs progrediamur: est templum Hierosolymitanum non eversum. Est Mons Oliveti, est Thabor, est Calvarius, est Bethlehemitica specus, est Cœnaculum, est Hortus, est Sepulchrum Christi. Ad hoc affirmandum redeo, & ita est. Scitis quomodo? quia omnes gratiæ & indulgentiæ in omnibus istis Templis, Sanctuariis, omnibus istis terræ sanctæ & mundi totius locis concessæ, omnes à diversis Summis Pontificibus huic Ecclesiæ sunt impertitæ, eò quod sit B. V. Mariæ de Mercede; & ejusdem Instituti sint Religiosi. Ita ut exeundo è vestra domo tantundem lucremini, ac si fuissetis Compostellæ,

stellæ, Laureti, Romæ & Jerosolymis: Num major isto thesaurus, major illâ felicitas & facilitas dari potest? nostrâ tantùm interest, scire divitias illas thesaurosq; cœlestes in usum utilitatemq; nostram convertere. Deus tantâ sollicitudine & expensis tantis investigatas hoc anno terræ mineras nobis non retegit: & cœli mineras etiam non investigatas, tantùm, ut æstimemus, revelat. Agedùm, ita faciamus Christiani, diligenter & devotè deinceps hanc Domum & Ecclesiam frequentemus. Et propter tot pessimæ conversationis domos, hæc, quæ ad conversandum cum Deo, ejusque Matre est consecrata, non sit desolata; ea deinceps nos ad egrediendum civitate, salutari motivo invitet; & non exeamus ad loca & domos, ubi nec stare, nec intrare expedit, nec morari. Huc veniamus, hîc perseveremus, huc confugiamus, in ærumnis pro remedio; in mœrore pro solatio; in lætis pro perseverantia; & in omnibus votis nostris & postulationibus; huc supplicas nostras afferramus & memorialia: hîc petamus, hîc instemus, & hinc omnes gratias cœlestes & terrestres speremus; quæ cum mercedum Dominæ sint mercedes, semper erunt gratiâ stipatæ, & ad gloriam directivæ. Quam mihi & vobis &c.

SERMO

PRO

Dominicâ Quintâ Quadragesimæ

Habitus Ulyssippone in Ecclesia Cathedrali. 1651.

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Joan. 8.

§. I.

Erba hæc quæ hodie proponit, nobisque Populo prædicare præcipit Ecclesia, sunt eadem, quæ contra Scribas & Pharisæos olim intonuit Christus: si verò sunt eadem, dissonum videtur illa prædicari nobis. Christus istis incusabat Judæos, quod sibi non crederent. *Quare non creditis mihi?* Joan. 8. v. 46.
&nunquid incongruum, nostræq; credulitati foret injuriosum, si in auditorio tam Catholico eandem

quæstionem in medium producerem, & de nobis affirmarem, aut supponerem, nos cùm simus Christiani non credere Christo? Hæc prima mea consideratio fuit, ex qua arbitratus sum, Ecclesiam proposita ex Evangelio verba tantummodò quasi præteriti jam temporis historiam, & non veluti necessariam tempori moribusque præsentibus doctrinam recitare.

Vel unico tantùm passu in hac consideratione progresso, dubium de hoc mox oboriri cæpit. Intuitus fidem, de qua gloriamur, examinavi vitam & opera, quomodò eidem correspondeant: contemplatus sum parvos & multò magis magnos: consideravi Laicos, & similitèr Ecclesiasticos, & non sine magna confusione mea deprehendi, mihique persuasi, non minus præsenti, quàm tempore Christi sermonem hunc necessarium esse. Quare? Hæc dies, dies est veritatis: quare dicendum est mihi valdè clarè. Quia sicut Scribæ & Pharisæi non credebant Christo: etiam nos Christiani & Catholici nõ credimus Christo. Indignamur valdè, gravesque illius temporis Judæis imprecamur pœnas: & nos illis similes sumus. Contra illos prædicabat Christus: contra nos intonat Evangelium. Et si Christus nunc ex illo loqueretur Sacrario, sicut tunc locutus est, dicens Judæis, *Quare non creditis mihi?* dicentem nobis audiremus: Christiani, quare non creditis mihi? si estis & vocamini Christiani, quare non creditis Christo?

Videor mihi auditores, cernere vos ex propositione ista turbatos, & commoto in me esse animo, & singulos vestrûm non solùm me arguere, sed etiam jam convictum arbitrari. Nos (dicitis omnes) gratiâ Dei Christiani sumus; idemque Christus, in quem credimus, & cujus fidei vitam immolare parati sumus, est ille, quem hodie negârunt Judæi: illi crucifixerunt eum, quem nos adoramus: illi non crediderunt eum esse verum Messiam, nos credimus verum esse Deum & verum hominem, qui incarnatus, qui natus, qui mortuus, qui resurrexit, qui redemit salvavitque mundum. Grandem igitur fidei nostræ, nec non Christianitati irrogat injuriam qui Judæos nos esse dixerit, Christo non credentes. Sed quid, quæso, esset, si ego hac in parte etiam Judæis nos pejores assererẽ?

Intelligite benè quid textus dicat de Christo, & mox videbitis, quomodò replica seu instantia vestra propositionem meam non dissolvat, & contra illam nihil evincat. Christianos

vos

vos esse dicitis? sit ita. In Christum vos credere astruitis? id similiter concedo. Christus non, quod in illum, sed quod illi non credatur, conqueritur. Notate verba. Non dicit: *Quare non creditis in me*? sed: *quare non creditis mihi*? Aliud est credere in Christum; & hoc vos probatis: & ego concedo. Aliud est credere Christo; & in illo probando deficitis: & ego vos convincam. Utroque isto termino Christus frequenter fuit usus. Alloquens Discipulos ait. *Creditis in Deum, & in me credite.* Dartham: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet.* Mutatis verbis dicit Samaritanæ: *Mulier, crede mihi.* Et ipsis Judæis. *Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Ita ut oporteat credere in Christum & credere Christo. Qui credendi modi multùm inter se discrepant. Credere in Christum, est credere ipsum esse, quod est. Credere Christo, est credere illis, quæ dicit. Credere in Christum, est credere in illum; credere Christo, est credere illi. Judæi nec credebant in Christum, nec credebant Christo; nec credebant in Christum, quia ejus Divinitatem non credebant: nec credebant Christo; quia veritatem ejus nón credebant. Et in hoc secundo credendi modo, fides nostra & incredulitas fidem ipsorum & incredulitatem adæquare, imò turpiter excedere videtur. Judæus nec in Christum, nec Christo credit; & non credere Christo eum, qui non credit in ipsũ, consequenter procedit. è contra nos credimus in Christum, & non credimus Christo; & non credere Christo, qui credit in Christum, non credere ipsius veritaté, qui in illius credit Divinitatem, tam est aliena ab omni ratione contradictio, ut non nisi de impote rationis & mentis possit præsumi. Propter quod idem Dominus nos interrogat. *Quare non creditis mihi*? q.d. ob quam rationem mihi non creditis?

Ioan.14 v.1.

Ioan.11. v. 25.

Ioan.4. v. 21.

Ioan.10 v. 38.

Quod jam dixi, declarandum & probandum restat. Christi Salvatoris nostri ingeminatam contra Scribas & Pharisæos querimoniam etiam præsens auditorium concernere demonstrabo: & si partem ejus sæcularem convincat, etiam Ecclesiasticam vellicet. Verba habent: *Non creditis mihi*? Perquàm propriè & ad magnam verecundiam nostram videbimus, quod quantumcunque nos Christianos, & in Christum nos credere gloriemur; nihilominus Christo non credamus. Hæc est veritas, quam hodie prædicare proposui: quæ si visa fuerit nova, ex eo erit capite, quod ignorata, nec debitè fuerit penetrata. Si amara est & in-

tipida: iste est sapor veritatis. Si denique creditu difficilis, id vos audituros putate. Materia nec Christiana, nec conveniens, nec utilis magis dari potest. Deus suâ nobis gratiâ assistat. Ave Maria.

§. II.

AUditores Catholici, nos dimidiati sumus Christiani: unam habemus fidei partem, & altera nobis deest. Credimus in Christum: sed non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Quando Christus jam mundum ingressus primum omnipotentiæ & Divinitatis suæ creaturam unam convertendo in alteram in nuptiis Canæ Galileæ, specimen edidit, S. Joannes Evangelista miraculi narrationem notabili hac advertentiâ concludit. *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galileæ; & crediderunt in eum Discipuli eius.* (Ioan. 2. v. 11.) Istud primum fuit miraculum, ex quo Discipuli ejus crediderunt in eum. Animadvertere vos jam video & expendere unam alteramvè consequentiam. Si post miraculum Discipuli ejus in eum crediderunt, sequitur, eos ante non credidisse in eum, & si in illum nondum credebant, quomodo Discipuli ejus erant? Jam erant Discipuli, quia ejus credebant doctrinam: sed nondum credebant in illum; quia Divinitatem illius non cognoscebant. Credebant illi, sed non credebant in illum. Credebant illi tanquam Magistro; sed non credebant in illum tanquam Deum. Ita, ut credere in Christum, & credere Christo, non sint credulitates junctim semper ambulantes. Discipuli in tempore isto & statu credebant Christo, & non credebant in Christum: & nos modo illis contrario, nunc credimus in Christum: sed non credimus Christo. Credimus in Christum; quia credimus hoc, quod est. Non credimus Christo; quia non credimus, quod dicit.

Idem illud, quod nobis, eisdem evenit Discipulis, jam non minùs, quàm tribus annis in schola Divina versatis; eodemq; die, quo cursum suum absolvebant; in hac die [quæ Passionis erat vigilia] Christus ad omnes suos Discipulos dixit, omnes illa nocte scandalum passurus, fidei amorisque debito non satisfacientes. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Respondit Petrus. *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Et Christus. *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Repetit Petrus. *Etsi oportuerit me mori tecum, non te negabo: similiter & omnes Discipuli dixerunt.* (Matth. 26. v. 31. 33. 34. 35.) Si, antequam Christus dixisset hoc, quod jam asseveranter adeò affirmabat

mabat; tantùm Petrus reliquique Discipuli idem dicere præsumpsissent, non equidem admirarer; quia ex ore cordis loquebatur; quod remotis adhuc occasionibus nos semper decipit. Sed postquam Christus dixisset Petro & Apostolis reliquis, quod ille nominatim illum negaturus esset, & reliqui omnes ipso derelicto fugituri. *Percutiam Pastorem, & dispergentur oves.* Quare tam expresso Christi oraculo non crediderunt? nunquid Petrus & reliqui Christum credebant esse Deum? omninò: ita enim Petrus fuerat confessus & omnes cum illo. *Vos autem quem me esse dicitis? Tu es Christus Filius Dei vivi.* Si igitur credebant Divinitatem Christi, si credebant Christum esse Filium Dei, quomodo non crediderunt hoc, quod illis dicebat? Quia istius temporis fides erat velut nostra; & omnes credebant tunc, sicuti nos credimus nunc: credebant in Christum, sed non credebant Christo. Apostoli & Discipuli necdum accepto Spiritu sancto, veluti homines defectibus erant obnoxii, & eosdem quandoque patiebantur, quos nos incurrimus. In principio & fine ad medietatem credebant: & in utroque casu fides eorum fuit dimidiata: diversimodè partita. In principio propter ruditatem & imperfectionem credebant Christo, & non credebant in Christum; in fine propter fragilitatem & tentationem credebant in Christum, sed non credebant Christo: quia verò iste credendi modus erat periculosus, propterea adjecit Christus, quod diabolus inde sumptâ occasione illos foret cribraturus. *Ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.*

Matth. 16. v. 16

Luc. 22 v. 31.

Diabolus eodem dolo & astu filios Evæ tentat & decipit, quo illam circumvenit. Sicut fides fundamentum est gratiæ, ita contra fidem serpens primum evomuit venenum, & in fide primæ mulieri laqueum tetendit. Sed quomodo? Intenditne forsan illi persuadere, ut non crederet in Deum, vel de ejus Divinitate dubitaret? tantùm hoc abfuit à diabolo, ut potiùs semel atque iterum credulitatem illam Evæ asseverando confirmârit, supponendo semper, illum, qui præceperat, esse Deum. *Cur præcepit vobis Deus?* similiter qui mortem illi fuerat interminatus, etiam esse Deum. *Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, &c.* In quonam igitur tentatio contra fidem consistit? non consistit in eo, ne Eva crederet hoc quod erat Deus; sed in hoc consistit, ut Eva non crederet, quod Deus dixerat. Deus Adamo & Evæ dixerat, eodem

Gen 3. v. 1. & 5

dem momento, quo de vetito vescerentur ligno, ipsos morituros: & hoc ipsum, quod Deus illis dixerat, effecit Diabolus ne crederent *Nequaquam moriemini.* q. d. Deus vos morituros esse dixit, si de ligno vesceremini, sed tale quid vos nolite credere. Ille est Deus qui vos creavit; ille est Deus, qui Paradisi vos possessores fecit; ille est Deus, qui vobis præcepit istud, credite. Sed postquam vos, tantamq; fructuum diversitatem vitæ sustentandæ creavit, eandem vobis velle tollere, nolite credere. *Nequaquam, &c.* Nullatenus simile quid credatis, quamvis ille vobis hoc dixerit. Credite in illum, sed non credatis illi. Istud diabolus intendit: istud est consecutus: & quo dolo primos nostros decepit parentes, eodem decipit & nos: caro minùs pretio dimidium nobis fidei offert, ut alterum dimidium à nobis lucretur: credere in Deum, quantumcunque voluerimus, permittit; sed credere Deo, prohibet diabolus. Idcircò credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Gen. 3. v. 4.

Et ut videatis, quanti referat, hanc cognoscere deceptionem, quamque digna sit hæc doctrina, ut prædicetur: actionem aliquam Christi, nunquam fortasse à vobis auditam auscultate. S. Petrus primæ suæ Epist. cap. 3. inquit, Christum, quando ad infernum descendit, animabus eorum, qui diluvio erant absorpti, prædicando, illas propter incredulitatem increpuisse; quia Noë, dum arcam fabricaret, non crediderant, Dei patientiam in vanum sperantes. *His, qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca.* Locus iste ex difficillimis Scripturæ sanctæ locis unus, tria magna dubia complectitur. Primum, quomodo Christus damnatis in inferno prædicavit, si nullus in inferno converti aut emendari potest? Secundum, cùm in inferno tot alii impœnitentes & obstinati sint peccatores; quare Christus, præ cæteris, suffocatis diluvio prædicare, eosdemque increpare voluit? Tertium, cùm iidem homines, tamque enormibus aliis peccatis fuerint obstricti, tam extraordinariam promeriti fuerunt pœnam, quare de sola incredulitate eos arguit & increpat, *His qui increduli fuerant.* Nec meliùs, nec formidulosiùs explanari posset quod dicimus. Primò, Christus prædicavit in inferno, non ad damnatos convertendos, sed magis confundendos: ex majoribus enim interni confusionibus una est

Ita Dam. Ep. ad Epict. 1. S. Pet. 3 19. & 10.

Descendisse Christũ ad infernum damnatorum, sententia est Aug. Ambros. Fulgent. Greg. Niss. Cyrilli Hier. Eusebii Emiss & alior. quos citat & sequitur Bellar. de Christi anima l. 4 c. 16.

D Thom. q. 52. art. 4. ad 2.

est tristis illa cognitio, quâ miseri illi damnationis suæ causas vident, quámque facilè salvari potuissent, si voluissent: & Christus expressè & specificè damnatos tempore diluvii, confundere voluit, quia homines erant, qui in Deum crediderant. Idololatria, omnesque Dii falsi ortum habuerunt post diluvium, cujusce cæcitatis author & inventor Nemrod exstitit, attestante S. Chronologiâ, quodque colligitur ex libro Sap. 14. cap. Et quia ad id usque temporis omnes acceptam ab Adamo fidem retinendo, in unum Deum crediderant; hinc Christus, omnibus aliis hominibus, & aliis omnibus peccatoribus præteritis, solos illos, qui diluvio perierant increpitos de sua incredulitate confudit. Maxima enim iniquitas, quæ in terra committitur, & maxima confusio in inferno toleranda, est, quod homines non credant Deo, qui credunt in Deum. Hominibus istis Deus per Noë intimavit, quod illos omnes, & montes, totumque inundaturus esset mundum, nisi emendarentur pœnitentiam agentes pro peccatis suis: Exhortationes istæ decem, viginti, immò centum integris continuabantur annis; quilibet impactus arcæ mallei ictus, decretæ hujus à Deo exercendæ justitiæ erat præco: & credentes illi in Deum, expectando ejus patientiam, non crediderunt Deo, ut timerent ejus iram. Ad homines igitur credentes in Deum, & non credentes Deo confundendos in infernum descendat Deus. Ad confundendos illos Turris Babel fabricatores Deus descendit in terram: ad confundendos illos diluvii aquis perditos, Deus descendit in infernum. Istud Christus ibi prædicavit tunc, quod & hîc prædicat hodie. *Quare non creditis mihi?* Verùm video adhuc esse, qui contradicat, vel ut minimùm dubitet & interroget, quomodo esse, aut veraciter dici potest, quod nos Christiani & Catholici non credamus Deo? non alia pro nobis fides, non alia pro nobis authoritas, non aliud infallibile oraculum pro nobis facit, quã verbum divinum. Quo pacto igitur non credimus Deo? Idem ipse Deus ad dubium istud jam respondit, certam nobis præscribendo regulam, ex qua sine deceptione cognoscamus utrum illi credamus an non. Putamus nos Deo credere & nos decipimus. Sed qualis est ista regula? *qui credit Deo attendit mandatis.* Vultis scire quis credat Deo, inquit Spiritus S. qui facit hoc quod ille mandat. Si facitis quod Deus mandat, creditis Deo: si non facitis quod ille mandat, non creditis

Sap. 14. v. 13. Clem. Rom lib. 1 Recog Epiphan. præfat. lib. de Hæ. heres. Ciril. lib. 1 & 3. contra Iulianum. Damascẽ. init. lib. de heresibus. Hieron. Osea 2. Euseb in Chron. & passim alii

Ecclef. 32. v. 28

ditis illi, creditis vobis, creditis vestro appetitui, creditis diabolo sicut credidit Eva. Hinc dicebat David: *Quia mandatis tuis credidi*: hoc solùm est credere Deo. Nostra fides sistit in *Credo*: non transit ad mandata. Dicente nobis Deo, quod sit unus, credo; dicente quod tres sint personæ, credo; quod cæli terræque sit Creator, credo; quod sit homo factus qui nos redemit, & qui venturus est judicare vivos & mortuos, credo; sed si dicat nobis, non jurabis, non occides, non adulterabis, non facies furtum, non credimus. Hæc nostra est Fides: Hæc vestra est Christianitas. Sumus Catholici, quantum ad *Credo*, sed hæretici, quantum ad *Mandata*. Ecce num Christo tali credendi methodo sit acquiescendum, & mihi ratio suppetat ad prædicandum, quod credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi.*

Psalm. 118. v. 66.

§. III.

ET ut veritas hæc in communi tantummodo probata, etiam oculis cernatur, manibusque palpetur, ad particularia descendentes exempla, pro majore claritate, in materiis obviis, hominumque usui familiarioribus ea ponamus. Imò commoditati, lucro, & beneplacito convenienter.

Quis quæso hominum, Auditores, requiem non quærit? hæc omnium laborum hujus vitæ scopus & finis est. Miles per discrimina belli requiem pacis quærit. Navigans in mari, per tempestates & procellas requiem portûs anxius desiderat. Agricola sudore, stivam moderando, studiosus palpebras ustulando, mercator bona sua periculis exponendo, omnes velut diversa saltem flumina ad mare tendendo requiem quærunt, quæ solicitudinum desideriorumque omnium centrum existit. Enimverò, fuitne aliquando homo aliquis in mundo, tam amicâ sibi fortunâ usus, ut in aliqua, vel in omnibus ejus rebus intentam & quæsitam requiem invenerit? *nullus.*

Dimissa ex arca columba, S. attestante textu, in omnem partem circumvolitando, non invenit ubi requiesceret. *Cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus*: ante ipsi lassatæ fuerunt alæ, quàm inveniret, ubi pedes ejus requiescerent. Et quare non invenit columba ubi requiesceret? quia quæsivit requiem ubi non erat. Civitates, agri, campi, valles, montes, colles omnia erant mare. Istud est mundus, in quo vivimus. Ante & post Noë semper diluvium fuit: aliqui ex una, aliqui ex alia parte, omnes requiem

Gen. 8. v. 9.

quiem quærendo se fatigantes, & omnes illam non inveniendo fatigati. Hujus rationem dedit S. Augustinus libro quarto suarum confessionum. *Non est requies ubi quæritis eam: quærite quod quæritis: sed ibi non est, ubi quæritis.* Ratio quare requiem non inveniamus, est, quia illam quærimus ubi non est. Non dico vobis (inquit S. August.) ut illam non quæratis: quærite illam: solummodò vobis dico, quod non est ibi, ubi illam quæritis. Si igitur bonum est requiem quærere, illa verò non est, ubi eam quærimus, ubinam illam quæremus? ubi Christus illam quærendam esse dixit: ibi enim solummodò est; & ibi tantùm illam inveniemus. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum super vos; & invenietis requiem animabus vestris.* Hæccine verba Christi esse creditis? omninò. Age, respondete mihi, certum est vos omnes requiem desiderare: certum est vos illam magno labore diversisq; viis quærere, non tamen invenire: sed quare eam non quæritis in observantia legis Christi? Christus in lege sua omnis laboris levamen consistere inquit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis.* Christus in sua, & tantummodò in sua lege requiem inveniri asserit, *Et invenietis requiem animabus vestris.* Ergo si non quæratis requiem in lege Christi, certum est vos non credere Christo: quia si quæratis requiem ubi non est, cum labore: clarum est ipsam quærendam potiùs, ubi est sine labore. Sed veritas est (quod etiam vos non latet) rationem, quod eam non quæratis in lege Christi, esse, quia eam non quietam sed laboriosam reputatis. Vos eam laboriosam arbitramini, cùm dicente Christo, illa sola vos in laboribus reficere queat? vos eam inquietam arbitramini, cùm dicente Christo, in illâ solâ requies consistat? vestræ ergo imaginationi, & non assertionibus Christi creditis: creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi.*

Aug. L. Confess. 4. c. 12.

Matth. 11. v. 28 & 29.

A requie hujus vitæ, ad alterius vitæ requiem transeamus. Omnes dicimus quod ad cœlum pervenire cupiamus: nec dubito quin omnes cupiamus; sed ego noto, uti videtur, quod vertice illuc pertingere velimus. Castella quæ in nostris capitibus construimus, sunt velut pinnaculum Babylonicæ turris *cuius culmen pertingat ad cœlum.* Ascendere & magis ascendere, crescere & magis crescere. Parvi nituntur esse magni, & magni esse majores: majores quid esse velint ipsi nesciunt, nec ego scio

Gen. 11. v. 4.

scio. *Superbia eorum ascendit semper.* Psalm. 73. v. 2. Nemo determinatâ sibi à Deo staturâ contentus est: nec est homo adeò pigmæus aut formica, qui non aspirat ut evadat gigas. Ad obtinendum regnum cælorum ecce quid dicit Christus: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth 18. v. 3. Notate bene verba: *Non intrabitis.* Quæ valde notanda & timenda sunt. Si dubium in eo consisteret, ut quis parvus sit vel magnus in regno cælorum, de nostra devotione facilè credo, non facturos nos scrupulum magnum, quod parvuli simus futuri in cælo, si interim magni simus in terra. Magni dico; quia vestrâ linguâ loquor. Gentilis Seneca. quidam meliùs nobis magnitudines metiri sciens ajebat, indignè Alexandro tributum fuisse nomen Magni, quamvis dominator foret orbis. Quia nemo in tam exiguo elemento magnus esse potest. In cœlo tantùm inveniri possunt magni. Sed dubium [uti dixi] in eo non consistit, ut quis parvus aut magnus sit in cœlo: sed in intrando, seu in non intrando in illud, consistit. *Non intrabitis.* Occasionem huic doctrinæ præbuit Discipulorum ambitio, quâ omnes & singuli eorum, quod fuerant piscatores obliti, majores Luc. 22 v. 24. esse prætendebant. *Quis eorum videretur esse major.* Tunc cœlestis Magister hoc illis detexit secretum, docens architecturam cœlestem non esse adinstar terrestris. Civitas tanta, quantum est cœlum, sublimes valde & latas videtur exigere portas: & non est ita. S. Joannes in Apocalypsi sua eandem contemplatus civitatem, Angelum vidit venientem cum aurea virga, ad metiendum totum, & muros & portas, *Ut metiretur civitatem & portas eius & murum.* Apocalyps. 21. v. 21. Nihilominus Evangelista, circuitum & latitudinem civitatis, nec non altitudinem murorum declarando, altitudinis portarum non facit mentionem. Si igitur Angelus etiam portas metiri venit, & eas mensus est, quare S. Joannes mensuram earum non declarat? quia tanta portarum cœli est angustia, ut nec spatium nec nomen sit mensurarum, quibus exprimi possit. Evangelista hoc tantum de mensura portarum asserit, quod quælibet earum (res magnâ admiratione digna) aperiebatur in forma margaritæ: *Singula porta ex singulis erant margaritis.* Apoc. 21. v. 21. Videte, qualis porta in margarita possit aperiri. Hinc Christus alio loco, illam *foramen*, & non portam appellavit. Mart. 10. v. 25 Ego quidem video margaritas cœlestes multò majores esse posse illis maris Erithræi: porta

tæ verò quas in eis cæleſtis Artifex aperuit, quia juxta proportionem eorum, qui intraturi ſunt, fabrefactæ ſunt, talitèr quoque delineatæ ſunt, ut non parvæ ſolùm, ſed parvulæ eſſent: quia ſimiliter decreverat, ut non niſi parvuli cælum intrarent. *Niſi efficiamini ſicut parvuli non intrabitis in Regnum cælorum.* Sed iſtud dicit Chriſtus: iſtud non unâ ſed multis repetit vicibus; videant nunc illi, qui omnem ſuam curam, omnem ſuam induſtriam, omne ſuum ſtudium, conatus denique omnes eo conferunt, ut aſcendendo & creſcendo magni evadant (quamvis magnos & parvos annihilando fiant) videant inquam, quam fiduciam ſeu ſpem in cœlum intrandi ſibi promittere poſſint. Vel verbis iſtis Chriſti credunt, vel non credunt. Si illis credunt, cælum intrare recuſant: & ſi cælum intrare deſiderant, ſicuti ſperant, quomodo intrabunt illac, quà Chriſtus intrare poſſe negat? certum eſt omnes iſtos magnos Chriſtianos, vel qui magni eſſe appetunt credere in Chriſtum, ſed non credere Chriſto. *Non creditis mihi?*

§. IV.

VErum enim verò, quia, ambitio iſta ut ſimus magni, eſt faſtus, à quo natura & fortuna multos excluſit: in materia univerſali & quæ omnes tangat, caſum ponamus. Chriſtus univerſaliter, nemine excepto, inquit neminem duobus Dominis ſervire poſſe: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.* Quod intelligendum eſt ſimul & eodem tempore: diverſis enim temporibus fieri poſſe nihil impedit. Chriſto autem clarum valdè horum duorum Dominorum exemplum poſituro, quoſnam illos Dominos fuiſſe putatis? *Deum & mundum?* Deum & diabolum? Deum & carnem? *Non.* Deum & pecuniam: *Non poteſtis Deo ſervire & Mammonæ.* Si quid daretur in mundo, quod cum Deo concurrere poſſet in dominio, eſſet univerſale auri & argenti idolum. Multæ in mundo dantur nationes Dei ignaræ, nulla verò, quæ idolum hoc non veneretur & adoret, illique obediat. Immò ex ipſis, qui ſe Deo ſervire profitentur, quis eſt, qui huic idolo non ſerviat? Sicut igitur nemo aſſerente Chriſto poteſt duobus Dominis ſervire, ita nemo, eodem teſte, poteſt ſervire Deo & inſuper pecuniæ. Servire Deo pecuniâ facilè, & fieri conſultum eſt: ſervire verò Deo & ſimul pecuniæ, impoſſibile eſt. Zachæus ad ſerviendum Chriſto reſolutus pecuniæ nunciũ remi-

Matth. 6. v. 24

remisit: vice versâ Judas jam pecuniæ servire paratus, abrenuntiavit Christo; sed idem mox pœnitentiâ ductus, quod magistrum suum vendidisset, triginta argenteos projecit in templum *Projecit eos in templum*. Ministri verò templi, se eos in corbonam mittere non posse resolverunt: *Non licet eos mittere in corbonam*. O abominanda & odiosa pecunia, quæ nec furto ablata, neque restituta, neque in templo, neque in corbona locum habuit cum Deo! & omnia sic se habent, si pecuniam furamini, perditis Deum, si illam restituitis, perditis pecuniam: Si vultis servire Deo, Deus & pecunia eidem templo non congruunt: si vultis servire pecuniæ, Deus & pecunia non conveniunt in eadem crumena: *Aut unum odio habebit & alterum diliget: aut unum sustinebit & alterum contemnet*. Vel renuntiandum est pecuniæ, si amatis & laudatis Christum exemplo Zachæi: vel renuntiandum Christo, si amatis & æstimatis pecuniam exemplo Judæ. O quot in mundo sunt Judæ & quàm pauci Zachæi! Si Deus tot tamque industriis gauderet servis, quot & qualibus pecunia, quàm gratè ipsi serviretur! quot verò offensæ ex pessimi hujus Idoli servitio in Deum redundant! Sacrilegiorum omnium maximum est, quod homines loco ejus, quod pecuniâ utendum illis esset ad serviendum Deo, homines abutantur Deo, ad serviendum pecuniæ. *Servire me fecisti in peccatis tuis*. Quoties bona Ecclesiastica, quæ sunt Dei, prophanis usibus impensa & insumpta videmus? Et vasa templi Hierosolymitani vel illata in thesauros Nabuchodonosoris, vel ad serviendum in mensa Balthasaris? Quando unquam Deus concurrit ad commodum aut lucrum, in quo non despectui haberetur? vel quis idola Jeroboami secutus terga non obvertit arcæ Testamenti? raptum ex Ægypto aurum Hebræi adorârunt in deserto: & quot idem faciunt mutatâ tantùm figurâ? quid refert non adorare formam, si adoratis materiam? quid refert non adorare vitulum aureum, si adoratis vituli aurum? Deum & idolum (velut isti Azotii) simul aræ eidem imponitis & hypocresi affectatâ creditis quod utrique simul servire possitis? Si Christus illud impossibile esse asserit, quomodo vos illud fieri posse putatis? Sed hoc inde est quia creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi*. Age, cum loquamur in materiâ de pecunia & lucris, quæ hujus sæculi peccatum originale

Matth. 27. v. 6.

Matth. 6. v. 25.

Isa. 43. v. 24.

nale existunt, ipsis vos lucris convincere & constringere intendo ad fatendum sine replicâ, quod nec velut non negotiantes, quales vos esse oporteret, nec velut negotiantes, quales estis, Christo creditis. Negotiationis industria & felicitas in eo consistit, ut modicis expensis lucremini multum: quantóq; plus acquiritis & minùs expenditis, tantò majus vestrum est lucrũ majorque felicitas. Nunc ad rem. Omnes nôstis, quid Christus in Evangelio promittat, scilicet, quod qui aliquid propter ipsum reliquerit, aut dederit, centuplum & vitam æternam recipiet. *Centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.* Circumstantia lucri & vitæ insuper quamvis non æternæ, est conditio quam nec mercator, nec assecurator quisquam contractibus suis inserere potest. Ne verò quispiam in excusationẽ sui, spem tarditatemque alterius vitæ, quamvis brevem adeò obtendat: Idem Christus per SS. Lucam & Marcum declarat vitam æternam alterius mundi, lucrum & centuplum verò hujus mundi fore: *Centies tantum in hoc, & in sæculo futuro vitam æternam.* Hæc sunt verba, hæc sunt promissa, hoc est lucrum reale securum Christi & plus quàm reale quia divinum: utrum illud credatis annon, vestri contractus & vestra lucra id loquantur.

Matth. 19. v. 29

Marc. 10. v. 30 Luc. 18 v. 30.

Duo illi Regis servi, quibus ad negotiandum talenta tradiderat: *Negotiamini dum venio.* Tanta illud fidelitate, industriâ, & felicitate peregerant, ut uterque (inquit textus) creditam sibi summam duplicârit: duobus talentis negotiatus alia duo superlucratus est, & quinque negotiatus talentis alia quinque superlucratus est: felix Rex! honorabiles servi! quod si similibus servis Reges bona sua traderent, brevi temporis spatio illa valde aucta viderent. Sed jam nec Regibus, nec famulis, sed omnibus loquor. Duobus talentis alia duo, & quinque alia quinque lucrari, est centuplum lucrari. Quis verò negotiator adeò erit avarus, adeò lucris inhians & insatiabilis, ut non contentus sit, nec maximas Deo gratias referat pro lucro tam utili, & quod amplius est sine periculo? Si igitur Christus nobis non centuplum pro centeno, sed centuplum pro simplo promittit, quæ faciunt decem millia pro centeno, quare cum illo non negotiamur, nec contractum illum acceptamus? Et si talem cum Deo contractum non acceptamus, quare alios cum hominibus inimus, de tot minutioribus lucellis, & ita diversis?

Luc. 19 v. 13.

Re-

Pecuniam vestram (loquamur clarè & familiaritèr) pecuniam inquam vestram ad annuum censum seu canonem exponitis, & pro quanto? ut recipiatis annuè quinque pro centum, aut minus: & si sex obtingant, est dispensatio legis, & ex magna gratia, si igitur mercatori alicui, qui cedendo foro vos decipere potest, pecuniam vestram datis ad quinque pro centum: quare Deo qui pro fidejussore suum habet verbum, & pro assecuratore suam habet omnipotentiam, non datis simplum pro centuplo? si pecuniam vestram creditis homini, facto desuper instrumento à Notario, quare illam non creditis Deo sub triplici instrumento, sub signo gentilitio S. Matthæi, S. Marci, S. Lucæ? Nervosè argumentum hoc urget S. Petrus Chrysologus: *Homo homini exiguæ chartulæ obligatione constringitur, Deus tot ac tantis voluminibus cavet, & tamen debitor non tenetur?* Securi estis, quod homo promissum vobis lucrum aut censum fideliter solvet, quia charthæ folio sese ad hoc constrinxit, & Deum non soluturum timetis, qui tot sacris libris, & tot scripturis se obligavit? Certum est, si crederetis centuplum illud, pro simplo quod Christus promittit, pecuniam vestram voluntate promptissimâ daretis Deo, promissi census medietate remissâ. Quare verò paciscimini & acceptatis potius quinque pro centum ab homine? quia verbis Dei non creditis, quia Evangeliorum ipsius promissionibus fidem negatis: denique quia credimus in Christum & non credimus Christo. *Non creditis mihi.*

Petr. Chrys.

Infinita hæc foret materia, si dilatatis eam rationibus prosequi vellemus. Sed cum tanti momenti sit, operæ pretium erit, adhuc magis exiguam nostram convincere fidem. Terminis igitur brevissimis illud agemus. Quid Christus amplius dicit (& hoc est primum quod dixit) *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum*: Omnes volumus esse beati, & omnes intrare regnum cœlorum: cumque tam facilè sit esse pauperem, & tam difficile esse divitem: nemo vult esse pauper, quare, quia non credimus Christo. Christus dicit: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram*: Et cum nobilior sit patientia quàm vindicta, vindictam nobis honori, patientiam verò dedecori ducimus. Quare? quia non credimus Christo. Dicit Christus: *Omnis qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur.* Et nos putamus

Matth. 5. v. 3.

Matth. 5. v. 39.

Luc. 14 v. 11.

-mus quod humiliando nos dejiciamus, & exaltando nos erigamus. Quare? quia non credimus Christo. Dicit Christus: *Sinite mortuos sepelire mortuos suos*: Et nos ex sepulchris eruimus mortuos, ad sepeliendum vivos. Dicit Christus: *Diligite inimicos vestros & illis benefacite*: Et quis est, qui verè diligat fidemque servet integram amicis? Dicit Christus: *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est*: Et nos dicimus non ero filius Patris mei, nisi inimicus meus mihi hoc luat. Dicit Christus: *Qui auffert tibi vestimentum* (via scilicet litis) *etiam tunicam illi noli prohibere*: Et nos litem intentamus non ad defendendum vestimentum proprium; sed ad rapiendum alienum. Dicit Christus: *Vigilate & estote parati, quia nescitis diem neque horam.* Scilicet mortis. Et quilibet vivit, & in utramque aurem dormit, ita solicitudine vacuus, acsi immortales essemus. Christus de Superioribus & Prælatis dicit: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*: Et nos Superiorem & Prælatum etiam supremum audire contemnimus, contemptores verò illius & irrisores audimus & adjuvamus. Christus inquit: *Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem transire in regnum cœlorum*: Et nos pro eo, quod camelo timeamus, omni cura id agimus, ut grossiorem illum faciamus. Dicit Christus. *Te autem faciente eleëmosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua*: & nos volumus tubis publicari, quod ambabus manibus damus & accipimus. Dicit Christus: *Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te.* Et quis animo sic comparatus est, ut abscindere aut à se projicere velit rem quam amat sicut oculos, vel quæ ipsi servit sicut pedes & manus? Christus denique dicit. *Ego sum via, veritas, & vita.*: & nos tali vivimus vitâ, talibus ambulamus viis, ac si totum istud mendacium foret. Quare? quia non credimus Christo. Maneat igitur pro conclusione certa & infallibili, licet cum magna confusione nostra, necnon nominis Christiani injuria, quod omnes, vel quasi omnes credimus in Christum, sed non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Luc. 9. v. 60. *Matth. 5. v. 44* *Matth. 5. v. 45.* *Luc. 6. v. 29.* *Matth. 25. v. 10* *Luc. 10 v. 16.* *Matth. 19. v. 24* *Matth. 6. v. 3.* *Matth. 5. v. 29 & 30.* *Joan. 14 v. 6.*

§. V.

CHristus, cum suprema sit veritas, quare sibi non credamus, admiratus, incredulitatis hujus à nobis exigit rationem, petitq; ut illud, quare, ipsi dicamus: *Quare non creditis mihi?* nihil est difficilius, quàm

quàm iniquitatis reddere rationem: & hoc tantùm discursui nostro superest, non ut respondeamus Christo, cui satisfacere non possumus; sed pro instructione & emendatione tantummodò nostra, tantique mali ut radicem intelligamus & cognoscamus. Quænam igitur est, aut qualis esse potest ratio, quod, cùm omnes credamus in Christum, tam pauci sint, qui Christo credant? Fides quâ creditur in Christum; fides quâ creditur, Deum esse hominem crucifixum, omnes illas complectitur difficultates, quas in duobus populis, è quibus tunc constabat mundus, S. Paulus expertus est, dicens. *Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Si igitur credere, uti oportet in Christum, in quo tantam difficultatem, immò horrorem humanus invenit intellectus, in quantum à Deo supernaturaliter non illuminatur: nos, qui tam facilè, & sine repugnantia omnes credimus in Christum; quare etiam non omnes credimus Christo? *Quare non creditis mihi?*

1.Cor.1 v.23.

Iniquitatis hujus ratio est; quia difficultates credendi in Christum se tenent ex parte objecti: repugnantiæ credendi Christo se tenent ex parte subjecti: illæ procul à nobis absunt; istæ nobis insunt. Fides, quæ non dolet, facilis est ad credendum: Fides quæ sine dolore exerceri nequit, valdè difficilis est ad admittendum. Fides, quâ credo in Christum, præcipit mihi, ejus credere Passionem: Fides, quâ credo Christo, passiones mortificare meas mihi mandat: & hîc difficultas consistit. Ad credendum in Christum sufficit, supernaturalem fidei actum elicere: ad credendum Christo, multos actus contra naturam exercere opus est: & facilius est, illam excedere semel, quàm continuò contra illam pugnare, sæpiusque illam vincere. Idem S. Paulus definiendo fidem, illam dicit esse *Argumentum non* Heb.11.
apparentium. Et inter apparen- v.1.
tia, & ea quæ non appetuntur, magna est differentia: ad credenda illa, quæ non apparent, potest non habere difficultatem intellectus: ad amplectenda ea, quæ non appetuntur, semper repugnantiam habet voluntas. Christus voluntatem est allocutus, quando modo admirabili illam ipsam differentiam supponendo declaravit. *Si quis vult venire post* Luc.9.
me, abneget semetipsum, & tollat v.23.
crucem suam. Notate, non dixit, qui me vult sequi, confiteatur me; sed neget se. Nec dicit, adoret

cru-

crucem meam; sed tollat suam. Christum confiteri, ejusque crucem adorare, est in illum credere: abnegare semetipsum, & tollere crucem suam, est credere illi. Quia verò istud infirmæ & corruptæ humanitati laboriosum est & difficile; illa ipsa doloris apprehensio, iste timor & horror mortificationis, ista naturæ contradictio, quam doctrina Christi secum fert in iis, quæ aut præcipit aut consulit: ista ratio est, vel iniquitas, quæ nostrum credendi modum tepefacit, & quo minùs credamus Christo, nos absterret.

Homo omnibus sæculis de credendo celebratus; & hinc in scripturis credentium Pater nuncupatus fuit Abraham: celebrant istam ipsius fidem in testamento veteri Moyses: in novo S. Paulus & S. Jacobus, iisdem omnes verbis asserunt.
Gen. 15. *Credidit Abraham*
v. 6. *Deo.* Abraham antequàm credi-
Epist. dit Deo, credidit in Deum: &
Jacobi non credidit in Deum sicuti nos;
2. v. 23. qui fidem à Parentibus accipimus;
Rom. 4. sed majori merito, & per propri-
v. 5. am electionem: cum Parentum Idolotatarum esset filius, & similiter Idololatra. Si igitur Abraham abjuratis idolis in verum Deum credidit; quare Fides, quâ credidit in Deum, in ipso non laudatur, sed fides, quâ Deo credidit? *Credidit Abraham Deo.* Quia credere in unum Deum, & non in multos: Credere in Deum verum, & non in Deos: falsos: credere in Deum Creatorem cœli & terræ; & non in truncos & petras, est credulitas difficultate carens: lumen naturale illud monstrat, ratio dictat, intellectus assequitur: Sed credere Deo (quod non est speculativè credere, quod ille est; sed practicè, quod ille præcipit & consulit) multa naturæ contraria, & voluntati repugnantia præcipienti, & magis adhuc contraria & repugnantia consulenti: istud laudatur, quia istud dolet; istud exaggeratur, quia magni constat; istud est magnum & heroicum, quia arduum & difficile. Quod hoc ita se habeat, ecce illud in eodem Abrahamo, in eo quod Deus illi mandavit facere.

Postquam Abraham jam credidit in Deum, jam credenti illi dixit Deus, ut exiret de Patria sua & domo Patris sui & consanguineorum suorum, ad peregrinandum in terra sibi monstranda.
Egredere de terra tua, & de domo Gen. 12.
Patris tui, & veni in terram, quam v. 1.
monstravero tibi. Et crederem ego Deo mandanti mihi ... tare patriam ... , commu- ...cum exilio, requiem

cum peregrinatione; domum propriam & amplam cum tugurio; consanguineorum meorum familiare consortium cum gente extranea & peregrina in moribus & incognitâ linguâ; & super omnia, quod nesciam quò vadam aut ducar? Videte, num ista non ardua fuerit fidei probatio; & utrùm in hoc actu multa occurrerint, quibus natura reclamaret. Sed hîc non stitit. Deus Abrahamo promittit filium, dans illi Isaacum: in hoc illi longam promittit nepotum seriem felicitatesque stupendas: & in medio exspectationum harum Deus, quasi folio verso, promissionum suarum oblitus, aut dolore tactus, Abrahamo gladium, ignem & ligna præparare mandat, ad tollendam eidem Isaaco vitam, ipsumque in monte sibi monstrando sacrificandum.
Gen.22. v. 2. *Tolle filium tuum primogenitum, quem diligis, Isaac, & offeres illum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Et unus Pater credat Deo unicum filium, & unicè dilectum immolare jubenti, cum omnibus motivis horroris & compassionis, quod ipse Deus non tacuit; & idem ipse Abraham sacrificii sit executor; & non aliud sacrificium, quàm holocaustum, ex quo nulla pars alia seu memoriale, nisi dolor, desiderium & cineres remanerent? Hîc quasi deliquium passa defecit natura; hîc animus & generositas triumphavit; hîc fides contra fidem pugnavit, & vicit seipsam: propterea non celebratur in Abrahamo, quod credidit in Deum, sed quod credidit Deo. *Credidit Abraham Deo.*

Sed antequam discursum concludam, objectione notabili, quam in litteris sacris versati replicare possunt, satisfacere volo. Quando scriptura de Abrahamo dixit; *Credidit Abraham Deo*; Isaac nondum erat natus, nedum immolatus; nam casus sacrificii viginti & sex abhinc annis accidit, Isaaco viginti quinque ætatis annos habente. Quonam igitur pacto, ad hunc actum, testimonium & elogium fidei ipsius potuit referri? quod idem testimonium ad exilium patriæ referatur, posito quod præcesserat, sicut omnes Comentatores dicunt, transeat: sed ad sacrificium futurũ, & adeò remotũ, quod nec erat, nec esset, nec futurũ esset, nisi post tot annos, quomodò fieri potest? Pro solutione novæ hujus & fortissimæ, gratias debeo notabili cuidam textui S. Jacobi Apostoli in sua Catholica cap. 2. *Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac* Epist. Jacobi c.2. v. 21.

Isaac filium suum super altare? & suppleta est Scriptura dicens. Credidit Abraham Deo. Notate benè illam ultimam clausulam, quæ mirabilis est. S. Jacobus inquit in memorabili illa occasione, quâ filium suum immolavit Abraham, Scripturam supplêsse celebre illud testimonium, quod fidei ipsius tribuerat dicens: Abraham credidit Deo; *& suppleta est Scriptura dicens; credidit Abraham Deo.* Ita, ut testimonium Scripturæ præcesserit; sacrificium verò Isaaci tot annis post fuerit subsequutum: nihilò seciùs testimonium præteritum ad sacrificium referatur futurum; quamdiu enim sacrificandi actus aberat, Scriptura fuit velut suspensa & impedita, maximam illam fidei Abrahami probationem per supplementum ejus, quod prædixerat, exspectando. Quousque Abraham non sacrificavit, nec magnanimitas ejus nec præstantia sufficienter erat qualificata, nec Scripturæ testimonium integrè completum: quando verò ad sacrificium peragendum se accinxit; & Scriptura & Abraham perfectè suum suppleverunt: Abraham suam fidem, Scriptura suam veritatem: *Et suppleta est Scriptura dicens: Credidit Abraham Deo*: ut pateat, quàm certa sit assignata à nobis ratio differentiæ inter credere in Deum, & credere Deo: credere in Christum, & credere Christo: & quod tantummodò Deo & Christo credat, uti oportet, qui contra naturæ repugnantias, & super omnes proprii amoris leges promptè & constanter obedit: sed quia ista nobis deest resolutio & animus; & in iis, quæ Christus aut præcipit aut consulit infirmamur, timori & horrori & difficultati succumbimus; idcircò credendo in Christum, non credimus Christo. Hæc vera est responsio ad istam quæstionem; & hoc est istud verum *quare, quare non creditis mihi?*

§. VI.

Cum jam satisfecerim themati, discursum meum absolvi, &, nî fallor, probavi, quod promisi. Concludendo, quemlibet Christianum interrogare mallem, vel ut quilibet interrogaret seipsum: supposito, quod non credimus Christo, cuinam credimus? si non credimus Christo in eo, quod nobis velut legitimus Dominus mandat; in eo, quod velut verus Magister nos docet; & in eo, quod tanquam verus amicus nobis consulit: cui credimus, seu credere possumus, nisi alicui Tyranno, qui vi nos opprimat; alicui proditori, qui nos decipiat; alicui adulatori,

qui nos perditum eat? *Ne credas inimico tuo in æternum*, inquit Spiritus sanctus. Et qui sunt isti, quibus credimus, nisi tres illi animæ nostræ hostes? Tyrannus vim nobis inferens, & in servitutem redigens est mundus: Proditor mentiendo nos decipiens est diabolus: Adulator gustui & sensui grata semper loquendo, nos præcipitans & perdens est caro. O caro! ô natura corrupta! ô appetitus depravatus! ô fragilitas & miseria humana! quàm facilè apparenti bono delectabili te subdis; & quàm cæcè & potenter honesto & utili resistis? non credis illi, qui cœlum tibi reseratum promittit, & credis illi, qui tibi illud occludit? non credis illi, qui ex amore tibi minatur infernum, & credis illi, qui sub dulcedine mentita, te ad illum adducit & præcipitat! talis est nostra cæcitas, talis nostra insania, talis nostra infirmitas est & vecordia.

Eccles. 12. v. 10

Abraham credidit Deo necdum homini: credidit Deo, antequam incarnaretur, & pro eo moreretur: & nos post vitæ ipsius exempla rebelles, & post mortis ipsius excellentiam ingrati non credimus Christo? Postquam Christus reliquit cœlum, non mandat nobis relinquere patriam, velut Abraham: Postquam Christus cruci fuit affixus, non præcipit nobis sacrificare filios: & non erubescimus, quod homo legem non habens, nisi illam naturæ, contra validissimas ejusdem naturæ repugnantias fidem & animum habuerit ad credendum Deo, tam duras sibi leges ponenti? Vivimus adeò salvationis securi non credendo Christo, solummodò quia credimus in Christum. Ecce, quid textus fidei Abrahami adjungat. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. Credidit Abraham Deo*, & ex hoc justus est habitus, & quà talis canonizatus. Quia credidit Deo (inquit) & non, quia credidit in Deum. Fides, quâ in Deum & in Christum creditur, est fides justorum & peccatorum: fides, quâ Deo & Christo creditur, Justorum tantùm est fides: hæc enim alteram transcendens justificat & salvat. Multi, qui in Deum & Christum crediderunt, agunt in inferno; & ex illis, qui ad rationis usum perveniunt, illi soli salvantur, qui credunt Deo & Christo.

Enim verò ne communi Christianorum & Catholicorum fide, quâ ab hæreticis discernimur, nobis blandiamur; veritates istas unâ veritate, quam nos Lusitani parvi pendimus, quæ tamen anxios nos & sollicitos valde reddere deberet, absolvam. Fiduciam magnam concipimus ex eo, quod firmiter tan-

tanquam fideles Catholici credimus in Christum? Ego nunc ex parte ejusdem Christi vobis loquor veritatem; quod si defecerimus in secundo credendi modo, etiam primus deerit nobis: & si non credimus Christo, timendum nobis, ne etiam credamus in Christum. Anglia, Hollandia, Dania, Suecia & tot aliæ Provinciæ & nationes Europæ, vel totaliter perditæ, vel hæresi infectæ, etiam fuerunt Catholicæ sicut & nos; similiter floruerunt in fide, multosque & magnos Sanctos protulerunt Ecclesiæ. Quare verò illos ab Ecclesia eadem & sana doctrina, quã illa docet, defecisse putamus? Dicant hoc doctrina & Magistri eorum. Lutherus, Calvinus & alii, qui illos in suos errores induxerunt, etiam credebant in Christum, sed quia non credebant Christo, jam non credunt in illum, impugnant, negant Evangelium, quia non crediderunt Evangelio. Tradiderunt se licentèr vitiis & peccatis, quæ quia confiteri noluerunt, Sacramentum Confessionis negârunt: laxârunt frœna turpitudini & concupiscentiis; & quia noluerunt servare continentiam, abnegârunt castitatem; tradiderunt se ebrietatibus & gulæ intemperantiis; & quia sobrietatem colere detrectârunt: jejunium & pœnitentiam abdicârunt. In omnibus inclinationem naturæ & vitæ libertatem sunt sequuti: & quia noluerunt operari benè, necessitatem & meritum bonorum operum sustulêre. Relicta denique lege Dei tanquam fideles, & rationis tanquam homines, aliam formârunt, quam Religionem vocant; in qua tantùm creditur commodis, & obeditur appetitibus. Ecce, quæ fides conservari poterat inter brutales mores? Retinent Baptismum & nomen Christianum, sed verè sunt athei: & quia non crediderunt Christo, eo devenerunt, ut nec crederent in Christum. Hisce mediis & dispositionibus invecta, tot Regna corripuit pestis, quæ dicitur hæresis. Et faxit Deus, ne ex Septentrione etiam ad Occidentem transeat: nondum hîc appulit, sed jam est in via; & quoniam vitia illi expediunt plateas, haud difficilis erit transitus.

§. VII.

NOn erit illi (repeto) difficilis transitus; nam sicut illi, qui credunt Deo, facilè transeunt ad credendum in Deum: pari ratione de non credendo Christo, facilè transitur ad non credendum in Christum. Ninive maxima erat urbium totius mundi; inquilini infiniti, omnes Gentiles sine fide & cogni-

cognitione Dei, moribus corruptissimi & abominabiles, Regique suo per omnia similes, qui tunc erat infamis ille Sardanopalus; nihilominùs, Scriptura teste, omnes Ninivitæ uno eodemque die crediderunt in Deum. *Cœpit Ionas prædicare itinere unius diei, & crediderunt viri Ninivitæ in Deum.* Jonæ 3. v. 5. Si homines isti erant gentiles, & tot milleni; adeoque habituati in vitiis, quæ vel maximè tenebras offundunt intellectui, & indurant voluntatem; quomodo tam facilè crediderunt in Deum? Crediderunt in Deum; quia crediderunt Deo. Deus prædicatione Jonæ ipsis notificare voluit, quadraginta dierum curriculo absoluto civitatem ipsorum terræ hiatu subvertendam. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Et ex prædicatione perterriti; & ex punitione interminata timore perculsi, Rex & populus credidit futurum, quod Deus per Prophetam illis intimabat: & quoniam crediderunt Deo, mox etiam crediderunt in Deum. *Crediderunt viri Ninivitæ in Deum.* Agnoscamus igitur veritatem. Quod si de credendo Deo tam facilè transitur ad credendum in Deum; similiter de non credendo Christo, eâdem facilitate transitur ad non credendum in Christum. Non ego, sed S. Paulus hoc dicit. Loquebatur S. Paulus cum Timotheo, meliore Christiano quàm nos, & de cujus fidei ruina metus minor subesse poterat: Timotheus erat Apostoli Discipulus, adeóque in fide Christi provectus; ut in hujus ejusdem Epistolæ inscriptione ipsum dilectum in fide filium compellet; adeò in sanctitate profecerat, gratiis cœlestibus ita cumulatus, ut sublimissimas illustrationes, divinasque revelationes haberet: nihilominùs magnus ille Magister, Gentiumq; Doctor in primo mox capitulo, illum exhortando sollicitum esse cupit his verbis. *Commendo tibi fili Timothee secundùm præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.* 1. Tim. 1. v. 19. q. d. Commendo tibi fili Timothee, ne tantùm revelationibus tuis credas, ut vitam negligas; in corde & operibus tuis semper cum fide conscientiam bonam, & cum conscientia bona fidem conjunctam habeas: multi enim in hoc Ecclesiæ primordio non facientes casum de conscientia, naufragium fecerunt in fide. Prô quantoperè conspectis istis naufragiis timendum, ne & hæc navis, in qua navigamus, idem patiatur! Hæc in vexillis crucem

crucem & Christi vulnera præfert; sed quando conscientiarum suturæ adeò laceræ apparent; quando tam parũ credimus Christo & doctrinæ ejus, quid aliud spectandum restat, quàm quod tot aliis accidit? peccata nostra non magis sunt privilegiata, nec minora peccatis eorum: & si, peccatis eos demergentibus, naufragaverunt in fide; quare non similẽ nobis timeremus infelicitatem, & ne similiter quandoq; dicatur de Lusitanis (quod Divina misericordia avertet) *circa fidem naufragaverunt*.

S. Paulus Timotheo in exemplũ ob oculos ponit binos in primitiva Ecclesia valde nominatos, Hymenæum scilicet, & Alexandrum; qui eò, quod statutis consiliisq; Evangelicis se non accommodarent; receptâ jam fide, ab ea apostatârunt. Ego verò, epilogi loco, aliud exemplum, illis temporibus similiter vicinum, magis tamen terribile & horrendum memoriæ vestræ imprimere volo. Anno Christi 260. in civitate Antiochena (ubi priùs fidei Cathedram fixit Petrus quàm Romæ) Sacerdos quidam Sapricius nomine, ob Christi confessionem fuit captus: carcere aliisque tormentis constanter toleratis, ad locum tandem martyrii, eâdem durante constantiâ deductus est. Strui lignorũ jam imposito instar Isaaci, cùm Tyrannus capiti amputando pararet ictum, Nicephorus, quocum ipsi inimicitiæ fuerant, pedibus ejus advolutus petit, ut in illa saltem hora se in gratiam recipiat, benedictionemque impertiat. Quid putatis, Auditores, responsi dandum fuisse à Sapricio, & quid faciendum tali casu? clarum est, quod si illum non posset ambobus amplexari brachiis, eò, quod manus haberet ligatas, omni saltem cordis affectu, & possibili suavitate verborum illum recipere deberet in animam, quæ tam gloriosè jam proficiscebatur in cœlum, quam pro Christo tradebat. Sed, casus inauditus, & supra omne imaginabile obstupescendus. Sapricius indignabundus eum à facie sua recedere jussit, quod tali homini reconciliari nollet, tantusque adhuc perseveraret, quantus unquã inimicus ipsius fuisset; seq; hac occasione mundo palam facturum, quod usq; ad mortem inimicus ipsius perseveret. Hujusmodi responsum à tali persona, & in tali hora omnem fidem humanam excedere videtur: Divina verò providentia voluit, ut acta totius successus, & testimonia authentica hodiedum adhuc extent, teste Baronio, ne tam horrendi casus vacillaret fides, & illius, quod adhuc gravius est.

Baron. Spondã. Christi Anno 260.

Sed, antequam progrediar, ausculter me Sapricius, cùm jam audire dedignetur Nicephorum. Homo, Sacerdos, monstrum, vides ubi sis? recordaris quid sis? attendis quid esse velis? stas sub gladio Tyranni, vis esse Martyr, & non recordaris, quod sis Christianus? non meministi Christum dicere (& quidem graviter dicere) *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros?* quomodò ergo non amas illum, qui si inimicus tuus fuit, jam non est; &, quod plus est, quando ille pedibus tuis advolutus, à te veniam precatur? non recordaris eundem Christum dicere: *Si offers munus tuum ad altare, relinque ibi munus tuum, & vade priùs reconciliari fratri tuo, si frater tuus habet aliquid adversum te.* Cùm igitur Nicephorus veniat reconciliari tibi, tuque stes ad vitam sanguinemque tuum sacrificandum pro Christo, quomodò non acceptas amicitiam ejus, & sicuti vixisti; ita mori in odio non times? Hîc videbitis Christiani, quomodò certum est, quod prædicavi, quod non omnes, qui credunt in Christum, credant Christo. Sapricius tam constanter credebat in Christum, ut ad confitendam suam fidem, vitam profundere esset paratus: & eodem tempore tam parùm credebat Christo; ut contra duo expressa doctrinæ ipsius præcepta, nec amaret suum inimicum, nec cum illo in gratiam redire vellet.

Matth. 5. v. 44.

Matth. 5. v. 23.

Et, ut etiam videatis in eodem casu, quàm certum sit, quod pro conclusione dicere ceperam, quod, qui non credit Christo, facilè transeat ad non credendum in Christum; majori cum stupore audite, quid ad istud Sapricii responsum fuerit subsequutum. Mox ut Sapricius responsum dedit Nicephoro, qui quamvis inimicus esset, illi reconciliari detrectans, ad carnificem ictum jam vibrantem conversus, ensem suspendi precatur. Et quare? quia jam (inquit Sapricius) non sum Christianus, abnegato Christo idolis incensum offerre paratus. Ita dixit & ita fecit verus & falsus Catholicus; in momento de Sacerdote in sacrilegum, de Martyre in apostatam, & de Christiano in idololatram transeundo. *Sapricius* [concludit idem Baronius] *Vitâ iam oppignoratâ martyrio, quod veteri odio flagraret in Nicephorum, ipsum propè ictum vibrante carnifice, Christum negans idolis sacrificavit.* Potestne dari exemplũ terribilius, quod magis timere & tremere faciat omnẽ Christianum? sed hoc modo deveniunt ad non credendum in Christum, qui doctrinæ Christi non credunt. Nondum satis est dictum.

Ad ... Lv.

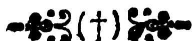
Baron.

Solus

Solus Sapricius non est ille Christianus & Sacerdos, in quo similis tragœdiæ actus repræsentatur. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Non negant Christum ore, sed negant operibus: non offerunt incensum idolis; sed idola habent, quibus corda sua sacrificent: non profitentur publicè gentilismum, sed palam & clam vivunt sicut athei. Credamus, credamus Christo, & securam habebimus fidem, quâ credimus in Christum: & si necesse fuerit pro illa vitam immolare, etiam illam dabimus constanter, & sine vacillatione. Talis fuit (continuat historia) talis fuit admiranda catastrophe, quâ fortuna à Sapricio non merita, in eodem theatro, eodem momento, eodemque continuante actu transiit ad Nicephorum. Jam carnifex malè formidatum, sine sanguine in vaginam recondebat gladium, infirmitate & retractatione apostatæ contentus: cùm ecce à pedibus ipsius, ubi veniam petitam non obtinuerat, sese

Ad Tit. 1. v. 16.

erigens Nicephorus, & animosè in locum illius se substituens, hîc sum (alta voce dixit) sum Christianus; iste locus meus est: nec fidei Christi deesse poterunt propugnatores, nec altaribus ejus victimæ: ecce pectus apertum & collum nudatum; quod in altero inchoasti sacrificium, in me consumma. Non sustinuit plura verba furor Tyranni, neque patientiam habuit ad majora & prolixiora inferenda tormenta, ab ultimo executionem exorsus. Novus meliorque Martyr eâdem constantiâ & alacritate læthalem excipiens ictũ, amputato sibi capite reportavit coronam. Talis fuit finis Nicephori, talisque Sapricii, uterque amborum fide dignus. Sapricius credidit in Christum, sed non credidit Christo, & perdidit Christum æternùm. Nicephorus credidit in Christum, & credidit Christo, & fruitur & fruetur Christo per omnes æternitates, Amen.

SERMO
DE
Beatissima Virgine MARIA de Gratia

Dictus

Ulyssippone in Ecclesia Beatissimæ MARIÆ Reginæ Martyrum. Anno 1651.

Stabat juxta Crucem Iesu Mater ejus. Joan. 19.

§. I.

Ræsens Evangelium nobis hodie proponit Ecclesia: quod si penes me staret electio, illud non adducerem. Si Festum est de Gratia, quare similiter Evangelium non esset de gratia? Quod in die Conceptionis & Nativitatis Beatissimæ Virginis Mariæ Ecclesia proprium nobis non proponat Evangelium; quodque nobis Prædicatoribus laborandum sit, ut textum festo accommodemus, vel festum accommodemus textui, operosus est labor, sed necessarius: Evangelistæ enim mysteria illa silentio transierunt. Sed in festo Gratiæ tam expresso & ita exagerato in Evangelio? Profectò, nisi tam vetusta esset accommodatio, cogitare liceret, etiam Evangelia temporum fortunâ comprehendi. Congruentioribus relictis, & iis, quæ minùs congruunt, accommodatis. Nunquid erat gratia, & plus quàm gratia in cap. 1. S. Lucæ? nunquid terminis claris ex ore audiremus Gabrielis. *Ave Maria gratiâ plena.* Luc. 1. v. 30. Nunquid ex eodem Angelico ore audiremus; *Invenisti Gratiam apud Deum*? Quænam meliores & aptiores duæ bases ad erigendum super illas, Non plus ultra gratiam Mariæ, quàm bina ista magna Angeli testimonia: unum, quod plena sit gratiâ; alterum, quod inventrix sit gratiæ? & nihilominùs Ecclesia nobis in hac die neget aut dissimulet

ſimulet tam ſplendidas & duplices Mariæ luces? & venientes ad ejus audiendas & admirandas excellentias, inter tenebras & eclipſes Calvarii collocet, arboream
Joan.19 ob oculos ponendo crucem. *Sta-*
v.25. *bat juxta crucem.*

Agedùm! inquirenti mihi myſteriosæ hujus improprietatis cauſam (quæ myſterio vacare nequit) & attentè crucem erectam, & ſtantem juxta illam Beatiſſimam Virginem contemplanti, crux in duabus illis figuris, quibus toties in veteri teſtamento illam ſignificatam videmus; ſcilicet, in figura virgæ & ſtateræ, repræſentata
Gen.47 occurrit. Figura crucis fuit virga
v.31. Joſeph à Jacob adorata: jam tunc
Septua. temporis enim ſacrum & benedi-
Heb.11. ctum lignum adoratione latriæ ce-
v.21. perat venerari. Figura crucis fuit
Num. virga Aaronis germinans: Crux
17.v.8. enim finaliter ſortitura erat titulum, Nazarenum, id eſt, floridum. Figura crucis fuit virga, quæ tangendo Gedeonis ſacrificium accendit: ſuo enim contactu Redemptor noſter crucem ſanctificavit, ſummum in ea ſacrificium con-
Judic. ſummans. Figura crucis fuit vir-
6.v.21. ga Aſſueri, quæ ſuper Eſther extenſa, & illam & omnem popu-
Eſth.5. lum ejus à tyrannide Amani; veluti
v.2. crux nos omnes à generali ſententia mortis liberavit. Figura cru-

cis fuit virga ex Syon emiſſa ad Pſalm.
dominandum omnibus Genti- 109.v.2
bus, illaſque victas (ſicuti crux
Chriſti eas ſuppoſuit) pedibus Exod.
Chriſti ſupponendas. Denique fi- 4.v.2.
gura crucis fuit prodigioſa virga
Moyſis. Virga Jonathæ melle flu- 1.Reg.
ens: & ſuper omnes virga Jeſſe, 14.v.27
de cujus radice natus eſt fructus Iſai.11.
coronatus & benedictus ſacratiſſi- v.1.
mi ventris Mariæ.

Enimverò ſi Crux erecta in Calvario, figurata fuit in virga; non minùs propriè extenſa brachiiſq; expanſis ſimiliter figurata fuit in
ſtatera. Figura fuit crucis ſtate- Job.6.
ra Job, cujus uni lanci ſua pecca- v.2.
ta, alteri verò ſua tormenta imponi optavit, Redemptorem præfiguranda. Figura crucis fuit ſta-
tera Jeremiæ, in qua Propheta Ier.32.
pretium terræ authenticè appen- v.11.
dit in fidem ejus, quod Deus illam à captivitate Aſſyriorum fo-
ret reſtituturus. Figura crucis fuit Dan.5.
ſtatera Babylonica, in qua Bal- v.27.
thaſar appenſus unâ horâ Monarchiam perdidit; quæ tota tranſiit ad Cyrum per antonomaſiam Chriſtum Domini vocatum. Fi-
gura crucis fuit ſtatera Iſaiæ, Iſai.23.
(velut libra firmamenti) in qua tribus Dei digitis tota terræ moles appenſa, non niſi unum atomum
ponderat. Denique figura crucis Ezech.
Chriſti fuit ſtatera Ezechielis, in 5.v.1.

qua ille suos capillos non junctos, sed divisos appendit; Crux enim in die judicii erit illa fidelis libra, in qua omnium hominum merita seu demerita appendentur, ita, ut nec capillus remansurus sit non appensus. Et, ut omnia nobis stabiliat & confirmet eadem authoritas quæ nobis dedit textum: illa Ecclesiæ, præ cæteris omnibus magis idonea, hoc ita cantat. *Adsunt prodigia divina, in virga Moysis primitiis figurata.* Ecce hîc crucem in virga figuratam. *Statera facta corporis prædamque tulit tartaris.* Ecce hic eandem crucem in statera figuratam.

Ecclesia

Cum igitur Crux virga sit & statera, magnum illud nunc detegitur mysterium, quod in principio incongruentia videbatur: & apparet, quantâ elegantiâ & energiâ Beatissima Virgo Maria nobis ostendatur juxta crucem; quando ad celebrandam ejus gratiam motiva quæruntur; quasi eadem Ecclesia, quæ Evangelium applicavit, idem explicando nobis diceret. Vultis cognoscere magnitudinem; vultis comprehendere gratiæ Mariæ immensitatem? Ecce hîc virgam, quâ illam metiri & mensurare: ecce hîc stateram, in qua illam appendere oportet. *Stabat juxta crucem.* Mensurare & ponderare gratiam Mariæ, erit hodie meum assumptum. Quis verò immensum mensurare; quis incomprehensibile poterit ponderare? in crucis tantum stipite, ubi Deus fuit extensus, mensurari; in crucis tantùm brachiis, ubi Deus pependit, potest ponderari. In mensurando scio certò, vos fore attonitos; in ponderando optarem unicè, nos manere confusos. Ad omnia eadem gratia est nobis necessaria.

§. II.

Stabat juxta crucem Iesu Mater eius.

Nihil diximus. Et ecce, unde mensuranda Beatissimæ Virginis gratia. Maternitate, & non cruce metienda foret. Per ly, *Mater eius*, & non per ly, *iuxta crucem.* Nam, esse matrem Dei, est mensura gratiæ Mariæ proportionata. S. Damasc. S. Epiphan. S. Aug. S. Bern. S. Bonav. Sed quid opus est illos nominare? Omnes Patres, omnes Doctores, quantò magis ponderant, quantò magis exaggerant; quantò magis ad cognoscendam gratiam Beatissimæ Virginis demonstrare nituntur, illam maternitate Deiparæ metiuntur. Maria tantâ decorata fuit gratiâ, quantâ decoratam esse oportebat illam, quæ digna fuit, ut Mater Dei existeret. Hoc concorditer

corditer omnes Doctores asserunt, & hîc omnes exaggerationes sistunt. Sed pace omnium, eâdem favente Virgine, pro majori gratiæ ipsius gloria, hodie de illa dicere statui, quod hucusque non fuit dictum.

Dico, quod, cùm Maria sit Mater Dei, non sit illud mensura sufficiens, ex qua gratiæ ipsius magnitudinem cognoscamus; gratia enim Mariæ fuit major, quàm gratia Matris Dei. Idem repeto, & magis explico. Beatissima Maria posset esse Mater Dei cum omni gratia necessaria, & maternitati Dei Genitricis proportionata, nec tamen tantam habere gratiam, quantam habuit. Ergò gratia Mariæ major est, quàm gratia Matris Dei. Ergò maternitas Dei Genitricis absolutè considerata non est mensura gratiæ Mariæ. Quoniam iste dicendi modus tam novus hodie primùm prodit in publicum; ut super fundamenta solida fundetur; licentiam mihi utique dabitis, nonnihil scholasticè discurrendi.

Argumentor ita. Quando Beatissima Virgo Maria Verbum æternum suo in utero concepit, tantâ gratiæ abundantiâ eam Deus implevit, quantam congruum erat habere eam, quæ ab ipso instanti digna erat, ut Mater Dei esset. Quod Angelus significare voluit, dicens, *Ave gratiâ plena.* Illudque declarat S. Thomas hoc modo. Dicitur *gratiâ plena; quia scilicet habuit gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem electa est à Deo, scilicet, ut esset Mater unigeniti eius.* Sed sic est, quod Beatissima Virgo Maria post mysterium Incarnationis, & ad pedem crucis potissimùm meruit, & incomparabiliter in gratia crevit. Ergò gratia Beatissimæ Virginis fuit major gratia, quàm gratia Matris Dei absolutè considerata. Argumenti hujus efficacia adeò est evidens, ut illâ utique moti subtilissimus Scotus, S. Joannes Damasc. Guerricus Abbas, & nonnulli alii PP. ac Theologi istius fuerint opinionis, quod Beatissima Virgo ab instanti conceptus Verbi divini in gratia non creverit. Eorum consequentia foret bona, si suppositum esset verum. Supposuerunt Beatissimam Virginem non plus habere gratiæ quàm quæ Matri Dei foret proportionata. Ergò si Beatissima Virgo Maria in instanti Incarnationis omnem habuit gratiam illi dignitati proportionatam, benè sequebatur, quod in gratia crescere non poterat. Nihilominùs cùm sit certum (prout est communis Theologorum sententia, & doctè ac largè probat Suarez) quod Beatissima Virgo semper in gra-

D.Tho.

gratia crevit, sequitur, quod majorem habuerit gratiam gratiâ Matris Dei.

Ampliùs. Casu quo Adam non peccâsset (poterat enim non peccare) quærunt Theologi, utrum Deus homo fuisset factus; communiùsque resolvunt, quod sic. Tali casu Beatissima Virgo Maria habere debebat gratiam proportionatam gratiæ Matris Dei, & nihilominus non habuisset magnam partem gloriæ ejus, quam habet hodie. Probo: nam tali statu abfuissent asperitas & abjectio præsepii: persecutiones Herodis: exilium Ægypti, gladius Simeonis; peregrinationes in Judæa: non fuissent prætorium Pilati, nec Calvarius, nec Crux, nec spinæ, nec lancea, nec deserta & solitudines, neque tot aliæ patiendi & merendi occasiones, quæ peccati Adami consequentiæ fuerunt. Verum est, quod horum actuum loco Beatissima Virgo Maria semper exercuisset actus alios gratiâ dignissimos, non tamen ita fuissent meritorii sicut illi: sicut nec alii, quos Beatissima Virgo totâ vitâ suâ exercuit. Benè igitur infertur, Beatissimam Virginem Mariam majori cumulatam fuisse gratiâ, quàm si Adam non peccâsset. Nihilosecius, si Adam non peccâsset, Beatissima Virgo Maria vera fuisset Mater Dei, cum gratia dignitati illi proportionata. Habuit igitur majorem gratiam gratiâ Dei Matris. Tota illa doctrina magis est conformis illi S. Pauli, qui ait, peccatum Adami majoris fuisse gratiæ occasionem. *Vbi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* ad Rom. 5. v. 20. Si Adam non peccâsset, fuisset Beatissima Virgo cum gratia abundante: & quia peccavit, fuit Mater Dei cum gratia abundantiore: *Superabundavit & gratia.*

Magis. Sicuti incarnata est secunda Sanctissimæ Trinitatis Persona; sic incarnari potuisset etiam tertia. Supponamus itaque Spiritum sanctum hominem factum, hoc casu duæ deberent esse Matres Dei. Una Beatissima Virgo Maria; & altera Mater Spiritus Sancti; sed Mater Spiritus Sancti non fuisset habitura tantam gratiam, quantam habuit Beatissima Virgo Maria. Ergò Beatissima V. Maria, plus habet gratiæ, quàm sit illa, Matris Dei absolutè. Et quod Mater Spiritus Sancti non tantam habuisset gratiam probatur: nam [sicut SS. PP. Theologia & divinæ Providentiæ ratio docet] Deus convenientem officiis, ad quæ eligit, gratiam largitur. Et Mater Spiritus Sancti, quamvis Regina foret hominum & Angelorum

lorum, & suprema omnis creaturæ Domina non aliis magnæ dignitatis & meriti gauderet officiis, quibus gavisa fuit Beatissima Virgo Maria; quia sicut mundus jam erat redemptus, errorum Evæ non fuisset correctrix; non fuisset corredemptrix, vel saltem Redemptionis cooperatrix, non fuisset Christo in fidei propagatione succedanea; Apostolorum Magistra, prima & suprema Ecclesiæ lucerna, nec aliis similibus gavisa titulis. &c. Quorum exercitio ingentia gratiæ incrementa resultabant. Neq; inconveniens est considerare, futuram fuisse Matrem unam quæ alteri gratiæ abundantiâ cedere debuisset: nam similiter humanitas Verbi aliquam habet gloriæ prærogativam, quæ tali casu Spiritus Sancti humanitati non competiisset: ut minimum enim Christum singularem esse oportebat, illâ incomparabili gloriâ Redemptoris, de qua loquitur S. Paulus. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen.* Si igitur duo homines essent Dii: alter eorum majores gloriæ prærogativas habere deberet; quid ergò mirum, si duæ essent Matres, quod una earũ gratiæ prærogativis excederet?

ad Philipp. 2. v. 9.

Ulterius. Graves Doctores dicunt, Christum cruce onustum Calvariæ montem ascendentem, quando Beatissima Virgo vidit, ipso instanti spasmum fuisse passam; adduntque hodiedum adhuc videri vestigia templi, eodem loco exstructi, sub nomine & titulo spasmi. Historiæ hujus veritatem probare non attento: sed supponamus ita accidisse, Beatissimamque Virg. Mariam vel in hoc passu, vel quando filium quem intimè & plusquàm se ipsam diligebat, acclavari, erigi & expirare in cruce vidit, non solùm animi deliquium passam, sed omninò præ dolore mortuam. Interrogo, num Beatissima Virgo Maria in tali statu moriendo habitura esset gratiam, & gloriam Matris Dei? Clarum est, quod sic. Nihilominùs necdum habebat gratiam quam meritura erat ad pedem crucis; neque illam, quam toto vitæ suæ spatio postea promeruit, intensissimi amoris divini, omnium virtutum admirandis actibus ditata: ergò in cruce & consequentiis ejus (quæ omnia fuerunt consequentia ejus, prout mox videbimus) Beatissima Virgo crevit in majori gratia, quàm gratia Matris Dei.

Videmur probâsse rationibus: sed quid de Authoribus? & quænam

nam mea culpa, si illi hoc punctum non tractârunt? sed jam cùm desint Authores homines, succedant Authores Angeli. Cant. 6. v. 9. *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?* Ita dicunt Angeli in canticis loquentes cum Beatissima Virgine Maria; ubi triplici eandē luci comparant, scilicet auroræ, lunæ & solis. Triplicis hujus lucis unam tantùm intelligo, alias minimè. Quod Beatissima V. Maria luci comparetur auroræ, valdè fit propriè; sicut enim ab aurora nascitur sol, sic ex Beatissima Virgine Maria natus est sol Justitiæ Christus. Sed quod postquam B. Virginem comparârunt auroræ, illam etiam lunæ comparent & soli? Hoc non capio. Sol lucis magnitudine auroram excedit; & luna lucis magnitudine cedit auroræ, quæ est lux propria Matris Solis, quare illam etiam comparant Soli; qui plus: & lunæ, quæ minus habet lucis quàm aurora? Ex eodem capite & causa; quia B. V. Maria, pro vitæ suæ statuum diversitate comparata in uno gratiam habuit æqualem gratiæ Matris Dei; in altero minorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei: in alio majorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei In Incarnatione habuit æqualem, hinc aurora: ante Incarnationem habuit minorem; hinc luna. Post Incarnationem majorem habuit gratiam gratiâ Matris Dei, proinde sol. *Quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol.*

Enimverò, ne Angelicas inter voces omninò desit aliqua humana, alicujus ex maximis scholæ D. Thomæ Magistris (quamvis etiam Angelica sit) doctissimi Soti referam verba. Soto. *Fuit quidem gratiâ plena ante conceptionem Filii, quantum par erat, ut fieret Christi Mater; attamen gratia illa non fuit eo modo summa, ut non posset deinceps meritis augeri.* Dixerat S. Thomas, gratiam Beatissimæ Virginis Mariæ in conceptione & Incarnatione Verbi fuisse consummatam: ast magnus ille Theologus explicat modum, quo consummata sive summa fuit. Fuit consummata & summa; in Conceptione enim Verbi completè omnem illam accepit gratiam, quæ necessaria erat, ut digna Dei Mater esset: non tamen sic ea fuit summa & consummata, quin deinceps in majori merito & gratia crescere posset, sicuti verè crevit. Sotus ponit antecedens, & consequentiam deducere omisit. Ergò gratia Mariæ major fuit gratiâ Matris Dei, præcisè & absolutè con-

consideratâ. Sed ad unam tantum Theologiæ istius objectionem [prima fronte non facilè solubilem] respondendo gloriosa ejus veritas magis patebit.

§. III.

Beatissima Virgo Maria ampliorem non habuit gratiam quàm officii, ad quod fuit prædestinata; fuit prædestinata ut Mater esset Dei; cum gratia supremæ illi dignitati competente: ergò ampliorem non habuit gratiam, illâ gratiâ Matris Dei. Quod Beatissima Virgo Maria ampliorem non habuerit gratiam, quàm officii, ad quod fuerat prædestinata certum est: sed eodem ex capite ampliorem habuit gratiam, illâ Matris Dei præcisè. Quare? quia prædestinata fuit ut esset plus quàm Mater, & Mater Dei præcisè. Nunc videte. Prædestinata fuit ut esset plus quàm Mater, & Mater Dei præcisè: prædestinata enim fuit ut esset Mater valdè dolorosa, Mater afflicta, Mater angustiata, Mater mortificata & quasi crucifixa, qualis cum filio fuit: *Iuxta crucem*: & tormenta, afflictiones, angustiæ, cruciatus in præcisum Matris conceptum non intrant: sunt ad plus ultrà. Beatissima igitur V. Maria ad plus, quàm ad Matrem fuit electa. Et similiter ad plus quàm ut Mater esset Dei præcisè, fuit electa: Deus enim, cujus illa Mater fuit, fuit Deus Redemptor, fuit Deus passibilis, Deus crucifixus, Deus mortuus, Deus sepultus: & redemptio, passibilitas, crux, mors, sepultura in Dei hominis conceptū præcisum non intrant: sunt excessus multò majores. Ergò Beatissima Virgo Maria prædestinata & electa fuit, ut esset plus quàm Mater Dei præcisè. Quoniam Beatissima Virgo Maria ad quid ultra matrem, & Matrem Dei absolutè, fuit electa. Hinc etiam gratia ad quam fuit prædestinata major fuit gratiâ Matris Dei.

Porrò punctum istud in toto Theologiæ rigore benè declaremus. Mysterium Incarnationis Verbi decretis duobus, uno ante, altero post Adami peccatum, determinatum fuit. Ante prævisum Adami peccatū decretum fuit, ut Filius Dei fieret homo, sine alio fine pro tunc, quàm illo gloriæ divinæ, & ut supremum humani generis caput, causa finalis esset, omniumque prædestinatorum exemplar, attestante S. Paulo: *Quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imagini filii sui: ut sit ipse primogenitus in multis fratribus: ut sit ipse primatum tenens.* Post prævisum Adami peccatum ex- Rom. 8. v. 29. Coloss. 1. v. 18.

tensum est decretum; ut Dei Filius fieret non tantùm homo absolutè; sed homo in carne passibilis, ut pati posset & mori, & ut mediante morte crucis, sanguinisque sui pretio, ejusdem generis humani gloriosus esset Redemptor, cujus jam Dominus erat, eodem testante Paulo: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per Passionem consummare.*

Heb 2. v. 10.

Bina hæc decreta, Michæas Propheta, proprietate hucusque non observata admirabiliter declaravit. Michæas Christũ in Bethlehem nasciturum vaticinatus mox addidit, sicut Christus exiturus esset in mundum, sic illum ab æterno è mente divinâ fuisse egressum: *Egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis.* Sed quod hucusque difficultatem faciebat, erat Verbum. *Egressus* non accipiendum in singulari, sed plurali: nec significare velle exitum seu egressum, sed egressiones. *Egressus*, id est, *Egressiones.* Ita legitur in textu Hebraico & Græco. Si igitur Verbum in tempore semel tantùm egressum est in mundum: egressum ab æternitate, in qua decretus & prædestinatus fuit idem egressus, quare Propheta non vocat egressum, sed egressiones, *Egressiones eius?* Ratio est, quia propriè ita fuit, & ita Propheta dicere debebat. Christus egressus est è mente Dei ab æterno, non unâ solummodò, sed duabus vicibus prædestinatus. Primâ vice prædestinatus ante peccatum Adami, ut esset homo: secundâ vice post peccatum: ut esset homo mortalis & passibilis. Quia verò decreta prædestinationis fuerunt bina: unumque posterius altero: idcirco duo fuerunt egressus, & consequenter egressiones, & non egressio. *Egressiones eius ab initio.*

Mich. 5. v. 2.

Verba quæ sequuntur mysterium mirabilitèr amplificant & explanant: *Ab initio, à diebus æternitatis.* Binas istas egressiones, Propheta asserit fuisse ab initio, à diebus æternitatis: ergò ab initio, sine initio æternitatis fuêre dies? Intelligendum & supponendum est quod sic; quia Propheta id asserit. Et si fuerunt dies, quales isti fuerunt dies? duæ fuerunt luces scientiæ, vel præscientiæ divinæ secundùm ordinem decretorum distinctæ in Deo, quas necessariò præcedere debebant ipsa decreta. Attendite nunc etiam vos, qui Theologi non estis. Ut sint dies, ut minimùm duos esse oportet; & ut sint duo, nox una regulariter inter

intercedere debet; & omnia ista fuerunt in casu in quo versamur: quia inter diem primi decreti Incarnationis, & diem decreti secundi, nox peccati Adami media intercessit. In die primo ante prævisionem peccati, in qua solùm egressa fuerat lux scientię conditionatæ, Christus prædestinatus fuit, ut esset homo: in secundo die post peccatum prævisum, quo jam habebatur lux scientiæ visionis, prædestinatus fuit, ut esset homo passibilis. Et hi duo fuere dies, duæque prædestinationes, quibus non unâ, sed duabus vicibus Christus ab æterno è mente divina fuit egressus: *Egressiones ejus ab initio, à diebus æternitatis.*

Ad intentum nostrum nunc revertamur. In decreto primo quo Christus prædestinatus fuit, ut esset homo, etiam ad gratiam & gloriam competentem homini, qui simul erat unigenitus filius Dei,
Ioan. 1. fuit prædestinatus: *Gloriam quasi*
v. 14. *unigeniti à Patre, plenum gratiæ.* In secundo decreto, quo prædestinatus fuit, ut esset homo mortalis & passibilis, prædestinatus non fuit ad majorem gratiam & gloriam essentialem, quia erat comprehen-
AdHeb sor: sed ad majorem gloriam & co-
2. v, 9. ronam accidentalem morte promeritam: *Videmus Iesum propter Passionem mortis gloriâ & honore coronatum.* Et sicut, de illo, quod factum est ab æterno in prædestinatione filii, ita & pari passu, in prædestinatione matris philosophari oportet. In primo decreto, ante prævisum peccatum, B. V. Maria prædestinata fuit ut esset Mater Dei hominis, & ad totam illam gratiæ & gloriæ eminentiam non æqualem, sed proportionatā tam sublimi & sublimissimæ dignitati debitam: per merita sui ipsius filii in executione illi conferendam. In secundo decreto, post prævisum peccatum, prædestinata non fuit ut esset Mater Dei hominis (istam enim dignitatem, jam per decretum primum habebat) sed ut Mater esset & socia hujus Dei hominis mortalis & passibilis: Et hinc omnes gratiæ & gloriæ excessus illi accreverunt, quos Beatissima Virgo Maria omnibus vitæ suæ actibus promerita fuit, qui passibilitatem & mortalitatem Christi, nec non pretiosissimam generis humani redemptionem, mediante morte crucis sunt subsecuti. Revertantur Angeli, qui hodie sunt Doctores nostri.

Angeli Reginam suam Matrem Dei in cœlum ascendentem contemplantes admirati dicebant:
Quæ est ista, quæ ascendit per deser- Cant. 3.
tum, sicut virgula fumi ex aromati- v. 6.
bus myrrhæ & thuris? Comparatio

Angelica! Incensum, in Christo denotabat divinum, & myrrha mortale: & sub isto mysterio, Magi jam mundum ingresso myrrham & thus obtulerunt. Thus, velut Deo; Myrrham, velut mortali & passibili. *Quia Deum & passibilem credebant.* Ascendit igitur Beatissimæ V. Mariæ anima tanquam aliquid ex thure & myrrha compositum, quod relictis cineribus in terra, in fumo rectà tendit in cœlum: gratia enim, quâ mediante, B. Virgo ad sublimitatem gloriæ ascendit, partim illi tanquam Matri, à Christo quà homine facto: partim, tanquam omnium ærumnarum suarum sociæ à Christo, quà mortali & passibili, fuit collata. Prima gratia fuit Maternitatis, & illa promerita per obsequia seu sacrificia incensi: Secunda fuit Crucis, & illa per tormenta seu sacrificia myrrhæ promerita. In utra verò gratiarum harum Beatissima V. Maria magìs crevit? in Maternitate, vel in Cruce? in thure, vel in myrrha? Idem Canticorum textus hoc innuit: *Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris.* Gratia myrrhæ & crucis vocatur mons: Gratia thuris & maternitatis vocatur collis: licet enim Beatissima Virgo, eò quod sit Mater Dei præcisè omnem gratiam obtinuit sublimissimæ huic dignitati proportionatam: nihilominùs per assistentiam & societatem, eidem Deo passibili in cruce exhibitam, & per immensos labores & ærumnas cum ipso & post ipsum in opere redemptionis tolerata, tanta Beatissimæ Virgini gratia, præter illam primam accrevit, ut prima per se solam videretur esse collis, & secunda, respectu illius mons: *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Nolo dicere, quòd duplici illâ gratiâ seorsim consideratâ, major sit illa crucis, quàm illa maternitatis: sed tantùm dicere intendo, quod illâ crucis, huic maternitatis gratiæ superimpositâ Beatissimæ Virginis gratia longè major evaserit, quàm fuerat anteà, & quod illa ejus debeat esse gratiæ mensura; non mensura, eò quòd *Mater ejus*, præcisè; sed præter, *Mater eius*; quia *juxta Crucem. Stabat iuxta Crucem Iesu Mater eius.*

D. Anselmus. Cant. 4 v. 6. Ibidem

§. IV.

JAm video omnes mihi concedere, gratiam Beatissimæ V. Mariæ, per ly *Mater eius* non sufficienter metiri; sed iisdem rationibus objicere mihi possunt, etiam non substantialiter mensurari per ly *Iuxta Crucem.* Gratia enim Beatissimæ V. Mariæ, non solùm crevit in die Passionis, quo ad pedem crucis

crucis stetit, sed toto vitæ ipsius tempore. Ita verum est quod gratia Beatissimæ Virginis toto vitæ suæ tempore crevit: sed gratiæ incrementa, quæ majorem eam reddiderunt, quàm Matrem Dei, sola fuisse illa Crucis. Gratia, quam B. Virgo meruit per alios vitæ suæ actus, pertinet ad gratiam Maternitatis: Conceptus enim Matris Dei præcisè vitam perfectissimam & sanctissimam includit: Gratia verò quam meruit per mysterium crucis, & per actus redemptioni annexos, sunt excessus, qui gratiæ Maternitatis accreverunt: nam in conceptu Matris Dei præcisè, nec redemptio, neque crux includitur: ergo per crucem tantùm, & non per maternitatem, gratia B. Virginis mensuranda est; vel per crucem tantùm, & non per maternitatem, gratiæ ipsius immensitas potest comprehendi.

Gratia Beatissimæ V. Mariæ propter immensitatem suam aquæ elemento comparatur. Sub isto mysterio, Deus in principio mundi elemento aquæ nomen imposuit: *Congregationes aquarum vocavit Deus maria: locus autem omnium gratiarum vocatur Maria,* inquit S. Albertus magnus. Pro metaphoræ illius sequela valde considerandi sunt duo illi termini, quibus, in veteri Testamento, maternitas B. Virginis & crux Christi figurantur. Maternitas B. Virginis vocatur, Navis: Crux Christi, vocatur arca Noë. Maternitas B. Virginis vocatur Navis, in illa enim ex altero orbe delatus est panis, qui nobis vitam attulit in terram: *Facta est quasi navis Institoris, de longè portans panem suum.* Crux vocatur arca Noë, nam in illa, velut alterâ Noë arcâ salvatum fuit genus humanum, ab universali naufragio mundi: *Sola digna tu fuisti ferre mundi victimam, atque portum præparare, arca mundo naufrago.* Ita ut gratia Beatissimæ Virginis Mariæ sit elementum aquæ; maternitas, navis; Crux arca Noë. Et quænam navis & arcæ differentia in elemento aquæ? differentia est, quia navis navigat per mare, arca per diluvium. Talis fuit gratia B. Virginis cum maternitate & cruce collata: sub maternitate fuit mare; sub cruce diluvium. Sub maternitate fuit mare, quod pro limite habet oras; sub cruce fuit diluvium, quod pro bolide habet horizontes.

Albert. Magn.

Prov. 31. v. 14.

Ita fuit, & necessariò esse debebat; gratia enim quam B. Virgo Maria promeruit ad pedem crucis, æqualis fuit ipsius dolori: dolor verò magnus fuit instar maris, *Magna est velut mare contritio tua.* Et mare unum altero mari auctum jam

Thren. 2. v. 13.

jam non est mare, sed diluvium. Et mare tantùm facere potest ut crescat aliud mare: flumina continuò ad mare currùnt, & illud non crescit: *Omnia flumina intrant in mare, & illud non redundat*: talis fuit maternitas Beatissimæ semper Virginis, inquit S. Bonaventura, *Maria dicitur mare propter fluentiam, & copiam gratiarum: unde dictum est; omnia flumina intrant in mare, dum omnia charismata Sanctorum intrant in Mariam.* Gratia Beatissimæ Virginis in maternitate fuit mare, ad quod cucurrerunt & concurrerunt omnes gratiæ, quas Deus seorsim omnibus Sanctis distribuit: sed sicut omnes istæ gratiæ non erant nisi flumina, adhuc mare mansit mare, neque gratia B. Virginis limites gratiæ Matris Dei excesit: verùm ad pedem crucis, quasi aperti fuissent abyssorum fontes, & solutæ cœli cataractæ, quasi mare pluisset super mare alterum; gratia B. Virginis tantùm crevit in se ipsa, ut mari matris egressa, intumescendo limites maternitatis transgressa gratia, major fuerit quàm gratia Matris Dei.

Eccles. 1. v. 7.

S. Bona

Omnes istos gratiæ excessus re vera B. Virgo jure optimo ad pedem crucis promeruit: justum enim erat, ut ad pedem crucis plus esset quàm mater in gratia, quæ ibidem plus quàm mater fuit in fortitudine & magnanimi constantia. In hoc Evangelio quod ordinariè magis considerandum, quod majorem movet scrupulum & afflictionem aggravat, sunt illa verba Christi, quæ asperiora videntur, quàm occasio dictaret: *Mulier, ecce filius tuus.* Casus durus & acerbus, quod talis filius, tali matri, tali occasione nomen matris neget! Ego noto, in paucis hujus Evangelii verbis S. Joannem, Beatissimam Virginem, quater Matrem Christi appellâsse. *Stabat juxta Crucem Jesu Mater ejus*, primò. *Et soror Matris ejus*, secundò. *Cùm vidisset Matrem*, tertiò. *Dixit Matri suæ*, quartò. Si Discipulus B. Virginem in quatuor verbis quater Matrem Christi compellat, quare Christus semel illam allocutus non vocat matrem? antequam respondeamus ad hoc dubium de Matre, eundem processum habemus in Patre. Post paulò, quàm Christus dicere absolvisset: *Mulier, ecce filius tuus*: elevatis in cœlum oculis ait: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* omnes considerant, ly, *Dereliquisti*, ego non considero nisi ly, *Deus meus*, nunquid rationi magis fuisset consonum, quod Christus dixisset: Pater meus, Pater meus? videtur quod sic: saltem in aliis Passionis

Joan. 19 v. 27.

Matth 27. v. 46.

Matth 26. v. 39. sionis suæ actibus Christus sic fecit. Orans in horto dixit: *Pater, si possibile est.* Orans pro inimicis: *Pater,*
Luc. 23 v. 34. *ignosce illis*: & spiritum suum com-
v: 46. mendans, *Pater, in manus tuas.* Si igitur Christus in aliis occasionibus Patrem suum patrem compellat, quare nomē Patris illi modò negat? num forsan ut satisfaceret Matri? non erat opus satisfactione, ubi nō erant querelæ: sed factum est, quia in Patre & Matre eædem suberant causæ. Attendite hunc parallelum.

Christus cruci acclavatus levatis in cœlum oculis videbat quod Pater ipsum adeò derelictum morti tradidisset, ac si pater non esset: demissis in terram oculis, videbat Matrem, quæ tam cordatè ipsum offerebat Deo, quasi non esset mater: ita ut (inquit Rupertus) si De-
Rupert us voluisset, B. V. Maria proprijs manibus filium suum crucifixisset. Quoniam verò isti magnanimitatis & constantiæ excessus tam Patris, quàm Matris homines latebant, illis manifestandis filius, qui solus noverat, quid fecit? suppressis nominibus affectus, nomina naturæ expressit: & ad declarandum, quod Pater se non gereret ut pater, vocavit illum Deum: & ut manifestaret quod Mater se non gereret quasi mater esset; Mulierem, illam compellavit. Quod Patri dixit, videbatur querela, & fuit elogium: & quod Matri dixit, videbatur asperitas, & erat encomium. Ac si Filius Dei, ac Virginis dixisset: noverit mundus tantam Patris mei esse integritatem, ut, cum Pater esset & Deus, me dereliquerit quasi pater non esset: noverit mundus tantam esse Matris meæ magnanimitatem, ut, cùm sit Mater & Mulier, me offerat, quasi mater non esset. Utriusque encomium est grande, sed, pace Patris, B. Virginis fuit grandius. Pater, se se gessit quasi non fuisset pater, sed Deus, *Deus meus*: Mater se se gessit, quasi non fuisset mater, sed Mulier, *Mulier.* Pater, contra se naturam, & pro se, habebat affectum: Mater, contra se habebat naturam, insuper & affectum; nam præter teneritudinem mulieris, pietatem & lenitatem habebat matris. O arma inæqualia! ast quænā victoria? Humanitas B. Virginis, ad pedem crucis in sese effigiando quicquid ibi agebatur, facta fuit speculum divinitatis Patris. Pater, velut qui nihil habebat humani: Mater, quasi tota fuisset divina: Pater immobilis; immobilis Mater, Pater firmus; Mater constans. Pate insensitivus; Mater quasi non sentiret. Pater impassibilis: Mater quasi esset idem: Ille, quia erat; hæc, quia videbatur. O Deus! ô Mulier! Una mulier cò perve-

niat per patientiam, quò Deus pervenit per impassibilitatem! *Per patientiam impassibilis* inquit S. Bonaventura. Mulier igitur vocetur & non mater, quæ sic se gessit ac si mater non esset: cumque plus sit quàm mater constantiâ, plus etiam sit quàm mater in gratia.

S. Bona

Abraham quia suum immolavit filium, quasi non esset pater, in præmium accepit, ut esset Pater Dei: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Et Beatissimæ Virgini quæ suum obtulit filium ac si non esset mater, quid præmij dabitur? si non esset Mater Dei, præmij vice, id ei dandum foret: sed quia jam Mater erat Dei, aliud Deo non suppetebat quod præmij loco daret, nisi ut ampliorem gratiam, gratiâ Matris Dei acciperet: Maternitas dedit illi gratiam Matris Dei; Crux illi contulit ampliorem: non ergo rectè gratia ejus mensuratur maternitate, sed cruce: non per *Mater eius*, sed per *iuxta crucem*

Gen. 28 v. 41.

§. V.

MEnsurâsse jam videmur: restat nunc ut libremus. Dantur quæ ponderosa apparent, & parùm appendunt. Vidimus jam magnitudinem gratiæ B. V. Mariæ: restat nunc examinare quantum appendat. Circa gravissimam, & loco huic congruentissimam materiam versamur: scilicet ut gratiam Dei ponderemus. Quoties considero quàm leviter & facilè homines gratiam Dei perdant: quoties oblivionem gratiæ considero, in qua homines vivunt; magìs adhuc incuriam, quâ moriuntur, non aliam hujus cœcitatis invenio causam, quàm veræ cognitionis & considerationis defectum, quid sit gratia Dei. Gratia Dei spiritualis est; & nos sumus caro: Gratia Dei est supernaturalis; & nos in omnibus obsequimur naturæ. Gratia non videtur, non auditur, non palpatur; nos nihil percipimus, nisi quod per sensus intrat. Hînc venit quod gratiam nec ponderemus, nec cognoscamus, neq; percipiamus, nec illam, ut par est, cognoscere & ponderare sciamus. Istud ego hodie à nobis fieri mallem. Enimverò quid in mundo tanti ponderis datur, quod cum gratia Dei in statera possit apponi? per omnes mundi status discurrendo, valde utilem. Sed infinitam haberemus materiam: ut succinctis illam terminis circumscribamus, ad quatuor status, qui hodie cum Christo ad pedem crucis inveniuntur, illam reducam. B. V. Maria: *Stabat iuxta crucem Iesu Mater eius*: Maria Cleophæ, *Et soror matris eius Maria Cleophæ*: Maria Magdalena, *Et Maria Magdalenæ*: & Discipulus dilectus: *Et Discipulum stantem, quem dili-*

diligebat. In hisce quatuor personis inveniuntur quatuor quæ in opinione hominum maximi ponderis esse solent: Quælibet earum apponet in statera, quod illam maximè concernit. à S. Joanne incipiamus.

Titulus, ex quo S. Joannem in hoc Evangelio cognoscimus, est gratia ipsius apud Christum, *quem diligebat Iesus:* maximi omnium hujus mundi Principum dilectus, Regis regum dilectus. Apposito igitur in statera maximi Principis favore, appositâ in una stateræ lance gratiâ Regum, & in altera gratiâ Dei, utra præponderat? si hominum nos accommodaverimus judicio, præponderat gratia Regum. Sic sentiant & dicant illi, qui toties, ut satisfaciant Principibus, gratiam Dei conculcant. Moyses, ut serviret Deo, Regis Pharaonis gratiam dimisit. Sed ecce quid de
Heb. 11. v. 25. hoc actu S. Paulus dicat: *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* q. d. Moysen, amore Dei, neglexisse satisfacere Regi, & temporalis peccati jucunditatem despexisse. Dictum notabile! Apostolus, gratiam Regis Pharaonis vocat peccatum temporale. Curiositate verè dignum est, ad eruendam detegendamque rationem, quare Spiritus S. Pauli adeò eruditus & illuminatus gratiæ Regum illud nomen & cognomen imposuerit. Peccatum, & Temporale gratia Regum? Immò. Vocatur temporale? quia gratia Regum nunquam longo tempore durat: & vocatur peccatum; quia sicut peccatum ex anima ejicit gratiam Dei: ita gratia Regum, & Dei difficulter in ea simul consistere possunt. Qualibus quibusve artibus plerumq; utuntur, qui lateribus Regum assistunt? adulatione, ambitione, calumniâ, invidiâ: uni favendo alterum supplantant; hos exaltando, alios dejiciunt: proprij commodi studiosi nec vitam, nec honorem, nec statum, nec successum, nec ruinam alienam considerant aut æstimant. Nunquid cum hisce gratia Dei stare potest? clarum est quod non. Ergo Gratia Dei & hominum difficulter simul consistere possunt. Hæc maxima est infelicitas Regum, meo judicio, quod qui gratiâ ipsorum gaudent, ordinariè extra gratiam Dei agant. Quod manibus agitur illius, qui extra gratiam Dei existit, quomodo Deus prosperare potest? Dicetis mihi rem ita se habere, gratiam scilicet Regum esse peccatum & temporale quid, prout S. Paulus illam appellat, sed pro tempore isto quo durat, negari non posse, gratiam Regum esse peccatum dulce & de genere eorum, quæ jucunditatem

secum vehunt. Quod S. Paulus superiùs innuit: *Temporalis peccati habere jucunditatem.* Noluit habere jucunditatem peccati temporalis. Age, cum omni ista jucunditate, æquilibrium attendamus stateræ, & videbimus, utra gratiarum istarum alteri præponderet.

Ego vobis prædicare nolo, gratiam Regum non valde esse ponderosam & magnum habere contrapondium, sed quod levis sit ponderis. Hæc prima sit differentia inter Dei & Regum gratiam. Gratia Dei maximi est ponderis, & non gravis: Gratia Regum levis est ponderis, & res gravissima. Conservatio gratiæ Regis quantis non constat curis? Gratia Dei, est contemptus & neglectus reliquorum omnium & illam solam offendere possunt curæ aliæ. Gratia Regum est scopus in quem collimant sagittæ omnes. Gratia Dei est scutum contra omnes nos protegens. Gratia Regum frequenter, commoditas frequenter necessitas, nonnunquam jucunditas est & gaudium; sed exigui est pretij & valoris eorum voluntas: Gratia Dei, sicut ipse Deus, independens est, neque indiget; tota est amor. Gratia Regum quantumcunque familiarem extollat, semper tamen in sphæra Vasallum relinquit: Gratia Dei hominem ad familiaritatem amici, ad dignitatem filij, ad sui ipsius similitudinem sublimat. Gratia Regum communionem vobis non confert coronæ. Gratia Dei divinitatis ipsius est communicatio. Gratia Regum etiam sanguine pro ipsis fuso non acquiritur: Gratia Dei pro vobis sanguinem fudit, ut eam vobis conferat. Gratia Regum, si magna est, est unius solùm: si plurium est, exigua est & paucorum est, Gratia Dei est omnium eam ambientium, amor ponit mensuram, nec societas facit imminutionem. Gratia Regum nec propinqua est, nec longinqua, nā de propè offenditis, & de longè in oblivione estis: Gratia Dei nulla unquam est longinqua, sed quantò ipsi fueritis viciniores; tantò securiùs eâ gaudebitis. Gratia Regum est donum fortunæ: Gratia Dei est præmium meriti: & hæc sola proprietas, nullâ suppetente aliâ, ad maximi eam faciendam, sufficeret. Ad gratiam Regum promerendam quantumvis laboretis, non tamen obtinebitis, immò frequenter eam minus meriti lucrantur: ad gratiam Dei promerendam si laboraveritis, illam Deus vobis negare nequit. Ut gratiæ Regum innotescat mutabilitas, sufficit quod non solùm fundetur in voluntate humana, sed etiam in voluntatibus coronatis; quæ sicut magis

magis sunt liberæ, magis etiam sunt indifferentes, ne dicamus, magis inconstantes: Gratia Dei in voluntate fundatur divinâ, quæ sicut in eligendo nequit errare: sic neque affectum potest mutare. Gratia Regum rarò cum vitâ familiaris & amici continuat, & quantumcunque duret, cum vitâ Regis finem accipit: Gratia Dei in vita crescit & augetur & confirmatur in morte: ex parte hominis immortalis existit, nam fundatur in anima: ex parte Dei est æterna: quia est Dei gratia. Gratia Regum est exaltatio ingens: Gratia Dei, certum est, quod locus sit sublimior, & quamvis utraq; combinetur in præcipitiis; ex gratia Dei potestis cadere: ex gratia Regum possunt vos præcipitare. Gratiam Regum vobis tollere potest calumnia: gratiam Dei sola vobis tollere potest culpa. Gratiâ & familiaritate Regis privare vos potest Rex pro arbitrio suo: Gratiâ & familiaritate Dei, Deus ipse vos privare nequit invitos: & si volueritis, ipsemet hoc invitus & cum displicentiâ facit Gratia Regum perdita non recuperatur precibus: Gratiam Dei perditam ut recuperare velitis, ipse vos Deus rogat. Perditâ gratiâ Regum remanet dolor sine remedio: perditâ gratiâ Dei, non aliud remedium quàm dolor requiritur, si doletis, in gratiam rediistis. Gratia Regum conceditur fortunatis, post paulò futuris pœnitentibus: gratia Dei conceditur pœnitentibus, qui jam statim ex hoc incipient esse felices. Utrique gratiæ, pœnitet, est adjunctum, sed illi Regum consequenter; & huic Dei, antecedenter. Gratia Regum est gratia sine Sacramentis: Gratia Dei continet septem: Baptismum habet pro innocente; Pœnitentiam pro peccatore: Confirmationem habet pro vita; Extremam Unctionem pro morte: Ordines habet pro Ecclesiastico; Matrimonium pro laico: pro omnibus denique habet Eucharistiam. Deus septem habet portas ad intrandum in gratiam suam apertas, nec quisquam per eas ingressus, eas alteri claudere potest. In uno tantummodo gratia Dei & Regum sibi similes videntur, & est, quod utraque mutet homines. Hi & illi non sunt quales ante fuerunt, sed cum isto discrimine: qui se in gratia Regum vident, obliviscuntur quid ante fuerint, & similiter quid fieri possint: in gratia Dei versantes nullius meminerunt, nisi quid futuri sint, nihilque eos nisi memoria ejus quid fuerint, affligit. Gratia denique Regum paradisum dare nequit, sed benè subtrahere: gratia Dei sola Paradisum tribuit, & defectus ejus solus infernum.

Sufficitne istud ad probandum, quod gratia Dei, gratiæ præponderet Regum? sin, finem cum principio connectemus. Si nobis velut Christianis minùs sufficit, nosse gratiam Regum, maximum gratiæ Dei esse periculum: sufficiat nobis tanquam politicis, nôsse gratiam Dei optimum esse gratiæ Regum stabilimentum. Nulla Regum gratia est secura nisi in gratia Dei fundata. Joseph, Regis Pharaonis; Daniel, Regis Darii. Aman Regis Assueri intimâ fuerunt amicitiâ & familiaritate gavisi. Sed quid intimis hisce amicis accidit? Josepho & Daniele in gratia stabilitis, Aman excidit. Quare? quia Amani gratia in Regis fundabatur affectu: gratia Josephi & Danielis in gratia Dei. Quando Regum gratia fundatur in gratia Dei, nec illâ excidere, nec alius ex ea illos dejicere potest. Tanti est ponderis gratia Dei, ut illam Regum ad se inclinet.

§. VI.

APposuit suum & libravit in statera S. Joannes. Sequitur Magdalena; sed quid apponet, cui Evangelium nihil tribuit? S. Joannes ponderavit illud *Quem diligebat*. Maria Cleophæ ponderabit illud, *Soror Matris eius*: Beatissima Virgo Maria ponderabit istud, *Mater eius*: quæ omnia illis Evangelium tribuit. Magdalenæ nihil dat Evangelium, quid ergò apponet? illa ipsa scilicet sua nihila apponet; illa nihila frequenter pro ipsâ plus apposuerunt quàm Dei gratia; illa venient in staterã. Vos qui primam Magdalenæ vitam in tantùm sequimini, & secundam tam parùm imitamini, appendite, appendite hic vestra nihila: ponderate benè vanitatum vestrarum, oblectamentorum vestrorum, & concupiscentiarum vestrarum nihila, & deceptionis & amoris illius cœci nihilum, per quem tam facilè gratiam Dei vilipenditis. Si modò probare vellem, gratiam Dei plus appendere, quàm jucunditatem, appetitus corrupti & depravati, nostram fidem vestrumque intellectum offenderem: solummodo vobis probare intendo, quod non creditis, & est; voluptatem & jucunditatem, quam gratia Dei gignit, etiam naturaliter, incomparabiliter majorem esse voluptate & jucunditate eorundem appetituum: non gratiam cum appetitu, sed jucunditatem cum jucunditate comparando.

Casus videtur difficilis, adhibeamus judices. Ego pro parte mea accipiam S. Augustinum, has aliasve voluptates expertum: pro

parte

parte vestra vos accipite, Epicurum judicem magis passionatum & subornatum, quàm habere potestis. Et quid quilibet horum judicum dicit, quamve fert sententiam? S. Augustinus mox in conversionis suæ primordio, ubi differentiam jucunditatum gratiæ prælibare cœpit, respectu voluptatum priorum, dicebat ita: *Et quod admittere gaudium fuerat, iam dimittere gaudium erat.* Nôstis quantæ mihi delectationes & gaudia, postquam in hac nova vita me invenio? præteritæ vitæ gaudia cum præsentis conferendo, modò tam benè sentio, ut multò majùs gaudium nunc percipiam illa deserendo & iis carendo, quàm olim percipiebam eisdem fruendo. Grave assertum! carere idem est quod nihil: nihilominùs Augustinus gaudiis carendo, majus percipiebat gaudium, quàm unquam perceperat, quando vel maximè ipsis fruitus fuerat: nihila enim gaudiorum gratiæ, majora sunt gaudia omnibus gaudiis mundi.

S. Aug.

Habet, quod huic apponat secta Epicuri? Lucretium ejus discipulum audite. *Persuasio infernum esse, & vindicem Deum, nullam voluptatem puram liquidamq; relinquit.* Ut voluptates sint puræ & sine admixtione pœnæ seu tristitiæ, inquit, necessarium est, ut homines sibi persuadeant primò, Deum non exercere justitiam, nec inferre pœnam, neque infernum esse. Habemus casum. Philosophi Epicurei beatitudinem in præsentis vitæ voluptatibus constituebant: hoc primum sectæ ipsorum erat principium. Et secundum, quodnam erat? Deum esse, sed sine providentia, & sicut providentiam non haberet, sic neq; justitiam; & quia non esset justitia, consequenter nec esset infernus. O discursum discretum! fundamentũ erat erroneum, discursus discretissimus. Consilium inierunt Philosophi Epicurei super fundamentis & principiis, quibus sectam suam stabilire conabantur, dicentes sic: nos beatitudinem in hujus vitæ voluptatibus collocamus: voluptates cum formidine inferni perceptæ, voluptates esse nequeunt: neq; gaudium & oblectationẽ dare; Expedit ergò ut à secta nostra fidem inferni excludamus: & ita fecerunt. Ah ita! & voluptates perceptæ cum fide & formidine inferni gaudium & voluptatem non afferunt: in solâ ergò gratiâ Dei veræ sunt deliciæ & voluptates: sola enim gratia Dei à formidine inferni securos nos reddere potest.

Lucret.

Enimverò si non creditis infernum, voluptates vestras, voluptates

tes vocare poteſtis: ſed ſi creditis Deum, & eſſe juſtitiam, & eſſe infernum, & nihiloſeciùs veſtris voluptatibus delectamini, pejores eſtis Epicuro. Propter honorem Dei, vel paululùm hanc diſcutite doctrinam conſiderantes, utrum bonum ſit, Chriſtianum pejorem eſſe in operibus, quàm Epicurum in dictaminibus. Magdalena eandem ſequebatur ſectam, luxum, vanitates, delicias, concupiſcentias, oblectamenta, voluptates: & quare eam ſic vitam immutâſſe putatis? quia appoſuit & appendit in ſtatera voluptates mundi & gratiam Dei, quam pro illis dabat: & cognovit quàm exigui voluptates, & quanti ponderis eſſet gratia Dei. Non peto à vobis ne gratiam Dei vendatis, ſicuti ſingulis horis pro appetituum veſtrorum nihilis facitis: ſolùm rogo, ut non, niſi æquo pondere vendatis: Ponderate prius quod traditis & quod accipitis. Eſau primogenita ſua pro lentis edulio vendidit; & ecce, quomodo ſcriptura hoc in Eſau reprehendat; *Abiit parvi pendens quod primogenita ſua vendidiſſet.* Gen.25. v.34. Grandem adeò primogenituram pro tam vili & momentaneo appetitu vendidit: abiitque non ponderans quid feciſſet. Scriptura non reprehendit quod vendiderit, ſed quod non ponderârit; quia ſi ponderâſſet, utique non vendidiſſet. Ponderate, ponderate, & ſi nolitis voluptates veſtras appendere cum gratia Dei; cum ſuis ſaltem oneribus & pœnis eas appendite. Ita fecit Magdalena & proinde ad pedem crucis hodie eſt inventa. *Et Maria Magdalene.*

§. VII.

JAm ſcitis quod Maria Cleophæ apponet illud, *Et ſoror Matris ejus.* Nihil in mundo tanti eſt ponderis apud homines, & de quo magis glorientur & evaneſcant, quanti ſanginis nobilitas. Si nobilitas & gratia, ſi maculæ ſanguinis & conſcientiæ ejuſdem forent æſtimationis, mundus eſſet reformatus. Evangelium Mariam Cleophæ Beatiſſimæ Virginis Mariæ ſororem vocat, *Soror Matris eius*; non quod eiſdem Beatiſſimæ Virginis Parentibus orta; ſed quia Hebræi nepotes fratres appellabant. Cognatio quam Maria Cleophæ cum Matre Dei habebat, qualificatiſſima erat nobilitas quæ unquam fuit in mundo, non ob legitimum ſanguinem Davidis & Regum Iſraël, de quibus Beatiſſima Virgo per lineam rectam deſcendebat, ſed ob ſanguinem Dei. Et notandum quod nobilitas conſanguinitatis cum Deo erat duplex

plex: nam cum Christus non habuerit Patrem in terra, non aliud habuit dominium, quàm illud suæ Matris. Quàpropter à gravibus Theologis Beatissima Virgo Maria appellatur Mater non simpliciter, velut aliæ Mariæ, sed Matri-Pater, ad significandum nominis hujus singularitate & novitate, supremam duplicis hujus & duplicatæ cognationis Patris & Matris unionem, quam in illo novo & inaudito mysterio cum suo filio contraxisset Mater Dei hominis. Talis erat nobilitas Mariæ Cleophæ. Sed tota ista nobilitate, uni stateræ lanci impositâ, & alteri gratiâ Dei, quæ cui præponderabit? Fortuna voluit, quod in Evangelio alius de sanguine haberetur Princeps, qui nobis exemplum daret in hoc dubio: quo deficiente, licet omnia quatuor metalla statuæ Nabuchodonosoris, quæ ex quatuor partibus sanguine imperiali constabat Imperatoris Assyriorum, Persarum, Græcorum, Romanorum stateræ imponerentur: omnis sanguinis nobilitas, cum illa Cleophæ comparata, ne atomum quidem appenderet.

Princeps de sanguine quem refero erat S. Joannes, cui eadem cum Christo, quæ Cleophæ cum Beatissima Virgine Maria consanguinitas intercedebat. Notate nunc differentiam, quâ S. Joannes de Cleopha, & de se locutus est. Mariam Cleophæ ille Beatissimæ Virginis neptem vocat: *Soror Matris eius*: se verò discipulum Christi dilectum compellat: *Discipulus quem diligebat Iesus*: Si igitur S. Joannes erat nepos filii, sicut Maria Clophæ erat neptis Matris, quare illam neptem, se verò non nepotem, sed dilectum, appellat? Quia S. Joannes pluris fecit, magisque gloriatus est in titulo, dilecti, quàm nepotis. Titulus nepotis denotat sanguinem; titulus dilecti denotat gratiam, & in judicio tam illustri & illuminato, velut illud S. Joannis erat, majoris est ponderis, esse in gratia Dei, quàm cognatum esse Dei. Immò accipiendo gratiam in ratione cognationis (audiant hoc illi qui propter unum vanitatis punctum, quod nobilitatem vocant, non dubitant toties periculo exponere & perdere gratiam Dei) immò accipiendo dico gratiam in ratione cognationis, S. Joannes rationabilius habuit motivum pluris faciendi gratiæ quàm sanguinis cognationem. Quare quia cognatione sanguinis erat nepos Dei, quà hominis: & cognatione gratiæ erat filius Dei quà Dei. Quod idem Sanctus Joannes duobus astruit locis: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et iterum: Joan. 1. v. 12.

Joan. 3. v. 1. *Vt filii Dei nominemur, & simus.* Gratia essentialiter est participatio, tam sublimis, & tam intima ipsi divinæ naturæ, ut non solùm per ipsam nobis nomen, sed verum esse filiorum Dei communicetur: *Vt filii Dei nominemur & simus.* Et quæ nobilitas sanguinis in mundo, quæ huic valeat comparari?

Profundè illud idem discipulus dilectus ponderavit, non solùm per allusionem, sed sanguinum vestrorum, de quibus tantùm gloriamini, irrisionem: *Qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt.* Joan. 1. v. 13. Regeneratos per gratiam, quam acceperunt à Christo, à quo descendere putatis? *Non ex sanguinibus.* Ibi non descendunt ex vestris sanguinibus, in quibus, præterquam quod evanescat rubrum, nescitur cujus sit coloris: non ex sanguinibus vestris, in quibus si unum filum pictum fuit purpurâ, quatuor tincta sunt de ochrâ non ex sanguinibus vestris, qui licet tam mundi sint sicut Abelis, ex eodem latere admixtum habent lutum, & duo quartalia Caini. Unde igitur descendunt illi, qui in gratia vivunt? *Non ex sanguinibus, sed ex Deo.* Per antiquitatem descendunt ab æterno: per magnificentiam ab omnipotente: per altitudinem, ab incomprehensibili, & per omnem nobilitatem & essentiam ejus, ab eo, qui solus habet esse à semetipso, & rebus omnibus esse donat: *Sed ex Deo nati sunt.* Nunquid hæc libra rectè ponderat? O quantum in illa ascendi potest & descendi. Vos qui tantùm de natalium vestrorum sublimitate gloriamini, si non estis in gratia Dei, descendite, descendite, & fumos abigite: vester enim famulus, ne dicam mancipium, si est in gratia Dei, majore vobis honore dignus est. Et vos, quos fortè Deus in majoris favoris sui argumentum, humiles & inferioris conditionis nasci voluit, non contristemini, animum sumite: si enim estis in gratia Dei, de illustriori nobilitate, sublimioreque estis prosapiâ quàm quotquot sunt in mundo aut extra mundum: solus enim filius Dei comprehendere sufficit, se tam bonum habere Patrem, sicut vos. Cleophæ sanguis erat Regius, quia erat Davidis & Salomonis. Erat sanguis cum splendoribus divinis, erat sanguis sanguinis Matris Dei; sed omnis iste sanguis & nobilitas, cum gratia appensus in statera *Inventus est minus habens*, ponderat minùs & tanto minùs, ut quasi non habeat pondus.

§. VIII.

§. VIII.

NUm quid amplius cum gratia appendendum restat? omne, quod in cœlo est & in terra: *Mater ejus*: scilicet Matris Dei dignitas. Gratiam Matris Dei jam mensi sumus: modò non gratia, sed dignitas libranda est. Vos qui gratiam Dei toties conculcatis: Vos qui toties à gratia Dei descendendo, ad dignitates mundi ascendere contenditis, attendite nunc, & auscultate. Dignitas suprema magis supernaturalis & divina in puram cadens creaturam, est dignitas Matris Dei. Theologi illam in suo genere infinitam definiunt: omne enim nomen aliud ejus amplitudinem non adæquat. Positâ igitur dignitate hac tam infinitâ in statera, utranam appendet ampliùs, dignításne Matris Dei, an gratia? Dignitas Matris Dei cum gratia & magna gratia semper est conjuncta: Gratiâ verò à dignitate, & dignitate à gratiâ separatâ, dico, gratiã præponderare dignitati. Parùm adhuc dixi, dico unicum tantùm gratiæ gradum in quocunque homine multò plus appendere, quàm totam Matris Dei dignitatem. Non præsumerem dicere tantùm, nisi prodigiosæ hujus veritatis fidejussorem eundem Dei filium haberem, qui Virginem fecit suam Matrem. Exclamavit mulier de turbâ: *Beatus venter, qui te portavit*. Respondit Christus, *Quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. S. August. Virginis maternitatem cum ejusdem gratiâ comparando, inquit, illam beatiorem fuisse per gratiam, quàm per maternitatem: *Beatior fuit Maria concipiendo mente, quàm ventre: felicius gestavit corde, quàm carne.* At Christus comparationem non facit inter dignitatem & gratiam Matris: sed inter dignitatem Matris, & gratiam cujuscunq; hominis mandata observantis, *Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Fili Dei, & Virginis Mariæ! Ergóne gratia cujuscunque hominis major est felicitas, majusque bonum, quàm summa felicitas, & immensa dignitas, esse tuam Matrem? separatâ hac dignitate à gratiâ (pro ut mulier de turba illam consideravit) ita est. Et si non creditis, ecce illud in ejusdem dignitatis, ejusdemq; gratiæ effectibus in eadem V. Maria. Dignitas, illam fecit Matrem: sed gratia illam fecit dignam. Dignitas illam fecit Reginam: sed gratia illam fecit Sanctam. Dignitas illã super omnes elevavit creaturas: sed gratia illã ipsi univit Creatori. Dignitas fecit ut illa communicaret Deo hoc, quod Deus habet hominis: gratia fecit ut Deus com-

Luc. 11. v. 28.

S. Aug.

municaret illi, quod Deus habet Dei: *Communicasti mihi quod homo sum: communicabo tibi, quod Deus sum.* Inquit Guerricus Abbas.

Guerricus.

Vultin, nunc eandem ipsam supremitatem, in uniuscujusque vestrûm gratia videre? cum stupore magnum auscultate Augustinum, non jam Matris Dei dignitatem cum ejusdem gratia, sed cujusque hominis gratiam cum dignitate Matris Dei comparantem: *Maternum nomen etiam in Virgine est terrenum in comparatione cœlestis propinquitatis, quã illi contrahunt, qui voluntatem Dei faciunt.* q.d. Nomẽ & dignitas Matris Dei, licet Virgini Mariæ impositum, est nomen titulusq; terrenus, in comparatione sublimitatis cœlestis & divinæ, ad quã, mediante gratiâ Dei & unione cum ipso, sublimantur qui ejus faciunt voluntatem. Notate diligenter istam universalem: *Qui faciunt voluntatem Dei.* Ita ut gratia cujuscunque creaturæ humanæ, quæ voluntatem Dei facit, quantumcunque aliàs vilis sit & abjecta, majus bonum, majorque felicitas, nec non majoris sit valoris & ponderis, quàm ipsa dignitas Matris Dei, & non in alio, sed in ipsa Virgine Maria: *Etiam in Virgine.* Nunquid stupendum magis aut consolatorium dari potest pro iis, qui in gratia Dei existunt: & magis erubescendum pro iis qui illam perdunt: majoris denique desperationis pro iis qui in inferno agunt, illam modò recuperare non valentes? Intelligamus benè, Christiani, hoc punctum. State mecum. Dignitas Matris potestas est tam sublimis & suprema, ut omnibus hominibus, Regibus & Monarchis mundi, omnibus Angelis & Hierarchiis dominetur: & ut ipsum Deum, quà filium, obedientem sibi habeat & subjectum: *Et erat subditus illis.* Dignitas Matris Dei est altitudo tam sublimis & elevata, tamque incomprehensibilis, ut illam nec capere possint intellectus humani, nec assequi possint intellectus Angelici, & Seraphici: Sed nec ipsius Beatissimæ Virginis Mariæ ipsam comprehẽdere possit: Solus enim Deus seipsum comprehendens plenè comprehendere & cognoscere potest, quid sit esse matrem Dei. Denique dignitas Matris Dei ultimus divinæ omnipotentiæ est terminus. Cum enim nihil tam præstans sit in mundo & tam magnum, quin Deus majora & meliora in infinitum producere possit, meliorẽ majoremq; matrem facere nequit Et cum adeò sit infinitè magna, nihilq; dignitatis Matris Dei magnitudinem adæquare possit; posito in altera stateræ lance vel unico gratiæ Dei gradu, modica hæc gratia plus

S. Aug.

Luc. 2 v. 51

plus appendit, quàm tota illa dignitatis immensitas.

Quis mihi modò dabit vocem omnibus mundi aulis insonantem, quâ non jam ambitio, sed modica eorum confunderetur fides, quos tam insanè & cœcè post se trahit vanorum istorum titulorum prætensio, quos mundus brutalis & vilis dignitates compellat! tot labores, tot solicitudines, tot vigilantiæ, tot industriæ, tot negotiationes, tot subornationes, tot adulationes, tot adorationes, tot indignitates, tantum obruant rationem, justitiam, veritatem, conscientiam, famam & vitam, & ad quid? ad obtinendam unius officij, loci, tituli, nominis, unius apparentiæ vanitatē: & eodem tempore: anicula Ecclesiam illā intrans, aquâ benedictâ, pietate Christiana, se conspergit pro tam levi religionis actu unum gratiæ gradum acquirit, qui omnibus locis, officiis, honoribus, titulis hujus mundi præponderat, omnesq; mundi dignitates, licet ipsius sit Matris Dei, excedit: *Mater eius*. Creditisne illud Christiani, vel non creditis. Certum est, nobis aut deesse fidem aut esse valde infirmam.

§. IX.

VErum enimverò quid nobis faciendum, ut convenientem ponderationi gratiæ Dei coronidem imponamus? S. Joannes apposuit valorem, Magdalena delicias, Maria Cleophæ nobilitatem, Mater Dei dignitates, & nihil horum stateram in æquilibrio continuit. Quid faciemus? adhuc superest in Evangelio persona quinta, quæ solùm scit & potest gratiæ dare pondus quod habet: *Stabat iuxta crucem Iesu*. Jesus est, qui novit & potest ponderare gratiam Dei. Scitis quantum gratia Dei appendat? appendit Deum in Cruce positum: Deus in Cruce positus est pretium justumq; gratiæ pondus: & nihil aliud. Quod Deus se appendi siverit in cruce, non alio fine factum esse, credendum est; quàm ut gratiam nobis mereretur. Ita hoc fides & Theologia docet, simul asserens, Deum aliis modis gratiam nobis dare potuisse. Si igitur Deus aliis modis gratiam poterat dare, quare noluit, nisi positus in cruce? Eusebij Emisseni rationem audite: *In trutina crucis seipsum author salutis passus est appendi, ut homini, qui à statu gratia degeneraverat, dignitatem suam ostenderet pretii magnitudo*. Nostis, inquit Emissenus, ad quid se passus est appendi in statera crucis, *in trutina crucis*? ut positâ ab una parte gratiâ, quam homo perdiderat, & ab altera toto Deo qui vitæ sanguinisque sui pretio illam comparârat, homo intelligeret quanti ponderis sit ejus Euseb. Emiss.

gratia. Tanti est ponderis ut cùm toto Deo solummodò apappendi possit. Ponite in illa statera regna, coronas, sceptra, ponite imperia, monarchias, ponite omne id quod dare potest natura & fortuna, ponite mundum, immò mille mundos, ipsum ponite cœlum cum omni sua gloria : nihil horum æquilibrium facit cum gratia appensum, quam tam leviter perdimus. Positâ in statera gratiâ, solus Deus æquare sufficit lances. Et si vobis non ita esse videtur, omne reliquum per oppositionem ejus quo constat videatur.

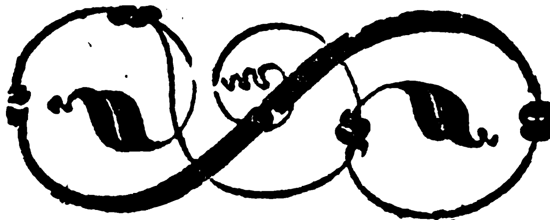
Bona hujus mundi, vel sunt bona naturæ, vel fortunæ, vel gloriæ, vel gratiæ. Bona naturæ, Deo non nisi uno verbo constiterunt suæ omnipotentiæ, quâ illa creavit: Bona fortunæ illi constiterunt unâ micâ suæ providentiæ, quâ illa distribuit : Bona gloriæ illi constant una visione suæ essentiæ, quâ se communicat : Et bona gratiæ quanti illa constiterunt? Crux illud loquatur : constiterunt vitâ Dei, constiterunt sanguine Dei, constiterunt animâ Dei, constiterunt divinitate Dei, constiterunt honore Dei. Appendit multum gratia Dei? sed adhuc alia est res in mundo, quæ plus illâ appendit. Et quænam illa? Quilibet vestrorum affectuum. In trutina crucis tantum appendit gratia, quantum Deus: in trutina humani judicii quilibet appetitus plus appendit, quàm Deus & gratia ejus. Edicite vos, quoties Deum & gratiam ejus pro uno appetitu datis; *O mendaces filii hominum in stateris!* ô homines (inquit Propheta David) quàm estis fallaces in stateris vestris! steratæ non sunt fallaces seu iniquæ, fides enim & intellectus optimè dijudicare novit, quantò pluris omnibus, æstimanda sit gratia Dei: sed homines sunt fallaces & mendaces in stateris mentiendo sibi, & decipiendo se ipsos ad oculum: *Mendaces filii hominum in stateris.* Estne possibile, quod Deus donet seipsum per gratiam, ut nos ducat in cœlum, & nos Deum & gratiam ejus demus propter peccatum, quod nos ducat in infernum? Cùm jam non amemus gratiam propter gratiam, non timeamus peccatum propter peccatum; non amemus gratiam propter gloriam, non timeamus peccatum propter infernum?

Psalm. 61. v. 10

Scio equidem vos vobiscum interiùs loqui: quamvis actu non sitis in gratia, non tamen propterea vos ituros in infernum: quia postmodum vos in gratiam restituetis. Ah cœcitas! ah miseria! ah tentatio infernalis! omnes Christiani quotquot agunt in inferno, idem

idem considerantes, eandem sibi spem fecerunt, & cum illa sunt damnati. Et quis promisit vobis, idem vobis non eventurum? multi in inferno existentes pauciora, & leviora vestris peccata commiserunt, nihilominùs in gratiam non sunt restituti. Cùm ergo peccata vestra plura sint & graviora, quomodo vos tam facilè impetraturos speratis, quod illi non obtinuerunt? Christiani, quos ex anima diligo, animæ Christi sanguine redemptæ, ne ad unum quidem temporis momentum in hac cœcitate persistamus, ad infernum enim nos tendere video sine remedio.

Si Domina de Gratia, velut gratiæ & misericordiæ mater vobis hac hora unam bonam immittit inspirationem, absque dilatione arripite. Si estis mancipia diaboli per peccatum, filios Matris Dei vos facite per gratiam: & hac eâdem fiet horâ sicut fecit Evangelista: *Et ex illa hora accepit eam Discipulus in suam.* Hac hora generosè vos resolvite; hac hora peccata vestra detestamini; hac hora proponite relinquere, & cum effectu omnes occasiones eorundem relinquite. Repeto, ut sic fiat in hac hora: Gratia enim Dei habet horas, & mors similiter habet horam & nescimus quando erit. Moveat nos pulchritudo ejusdem gratiæ; moveat nos beatitudo gloriæ, quæ per illam nobis promittitur: permoveat nos inferni æternitas, quo ibimus arsuri si eam despiciamus: moveat nos denique pretium quod pro illa Christus Jesus dedit; Sanguis Jesu, vita Jesu, anima Jesu, mors & crux Jesu: *Stabat juxta crucem Iesu.* Amen.

SERMO

SERMO
IN
Feriam sextam post Dominicam Passionis
Habitus
In Capella Regia Anno 1662.

Collegerunt Pontifices & Pharisæi Concilium. Joan. 11. v. 47.

§. I.

Uidnam optimum & pessimum est in hoc mundo? optimum & pessimum in hoc mundo, est Concilium. Si est bonum, bonum est maximum: si verò est malum, malum est pessimum. Malum maximum ab hominum cœcitate & pertinacia in hoc mundo patratum, fuit peremptio Christi: maxima misericordia quam in hoc mundo divina pietas & bonitas fuit operata, redemptio fuit humana. Hæc duo adeò sibi è diametro opposita, hodie in uno Concilio agitata fuerunt & decisa: *Expedit vobis ut unus moriatur homo, ne tota gens pereat*. Suppositâ hac veritate prima, Concilium esse maximum bonum, vel maximum hujus mundi malum; vel ad minùs maximorum bonorum, vel malorum scaturiginem: exoptarem ego, ut hodierni discursus nostri objectum foret ipsa bonorum malorumve consideratio, quæ in hoc Concilio concurrerunt. Concilium illud considerari potest, vel quà politicum, quale fuit: vel quà Christianum, quale esse oportuit. Quà politicum, dictamina quædam rectitudini consona deprompsit: quà Christianum, gravissimum omnium commisit errorem. Quia verò de erroribus seu incongruentiis, & rectitudinibus seu convenientiis, veluti ex ære & crystallo, componuntur & formantur specula: de erroribus & perfectionibus hujusce Concilii, aulæ nostræ speculum adornare statui.

statui. Erit idipsum sic politicum, ut serviat Christianis, sic Christianum, ut serviat politicis, ut in eo contemplari, illique se conformare queat unum consilium, unus consiliarius, & unus consilijs usurus. Si fuerit benè tersum, & valde clarè, repræsentativum verè erit speculum.

§. II.

Collegerunt Pontifices & Pharisæi Concilium.

QUatuor partes in hoc concilio Evangelico considero, sine quibus nullum Concilium ritè formari & peragi, imò nec esse potest. Electio consiliariorum, propositio debitè formata, opinionum congruentia, & executionis efficacia. Pars prima Concilij comprehendit principia, secunda, modum, tertia, media, & quarta, finem. Sine prima, Concilium erit imprudens; sine secunda, distortum; sine tertia, nocivum; sine quarta otiosum & inefficax. Exordiamur à prima.

§. III.

PRima Concilij hujus Evangelici qualitas laudabilis, fuit quod materia tractanda & discutienda consiliariorum concernet professionem. Materia erat de Religione, & illi erant Sacerdotes: materia erat de fide, & illi erant Theologi: Materia erat de Messia per Prophetas promisso, & illi Scripturæ S. erant Doctores: Materia erat de doctrina, & illi docti erant & literati. Ratio & causa, cur tam malè gubernetur mundus, & tantâ consiliorũ affluentiâ, ipsi tamen malè sit consultum, est, quia ordinariè Principes examinantes & discutientes metalla, non examinant neque discutiunt consiliarios nec consilia. Milite suffragium ferente de literis, literato de navigatione instituenda, & nautâ de armis tractandis, quodnam, quæso, erit concilium, quisve successus? erunt literati, & non apparebit justitia: erunt nautæ, & cessabit navigatio: erunt milites & exercitus, & victoriam rapient hostes. Quilibet consonum conditioni & professioni suæ depromat oraculum, & mox in Concilijs erit consilium: in casibus ad Religionem Deiq; culturam spectantibus consulantur Samuel & Heli: in negotijs bellicis, Joab & Abner: in rebus statum seu rempublicam concernentibus, Chusai & Achitophel: in pertinentibus ad navigandum in mari, [licèt nomine & famâ non usque adeò celebres,] Petrus consulatur & Andreas. Videtur res

prorsus indigna, & quidem scandalosa, Pharisæos unà cum Pontificibus idem subintrare concilium: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi Concilium.* Etiamne Pharisæo locus suus est in Concilio? Etiamne Pharisæo suam liberè pronunciare licet sententiam? omninò: materia ipsius professioni respondente. Quamvis Pharisæi nomen tum temporis æquè vile & durum fuisset auditu, uti nunc est, non tamen propterea, in materiis professioni suæ consonis, à Concilio veniret excludendus: bonum etenim consilium & consiliarium, non nomen nec personæ, sed dati consilij qualitas facit. Et ne doctrina hæc, de tam mala vobis esse videatur schola, veluti illa Evangelij: Ecce totum quod dixi, in concilio unius Principis, optimis Pontificibus melioris, & in consilio unius consiliarij pessimis Pharisæis pejoris.

Michæas Propheta vidit Deum in magnificentissimo throno concilio præsidentem. Idem Propheta casum lib. tertio Regum cap. 22. narrat in hunc modum. Assistebant Deo ex utraque Concilij parte omnes grandiores trium hierarchiarum personæ, Throni, Potestates, Dominationes, Cherubim, Seraphim, &c. Et Propheta se Sathanam quoque ibidem astantem vidisse asserit: Si in Concilium cœleste, præsidente Deo, & consiliariis Angelis, diabolus ingreditur: in Concilium terrestre, in quo præsidentes & consultantes sunt homines, & quandoque plus nimiò carni & sanguini deferentes, quot dæmones intrabunt? Deus viva voce in Concilio propositionem faciens ità pronunciat. Propter injustitias Achab Regis Israël, nec non Reginæ Jezabelis uxoris ejus, tum quas ipsi committunt, tum quibus ipsi in regno suo connivendo consentiunt, vitâ ipsos & coronâ privare decrevi. Quia verò justitiæ, æquè ac meæ providentiæ stylus, est punire Reges eos decipi permittendo, ut sic decepti & illusi præcipites in ruinæ & interitus sui vias ferantur, conceptus & molimina sua exequendo, quæ non aliud quàm necessaria regni statûsve sui conservandi media putant, ex præsenti meo concilio indagare cuperem modum & media decipiendi Achab, ut deceptus bellum in Ramoth aggrediatur, in quo cadens moriatur, similiterque concilium suum mihi depromat arbitrium, cuinam aut quibusnam personis hocce negotium videatur committendum. *Quis decipiet Achab Regem Israël, ut ascendat, & cadat in Ramoth?*

3. Reg. 22. v. 20

Pro-

Propositione Dei auditâ, responderunt Angeli suam quisque aperiendo opinionem: aitque textus, diversimodè fuisse locutos: *Vnus huiusmodi verba, & alius aliter.* Inter ipsos enim Angelos dari potest opinionum varietas, absque sanctitatis & sapientiæ eorundem præjudicio: & ut innotescat mundo, quod tametsi opiniones quædã sint angelicæ, non tamen propterea minùs angelicas esse contrarias. Postremò locutus est diabolus, & breviter, argutè, nervosè, & mactè resolvendo, *Ego decipiam illum: egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus.* Supposito, Domine, quod Divina tua majestas decreverit permittere, ut Achab, concurrente deceptione intereat, accommodatius ad decipiendum Achabum medium non extat, quàm ut omnes consiliarij sui, quos Prophetarum loco veneratur & consulit, uno ore mentiendo ipsum decipiant: Porrò persona, quâ agente, indubitatè mentientur omnes (inquit diabolus) ero ego; transfiguratus enim in spiritum mendacem linguis eorum loquar; hucusque diabolus. Audite nunc & obstupescite. Vix diabolus sermonis sui periodum fecerat, & mox Deus consilium ipsius approbans, non solùm executionem illi committit, sed simul omnes de optato successu certiores reddit. *Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.* Magis adhuc obstupesco hærens attonitus, postquam hoc legi. Quis, quæso, huic fidem accommodâsset, nisi Michæas ipse tanquam testis ocularis asseverasset? Estne possibile, quod Deus in Sacratissimi & secretissimi concilij sui consortium diabolum admittat? Estne possibile, quod non solùm ipsum admittat & auscultet, sed etiam arbitrium ejusdem approbando, tot Angelorum Principumque cœlestium opinionibus neglectis, illi sese accommodet? Immò verò. Quia supremi Domini seu Monarchæ prudentia & officium requirit non meliorum, sed melius consilium amplecti: non majorum, sed majores rationes attendere; non consiliorum numerare multitudinem, sed eorundem ponderare momentum & energiam. Quoniam igitur in hoc casu, diaboli consilium Angelorum opinionibus præponderavit, non Angelorum, sed diaboli arbitrio sese Deus accommodavit.

3. Reg. 22. v. 21

Angeli, licet essent Angeli, attestante textu, in discrepantes abierunt sententias aut opiniones: ast diaboli, ecce quàm prudens accommodatumq; scopo consilium! præstantia & congruentia consilij in

in duplici proportione constat: ut videlicet medium cum fine, & instrumentum cum medio proportionetur. Hoc totum diabolus exactissimè præstitit. Proportionavit medium cum fine: Concilij etenim finis & objectum erat, ut deciperetur Achab, decipiendo verò Achabo accommodatius non dabatur medium, quàm omnium consiliariorum ipsius mendacium. Instrumentum itidem, medio proportionavit, nam ut omnes consiliarij mentirentur, magis idoneum atque subtile non dabatur, quàm spiritus mendax omnium linguas & ora occupans. Cùm igitur consilium diaboli tam sit commensuratum proportioni, tam accommodatum fini, mediisque ex amussim respondens, quare illud Deus non approbaret, Hierarchiarumque omnium cœlestium opinionibus præferret? respicere Hierarchiam opinionem suam proferentem, est consilium dantis respicere personam, sed non attingere dati consilii scopum. In electione consilii non attendenda est dignitas personæ (hinc Deus se non conformavit Thronis) neque respicienda nobilitas (idcircò non sese conformavit Principatibus) nec respiciendi sunt tituli (propterea se non conformavit Dominationibus) non consideranda potestas (quare sese non conformavit Potestatibus) non attendendus amor (quocirca se non conformavit Seraphinis) neque respicienda scientia (ideò non Cherubinis sese conformavit) neque respicienda est sanctitas (quare sese non conformavit Virtutibus) Nulla denique quantumvis Angelica qualitas respicienda, unde nec Angelis, nec Archangelis sese conformavit. Quid igitur in consilio potissimè considerandum, & unde æstimandum? intrinseca ipsi merita sunt ponderanda, & ex hisce judicium de eo ferendum, & nihil ultra. Quamvis persona consulens, vel abjectissimum foret mundi subjectum, qualis erat diabolus: & vel maximè ab omni Principis gratia exclusus, sicut itidem erat diabolus: si consilium ipsius intento foret convenientius, sine hæsitatione venit præferendum.

Principaliter notandum nobis deest Non Angelorum, sed diaboli arbitrio se se Deus conformavit, quia melius fuit arbitratus. Bene. Sed quare melius Angelis diabolus fuit arbitratus? an quod illis scientiâ præpolleret? neutiquam. An quod ingenii acumine, aut intellectûs perspicacitate illos præcelleret? nullatenus. An quod in amore Dei ferventior

ipsius.

ipsiusve servitio zelosior esset? nullâ ratione. An quod ipsi placendi, ejusdemque voluntatem exequendi majori desiderio ageretur? absit. Quare ergò melius in hoc concilio consilium unus suggerit diabolus, quàm omnes Angeli simul sumpti? Ratio est, quia propositio & materia concilii non Angelorum, sed diaboli professioni respondebat. Concilii propositio & objectum, erat decipere Achabum, & in ruinam impellere: *Quis decipiet Achab, ut cadat?* Et quia professioni diaboli proprium, est decipere hominesque in lapsum propellere: convenientius huic fini consilium diabolus suggessit, scopumque melius, cæteris omnibus attigit. Quod si propositio fuisset de Achabo conservando, dirigendo & deducendo, ut sese defendendo imminentis prælii pericula evaderet, Angelorum consilium infallibiliter prævaluisset, eorum enim professioni & officio congruit, homines custodire, deducere, dirigere, defendere & à periculis eximere: Quia verò negotium istud à professione & officio Angelorum usque adeò erat alienum, professioni verò & exercitio diaboli tam proprium idcirco consilium ipsius omnium Angelorum opinionibus præponderavit. Tantum refert, ut quilibet professionis, seu exercitii sui sphæram consulendo non excedat. Maxima profectò ex hoc resultaret infelicitas, si politiæ hujus praxis & maxima in Conciliis Christianis & Catholicis non observaretur; siquidem in Concilio inimicorum Christi tam accuratè & ex amussim observatam videmus: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium adversus Iesum.* *Ioan. 11. v. 47.*

§. IV.

SEcunda concilii istius laudabilis & eminenter bona qualitas, fuit propositionis modus. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Nescio, utrum advertatis quid dicant, quidque non dicant; non dicunt, quid facturi sumus, sed: *Quid facimus?* Ah quantum concilium, & quàm magni Consiliarii! Ah quàm præclarum concilium, quámque præstantes Consiliarii! Consiliarii speculativi de faciendo in futuro, non sunt Consiliarii. Consiliarios oportet esse homines tractantes & discutientes id quod practicandum in præsenti & actualiter exercendum: *Quid facimus?* Et ecce, quàm prudenter & discretè, pro & contra propositionem, omnia examinantes & discutientes intulerunt. Illi erant implacabiles Christi inimici, Christum quoq; infensissimum sibii nimicum arbitrantes dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Nota-

te ly *Facit*, & *Quid facimus*. Numquid sufficit inimicum nostrum facere, & nos non facere? Inimicus noster actualiter operatur in præsenti, & nos operari proponimus in futuro? Inimicus noster miraculosè operatur, & nos non operamur quæ sine miraculo fieri queunt? cum igitur ille operetur, operemur & nos. *Quid facimus?* Quænam causa, quod tanta Monarchiæ Asianæ, tanto, tamque generoso & nobili sanguine effuso acquisitæ pars nobis jam deperierit? Quia hostis fecit, quod nobis faciendum erat. Non in tam dissita abeamus: in Lusitania pedem figamus. Quousque Lusitania habuit homines (quibus semper abundavit) tantùm tractantes & consultantes quidnam agendum in futuro, caruimus libertate, defuit nobis Regnum, nec gavisi fuimus coronâ: sed mox ut habuimus homines consultantes & tractantes de eo quod actualiter & in præsenti facimus, mox ad nutum paruerunt omnia. *Quid facimus?*

Christum celebre illud miraculum, in quinque panibus, patrantem in deserto, Regem proclamare voluerunt: at Christus non acceptat, Jerusalem ingresso tanquam Regi acclamârunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini,*
Joan. 12 v. 13. *Rex Israël*; & non solùm admisit, sed laudavit & defendit acclamantes. Age, si Christus titulum regium admisit in aulâ, ubi magis erat periculosum, quare illum non admittit in deserto, ubi omni periculo vacabat? scitis quare? Quia acceptare voluit titulum regium de manu hominum, qui Regem illum actualiter faciebant: & non de manu hominum, qui illum Regem facturi erant. Notate quid textus dicat. *Iesus autem cum* Joan. 6.
cognovisset, quia venturi erant ut v. 15.
raperent eum, & facerent eum Regem, fugit. Et vos estis mihi homines disponentes de futuro, ut facerent Christum Regem, non ut actu faciant, & iterum *Vt facerent*. Ecce quare Christus à talibus hominibus noluerit Rex acclamari. Titulum Regis ab hominibus actu ipsum Regem facientibus acceptavit, & ab illis, qui facere disponebant, aut facturi erant, renuit acceptare: homines enim speculantes quid faciendum sit in futuro, homines dici non merentur: quantò minus illi, qui Regem facere, & sustentare tantùm intenderent? Textus, Christum in montem fugisse asserit, unde fugerit, subticendo. Et hoc est, quod ego interrogo. Unde, seu quidnam Christus hac occasione fugit? Communiter asserunt Christum fugisse à coronâ: ego verò affir-

affirmavero, si fugerit à corona, multò potiùs eum fugisse ab hujuscemodi hominibus: Nihil etenim magis fugiendum est Regibus, quàm homines, qui tantùm consultant & disponunt de eis, quæ facienda sunt in futuro. Quod si homines isti de eorum sorte & genere fuissent, qui de præsenti tractant, *Quid facimus*, riderem sanè, si ab hujusmodi Christus fugisset. Et si fugere tentâsset, eum apprehensum tenere oportuisset: nam si illum comprehenderunt postmodum, ut spineâ coronâ redimirent, quare illum non comprehendissent ut coronâ aureâ decorarent? Sed quia homines illi de futuro tantùm disposuerunt, peregerunt nihil, totumque illorum intentum abiit in ventum.

Primi in hoc mundo concilii tractatus fuit Turris Babylonicæ constructio. Congregatis omnibus, quotquot supererant communi decrevêre consilio, pro perenni nominis sui celebratione & memoriâ ædificare turrim, *Cujus culmen pertingat ad cælum*. Incredibilis, ex hocce concilio, mox motus exortus est in cælo. Mandante Deo classicum canere, mox omnes adfuère Angelorum exercitus, quos allocutus sic ait: *Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant: descendamus igitur, & confundamus linguas eorum*. q. d. Cœperunt hoc facere, scilicet tantæ celsitudinis turrim ædificare, neque à cœpto, cogitatione & proposito suo desistent, donec extremam structuræ manum imponant, omni igitur rupta mora statim descendentes linguas eorum confundamus, ut velint nolint, ab intento desistere cogantur. Domine ab intento? Quid, quæso intenta & attentata hominum contra cœlum efficient? Age, si cœlum, & Angeli, nedum ipse Deus ab hominum potentia adeò sunt securi: si omnia molimina hominum, eorundemque conceptus & manuum machinationes contra cœlum ipsis consiliis sunt vaniora: ut quid turbatur empyreum, cur trepidant Angeli, quare Deus ipse tantis cautelis, impedimentis, tantâ solicitudine & strepitu obicem immittendo occurrit? insuper. Si immensa illa attentatæ turris fabrica, ob infinitam terræ cœlique distantiam, non temeraria tantùm, verùm etiam impossibilis erat, quare constanter adeò asseverat Deus, non destituros homines ab opere cœpto quin ad perfectum perduxerint? Ego dicam: & textus ipse innuit.

Gen. 11. v. 4.

Ibidem.

Homines illi machinationibus suis & intento, duo tantum concilia

cilia deputarunt: unum pro mediis, alterum pro fine. In primo concluserunt dicentes, *Venite faciamus lateres*: in secundo, *Venite, faciamus turrim.* Et homines, qui in omnibus conciliis suis non dicunt, faciemus aut facturi sumus, sed faciamus, faciamus: *Faciamus lateres, faciamus turrim.* Isti inquam, licet quippiam ultrà vires & possibilitatem moliantur, ad finem nihilominus perducent. Ab hominibus, qui consultando faciunt, ab hominibus, quibus tractantibus de latere & calce, consiliorum loco, jam exurgunt parietes & muri, caveat sibi mundus, caveat sibi cœlum, caveat sibi Angelus, (& si dicere fas est) caveat sibi ipse Deus. Non est exaggeratio mea, sed ipsius Dei, qui ne ad momentum quidem casui occurrere distulit: neque executionem alteri demandare contentus, personaliter de cœlo descendit, nec solus, sed exercitibus omnibus comitatus: *descendamus.* Hujuscemodi fuit concilium à Consiliariis istis hodie collectum, & similes subsecuti effectus. Mox ut Christus propositum ipsius & conclusum vidit, quid fecit? Evangelista inquit, Christum de Jerusalem egressum, secretò ad civitatem Ephrem descendendo secessisse in desertum: *Iesus ergò jam non palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem.* Joan. 11 v. 54. Christus secedit? Christus se abscondit? Christus non comparet? Etiam. Homines enim in propositionibus & consiliis suis non deliberantes, quid in futuro facere oporteat, sed quid in præsenti & actualiter facere velint, qui non dicunt, quid faciemus, sed quid facimus, Deum ipsum in solicitudinem, & timorem adigunt, neq; securum esse sinunt ab hujusmodi consiliis: *Non palam ambulabat, abiit in regionem iuxta desertum.*

§. V.

Exigebat nunc ordo concilii, ut propositionem sequerentur opiniones & decretum; sed pro majore discursus claritate, tertiâ hac parte pro coronide relictâ, ad ultimam transiliamus. Ultima hujus concilii bona reliquisque omnibus melior qualitas, fuit velocitas & efficacia executionis: *Ab illa autem die cogitaverunt illum interficere.* Textus Græcus habet, *Ab illa autem hora.* Eodem die & eâdem concilii horâ, concilii decretum omni curâ & solicitudine executioni mandari cœpit. Propositio fuit, *Quid facimus?* Concilijque finis, fuit hoc eâdem facere

re hora, quod ut fieret, fuerat decretum. Existimant Ministri, absolutis jam conciliis, consultationibus jam factis, factis jam decretis, omnia jam esse facta, & necdum cœpit fieri nihil. Negotiorum principium est executio: quamdiu executionem non sortiuntur, principio carent. *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Hæc sunt prima S. Scripturæ verba. Quæro; antequam Deus crearet cœlum & terram, nunquid ejusdem cœli terræque creatio, *ab æterno* in consistorio sapientiæ divinæ erat decreta? utique erat. Ergone creatio dicenda est pro tunc, quando principium creationis cœli & terræ fuit in mente divina, ab æterno? nullatenus: inquit textus, *In principio creavit Deus cœlum & terram*: Quando Deus creavit cœlum & terram, eo ipso actu principium illis dedit; quamdiu enim consilia non deveniunt ad executionem, quotquot sunt consilia, quotquot sunt decreta, nihil de principio participant. Quid prodest consiliis addere consilia, quid juvat decretis addensare decreta, si inter decreta & executionem intermedia transeat æternitas? sint decreta divina, immò divinissima, qualia erant illa Dei: ipsa etiam decretorũ divinitas, non subsecuta executione quò devolvuntur? quò deveniunt? in nihilum. In idipsum, quod cœlum & terra ante sui creationem erat, scilicet, nihil. Ante creationem mundi, decretum erat cœlum, decreta erat terra, decreta erant elementa, & quicquid Deus creavit, in consilio divino jam ante totum erat decretum & conclusum: sed omnia ista decreta atque conclusa quid erant? cœlum erat nihilum, terra erat nihil: quatuor elementa, totidem nihila, & omne rerum creandarum infinitum totidem nihileiatum seu nihilorũ erat infinitum. Quid fructus sententiæ in consilio justitiæ decretæ, non subsequente executione? quid prodest arbitrium in consilio negotiorum & rerum disponendarum, nisi arbitrium sequatur executio? Quæ utilitas apparatus in consilio bellico, nisi præparationem excipiat executio? Cui usui sunt omnia arcana in consilio status, nisi executioni mandentur? ipsum submissimum & divinissimum Incarnationis Verbi Dei mysterium ab æternitate erat decretum, & ante quatuor millia annos tam variè revelatum, & tamen quid erat ante realem Incarnationem? Nihil.

Quid igitur superest remedii, ut nihila ista sint aliquid, & omnia? remedium est, novum adinvenire & instituere consilium. Ergone plu-

pluribus opus est consiliis? sufficienter nobis provisum est. Quodnam illud erit consilium? Quo nomine indigitabitur? Salomon, & consilium nobis dedit, & nomen
Prov. 31. v. 13. ipsi imposuit, *Consilium manuum.* Istud consiliorum est consilium, cætera omnia, sine illo, sunt consilia sine consilio. Consilia intellectus discurrunt, altercantur, disputant, consultant, resolvunt, decernunt, decidunt, & hucusq; nihil. Consilium manuum efficiens causas operatur effectus, ipso attestante textu. *Operata est consilio manuum suarum.* Alia consilia speculantur, hoc practicat. Sed pace Salomonis: si consilium istud appellatur manuum, videtur non dicendum consilium; siquidem consilium cadit in actum intellectus, manus verò intellectu carent. Immò, immò, in solas manus cadit intellectus necessarius; solæ manus intellectu necessario sunt præditæ. Caput intellectu gaudet speculativo: manus verò intellectu præditæ sunt practico: & hic solus causas producit, & operatur effectus. Hoc ita asseruit Rex optimo præditus intellectu, & manibus pollens apprimè bonis, David:
Psal. 77 v. 72. *In intellectibus manuum suarum deduxit eos.* David de prosperitate reipublicæ illius loquitur: in cujus concilio versamur, concludens quod in omni occasione felicem exitum sortita, Deus ipsos gubernârit, ipsosque manuum suarum, intellectibus sese gubernâsse: *In intellectibus manuum suarum.* Notate, non dicit in intellectu, sed intellectibus manuum suarum: *In intellectibus manuum suarum.* Caput, quod est unum, habet intellectum: manus, quæ sunt duæ, habent intellectus: *In intellectibus.* Hic intellectus est unus, & illic alter: unus ad dextram, & alter ad sinistram: & ubi duo isti intellectus mutuas sibi manus porrexerint, jam acta res est. Regnorum prosperitas non consistit in eo, ut literis excultissima habeat ingenia, sed optimè exercitatas manus. Ab intellectibus manuum prudentia cuduntur consilia, vel saltem ab intellectibus manuum dependet, ut pro prudentibus qualificentur: prudentia enim consilia, quæ ab intellectu non transeunt ad manus, fatuitatis & stultitiæ formam & notam acquirunt.

Rebellavit Absolon contra Regem David. Voci Absolom, conformârunt se omnes ex Regno, quorum sibi animos jam ante conciliârat: *Toto corde universus Israël sequitur Absolom.* Insperata ista nova, iisdem terminis, ad aures David sunt delata; & sicut gravibus casibus obruuntur corda, for- 2. Reg. 15. v. 13.

tunæ

tunæ tempestati sese accommodans, cum Ducibus custodiæ causâ sibi adhærentibus & comitatis sese recollegit. Notabile jam spatium à monte Oliveti emensus altero certificatur nuncio, quod maximus pariter ipsius Consiliarius Achitophel, partibus Absolom accessisset: ex hoc & illo, Rex corde & animo turbatus, flexis genibus, levatisque in cœlũ manibus orando, Deo dixit: *Infatua, quæso, Domine, consilium Achitophel.* Nunquam linguam nostram verborum inopiâ laborare notavi, nisi in hoc textu. Infatuare, significat facere insanum, imprudentem, ignorantem, stultum, & aliquid adhuc pejus significat; & omnia ista petebat David, ut Deus consilio Achitophel immitteret. Ecce quomodò magnus ille Rex judicio suo ponderavit, & quomodo omnium judicio ponderari oporteat magnum aliquem Consiliarium! David accepto nuncio, quod totum regnum, uno corde sequeretur Absolom, contra arma ipsius protegi à Deo non petivit: audito autem, quod etiam Achitophel partes illius fuisset amplexus, à consiliis ejusdem liberari instantèr oravit. Magis caput unius tantùm hominis, quàm infinitorum brachia extimuit. In prostratione Gigantis expertus jam erat David, parùm prodesse corpus & brachia armata, capite debili & infirmo. David in casu non aliter se gessit contra Absolom, quàm contra Goliath. Orationis suæ spicula, non contra regnum, quod erat corpus armatum, sed contra Achitophel tanquam caput intorsit. Magnum aliquem Consiliarium Rex in suo consilio maximi faciat: & in adversarii & hostis consilio valde extimescat.

2. Reg. 15. v. 31

Age, ad successum transeamus, in quo S. Scriptura duo memorat, quæ ex diametro sibi opposita videntur. Primum, quod Deus deprecantem contra consilium Achitophel Davidem exaudierit: secundum, quod Achitophel convenientissimum & utilissimum consilium Absoloni suggesserit: *Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile.* Enimverò si Achitophel prudenter & utiliter consuluit Absoloni, quomodo exaudita dicitur oratio Davidis? David orando postulârat à Deo infatuationẽ consilii Achitophelis: si verò prudens illud fuit & utile, quo pacto illud Deus infatuavit? Vultin scire, quo pacto fuerit infatuatum? pergite legere textum. Quanquam Sciptura consilium Achitophelis prudens & utile asserat, Absolonem nihilominùs non fuisse executum commemo- 2. Reg. 17. v. 14

 rat

rat; & hocce pacto à Deo fuisse infatuatum meritò dicitur; prudentia etenim consilia, non subsequente executione, non prudentia sed fatua habenda sunt. Duobus modis potuit Deus Achitophelis consilium infatuare: vel in ipsius intellectu, faciendo, ut ineptè consuleret: vel in manibus Absolonis, faciendo, ut quamvis consilium in natura foret bonum, Absolon illud non exequeretur: Deus verò, ut consilium Achitophelis omnimodis infatuaret, prout David fuerat precatus, secundum hunc modum elegit: consilium enim intellectui difforme est erroneum, consilium verò intellectui conformiter initum & conclusum, & tamen executioni non mandatum, non solùm est erroneum, verùm etiam fatuum. Consilium erroneũ cadere potest in homines prudentes: sed illud bonum malumve facere defectu executionis, non nisi fatuorum est proprium. O quot pessum eunt regna, ob prudentia consilia infatuata! Attendant ibi Principes, num infatuata sint in intellectibus Achitophelium, vel in manibus Absolonum. Hinc ego consilium manuum prælegissem, cumque illud foret tam malum, istam bonitatis particulam Evangelii nostri consilium habuit. Cœpit, admirando hoc quod non fiebat: *Quid facimus*? & finitum est, exequendo hoc quod fieri oportebat: *Ab illa autem die, ab illa autem hora cogitaverunt eum interficere.*

Verùm enim verò non capio, quomodo mox eodem die, immò eâdem horâ quâ consilium initum fuit, id fieri potuerit. Quando collectæ sunt opiniones? quando in scripturam redacta consultatio? Quando sigillis consignata? quando concilium ascendit? quando decidit? quando descendit? quando factæ sunt expeditiones? quando in registrum translatæ? quando rursus ascenderunt consultantes? quando subscripserunt? quando rursus descenderunt? quando mãdata ordinarunt? quando distribuerunt? omnia ista unâ horâ, nec uno die, immò nec multis quidem diebus ad effectum poterant perduci. Nostro quidem sæculo & in nostrâ terrâ sic fuisset: Totum verò istud & factum est, & fieri potuit. Quomodo vel quare? quia in isto concilio nec atramentum aderat, nec papyrus.

§ VI.

HÆc est quarta & ultima qualitas laudabilis, quam ego considero: dari scilicet concilium sine chartâ & atramento. Quo ad me jam dudum istius fui opinionis, chartam & atramentum esse quid non necessarium, seu quasi non

non necessarium in conciliis; quoniam verò id mundi improbatur judicio, non ego argumentabor cum mundo, sed mundus argumẽtetur secum ipso. Quid, quæso, antiquius est in mundo, concilium an papyrus? Si igitur tempore illo concilia habebantur sine papyro, quare idem fieri non poterit modò? dicet mihi fors quispiam: mundum illo tempore minùs fuisse politum, minùs fuisse politicum. Respondeo ego, quod magis fuerit politicus quàm modò. Prima gens seu natio legendi scribendive gnara, fuit illa Hebræorum. Prima populi istius gubernatio erat penes familias, postmodum transiit ad rempublicam, inde ad aristocratiam, tandem desiit in regnum; & in omnibus istis statibus nec atramentum invenietis, neque papyrum in eorundem concilijs. Princeps convocatis ad se consiliarijs, proponebat materiam; audiebat consilia & opiniones; decernebat quid faciendum; designabat personam, quæ exequeretur: & finitum erat concilium. Nunquid non optimus erat ille stylus, Domine Munde? modò potior eris in papyris, neque tamen propterea melioribus consilijs adjutus. Verum est, illo tempore regiarum personarum lateri duos adhæsisse amanuenses: & quales erant? alter Historiographus, alter Secretarius: quod ex libro Regum 2. capitulo 8. probatur; ubi officiales, quibus totius aulæ regiæq; domus gubernatio incumbebat, recensentur, & inter illos, Josaphat à commentarijs, & Saraias Scriba nominatur. Enimverò, quare Historiographum & Secretarium esse, erant duo officia calami? prudenter valde id fuit ordinatum: scribere enim inventum fuit in remedium absentiæ & memoriæ. Secretarius exarabat literas pro absentibus: & Historiographus exarabat memorias & memorabilia pro futuris & subsequentibus. Idcircò in sacris historijs generaliter tantùm invenimus libros & epistolas: Libros pro venturis, & epistolas pro absentibus. Similiter scriptio ordinata, & tanquam remedium adinventa est in gratiam mutorum, pro ut accidit Zachariæ patri Baptistæ, qui requisitis ad nomen, quod filio imponi vellet declarandum, deficiente sibi linguâ accepit pennam. Consiliarijs mutis, Regibusq; surdis papyrus utiq; necessaria foret: sed Consiliarijs linguæ usu, & Regibus aurium officio præditis ad quid tantum papyri? nunquid præstat Consiliarium loquentem & respondentem voce viva audire, quàm mutam chartam respondere nesciam legere? enimverò, quot

2. Reg. 8 v. 17.

Consiliarij dicerent verbo, quod dicere & firmare trepidant scripto? Inter os Consiliarij & aures Regis veritas transit secura; neque omnes eâ sunt animi libertate & constantiâ, ut rimis periculisve papyri sensa sua & consilia credant. Non loquor de eo, quod atramentum, cùm sit nigrum, variis coloribus chartam inficere possit; & penna, de quacunque demùm volucre sit, totum suum esse carni & sanguini debeat.

Introducere chartam & atramentum (saltem tantâ copiâ) in consilia & tribunalia, fuit adinventio abbreviandi tempus, & prolongandi petitoria & supplicas, ut ante finiatur vita, quàm negotia. Evidentissimum hujus experientiæ exemplum, cujus meminerunt historiæ, in executione ejusdem consilii habemus, in quo versamur; *ab illa autem die cogitaverunt eum interficere.* Executio hujusce concilij, fuit peremptio Christi. Videtur autem res esse nulla fide digna (nisi Evangelistæ asseverâssent) consideranti gestorum multitudinem, & temporis executioni impensi brevitatem. Christus horâ duodecimâ noctis captus, duodecimâ horâ diei in crucem fuit actus. Quid verò factum, vel non factum fuit istis duodecim horis? Christus ad quatuor tribunalia longè ab invicem dissita ductus, & ad unum eorum iteratò fuit reductus. Congregatis adversariis bina instituta sunt concilia: oblatæ sunt utrimque accusationes: trina testium inquisitio adhibita: causa coincidens & dimissio Barrabbæ expedita: contra Christum libelli duo porrecti: accesserunt instantiæ à parte rei & actorum: allegatæ sunt leges: factæ revisiones, fuerunt replicæ & triplicæ: binæ repræsentatæ sunt comœdiæ, una Christi Prophetæ oculis velati, altera ejusdem Regis sceptro & coronâ redimiti: tribus vicibus vestibus fuit exutus & reindutus: quinquies interrogationibus & examini subjectus: bis judiciali sententiâ damnatus: bis populo ostensus: vulneribus concisus, variis & indignissimis modis tractatus, toties palmis & pugnis, & arundine percussus; quinquies millenis ictibus flagellando impactis: prævię præparandæ erant lanceæ, gladij, faces, laternæ, funes, columna, virgæ, catenæ: toga duplex, altera alba, altera purpurea: arundines, spinæ, crux, clavi, fel, acetum, myrrha, spongia, titulus cum literis Hebraicis, Græcis & Latinis, non scriptis, sed insculptis, prout hodiedum Romæ monstrantur: latrones Christum comitaturi; cruces pro iisdem; Cyrenæus,

næus, qui Christum in portanda cruce sublevaret: ter prædicavit, semel Caiphæ, semel item Pilato, semel denique filiabus Jerusalem. Denique cespitans, cadens & exurgens, ad Calvariæ montem deductus ibidem in crucem est suffixus. Et omnia jam memorata, duodecim horarum spatio sunt peracta, ex quibus nihilominùs tres quieti Ministrorum deservierunt, quæ fuerunt illæ ultimæ, manè & diluculò? Gravis & enormis casus! Quomodo possibile fuit, ut omnia ista numero tam multa, & specie adeò diversa & ab aliis dependentia fieri possent & executioni mandari in tam paucarum horarum angustijs, cum insuper medietas horarum fuerit nocturna? omnia ad exequendum fuêre possibilia, & executionem actualiter fortita; nam in omnia concilia ista & tribunalia, in omnia ista decreta & executiones atramentum & papyrus non fuerunt subintrare permissa. Enimverò si omnia fieri debuissent, cum moris, intervallis, dilationibus, tergiversationibus, & cæremoniis quas involvit charta, genus humanum necdum esset redemptum. Quatuor tantū verba in morte Christi fuerunt scripta, scilicet illa tituli crucis: & mox adfuerunt oppositiones, petitiones, contradictiones, dissensiones, aliæque inconvenientiæ sunt exortæ: nisi Pilatus cordatè resolvisset, non plus nec aliter esse scribendū, *quod scripsi, scripsi*, ad Cæsarem Romæ degentem, quę quingentis leucis inde distabat, appellatio subsecuta fuisset, & processus mediæ lineæ multos absorbuisset annos. *Ioan. 19 v. 23.*

Christus ipse lucro non caruit ex eo, quod charta & atramentum in processus ipsius executione non fuerint adhibita, nam expensas non solvit. Estne possibile, non dari justitiam seu innocentiam, seu præmium, quod chartæ mulctam evadat? dixi mulctam, ne dicerem furtum. Sed quænam, quæso, charta, in quam non cadat furis imago? Hæc cogitandi scrupulum mihi exemit historia de charta in Evangelio relata. S. Lucas narrat Dominum quendam, qui bona sua dispensatori suo administranda tradiderat, delatis ad se rumoribus, quasi minùs mundis manibus dispensator ea tractaret, hunc à dispensatione amovere decrevisse. Dispensator subodoratus se amotum iri ab officio sibi credito: nullâ interpositâ morâ acceptis scriptis & chartis armisque scriptoriis, singulos Domini sui debitores accedit. Et quid cum illis tractavit? debenti centum cados olei dixit: *Accipe cautionem tuam, & sede citò, scribe quinquaginta*

ginta. Deinde dixit alii, qui debebat centum cados tritici: accipe literas tuas, & scribe octoginta. Ergóne ista litterarum & scripturarum est fides, quibus tanta authoritas tribuitur? ad hocce serviant litteræ & papyrus? ad hoc deserviunt; ut de centum coris tritici faciant octoginta: & de centum cadis olei faciant quinquaginta. Ecce num dispensator insignia chartæ merebatur? Verùm deficiente chartâ, hujuscemodi occasiones famulis subtraherentur. Terribile mundi flagellum semper extitit charta; sed hodiedum terribilius & atrocius quàm unquam. Ortum & nomen papyro dederunt cortices arborum, quæ latinè papyrus vocantur: illarum etenim arborum cortices, prima fuerunt papyrus, cui homines primitùs inscribebant: succedente tempore aptandis & præparandis ad hocce pellibus operam dederunt, sicq; membranarum usu scriptura expeditior evasit: tandem adinventum fuit flagellum papyri, quâ jam utimur. Ita ut si bene advertimus, à principio usque in præsens materia fuerit scribendi, & adinventio decorticandi. Prima papyro decorticabantur arbores: secundâ excoriabantur animalia: tertia & nunc usitatâ, excoriantur homines. O quãtum papyri ex pellibus istis posset compingi, quas eadem papyrus exuit & detraxit! sed nullibi magis quàm in Lusitania; nam nullibi tantum impenditur aut insumitur papyro. Suppetias istas quas ferimus Venetis, nonne multò melius, in pecunia potius daremus contra Turcam in Candiâ, quàm contra nos impendamus papyro? Nullum melius, meo judicio aut necessitas, aut cupiditas adinvenit tributum, quàm illud papyri seu chartæ sigillatæ. Una tantũ illi defuit conditio: sigillationis pretium non partes, sed Ministros solvere oporteret. Quod si Ministris sigillationis pretium persolvere incumberet, spondere ausim, quod rarior curreret charta, & magis volarent negotia. Sed adhuc volarent amplius, si nec penna esset nec papyrus: & ex hoc capite, sic concilii hujus volârunt resolutiones. *Ab illa autem horâ.*

§. VII.

CUm concilium sic ad amussim ad leges politiæ fuerit compositum, cùm omnes, quotquot interfuêre, sic politiæ dictaminum gnari fuerint & observantes, quis demum omnis politiæ istius fuit exitus? non alius quàm Jerusalem interitus, totius Hebræorum reipublicæ exitium, ipsorumq; Pontificum & Pharisæorum qui illud colle-

collegerant calamitas extrema. Quare? quia cùm tantùm participaret de politia, nihil sapiebat Christianum: immò amarissimè contra Christum erat excoctum: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium adversus Iesum.* Hæc verba *adversus Iesum,* sunt non solùm juxta textum, sed glossam Ecclesiæ. Notate, ait Ecclesia, concilium illud fuisse contra Christum: & de concilio contra Christum, quid aliud expectandum, quàm ipsius Concilij, ipsorummet consiliariorum, totiusque reipublicæ illud manutenere & propugnare satagentis totalis ruina & interitus? ita factum est. Tota hæc resolutio occidendi Christum, juxta politiæ dictamen fundabatur in eo
Ioan. 11. v. 48. *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* q. d. si hominem hunc ita dimittimus, ab omnibus Rex acclamabitur, quod ubi innotuerit Romæ, nos habere Regem in supremæ Imperatoris Romani majestatis præjudicium, Romani adversus nos consurgent, nostra diripient, gentem nostram totamque rempublicam funditùs exscindent: moriatur igitur homo iste & pereat, ne nos omnes pereamus. Sed ecce, quomodò in politica sua errârunt: resolverunt dicentes: occidamus hominem istum, ne corruentes omnes pereamus: & corruentes perierunt omnes, qui istũ hominem occiderunt: occidamus hominem istum, ne venientes Romani Jerusalem devastent: & quia hominem istum occiderunt, venerunt Romani & Jerusalem funditùs everterunt, ne lapidem quidẽ super lapidem relinquentes. Quid superest de Jerusalem? quid de Hebraica republica? quis illam destruxit? quis illam evertit? quis illam funditùs excidit? Romani. Ecce quò tandem devolvantur & ubi desinant consilia & politiæ, quorũ rationes status contra Christum pugnant. S. Augustinus ait, *In contrarium eis vertit malum consilium: ut possiderent, occiderunt: & quia occiderunt, perdiderunt.* q. d. consilium malum in caput ipsorũ consiliariorum fuit conversum: ut conservarent rempublicam, occiderunt: & quia Christum occiderunt, rempublicam perdiderunt. Heu quoties perduntur respublicæ, quia pro earum conservatione eriguntur & adhibentur Christi offensæ! Consulens contra Deum, consulendo nocet sibi: porrò si media, quibus se homo conservare conatur, contrarientur Deo, eisdem Deus utitur ad illum destruendum. S. Aug.

Rempublicam Hebraicam Deus frequenter in omnibus statibus, æta-

ætatibus seu sæculis, per varias nationes castigavit. Prætermitto captivitates & servitutes particulares, tempore Judicum, per Madianitas: & tempore Regum per Philistæos: ad captivitates generales transeamus. Prima captivitas universalis fuit, tempore Moysis, per Ægyptios: Secunda, tempore Oseæ, fuit per Assyrios: Tertia universalis captivitas fuit, tempore Jechoniæ, per Babylonios: Novissima captivitas universalis post Christum est præsens, per Romanos. Enimverò, quare, disponente Deo postremam hanc captivitatem executi sunt Romani, & non alia natio? nunquid adhuc ijdem supererant Ægyptij, Æthiopes, Arabes, Persæ, Græci & Macedones nationes viciniores? Quare igitur non istis, aut alij nationi, sed Romanis Deus hujus captivitatis executionem demandavit? ut toti innotesceret orbi, punitionis hujus causam solis istius concilij politijs esse imputandam. Agedum videre.

Tres sibi resolutiones consiliarij isti pro conservatione reipublicæ assumpserunt, omnes tres in timore, respectu, & dependentia amicitiaque Romanorum fundatas. Primam notavit S. Gregorius: Secundam, S. Basilius: Tertiam, S. Ambrosius: brevitatis studio verba eorundem omitto. Prima fuit resolutio, quod si concursus ille populi ad Christum, cum applausu & acclamationibus Regis, quibus eum honorabant, continuaret, Romanos Jerosolymam invasuros: *Si dimittimus eum sic, venient Romani.* Secunda resolutio fuit, Christum tradere militibus Romanis: qui eum comprehenderunt in horto, & crucifixerunt in Calvario: *Iudas verò cùm accepisset cohortem*: quæ erat ex Romanis. Tertia resolutio fuit, persuadere Pilato Judææ Præsidi à Romanis constituto, quod si Christum dimitteret, Cæsaris amicitiam perditurus foret: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Eheu! itane? Quia igitur Romanorum potiùs timetis potentiam, quàm Dei justitiam, Dei justitia Romanorum vos castigabit potentiâ. Vos Christum militibus Romanis capiendum & crucifigendum traditis: ergo & vos Christus ijsdem in captivitatem, in occisionem & interitum tradet. Vos Imperatorum Romanorum amicitiam gratiæ Dei antèponitis: permittente igitur Deo Imperatores Romani tanquam hostes infensissimi crudelissimè in vos desævient, venientque Titus & Vespasianus ad vos debellandos locaque vestra expugnanda, & funditùs evertenda. Ita ut omnes

S. Greg. S. Basil. S. Amb

omnes Pontificum Pharisæorumque politiæ in caput ipsorum fuerint conversæ; concilijque resolutiones ruinæ & interitus ipsorum factæ sint instrumenta. Ad hocce, timor, respectus, dependentia & amicitia ipsis deservivit. Porrò hic infelix hujus concilij fuit exitus, non alio fine digni, quod talia media elegit.

Domine, vera politica, est timor Dei, respectus Dei, dependentia & amicitia Dei: & vera ars regnandi, est custodire legem & observare mandata. Antiqui Politici Aristotelis & Xenephontis præceptis operam navabant. Politici hujus temporis, addiscendis & practicandis Taciti aliorumque quorum nomina hoc loco sunt indigna, malitijs student. Vera & unica politica, est Lex Dei. Verba nonnulla Dei ex cap. 17. Deuteronomij auscultate, quæ meritò Principes omnes cordibus suis insculpta oporteret habere: *Cùm sederit Rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Deum, neque declinet in partem dextram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus.* Age, Domine, istane regnandi ars est, illane documenta sunt politica, istæne sunt Rationes status, quæ Regi populi tui, pro conservatione sua, regnique sui longævitate & stabilimento præscribis? sunt planè, ista, & non alia: nosse legem Dei, timere Deum, observare legem & mandata Dei, & ne vel ad punctulum ab illis deviare. Quòd si Aristoteles sapientior quàm Deus, politica præferantur Aristotelis: si Xenophon prudentior quàm Deus, Xenophontis magis placeat imitari ideas: si Tacitus veriùs infallibiliùsque quàm Deus, videtur locutus, Taciti addiscantur & practicentur sententiæ & acumina. Si verò Deus omnes sapientiâ præcellit, & ipsa, vera, & sola sapientia existit, rationibus status Dei navetur opera ut addiscantur, & in praxin deducantur.

Deut. 17. v 18.

Non dico, ne libri legantur: sed politica tota in Dei lege non fundata, est ignorantia, est error, est deceptio, regiminis confusio & ruina. Vice versa, Lex Dei sola, sine omni alia politica, est scientia, est vera rectitudo & perfectio regiminis, ejusdemque conservatio & securitas. Omnis Regis alicujus Christiani politica ad quatuor reducitur partes & respectus: Regis ad Deum, ad seipsum, ad subditos, ad extraneos: omnia ista Rex in lege Dei reperiet. A se, ad Deum, Religionem: à se, ad seipsum, temperantiam: à se, ad subditos,

justitiam: à se, ad extraneos, prudentiam. Per omnia ista quatuor pericula monarchia ipsius velificabit secura, si consilia ejus semper tanquam stellam respiciant Deum: & pro gubernaculo ejus habeant legem. *Consiliorum gubernaculum lex divina* inquit S. Cyprianus. Consilia gubernaculum sunt reipublicæ, & lege Dei consilia gubernari oportet. Consilium & respublica quæ conformiter legi Dei non regitur, est navis gubernaculo destituta. Hinc regnum Jeroboam, Baasa, Jehu, totque aliorum tam horrenda passum est naufragia.

S. Cyprianus

Versatissimus in politicis, & prudentissimus in consilijs ex omnibus Regibus, quorum S. historia meminit, fuit David. Et quali consilio usus? ipse id innuit: *Consilium meum justificationes tuæ.* q. d. consilium meum, sunt mandata tua. O eximium & excellens consilium! ô Consiliarios prudentes! Consilium, Lex Dei: Consiliarij, decalogus mandatorum Dei. De famoso illo consiliario Achitophel memorat scriptura, consilia ipsius fuisse quasi oracula & responsa Dei; *Tanquam si quis consuleret Dominum.* Mandata Dei, quæ consiliarij erant Davidis, non erant quasi, sed vera oracula Dei. Et qui oraculis Dei tanquam gubernaculo utitur, quomodo errare poterit? Christus primo Regi Alphonso Henriquez apparens revelando quod in ipso, & propagine ejus novum sibi imperium erigere, fundare & confirmare intenderet, sicut Moysi dixit, *Ego sum qui sum.* Ita primo huic Regi ait, *Ego ædificator, & dissipator regnorum sum.* In his duabus maximis, Christus omnes rationes status collegit, quibus quemlibet Lusitaniæ Regem sese accommodare volebat. Deus regna confert, & idem aufert: omnis politiæ scopus, est conservare regna & dilatare. Quo pacto conservabuntur regna, adversante sibi Deo, qui aufert? & quo pacto dilatabuntur, resistente sibi Deo, qui confert? non adversante nobis Deo, tuta & secura erit conservatio: protegente nos Deo, dilatatio certò certius consequetur. *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me:* inquiebat Job, qui etiam Rex erat. Adjuvante nos Deo, etsi totus contra nos mundus consurgat, in nullo tamen vel minimùm nos lædere prævalebit: adversante autem nobis Deo, etsi totus pro nobis pugnet mundus, defendere tamẽ nos nullatenus sufficiet. Inito cum Deo off- & defensivo fœdere, erimus securi. Ecce fatalem hujus pessimi Pontificum & Pharisæorum concilij errorem: ut confœderarentur Romanis, recesserunt à Deo: & nõ consideratâ Dei jacturâ, vice ejus, quod

Psalm. 118. v. 24.

Job. 17. v. 3.

quod rempublicam conservarent, & ipsius reipublicæ, & Dei simul jacturam fecerunt. *Iste homo multa signa facit.* Signa dicebant, Christi miracula: & quamvis numerum attigerint in miraculis, errârunt quoad computum in signis. Miracula erant multa, & signa non nisi duo. Si Christum sequerentur, esset signum conservationis: si aversarentur illum, signum esset sui interitus. Quodlibet horum miraculorum, erat cometa fatalis, Reipublicæ Hebraicæ incredulæ, & offendenti Christum, exitium minitans & portendens. Et ita factum est.

Principes, Reges, orbisque monarchæ, si vestri ipsius, statuumq; vestrorum conservatio vobis curæ est, si regnis vestris seu monarchiis exui nolitis, supremum consilium vestrum ex Dei lege pendeat, eoq; reliqua omnia consilia vestra reducantur, illique subjecta sint & conformia. Quicquid demùm vestri vobis Consiliarii aut concilia, vel tanquam necessarium conservationi, vel tanquam utile dilatationi, vel tanquam honori, magnificentiæ & majestati coronarum vestrarum gloriosum suggesserint, totum illud sub conditione ista infallibili, si legi Dei fuerit consonum, approbetur, confirmetur, decernatur, moxque executionem sortiatur: Vice versa si quid contra Deum ejusque legem involverit, reprobetur, damnetur, anathematizetur, nullo prorsus dato consensu, tametsi vita, corona, monarchia ex ipso penderent. Rex qui talis non est conscientiæ, ut totum malit perdere mundum quàm veniale committere peccatum, Christiani Regis nomen non meretur: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.* Matth. 16. v. 26 Quid profuit cuicunque homini, & quid profuit Alexandro, mundi fuisse Dominum, si suam perdidit animam? pereat mundus, ne periclitetur anima; pereat sceptrum & corona, ne maculetur conscientia: pereat regnum terrestre, ne in discrimen & dubium veniat cœleste: sed Rex ille, qui ad assecurandum sibi regnum cœleste, discrimen seu jacturam non attendit regni terrestris, certum habeat & indubitatum, quod istâ resolutione, istâ generositate, veritate ista & zelo, ista ratione, isto deniq; heroico Christianitatis actu & terrestre simul & cœleste sibi regnum assecurabit: Deus etenim supremus cœli terræq; Dominus, illum firmitate gratiæ suæ in regno terrestri stabiliet in hac vita, & gloriæ æternitate perennare faciet in regno cælesti in altera. Amen.

SERMO
DE
SANCTO ANTONIO.

Dictus in civitate Sancti Ludovici Insulæ Maragnanæ. Anno 1654.

Sermonem præsentem (qui totus est allegoricus) dixit Author tribus diebus ante quàm occultè conscenderet navem regnum Lusitaniæ versus, ad procurandum remedium salvandi Indos, ob causas sermone primo partis primæ notatas: in quo tetigit omnia puncta doctrinæ [quamvis persecutionem passæ] quæ bono spirituali & temporali terræ illius magis erant necessaria, pro ut ex ipsis allegoriis facilè colligi potest.

Vos estis sal terræ. Matth. 5.

§. I.

Os, inquit Christus Dominus noster, Prædicatoribus loquens, *estis sal terræ.* Vocat illos sal terræ, qui vult ut in terra salis fungantur officio. Effectus salis est corruptionem impedire. Sed quando terra adeò videtur corrupta, pro ut est hæc nostra, cum in ea degant tot Vicarii salis, quænam erit, aut qualis esse potest corruptionis hujus causa? vel est, quia sal non condit: vel, quia terra condimentum non admittit. Vel est, quia sal non condit, & Prædicatores veram non prædicant doctrinam: vel, quia terra condimentum non admittit; & Auditores veram quantumvis doctrinam recipere recusant: vel est, quia sal non condit, & Prædicatores aliud dicunt, & aliud agunt: vel, quia terra condiri se non sinit, & auditores ipsorum potius facta quàm dicta imitari volunt: vel est, quia sal non salit, & Prædicatores non Christum sed semetipsos prædicant: vel est, quia terra saliri se non sinit, & Auditores, non Christo, sed suis concupiscentiis deserviunt. Nunquid hoc totum verum est? prô dolor!

Sup-

Supposito igitur, quod vel sal non condiat, vel condimentum terra non recipiat; quid huic sali, & terræ huic faciendum restat? Quid sali non salienti faciendum sit, Christus mox insinuat: *Quodsi sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus.* Sal, substantiâ & virtute suâ corruptâ, & Prædicator doctrinâ & exemplo deficiens velut inutiles mittendi sunt foras, ut conculcentur ab omnibus. Quis hoc dicere auderet, nisi ipse Christus hoc dixisset? sicut enim nullus majore reverentiâ & prælatione dignior Prædicatore, qui verbo & facto docet quod debet: ita omni despectu & abjectione dignissimus, qui verbo & vitâ contrarium prædicat.

Matth. 5. v. 13.

Hoc sali non condienti faciendum est; & terræ condimentum respuenti, quid fieri oportet? punctum istud Christus in Evangelio non resolvit: sed resolutionem desuper, à magno nostro Lusitano S. Antonio, quem hodie celebramus, habemus: & reverà heroica magis & gloriosa est resolutio, quàm ullus unquam Sanctorum sumpsit. S. Antonius, in Italiæ civitate Ariminensi contra Hæreticos prædicabat, quorum ibi frequens erat numerus: quia verò errores intellectûs evelluntur difficiliùs: hinc Sanctus non solùm non faciebat fructum: sed eò devenit, ut insurgente in se plebe, præsentissimum vitæ incurreret discrimen. Quid in hoc casu generosus magni Antonii animus capesseret consilii? Excuteretne pedum suorum pulverem, sicut Christus alibi jussit? Sed S. Antonius nudipes ita protestari non poterat, & pedes, quibus terreum nihil adhæserat, quod excuterent, non habebant. Quid ergò faceret? recederet? taceret? dissimularet? tempori serviret? istud fortassis prudentia vel vecordia humana suaderet: sed ardens in pectore ejus gloriæ Dei zelus, hujuscemodi conditiones repudiavit. Quid igitur fecit? mutato tantùm pulpito & auditorio, non destitit à doctrinâ. Deserto foro ad littora perrexit; relictâ terrâ ivit ad mare altâ intonans voce: cum me audire jam nolint homines, auscultent me pisces. O miracula altissimi! ô potestatem illius qui mare creavit & aridam! undæ effervescunt, conglomirantur pisces magni, maximi & pusilli, omnes exertis ex aquâ capitibus Antonium prædicantē auscultabant.

Si Ecclesia de S. Antonio prædicare nos jubet super Evangelio: aliud nobis thema suppeditet. *Vos estis*

estis sal terræ, congruentissimus aliis SS. Doctoribus est textus: sed pro S. Antonio nimis est angustus. Alii SS. Doctores Ecclesiæ, fuerunt sal terræ; S. Antonius fuit sal terræ & simul sal maris. Istud est assumptum mihi hodie pertractandum. Sed à multo tempore in mentem mihi venit in festis Sanctorum melius esse prædicare sicut illi prædicârunt: quàm prædicare de illis. Quantò magis cum sal doctrinæ meæ, qualecunque illud sit, eandem in hac terra habuerit fortunam, adeoque similem illi S. Antonii Arimini: ut necessariũ sit in omnibus illam sequi. Sæpius vobis in hac Ecclesia & aliis, mane & vespere, die ac nocte concionatus fui doctrinâ cum primis clarâ, solidâ, verá huicque terræ magis necessariá pro vitiorum hanc corrumpentium correctione & extirpatione. Quem ex hac doctrinâ collegerim fructum, & utrum terta sal imbiberit, vel ex eo sumpserit: vos illud nôstis, & ego pro vobis sic sentio.

Hoc supposito, S. Antonium imitando, a terra ad mare me convertere statui, quia homines inde non proficiunt, piscibus prædicaturus. Mare ita vicinum est, ut audire me possint: reliqui dimisso sermone, recedere possunt: non enim est pro illis. *Maria* significat *Domina* maris: & quamvis hoc assumptum adeò sit inusitatum, illam consuetâ mihi gratiâ non defuturam spero. Ave Maria.

§. II.

PRædicandum tandem est nobis hodie piscibus? nunquam pejus auditorium. Non desunt saltem piscibus binæ qualitates laudabiles in auditoribus; auscultant, & non loquuntur. Id unum tantùm Prædicatorem malè habere posset, quod cum pisces sint populus, quod non convertatur: ast dolor iste tam est ordinarius ut jam quasi per consuetudinem non sentiatur. Proinde hodie nec de cœlo, nec de inferno loquar, & sic sermo præsens minùs erit contristativus, quàm ordinariè mei hominibus esse videntur, ad jugem duorum finium horum memoriam inculcandam.

Vos estis sal terræ. Scire vos oportet, fratres pisces, sali maris filio, uti & vos estis, duas inesse proprietates, quas in vobis ipsis experimini: scilicet conservare sanum, & à corruptione præservare. Has easdem proprietates Prædicatoris vestri S. Antonii conciones habebant: sicuti omnium Prædicatorum sermones illas habere fas est. Una est laudare bonum; altera reprehendere malum: lau-

daro

dare bonum ad conservandum; reprehendere malum, ad præservandum ab eo. Ne hoc ad homines tantum pertinere putetis, etiam in piscibus, locum habet. Quod magnus ille Ecclesiæ Doctor Sanctus Basilius asserit, *Non capere solùm reprehendereque possumus pisces, sed sunt in illis, & quæ prosequenda sunt imitatione.* (S.Basil.) Christus Ecclesiam suam, reti ad piscandum misso, *Sagenæ missæ in mare*, comparando inquit, piscatores bonos collegisse pisces, & malos misisse foras; *Collegerunt bonos in vasa, malos autem foràs miserunt*: & ubi boni sunt & mali: ibi est quod laudetur & reprehendatur. Hoc supposito, ut procedamus clarè, vestrum, pisces, sermonem in duo dividam puncta: in primo vestras commendabo virtutes, in secundo vestra vitia reprehendam, & hoc modo obligationibus salis satisfaciemus: meliùs enim est vobis, eas audire vivos, quàm experiri mortuos. (Matth. 13. v. 47) (Matth. 13. v. 47)

Exordio igitur à laudibus vestris facto, fratres pisces, dicere vobis possem, omnium creaturarum viventium & sensitivarum, vos primos à Deo fuisse creatos: ante volucres cœli, ante animalia terræ, ante ipsum hominem vos Deus creavit. Deus hominem mundi monarcham constituit, ejusque dominio trium elementorum animalia subjecit, tresque præsidentias, quibus eum honoravit, conferendo pisces primò nominavit: *Vt præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, universæq; terræ.* (Gen. 1. v. 26.) Omnia animantia mũdi à piscibus & numero, & magnitudine exceduntur. Quam, quæso, comparationẽ in numero, species aviũ, terrestriumq; animantiũ cum pisciũ speciebus habent? quæ comparatio elephantis cum balæna in magnitudine? Hinc Moyses creationis chronographus cæterorum omnium animalium nomina subticendo, illam tantum suo nomine appellavit expresse: *Creavit Deus cete grandia.* (Gen. 1. v. 21.) Et tres illi hymnidici fornacis Babylonicæ, idem illud nomẽ tanquam præ cæteris singulare decantârunt: *Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Domino.* (Dan. 3. v. 79.) Hæc & alia laudum præconia, has & alias generationis vestræ & magnitudinis excellentias decantare vobis possem, ô pisces: sed istud spectat ad homines, qui ab hisce vanitatibus se duci patiuntur; similiterq; spectat ad loca in quibus locum habet adulatio; & non ad pulpitum.

Ad vestras igitur, fratres, transeo virtutes, quæ solæ veram vobis laudem conciliare queunt. Prima quæ oculis meis sese offert,

fert, est illa obedientiæ promptitudo, quâ vocati omnes ad honorem Creatoris ac Domini vestri accurristis: nec non iste ordo, istud silentium, & attentio, quo Dei verba ex ore servi ipsius Antonii accepistis. O verè magnam pro piscibus laudem, nec minorem pro hominibus confusionem. Homines Antonium persequendo ipsum è terra, immò (si prævaluissent) è mundo exturbare volebant. quia eorum carpebat vitia, non loquebatur placentia, nec erroribus ipsorum consentiebat: eodem tempore pisces frequentiâ innumerabili ad illius concurrentes vocem, ad verba ipsius attenti & suspensi cum silentio, cum signis admirationis & assensus (quasi intellectu præditi) quod non intelligebant auscultabant. Respiciens hoc passu mare simul & terram, homines vidisset tam furiosos & obstinatos, pisces quietos adeò & devotos, quid dixisset? cogitare & opinari potuisset pisces irrationales, in homines; & homines ratione præditos non in pisces, sed in bestias fuisse conversos. Homines rationis usu donavit Deus, & non pisces: sed hoc casu homines rationem habebant sine usu, & pisces usum habebant sine ratione. Magna vobis, pisces, laus debetur pro reverentiâ & devotione Prædicatoribus Verbi Dei exhibitâ, tantoque major, quia non hac tantùm vice, aut semel id præstitistis. Jonam ipsius Dei præconem in navi agentem, exurgente magna illa tempestate, quomodò tractârunt homines, & quomodò pisces? Homines ejecerunt ipsum in mare ut à piscibus devoraretur: piscis qui illum devoravit, ad litora Ninive, ubi homines istos prædicando salvaret, transportavit. Estne possibile quod pisces hominum salvationem adjuvare & promovere satagant, & homines salutis suæ ministros in mare præcipitent? Ecce pisces (nulla vobis hinc vana gloria surrepat) quando meliores estis hominibus! Hominibus viscera fuerunt ad Jonam in mare mittendum: piscis suis Jonam visceribus recondidit, ad ipsum vivum in terram exponendum.

Enimverò quia in duobus istis actibus [uti & in omnibus miraculosis quos operantur homines] potior pars debetur omnipotentiæ & non naturæ; ad naturales vobis & proprias transeo virtutes. Aristoteles de piscibus loquens, inter omnia animalia illos solos non domari nec cicurari asserit. Ex animalibus terrestribus adeò domesticus est canis, equus ita subactus, bos servitiis & laboribus assuefactus, simia familiaris adeò & blãda, immò

immò leones & tygrides beneficiis & arte mansuefiunt. Ex animalibus aëris, præter eas, quæ generantur & vivunt nobiscum, psittacus nobis loquitur, Luscinia nobis cantat, falco nos adjuvat & recreat, immò majores illæ aves rapaces contrahendo ungues manum recognoscunt, à quâ cibum accipiunt. Econtrariò pisces in suis vivunt maribus, fluminibus & stagnis, ibi se immergunt cryptis, ibi in suis sese abscondunt latebris, nullusque adeò est magnus, qui se credat hominibus: nec tam pusillus qui non fugiat ab eis. Authores communiter illam piscium conditionem improbando, nimiæ ipsorum stupiditati & brutalitati imputant. Ast ego opinionis planè diversæ hunc sese recipiendi modum non improbo in piscibus, sed vehementer laudo: & nisi esset natura, pro magna prudentiâ ipsis imputarem. Pisces, quantò remotiùs ab hominibus, tantò melius: à commercio & familiaritate ipsorum Deus vos liberet. Si animalia terræ & aëris familiaritatem eorum affectant, faciant illud in nomine Domini, suis enim incommodis & oneribus id agunt. Cantet hominibus luscinia, sed in sua cavea; repetat illis psittacus sibi dicta, sed in sua catena; gesticuletur coram ipsis simia, sed in sua numella: comitetur illos ad venandum falco, sed in suis palis: objectum sibi os rodendo canis sit contentus, sed, quò non vult, ductus per monile: glorietur bos se vocari pulchrum aut nobilem, sed cum jugo super cervicem, currum trahendo aut aratrum: exultet equus deaurata fræna mandendo, sed sub virga & calcaribus: & si tygrides & leones ab illis portionem accipiant carnis, quam non sunt venati in sylva, captivi ferreisque clathris attineantur conclusi. Vos interim pisces remoti ab hominibus extra istas humanitates vobiscum tantùm vivetis; sed, sicut piscis in aqua. In domo & portis, totius veritatis hujus habetis exemplum, cujus admonitos vos cupio: quia sunt Philosophi, qui memoriâ vos præditos esse negent.

Tempore Noë, diluvium operuit & inundavit universam terrã: & quidnam ex omnibus animantibus fuit salvatum? Ex leonibus duo evaserunt, masculus & fœmina; & sic de reliquis animantibus terræ. Ex aquilis similiter evaserunt tantum masculus & fœmina: & sic de aliis volucribus. Et de piscibus? evaserunt omnes; immò non tantùm evaserunt omnes, sed multò magis dilatati quàm anteà; terra enim & mare, omnia erant maria. Si igitur tempore isto, &

punitione universali, omnia terræ animantia & cœli volatilia sunt mortua, quare etiam mortui non sunt pisces? scitis quare? S. Ambrosius dicit, quia animalia cætera, tanquam magis domestica vel vicina majorem habebant cum hominibus communicationem: pisces ab eis remotè vivebant. Facilè fuisset Deo veneno corrumpere aquas, & omnes pisces interemisssent: sicuti omnia alia animantia suffocârunt. Experimini hoc in vi herbarum istarum quibus lacus puteiq; infecti suâ vos aquâ perimunt. Sed quia diluvium punitio erat universalis, quam Deus hominibus propter peccata eorum inferebat, & mundo propter peccata hominum; summâ justitiæ divinæ providentiâ actum est, ut illud in eo discrimen esset & distinctio, ex quo mundus cognosceret omne sibi malum ab hominum societate provenire; & propterea omnia animantia, quæ illis fuerant commoratione viciniora similiter fuisse punita; & remotiora mansisse illæsa. Ecce pisces quantùm bonum est, distare ab hominibus! Magnus quidam Phisophus interrogatus, quænam esset optima mundi terra? Respondit, quæ magis deserta: quia remotiores à se haberet homines. Si idem etiam vobis S. Antonius prædicavit, ex beneficiis fuit unum, pro quibus, ad gratias agendas creatori vos fuit cohortatus: potuisset sanè quàm optimè suum vobis allegare exemplum: quantò enim magis quærebat Deum, tantò magis fugiendo elongabat se ab hominibus. Ut fugeret homines, paternâ relictâ domo, in Religionem se recepit; ubi perpetuam profiteretur clausuram. Quia verò neq; hîc illum deserebant, quos ille deseruerat: primò Ulyssipponem, deinde Conimbricam, tandem reliquit & Lusitaniam. Ad fugiendum latendumq; homines mutavit habitum, mutavit nomen & mutavit seipsum, magnam suã sapientiam sub nomine idiotæ occultando ne agnosceretur, nec quæreretur, sed ab omnibus desereretur: prout illi cum propriis suis fratribus Assisii in generali Capitulo accidit. Hinc ad vitam solitariam in aliqua eremo agendam se subduxit; è quâ nunquam fuisset egressus, nisi Deus, quasi violenter illam manifestâsset. Deniq; in alia eremo vitam finijt tantò magis unitus Deo, quantò remotior ab hominibus.

S. Amb.

§. III.

Istud est, pisces, in communi naturale, quod in vobis laudo: nec non felicitas, de quâ vobis gratulor non sine invidia. Ad particularia descensuro infinita sese offerret materia, si de virtutibus mihi dis-

discurrendum esset, quibus author naturæ illam dotavit, & in quolibet vestrum admirabilem fecit. Quorundam tantùm mentionem faciam. Primum inter omnes occupans locum, velut celebris adeò in scriptura, est ille piscis S. Tobiæ, cui S. textus non aliud nomen imponit quàm magni, qualis revera fuit in virtutibus intrinsecis, in quibus tantùm vera magnitudo consistit. Tobias inceptum carpebat iter comitante se Raphaële Angelo; descendentemque ad ripam fluminis Tigris, ut pedes à viarum pulveribus ablueret, ecce piscis magnus hiantibus faucibus quasi deglutiturus invasit; Tobiam expavescendo clamantem voce magna jussit Angelus arreptis branchijs extrahere in terram, exenterare, & interiora asservare, quæ illi futura essent utilia valde & necessaria. Tobias fecit ita. Interroganti verò quam virtutem haberent interiora, quæ asservari jussisset; respondit Angelus: fel idoneum & efficax esse ad curandam cæcitatem, & cor, ad ejicienda dæmonia: *Cordis ejus particulam, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum; & fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.* Ita locutus est Angelus, & ita ostendit mox experientia; Pater enim Tobiæ cæcus, filio sibi modicum fellis applicante, visum integrè recepit: Et postquam dæmonium Asmodæus nomine, septem viros Saræ occidisset, Tobias eâdem in uxorem acceptâ, partem cordis in domo accendit, quo facto dæmonium inde fugiens nunquam fuit reversum. Ita ut fel piscis illius Tobiam seniorem liberaverit à cæcitate; & domum Tobiæ junioris cor liberaverit à dæmonio. Piscem tam boni cordis, tamque salutiferi fellis quis laudibus non extollat? certum est, si indueretur synthesi, & succingeretur fune seu chordâ, maritima S. Antonij effigies esse videretur. S. Antonius aperto ore invehebatur in Hæreticos, illis se se opponens zelo fidei & gloriæ Dei ductus & accensus. Et illi quid faciebant? instar Tobiæ exclamabant, expavescentes ad istum hominem, opinati quod ipsos devorare voluisset. Ah homines si adfuisset Angelus revelans vobis, quale esset illius hominis cor, & istud fel, quod vobis tam amarum videbatur, quàm vobis salutiferum fuisset & necessarium! Si aperto ipsius pectore, viscera & interiora ejus vidissetis, quàm certum est, vos in illis inventuros & cognituros fuisse clarè, quod duo tantùm à vobis

Tob. 6. v. 8.

bis & vobiscum petat: quorum unum est, illuminare & curare vestras cœcitates: alterum vobis è domo ejicere dæmonia. Volentem igitur vestras curare cœcitates, vos à dæmonio liberare volentem persequimini? in uno tantùm S. Antonius & ille piscis differebant: videlicet, quod os contra lavantem se aperuerit, & S. Antonius contra lavari nolentes. Ah habitatores & incolæ Maragnani, quanta vobis modò in hoc casu dicere possem! aperite, aperite ista viscera, inspicite illud cor, inspicite. Sed ah! ita, cujus non recordabar! non vobis, sed piscibus ego prædico.

A piscibus S. Scripturæ transeundo ad pisces naturalis historiæ. Quis quæso, non laudabit cum stupore, celebratam adeò virtutem Remoræ? in die cujusdam Sancti Minoris, pisces minores præferendi sunt reliquis. Quis inquam pisciculi istius corpore tam pusilli, & vi & robore tam magni, virtutem non admiretur, qui cùm palmi magnitudinem non excedat, navis (licet Indicæ) gubernaculo tam firmiter adhæret, ut in velorum ventorumque, nec non propriæ ipsius molis contemptum, illam sistat, fortiusque ipsis anchoris detineat, ut nec moveri, nec progredi possit? Ah si vel una remora tantæ virtutis & efficaciæ, sicut illa marina, daretur in terra, quantò rariora pericula in vita, & naufragia contingerent in mundo! Si qua Remora fuit in terra, illa fuit S. Antonij lingua, in qua veluti in Remora S. Gregorij Nazianzeni versus verificatur: *Lingua quidem parva est, sed viribus omnia vincit.* S. Greg. Nazi. S. Jacobus Apostolus, in sua facundissima epistola illam navis gubernaculo, & equi comparat fræno. Utraque comparatio conjuncta Remoræ virtutem mirabiliter declarat, quæ navis adhærens gubernaculo, frænum est navis, & gubernaculi gubernaculum: & talis fuit vis seu virtus linguæ S. Antonij. Naturæ humanæ gubernaculum, est arbitrium, navarchus est ratio: sed quàm raro impetus præcipitis arbitrij rationi obtemperant? nihilosecius in hoc tam inobediente & rebelli gubernaculo lingua S. Antonij ostendit, quanta, instar Remoræ sibi inesset virtus ad domandam & retinendam humanarū passionum furiam. Quot insequentes fortunam in nave superbiæ, velis vento & ipsâ superbiâ (quæ etiam ventus est) inflatis tendebant in profundum, qui jam crepabant in prora, nisi S. Antonij lingua, velut remora gubernaculum retinuisset, donec, juxta rationis dictamen vela contraherentur

tur, & tempestas intus & foris cessaret! Quot, conscensa navi vindictæ, oneratis tormentis, pyrobolis accensis ruebant æstuantes ad ineundam pugnam ubi combusti perijssent, nisi S. Antonij remora linguæ furiam retinuisset, donec residente irâ & odio, cum vexillis pacis amicè salvarentur! Quot navigantes in nave cupiditatis, eò quòd ad carchesium usq; onerata, & ex pondere juncturis dissolutis, ad fugiendum æquè atque ad defendendum fuerit inepta, in manus pyratarum incidissent, cum jactura omnium, quæ ferebant, aut quærebant, nisi S. Antonij lingua illos instar Remoræ, detinuisset, donec ab injusto onere alleviati, evadentes periculum portum attingerent! Quot in nave sensualitatis, quæ semper in tenebris navigat, sine sole de die, & stella de nocte, syrenum cantu decepti, & ab impetu sinentes se duci, cæcè in scylla aut charybdi periissent, ubi nec navis nec navigans appareret, nisi remora S. Antonij illos continuisset, donec illucescente die, ad iter se accinxissent! Hæc est Lingua, Pisces, vestri magni Prædicatoris, qui similiter fuit remora vestra, in quantum illum audivistis; & quia jam obmutuit [quamvis integra adhuc asservetur] tot videntur in terra, & deplorantur naufragia.

Verùm ut de unius tantæ virtutis admiratione, ad laudem seu invidiam alterius non minoris transeamus: similiter & æquè mirabilis qualitas alij isti inest pisciculo, quem Latini Torpedinem vocant. Utrumq; istum piscem hic magis ex fama, quàm visu novimus. Istud verò magnis virtutibus est proprium; ut quantò majores, tantò sint occultiores. Piscator perticā manu tenens cum filo, arundine & subure super aquam, annexum hamum cum esca demittit ad fundum: & dum escæ dentes admovet Torpedo, ipse incipit tremere brachio. Nunquid major, brevior & mirabilior effectus dari potest? ita ut eodem momento vis pisciculi, de ore ad hamum, de hamo ad filum, de filo ad perticam, de pertica ad brachium transeat piscatoris. Non sine ratione singulari, hanc laudem vestram, me cum invidia relaturum dixi. Quis nostri elementi piscatoribus istam trementem immittet qualitatem, in omni eo quod piscantur in terra! Multum piscantur: sed multum istud mirari me non facit: Tantùm miror, quod piscentur tantum, & tam parum tremant. Tantum piscari, & tam parum tremere? posset fieri problema, ubinam plures essent piscatores, nec non plures piscandi methodi & adinventiones,

nes, utrum in mari, an in terra? & certum est quod in terra. Nolo desuper discurrere, licet piscibus magnæ foret consolationi: sufficit facere comparationem cum virga & arundine, eò quod nostri casus sint instrumentum. In mari piscantur arundines, in terra piscantur virgæ, (& tanta varietas virgarum) piscantur fasces, piscantur gubernacula, immò piscantur & sceptra, & plus piscantur omnibus: piscantur enim civitates & integra regna. Estne possibile, cum homines piscentur res tantæ molis & ponderis, quod illis manus non tremant vel brachium? Si prædicarem hominibus, nec lingua mihi deesset S. Antonij, ego illos tremere facerem. Viginti & duo piscatorum talium, casu S. Antonij interfuerunt sermoni, quos omnes sic tremere fecerunt verba S. Antonij, ut omnes ad ipsius sese pedes dimittentes, trementes sua confessi fuerint furta, trementes restituerint quod potuerunt (istud enim in hoc peccato magis, quàm in alijs tremere facit) omnes denique mutatâ vitâ simul & officio sese emendârint.

Discursum hunc, de laudibus piscium, absolvere volo pisce uno, qui, utrum S. Antonium audiverit, & ab eo prædicare didicerit, nescio. Verum est quod prædicaverit mihi; & si essem alius etiam me converterem. Hinc navigaturus versus *Parà* (quàm bonum est, pisces non manere extra nostram oram) vidi aliquando ingentem pisciculorum copiam in canali currere quos non noveram: quia verò mihi dicebatur, quod à Lusitanis Quatuor oculi vocarentur, ocul ariter nominis hujus rationem investigaturus, eos verè quatuor oculos undequaque perfectos habere deprehendi. Da gratias Deo, dixi illi, divinæque providentiæ ejus liberalitatem erga te prædica. Aquilis, quæ lynces sunt aëris, duos tantùm dedit oculos: & lyncibus quæ sunt lynces terræ, similiter tantùm duos; Tibi verò piscicule dedit quatuor. Magis adhuc admiratus fui circumstantiam loci considerando. Tot instrumenta visûs uni animalculo maris? in oris & earundem terrarum vastissimarum littoribus Deus, à tot sæculis millia hominum in cæcitate vivere permittit? ô altitudinem & incomprehensibilitatem rationum Dei, & profundam judiciorum ejus abyssum!

Philosophando igitur, super naturali ista providentiæ hujus causa, notavi, quatuor istos oculos non nihil extra ordinarium locum positos, & quodlibet par eorum, veluti duo clepsydræ vitra sibi juncta, tali situ & formâ, ut illi partis supe-

ſuperioris directè reſpiciant ſurſum; & illi partis inferioris directè reſpiciant deorſum. Novæ hujus architecturæ ratio eſt; quia piſciculi iſti ſemper in aquæ ſuperficie natantes, non ſolùm à majoribus maris illius piſcibus, verùm etiam à frequenti marinarum avium copia, quæ in oris iſtis vivunt, perſecutionem & inſidias patiuntur: Quia verò in mari & aëre hoſtes habent, natura illis duplicando cuſtodias, duos illis dedit oculos directè ſurſum reſpicientes ad cavendum ſibi ab avibus: & duos alios directè reſpicientes deorſum ad cavendum ſibi à piſcibus. O quàm benè quatuor iſti oculi animam rationalem informarent, & quàm benè occuparetur in illis, multò ſanè meliùs, quàm in multis hominibus! Hunc ſermonem, ſeu inſtructionem mihi dedit ille piſciculus, me docens, ſi fide uſuque rationis præditus ſum, tantùm mihi reſpiciendum eſſe rectà ſurſum; & tantùm rectà deorſum; ſurſum, conſiderando eſſe cœlum: deorſũ, conſiderando eſſe infernum. Non ad hocce mihi textum allegavit Scripturæ; ſed pro tunc me docuit quid velit dicere David in aliquo, quod non intelligebam: *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Psalm. 118. v. 37. Nunquid David oculos vertere poterat, quocunque volebat? modo, quo ille volebat, non. Ille oculos verſos volebat, ne viderent vanitatem, quod impoſſibile eſt in hoc mundo, in quamcunque demum partem illos vertiſſet: nam in hoc mundo omnia vanitas: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Eccleſ. 1 v. 2. Ne igitur oculi Davidis viderent vanitatem, à Deo vertendi erant, ita ut ſolùm viderent & reſpicerent alium, mundum alium in ambobus ſuis hemiſphæriis: vel ſurſum, directè tantùm reſpiciendo verſus cœlum: vel deorſum, directè tantùm reſpiciendo verſus infernum. Et hanc gratiam magnus ille Propheta poſtulavit à Deo; & hanc doctrinam mihi tantillus ille piſciculus prædicavit.

Verum enim verò licèt nec cœlum, nec infernus creata ſint pro vobis, fratres piſces, finio coronidem veſtris imponendo laudibus, & gratias referendo vobis, quod magno ſitis adminiculo ad cœlum, & non ad infernum veniendi illis quos ſuſtentatis. Vos ſuſtentatis Cartuſias, & omnes ſacras familias rigidiorem vitæ methodum profitentes: vos, omnes veros Chriſtianos ad ritè peragendam pœnitentiam quadrageſimalem adjuvatis: vos illi eſtis, quibuſcum Chriſtus ipſe ſuum Paſcha celebravit, quando poſt reſurrectionem bina vice

vice cum Discipulis suis comedit. Glorientur volucres & terrestria animantia, quod oppipara & splendida divitibus adornent convivia: vos gloriemini, jejunij & abstinentiæ Justorum vos socios esse. Vos, quotquot estis, tantam cum virtute cognationem & sympathiam habetis, ut Deus pejorem & grossiorem in jejunijs prohibendo carnem, meliorem & delicatiorem permittat piscem. Et licet duo tantùm in hebdomada vobis dicentur dies, nullus tamen vobis prohibetur. Unum tantùm inter signa cœlestia locum vobis assignârunt Astrologi: sed qui vobis tantùm vescuntur & vivunt in terra, tutiora habent loca in cœlo. Illius denique elementi estis incolæ, cujus inter omnia, fœcunditas propria est Spiritui sancto: *Spiritus Domini fœcundabat aquas.*

Benedixit vobis Deus, ut cresceretis & multiplicaremini: & ut hanc suam benedictionem vobis Deus confirmet, mementote pauperum, ne illis desitis remedio. Scitote quod alendo pauperes certa vestra habetis augmenta. Exemplo vobis sint Sorores vestræ Bardinæ; quare illas frequentiâ tam innumerabili à Creatore multiplicari putatis? quia pauperes sustentant. Sturiones & Salmones rariores sunt numero, quia Regum & potentûm mensis deserviunt: at piscis, qui pauperum Christi famem sedat, à Christo augetur & multiplicatur. Bini illi pisces quinque panum socij in deserto, in tantum aucti sunt & multiplicati, ut quinque millibus hominum cibum præbuerint. Si ergo pisces mortui cibando pauperes sic multiplicantur, quantò magis & melius hoc vivis eveniet? Crescite pisces, crescite & multiplicamini: & Deus suam vobis benedictionem confirmet.

§. IV.

SEd, heus, heus pisces, antequam recedatis, sicuti vestras audivistis laudes, etiam vestras, patienter audite reprehensiones. Sint vestra confusio, cùm jam non sit emendatio. Primum, quod in vobis me non ædificat, est quod alterutrum vos devoret. Magnum id est scandalum; ast circumstantia illud aggravat. Non solùm vos devoratis alterutrum & unus alium: sed magni parvos, si fieret contrarium, minus esset malum. Si parvi comederent magnos, unus magnus multis sufficeret parvis: sed quia magni devorant parvos, nec centum, nec mille parvi uni sufficiunt magno. Ecce quomodo S. Augustinus hoc admiratur: *Homines pravis perversisque cupiditatibus, facti sunt veluti pisces invicem se devo-* S. Aug.

devorantes. Tam aliena, non solùm à ratione, sed ab ipsa etiam natura res est, ut cum omnes in eodem elemento creati, ejusdem patriæ cives, omnes denique sitis fratres, vivatis, eò quod vos invicem comedatis. S. Augustinus prædicans hominibus, ad exaggerandam scandali hujus fœditatem ostendebat illud in piscibus: & ego prædicans piscibus, ut videatis quàm hoc fœdum sit & abominabile, volo ut hoc videatis in hominibus. Respicite, pisces, ibi de mari, ad terram. Non, non: non hoc vobis dico. Vos oculos ad montes & colles convertitis? Huc, huc versus civitatem aspicite: putatis quod soli se invicem devorent homines sylvestres: longè major hîc laniena est; multò magis se devorant alterutrum concives. Cernitis omnes istos motus, cernitis omnes istas deambulationes & gressus, cernitis illos concursus ad forum, cernitis illos cursus & recursus per plateas, cernitis illos graduum ascensus & descensus, cernitis illos non interruptos ingressus & egressus sine quietis intercapedine? quorsum hæc omnia, nisi ut homines quærant quomodo comedant & se devorare possint?

Si quis eorum moritur, mox videbitis tot irruere in miserum ad illum dilaniandum & devorandum. Comedunt illum hæredes, Testamentarij cum Legatarijs; comedunt illum Creditores, Orphanorum defunctorum & absentium provisores: Comedit illum Medicus, qui medicando mortem ipsius promovit; comedit illum Chirurgus, qui sanguinem ipsi eduxit; comedit illum ipsa uxor, quæ pro amictu mortuali detritum & vetustum domûs ipsi dat linteum; comedit illum pollinctor, faciens fossam, pulsans campanas æditnus, & qui feralia cantando ipsum deducunt ad sepulchrum: miserum denique necdum devoratum à terra, jam comedit omnis terra. Age, si homines se comederent, non nisi jam mortuos, minorq; videretur horror, minorque sensitivitatis materia. Sed ut cognoscatis, quò vestra deveniat crudelitas, pisces, considerate homines, quod etiam vivos se invicem devorent, sicuti & vos. Vivebat adhuc Job dicens: *Quare persequimini me, & carnibus meis saturamini?* q. d. Quare tam inhumanè me persequimini, & viventem adhuc comedentes, carnibus vos meis satiatis? num alterum & similem Job videre cupitis? Ecce hominem aliquem fatigatum processibus, seu accusatum de criminibus: & videte quot comedant illum. Jam illum comedit *Iob. 19. v. 22.*

Kk 2 Magi-

Magiſtratus; jam comēdit illum carcerûm præfectus, comēdit illum Secretarius ſeu ſcriba, Solicitator & Advocatus: comēdit illum Inquiſitor, teſtis & Judex: necdum ſententialiter judicatus jam eſt comeſtus. Homines pejores ſunt corvis: ſuſpenſum aliquē non comedunt corvi niſi poſt executionem, & jam mortuum: & ille cujus cauſa adhuc ventilatur in judicio, necdum latâ & executioni datâ ſententiâ jam eſt comeſtus.

Et quò cognoſcatis comeſtos illos in terra nonniſi parvos eſſe, ijſdemq; modis quibus comeditis in mari, Deum ſuperhoc conquerentem audite: *nonne cognoſcent omnes* Pſal. 13 v. 4. *qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, ut cibum panis*: putatis, inquit Deus, non venturum tempus, quo cognoſcant & ſuum reatum luent, qui iniquitatē operantur? & quænam illa eſt iniquitas, quam Deus ſpecificè iniquitatem appellat, quaſi non alia foret iniquitas in terra? Et quinam ſunt, qui illam committunt & operantur? iniquitas eſt quod homo devoret hominem: & illam committentes & operantes ſunt illi majores, qui devorant minores, *qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. In hiſce verbis, eò quod vos tangant & concernant, oportet vos, piſces, diligenter notare tot alia myſteria, quot ſunt verba. Deus inquit, quod homines non ſolùm ſuum comedant populum, ſed ſuam ſpecificè plebem: *Plebem meam*. Plebs enim & plebæi, qui minores ſunt & infirmiores, minoriſque æſtimantur in republica, ſunt illi, qui comeduntur. Nec ſimpliciter dicit, quod illos quocunq; comedant modo, ſed deglutiant & devorent: *Qui devorant*. Magnorum enim iſtorum, qui civitatibus & Provincijs cum imperio præſunt, fames non comedendo parvos, unum poſt unum, & alios poſt alios, ſed integros deglutiendo & devorando populos ſatiatur: *Qui devorant plebem meam*. Et quomodo? *Vt cibum panis*; non ut cibos alios, ſed uti panem. Diſcrimen inter panem alioſq; cibos eſt, quod pro carnibus certi dies ſunt carniū, pro piſcibus certi ſunt dies piſcium, & pro fructibus diverſi menſes anni: ſed panis cibus eſt dierum omniū, qui ſemper & continuò comeditur: & iſtud parvi patiuntur. Sunt panis quotidianus magnorum: & ſicut panis cum omnibus comeditur: ſic cum & in omnibus parvuli, non habentes aut exercentes officium, in quo illos non mulctent, gravent, defraudent; in quo illos non comedant, devorent, & deglutiant: *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. Iſtudne, piſces, appro-

approbatis? motu capitum improbare mihi videmini: & mutuis aspectibus ostendere quod miremini talē inter homines iniquitatem & malitiam dari. Idipsum vos facitis. Vos majores commeditis parvos; & illi valdè magni non solùm illos comedunt unum post alterum; sed ingentem copiam; & illud continuò sine temporis intercapedine, non de die tantùm sed & de nocte, in luce, & tenebris, more hominū.

Quodsi fortè iniquitatem hanc inter vos impunè transire & tolerandam putatis, decipitis vos Sicut Deus illam punit in hominibus ita & eam suo modo punit in vobis Vos seniores qui me præsentes auditis, planè vidistis in hoc statu Maragnano, vel saltem audistis Viatores in scaphis actuariis murmurantes, & multò magis earum remiges lamentantes, quod majores huc missi pro eo, quod statum eundem gubernarent & exaltarent, illum destruxerint & depresserint: quia omnem famem quam inde secum tulerant, hîc exsatiabant parvos comedendo & devorando. Ita factum est. Sed si qui fortè inter vos sulcos seu semitas sequentes navium cum iis pergunt in Lusitaniam, ad nativa maria reversuri, ibidem fortè audirent in Tago, quod ipsi iidem majores qui hîc comedebant parvos, illuc venientes alios inventuri sint majores, à quibus comedantur. Hic divinæ providentiæ est stylus tam antiquus & clarus, ut ipsi etiam Gentiles eum cognoverint & decantârint.

Vos quibus Rector maris atq; terra
Ius dedit magnum necis atque vita;
Ponite inflatos tumidosque vultus;
Quidquid à vobis minor extimescit,
Major hoc vobis Dominus minatur.

Notate, pisces, illam Dei definitionem: *Rector maris atque terra.* Ne dubitetis quin eundem stylum, quem Deus cum hominibus observat in terra, etiam vobiscum observet in mari. Necessarium igitur est, ut provideatis vobis, nec vilipendatis doctrinam, quam magnus Ecclesiæ Doctor S. Ambrosius vobis impertiit. Vobiscum loquendo dicens: *Cave, dum alium insequeris, ne incidas in validiorē.* *S. Amb.* Caveat piscis, qui infirmiorem se ad devorandum insequitur, ne incurrat in os validioris à quo deglutiatur. Nos illud hic cernimus quotidie. Xarcus insequitur Bagrium, velut canis leporem, nec videt cæcus sibi insidiari Tubarum quatuor ordinibus dentium, à quo unius instar boli deglutietur. Idem elegantissimè vobis dixit S. Augustinus: *Prado minoris, fit prada majoris.* Sed exempla ista, pisces, non

sufficiunt, ut cessem vestram describere gulam, ipsa enim crudelitas, quam exercetis cum parvulis, jam præparatam habet in voracitate magnorum, punitionem & vindictam.

Agè, cum illud tanto vestro damno experiamini, opus est, ut deinceps magis zelosi sitis pro republicâ & communi bono: & zelus iste particulari uniuscujusque appetitui prævaleat, ne accidat, ut sicut hodie multos ex vobis videmus imminutos, paulatim consumamini omnes. Nunquid sufficiunt vobis tot hostes extranei, & insidiatores tam callidi & infatigabiles, quotquot sunt piscatores, diu noctuque vos circumcingere, totq; modis impugnare nõ cessantes? non videtis, quod contra vos expandant & complicent retia, nassas contra vos conficiant, fila funesque texant, contra vos unci furcæque hamatæ curventur & acuantur? non videtis arundines contra vos esse lanceas & suber arma offensiva? Non ergo sufficit tot & tantos armatos extraneos habere hostes; sed etiam intra vestras portas vos ipsi invicem vobis infensissimi & crudelissimi hostes persequendo, & alter alterum devorando intestinum & plus quàm civile bellum foveatis? Cesset nunc, fratres pisces, cesset finemq; accipiat, hæc tam perniciosa discordia: Et quia vos vocavi, & estis fratres, mementote obligationis hujus nominis. Nonne omnes valde pacati & pacifici & amici eratis in invicem magni æquè ac parvi S. Antonio vobis prædicante? sic ergo perseverate & eritis felices.

Verum enim verò dicetis mihi (prout etiam homines loquuntur) non alium vobis esse vivendi modum. Ast, unde inter vos vivunt multi, alios non comedentes? Mare valde spatiosum est, fertile & fæcundum, & solis illis quæ in littora evomit, magnam partem eorum, quæ in se continet viva sustentare potest. Quod animantium aliqua comedant alia, voracitas est & sævitia, & non naturæ statutum. Eadem illa aëris & terræ animantia quæ hodie se invicem devorant, in primordio mundi non se devorabant: ita conveniens erat & necessarium ut omnium species multiplicarentur: Idem adhuc clariùs patuit post diluvium: postquam enim bina tantùm animalia de qualibet specie per arcam evaserant, ægrè se conservare potuissent, si alterutrum devorâssent. Ejusdem denique diluvii tempore, quo omnia simul conjuncta vivebant in arca, lupus videbat agnum Accipiter Perdicem, Leo Damalas, & quodlibet illa, quibus se sagi-

saginare consueverat: & si fortè ibi de hoc fuêre tentata, restiterunt communis escæ portione, à Noë sibi ministratâ contenta. Si igitur calidiorum elementorum animalia illius temperantiæ fuerunt capacia, quare non similiter forent animalia aquæ? Si denique illa in tot occasionibus, naturali se conservandi & multiplicandi desiderio, ex necessitate fecêre virtutem, vos idem facite: vel facite virtutem sine necessitate, eritque major virtus.

Alterum universaliùs multò, quod in multis vestrûm me non tantùm scandalizat, quantùm affligit, est notabilis adeò stoliditas & stupiditas, quam omnes ad hasce partes navigantes in suis experiuntur itineribus. Piscator aliquis marinus accepto hamo particulam panni in duas tresve partes divisi alligat, quam per funem immittit in aquam, quod stolidus piscis cernens irruit cæcè, teneturque captivus, palpitans & oscitans, donec vel in aëre sic suspensus, vel in navigium projectus tandem moriatur: majorne stupiditas aut stoliditas dari potest quàm ista? Deceptum particulâ panni perdere vitam? objicietis mihi, idem etiam facere homines: quod etiam ego non inficior. Exercitu contra alium exercitum certamen inituro inter hastarum, sagittarum, & ensium cuspides disponuntur homines. Et quare? Quia fuit, qui provocando duabus partibus panni escam obtulit. Vanitas, inter vitia, callidissimus est piscator homines facillimè decipiens. Et quid facit vanitas? In cuspidibus hastarum, sagittarum & ensium horum duo affigit panni fragmenta, sive albi, qui vocatur habitus Melitensis; sive viridis, qui vocatur habitus de S. Alberto: sive rubri qui vocatur habitus Christi, & S. Jacobi: Et homines, ut particulam istam panni in pectus suum transferre queant ferrum devorare vel deglutire non formidant. Et quid postmodum evenit? idem quod vobis. Qui ferrum deglutivit vel ibi vel alia occasione occubuit, eademque panni fragmina denuò, ad piscandum alios, hamo sunt affixa. Hoc exemplo vobis concedo pisces, homines idem facere quod vos; quamvis hoc mihi videatur non fuisse responsionis vestræ aut excusationis fundamentum: nam licet hîc Maragnani multus profundatur sanguis, non sunt exercitus, nec illa habituum ambitio.

Enimverò nec propterea vobis negabo, quod etiam hîc homines, minùs honorificè & magis stolidè se capi sinant. Quis omnibus Maragnanis

ragnanis indigenis vitas. piscatur, & quomodo? Homo marinus, partibus panni. Venit aliquis Capitaneus navis Lusitanicæ cum mercium obsoletarum onere, panno & serico, nimis serò ad nundinas; venditio hîc non succedit ex voto. Quid facit? Ex obsoletis istis mercibus escam adornat quam incolis nostræ terræ proponat; semel atq; iterum eas mangonizat aucto semper pretio: & qui potiores sunt, aut haberi volunt, obcæcati aut apparente splendore occupati, captivi tenentur de anno in annum, de tempore ad tempus, & sic vita transit. Non est exaggeratio. Omnibus incumbit laborare, vel in agro vel in arundine, vel in mola sacchari, vel taberna tabaci. Et quinam hunc totius vitæ laborem sustinent? Non rhedæ, nec cisia, nec equi, nec scutarii, nec ephæbi, nec pedissequi, nec tapetes, nec picturæ, nec naves, nec uniones & monilia. Quibus igitur omnis vita im- & expenditur? abjectis hisce mercibus, cum quibus in plateas prodeundo toto sese occidunt anno.

Nunquid istud, mei pisces, magna est hominũ stoliditas, quâ vos excusatis? negari non potest: nec vos ibitis inficias. Agedum, si magna est stultitia pro duobus panni fragminibus exponere vitam, qui vestitu indigent: vobis à Deo à capite usque ad calcem congruis vestiti coloribus: vel squamis deargentatis aut deauratis, vestimentis attritioni & temporis consumptioni non obnoxiis, nec novo modo variabilibus. Nonne pro maxima stoliditate & cæcitate imputandum est, quod duabus panni particulis vos capi & illudi sinatis? Ecce quantò minùs vestrum S. Antonium suis vanitatibus mundus decipere potuit, Adolescens adhuc, & nobilis vestiũ sprevit cultum, de quo ætas illa vel maximè gloriatur, cõmutavit illas cum tunica de sargia, & Canonicorum Regularium cingulo, & sic indutum se contemplatus, cum nimis adhuc splendidum reputaret mortualem amictum, tunicam de sargia commutavit cum synthesi; & cingulum cum chorda. Hac chorda & panno piscatus est innumeros, qui non fuerunt decepti, sed sapientes.

§. V.

AD particularia nunc descendendo dicam, pisces, quid contra quosdam vestrûm habeam. Et hîc à nostris littoribus incipiam. Eodem die quo huc appuli audiens Ronchissantes eorundemque contemplatus magnitudinem, non tantùm ad risum, quantùm

tum ad iram fui commotus. Estne possibile, cum tantilli sitis piscicu- li; quod tantos vos oporteat edere ronchos in mari? cùm filo, & incurvata acu piscari vos possit claudus & mancus, quare tantum ronchissatis? sed eodem ex capite hoc facitis. Edicite mihi quare Xiphias seu ensis non ronchissat? Quia ordinariè longum habens gladium brevem habet linguam. Sed non est hæc regula generalis: sed generalis est regula, Deo displicere Ronchissatores, & quod singulariter satagat deprimere & humiliare nimium ronchissantes. S. Petrus, quàm optimè noverunt vestri Majores, talem habebat gladium, ut solus integro Romanorum militum exercitui obviam iverit, & nisi Christus gladium in vaginam recondere jussisset, pluribus profectò quàm Malcho aures amputâsset. Et tamen quid eâdem nocte illi accidit? ronchissaverat Petrus jactans, & si omnes desererent Christum, se solùm constanter ipsi adhæsurum, immò vitam pro ipso profusurum, si necessitas exigeret: & tam contrarium è diametro accidit, ut solus ille plùs cæteris omnibus defecerit, & ancillæ unius vox ad illum tremefaciendum suffecerit, & ad negandum compulerit. Jam ante eâdem defecerat horâ, quâ tanta de se promiserat. Jusserat Christus in horto vigilare, & post pusillum veniens ipsum dormientem invenit tantâ incuriâ, ut non solùm propter somnum, sed propter tantam præviam jactantiam ipsum increpuerit: *Sic non potuisti unâ horâ vigilare mecum?* q.d. Tu Petre tam animosum te jactas, ut mori pro me velis, & non potes unâ horâ vigilare mecum? paulò ante tantùm ronchissare, & modò ita dormire? Sed ita accidit. Ante occasionem ronchissare, est ipsa jam præsente dormire. Quid igitur vobis videtur fratres Ronchissatores? si istud evenit maximo piscatori, quid non timendum minimo pisci? examinate vos & mox patebit, quàm infirmum jactandi vos, & ronchissandi habeatis fundamentum.

Marc. 14. v. 37

Enimverò si ronchos ederent Balænæ, arrogantia eorum excusationem haberet ex magnitudine: sed & in ipsis Balænis minùs tuta foret hæc arrogantia. Quod Balæna inter pisces, Gigas Goliath erat inter homines. Si Jordanis fluvius & mare Tyberiadis communionem habent cum Oceano, uti habere fas est, cum ab eo emanent maria: scire vos volo, Ronchissatorem Philisthæo-

rum istum fuisse Gigantem. Quadraginta diebus continuis armatus stetit in acie, Israëlitica castra lacessens, nullo singulare secum certamen inire auso: & quis tandẽ omnis istius insultationis & arrogantiæ finis? unus pastorculus baculo suo pastoritio & fundâ illum in terram prosternere potuit. Superbi & arrogantes luctantur cum Deo; & qui cum Deo luctatur semper succumbit. Ita ut ronchissatoribus illis nihil consultius, quàm tacendo S. Antonium imitari. Duo sunt in hominibus quæ ronchos & tumorem in illis excitant: scientia & potestas. Caiphas ronchissabat scientiâ: *Vos nescitis quicquam:* Pilatus potestate: *Nescis quia potestatem habeo?* Uterq; contra Christum. Sed fidelis Christi servus Antonius cum tantâ polleret scientiâ, prout vobis dixi: & tanta potestate, sicut vos ipsi estis experti, nullus unquam ipsum de scientiâ & potestate audivit loquentem, nedum illam jactantem: & quia tantùm tacuit, hinc tantum clamorem edidit.

Ioan. 11. v. 46. *Ioan. 19 v. 10.*

In isto itinere (cujus memini) & in omnibus quæ peregi sub linea æquinoctiali, vidi sub illa, quod sæpiùs videram & notaveram in hominibus, admiratus quod se extendisset ille Viscus, ut etiam piscibus adhæreret. Adhæsores vocantur isti, de quibus modò loquor & propriè valdè: cum enim sint parvi, non solùm aliis magnis appropinquant, sed adeò lateribus eorum adhærent, ut nunquam illos deserant. De animalibus quibusdam narratur, quod, cum minoris sint roboris & industriæ, venantes leones eminùs sequantur, ut eo se sustentent, quod illis superfluit. Idem adhæsores isti faciunt tam securi propè, quàm illa à longè: piscis enim magnus & inflexibili capite, ad illos devorandos os vertere nequit, quos in lateribus vehit; sicque pondus eorum simul cum fame sustentat. Modus iste callidus magis quàm generosus vivendi, si fortè ab uno elemento ad aliud transeundo adhæsit, dubio procul istud didicêre pisces ab alto, postquam Lusitani nostri ad illud navigârunt: Prorex enim seu Gubernator, ad conquisitiones seu regiones & loca armis acquisita iter non instituit, quin multis comitatus seu circumdatus lateri suo adhærentibus, ut hîc fame pereant, cui ibidem remedium non habebant. Magis gnari veritatem ab experientia docti, ab adhæsione remittentes alia viâ vitæ necessaria quærunt: fixè verò & inseparabiliter adhærentibus majorum gratiæ & fortunæ in fine accidit, quod marinis adhæsoribus.

Cir-

Circuit navim Tuberanus piscis, in lineæ malaciâ, cum laterum suorum adhæsoribus, sic pelle attenuatâ, ut magis videantur assumenta vel naturales maculæ quàm hospites & socii: misso hamo de catenâ cum portione, quatuor militum, furiosè inhians prædæ instar boli deglutitis omnibus captus tenetur; currit extractus palpitat, & moritur cum adhæsoribus. Videor mihi audire sanctum Matthæum, quamvis non piscatorem Apostolum, idem ipsum describentem in terra. Mortuo Herode, inquit Evangelista, Angelus apparuit Joseph in Ægypto dicens, quod jam tutò in patriam redire liceret, mortuos enim esse jam omnes pueri vitæ insidiatos: *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.* Vitæ Christi infantis insidiantes, erant Herodes & sui omnes, tota ejus familia, omnes ipsi adhærentes, & qui ab ejus fortunâ pendebant. Age, fuitne possibile, quod omnes isti simul morerentur cum Herode? omninò; morienti enim Tuberano pisci, commoriuntur omnes ipsi adhærentes.
Matth. 2. v. 20. *Defuncto Herode, defuncti sunt omnes qui quærebant animam pueri.* Ecce pisciculi infelices & stupidi, quàm erroneus & fallax est iste vivendi modus quem elegistis. Exemplum accipite ab hominibus quod illi non accipiunt à vobis, nec illud S. Antonii, uti fas esset, sequuntur.

Etiam Deus habet sibi adhærentes; quorum unus David dicebat: *mihi adhærere Deo bonum est.* Idem *Psal. 72 v. 2.* etiam S. Antonius fecit. Quodsi non creditis, ipsum Sanctum aspicite, qualiter Christo, & Christus ipsi adhæreat. Profectò dubitari potest, uter alteri adhærens fuerit; videturq; fuisse Christus: minor semper enim adhæret majori, & Christus in tantum parvulum minoremque se fecit, ut Antonio adhæreret: Sed Antonius etiam factus est Minorita ut adhæreret Deo. Hinc sequitur, quod omnes Deo adhærentes immortali, mortis sint securi tanquam alii adhærentes, tamque sint securi, ut in casu, quo Deus homo factus est mortuus, tantummodo mortuus sit ne morerentur illi alii qui adhærent sibi. Hoc apparuit in illis, jam ipsi adhærentibus quando ajebat: *Si* *Joan. 18 v. 8.* *ergo me quæritis, sinite hos abire.* Et posito, quod hoc modo tantùm adhærere possint homines, & non vos pisciculi: imitari saltem oporteret alia terræ aërisve animalia, quæ quando magnis appropiant, ut sub umbra roboris eorum se protegant, non sic adhærent, ut cum illis moriantur. Scriptura sacra meminit de arbore ista celebri,

quæ magnum Nabuchodonoſo-
rem figurabat, quod omnes cœli volucres in ramis ejus requieſcerent, & omnes beſtiæ terræ ſub umbram illius confugerent; nec non utræque fructibus ipſius alerentur: addit verò ſimiliter quod arbore ſuccisâ, volucres avolârint, & animantia terræ auffugerint. In nomine Domini appropiate magnis, ſed non ita adhærete, ut vitam exponatis pro illis, aut moriamini cum illis.

Conſiderate adhærentes vivi, quomodo mortui ſunt alii, qui adhæſerunt illi piſci Magno, & quare. Tuberanus eſt mortuus quia comedit: & illi ſunt mortui quia non comederunt. Num quid ſtolidius quàm mori fame & ore alieno? moriatur Tuberanus, quia comedit, occidit enim eum gula: ſed quod moriatur adhærens, quia non comedit, nihil illo infeliciùs dari poteſt. Nec cogitavi, nec putavi, etiam in piſcibus locum habere peccatum originale. Nobis hominibus ea ſupervenit infelicitas; ut quod alius comedit, nobis ſolvendum ſit. Omnis mors noſtra in Adami & Evæ gulâ habuit principium: & quod nobis moriendum ſit ex eo quod comedit alius, magna eſt infelicitas! ſed nos modicâ aquâ ab hac infelicitate abluimur: & vos quantácunque maris undâ à veſtrâ vos ſtupiditate abluere non poteſtis.

Sed & verbum mihi, ad vos Volatores, & non modica querela. Edicite mihi. Nunquid Deus vos fecit piſces, ut quid igitur conamini eſſe aves? pro vobis, mare; pro illis Deus aëra fecit. Contenti mari, & quod natare poſſitis; volare nolite: quia eſtis piſces. Si fortè vos non nôſtis, pinnas veſtras attendite & ſquamas, & cognoſcetis vos non eſſe aves, ſed piſces: & quidem non ex melioribus inter illos. Dices mihi Volator, Deum dediſſe vobis majores barbas & pinnas quàm cæteris ejusdem vobiſcum magnitudinis. Ergò, quia majores habetis barbas & pinnas, hinc vobis facere debetis alas? ſed prô dolor! toties vobis punitio veſtra veritatem recantat. Voluiſtis aliis piſcibus eſſe meliores, & ex hoc omnibus viliores eſtis reputati. Cæteros piſces ab alto occidit hamus & illicium: vos ſine hamo & illicio veſtra occidit præſumptio & capritium. Navis pergit dormiente Nauclero, & Volator offendendo ad velum ſeu funem cadit pulpitans. Alios piſces occidit fames, & decipit eſca. Volatorẽ occidit vanitas, & ejus eſca eſt ventus. Quantò conſultius illi foret ſub mali ſummitate merſũ manere vivum, quàm volare tentantẽ ſuper

an-

antennas cadere mortuum? Grandis est ambitio, cum mare tam sit immensum, quod tantillo non sufficiat pisci mare totum, magisque vastum elementum affectet. Sed ecce, pisces, ambitionis pœnam. Volatorem Deus fecit piscem, & hic avis esse affectavit: & Deus idem, & avis & piscis discrimina illum subire permittit. Omnia vela illi tanquam pisci sunt retia, & funes omnes illi tanquam avi, sunt laquei. Ecce volator qualiter tibi tua supervenerit punitio. Vivus paulò ante in mari natabas tuis pinnis, & jam jaces prostratus tuis alis in navi. Non contentus esse piscis, voluisti simul esse avis: & jam nec avis es, neque piscis: neque volare jam, neque natare vales. Natura tibi aquam assignavit, & tu aërem prælegisti: & ego te jam igni admotum cerno. Pisces, quilibet suo sit elemento contentus. Nisi volator à secundo ad tertium transire tentâsset, non versaretur in quarto. Tutus agebat ab igne natans in aqua, sed quia barbis suis & pinnis volare voluit in undis, alas combussit.

Viso hoc exemplo, pisces, hanc omnes memoriæ mandate sententiam. Qui ultra quàm illi convenit, esse desiderat, perdit quod habet, & quod affectat. Natare sciens, & volare volens, suo tempore nec volabit, nec natabit. De Volatore terrestri auscultate casum. Simon Magus cui ars magica, in qua famosissimus erat, cognomen imposuit, filium Dei se esse jactans, designavit diem, quo in oculis totius urbis Romæ in cœlum ascensurus foret, & actu in sublime volare cœpit: sed oratione S. Petri præsentis celeriùs prævolante, Magus in terrã protinùs collapsus è sublimi, nolente Deo, ut mox moreretur, sed ut similiter in oculis omnium collideretur, pedes confregit. Nolo vos ejus pœnam, sed genus pœnæ considerare. Quod Simon cecidit, valde congruè accidit: & si mortuus fuisset, similiter congruentissimum fuisset: siquidem ejus præsumptio & ars diabolica melius non meruerat. Sed ex tam alto lapsu non crepet medius, neq; caput, aut brachia, sed tibias tantùm frangat? sic est, inquit S. Maximus: nam qui habet pedes ad ambulandum, affectans alas ad volandum, justum est, ut alas insuper & pedes amittat. Quod eleganter dictus S. Pater asserit: *Ut qui paulò ante volare tentaverat, subitò ambulare non posset: & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.* S. Max Simon habet pedes, & alas desiderat: potest ambulare, & vult volare: frangantur itaque ipsi alæ, ne volet: & similiter pedes, ne ambulet. Ecce volatores

tores maris, quid illis terræ volatoribus eveniat: ut quilibet suo contentus elemento vivat. Quod si mare exemplum acciperet à fluminibus Icaro submerso in Danubio, non tot Icari forent in Oceano

O Antonij anima, tu sola habens alas volâsti sine periculo: deorsum enim, & non sursum volare scivisti! Jam S. Joannes illam in Apocalypsi vidit mulierem, cujus ornatus omnem firmamenti splendorem absorbuit, cui duas alas aquilæ magnæ datas asserit: *Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ*; & ad quid? *ut volaret in desertum.* Notatu dignum, quod non sine causa, idem Propheta vocavit signum magnum: Mulier erat in cœlo: *Signum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta sole.* Age, si mulier erat in cœlo, & desertum erat in terra, quomodo illi dantur alæ ad volandum in desertum? Quia sunt alæ ad ascendendum, & descendendum. Alæ ad ascendendũ valde sunt periculosę, alæ ad descẽdendum valde securæ: & tales illæ S. Antonij fuêre. Datæ sunt animæ S. Antonij duæ alæ aquilæ, quibus illi gemina naturalis & supernaturalis sapientia, adeò sublimis & profunda fuit collata prout novimus. Et ille quid fecit? Non expandit alas ad ascendendum, sed ad descendendum contraxit: & in tantum, ut cùm esset arca testamenti, pro laico (uti dixi) & idiota fuerit reputatus. Volatores maris (non loquor illis terræ) Sanctum Prædicatorem vestrum imitamini. Si vestræ vobis pinnæ servire posse videntur pro alis, ad ascendendum eas explicare nolite, ne ad velum aliquod aut latus vos offendere contingat: eis collectis descendendo lacunæ cujusdam fundum petite, ubi tecti magis eritis securi.

Apoc. 12. v. 14.

Sed cùm in latebris versemur maris, antequam illis egrediamur, fratrem hîc habemus, nomine Polypum, contra quem suas deponunt querelas graves SS. Ambrosius & Basilius. Polypus caputio suo videtur esse Monachus, illis suis pedibus explicatis videtur esse stella: cumque ossibus careat & spinis, ipsa videtur esse mansuetudo. Et sub tantæ modestiæ schemate, vel hypocrisi tam sancta, duo illi magni Latinæ & Græcæ Ecclesiæ Doctores contestantur, dictum Polypum maximum esse maris proditorem. Hæc maris proditio consistit in eo, quod omnium sibi adhærentium colores assumat: colores, qui in chamæleonte sunt ornatus, in Polypo sunt malitia: figuræ quæ in Protheo sunt fabulæ, in Polypo sunt veritas & artificium. In eluvione sine limo virescit; in arena albescit; in luto griseus seu

leuco-

leucophæus: in aliqua petra, ejusdem colorem induit. Et quid hinc sequitur? accidit piscem alium à proditione innocuũ incautè transire, & latro proprio suo dolo tectus missis derepentè manibus illum capit. Fecissetne plus Judas? non fecisset plus: nec tantum fecit. Judas Christum est amplexatus, sed alij eum comprehenderunt: Polypus amplexatur, & ipse insuper capit. Judas brachijs signum dedit: & Polypus ex brachijs suis funes facit. Judam proditorem fuisse certum est, sed prævijs facibus: illam meditatus fuit in tenebris, sed executus est cum luminibus. Polypus se se occultando visum aufert alijs: Prima proditio, seu rapina quam exercet, est lucis, ne discernatur color. Ecce piscis proditor & abjecte, qualis & quanta tua sit malitia: Judas enim, comparatione tui jam minor est proditor.

O exorbitantem, & tam puro indignam ignominiam elemento, tam limpido & crystallino, sicut illud aquæ, quæ non solùm terræ, sed ipsius etiam cœli naturale speculum existit! Regius Propheta David dixit: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris*. Et specificè dixit *In nubibus aëris*, ut obscuritatem alij elemento, quàm aquæ attribueret; quæ in se ipsa semper clara, diaphana & transparens est, in qua nihil abscondi, tegi, aut dissimulari potest. Et in eodem elemento generetur, toleretur & agat cum tanto boni publici damno monstrum adeò versipelle, multicolor, vafrum, fraudulentum & proditorium! Video vos pisces, ob terrarum, quæ à mari vestro alluuntur notitiam, quam habetis, mihi respondendo replicare, etiam in illis dari fallacias, simulationes, dolos, fraudes multóque majores & perniciosiores proditiones. Et præter subjectum quod defenditis, etiam alijs similibus aliam congruã valde proprietatem applicare possetis: sed vobis illam subticentibus etiam ego eam similiter tacito pede prætereo. Nihilò seciùs, non sine magna verecundia, omnia quæ dicitis, & multò plura concedo: quia negare nequeo. Sed in Sanctum Prædicatorem vestrum Antonium oculos convertite, & in eo purissimum omnis candoris, sinceritatis & veritatis exemplar videbitis: ubi nunquam dolus, simulatio, deceptio sedem habuit. Simulque scitote, ut illa omnia quilibet nostrûm in se haberet, sufficiebat olim esse Lusitanum: necesse non erat esse Sanctum.

Psal. 17 v. 12.

Absolvi, fratres pisces, laudes vestras & vituperia, duabusque obligationibus salis, quamvis maris

ris, & non terræ; prout promisi satisfeci: *Vos estis sal terræ;* restat tantummodò, ut cumprimis necessarium vobis demus monitum, qui in istis maribus vivitis: quia illa tam varia sunt & vasta, nec non plena scopulis & scrupulis, optimè nostis, multos perire & everti naves, unde mari ditato, terra depauperatur. Consultum est igitur advertere, ingens vobis in istis divitijs inesse periculum: quotquot enim naufragantium bona usurpant, anathematis & maledicti pœnam incurrunt. Ista excommunicationis pœna non vobis, sed hominibus est statuta: Deus nihilominùs frequenter ostendit, quod quando animalia materialiter ea committunt, quæ tali lege prohibentur, illa similiter suo modo ejusdem pœnis subjacere, eodemque momento deficere, misereque perire incipiant. Christus mandavit piscari Petro, quod in ore primi piscis certam inventurus esset monetam, quâ tributum solveret. Si Petrus plures cepisset pisces quàm istum, supposito fuisse primum, ex hujus aliorumq; pretio colligere potuisset necessariam solvendo tributo pecuniam, quod unius tantùm drachmæ argenteæ, & exigui ponderis erat. Quonam igitur mysterio mandavit Christus ut ex hujus piscis ore tolleretur, & ille præ aliis moreretur, nunc attendite. Pisces non cudunt monetam in fundo maris, nec contractus & commercia habent cum hominibus, unde pecunia ad illos devenire possit: ista ergo pecunia quam piscis hic deglutierat, navis alicujus in istis maribus naufragium passæ fuerat. Et Christus Dominus hoc ipso ostendere voluit, easdem pœnas, quas S: Petrus ejusve Successores contra homines naufragantium bona usurpantes fulminant, etiam suo modo similiter pisces incurrere, prius moriendo quàm reliqui, & ipsâ deglutitâ transversim & obliquè faucibus inhærente pecuniâ suffocari. O præclaram pro terra doctrinam, nisi mari prædicarem! miserabilior hominibus mors obtingere nequit, quàm inhærente transversim faucibus alieno emori: est enim peccatum, à quo ipse S. Petrus, aut summus Pontifex absolvere nequit. Et quamvis homines mortem incurrant æternam, cujus pisces non sunt capaces, nihilominus hi mortem suam naturalem uti hoc casu, accelerant, nisi materialiter, sicut dixi, à bonis naufragantium se contineant.

§. VI.

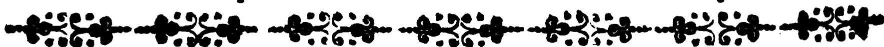
POstrema hac cōsideratione seu admonitione vos, pisces, vel me à vo-

à vobis expedio, vale faciens vobis, mei pisces, & ut sermone meo consolati abeatis (nescio enim quando alium sitis audituri) unum illud alleviare vobis conabor, quod jam ab antiquo singulariter vos contristare potuit, à tempore quo Leviticus fuit promulgatus. In lege Ecclesiastica seu rituali Levitici, certa quædam animalia, Deus cultui sacrificioq; suo deputavit: sed omnia illa aut terrestria erant animantia, aut volatilia, piscibus ab omni sacrificio exclusis. Et quis dubitat exclusionem hanc universalē cumprimis fuisse contristativam omnibus tam nobilis elementi incolis, ut primo Sacramento meruerit materiam ministrare? Primarium motivum, quod pisces fuerint exclusi, fuit, quia reliqua animalia ad sacrificium poterant pervenire viva, & pisces ordinariè non nisi mortui: nec Deus mortuum quid sibi sacrificari, aut ad altare suum offerri sustinet. Hoc punctum similiter utile valde & necessarium foret hominibus, si illis prædicarem. Heu quot animæ ad altare illud accedunt mortuæ, eò quod accedant & accedere non trepident cum peccato mortali! o pisces, magnas Deo agite gratias, quod ab hoc periculo vos exemerit: melius enim est ad sacrificium non accedere, quàm accedere mortuum. Cætera animalia offerunt Deo, posse sacrificari: vos illi offertis, ad sacrificium non posse pervenire: alia sacrificant Deo sanguinem & vitam: vos illi sacrificatis respectum & reverentiam.

O pisces, quantùm vobis invideo naturalem hanc irregularitatem! quantò meliùs mihi foret, Deum non accipere in manus, quàm illum sumere tam indignè! In omni, quo vos excedo, magnas in vobis præcellentias recognosco. Vestra brutalitas melior est meâ ratione: & vester instinctus, meo arbitrio. Ego loquor; vos Deum verbis non offenditis. Ego reminiscor; sed vos Deum memoriâ non offenditis. Ego discurro: sed vos Deum intellectu non offenditis. Ego volo: sed vos Deum voluntate non offenditis. Vos à Deo conditi estis ad serviendum hominibus, & finē vestrum assequimini: Deus me ad sibi serviendum condidit, nec præstitum mihi finem assequor. Vos Deum non videbitis, cùm confidenter ante eum comparere possetis quia illum non offendistis: Ego me visurum spero, sed quâ fronte in divino ipsius conspectu apparebo, si offendere non cesso? Ah! cogor quasi dicere, melius mihi fore, si essem, sicut vos: nam de homine quodam ad idem mecum obligato suprema pronunciavit veritas,

quod melius illi fuisset natum non fuisse, aut natum non fuisse hominem: *Si natus non fuisset homo ille.* Quia verò nos qui nascimur homines, nativitatis obligationibus tam malè respondemus: estote cōtenti, pisces, & magnas Deo gratias agite pro vestra nativitate.

Dan. 3. v. 79. *Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Domino*: Laudate Deum, pisces magni & parvi, & in duos tam innumerabiles divisi choros, laudate eum voce consonâ: Laudate Deum, qui in tanto vos creavit numero: Laudate Deum, qui in tam varias vos distinxit species: Laudate Deum, qui tantâ vos varietate & decore vestivit: Laudate Deum, qui omnibus necessariis vitæ instrumentis vos dotavit: Laudate Deum, qui tam amplum & purum elementum vobis assignavit: Laudate Deum, qui in mundum veniens inter vos vixit, & eos vocavit, qui vobiscum & de vobis vivebant: Laudate Deum, qui vos pascit: Laudate Deum, qui vos conservat: Laudate Deum, qui vos multiplicat: denique laudate Deum serviendo homini ad illum sustentandum: qui creationis vestræ scopus est: & sicut benedictionem vobis dedit in principio, ita illam etiam nunc impertiatur. Amen. Quia incapaces estis gratiæ & gloriæ, sic vester Sermo in gratia & gloria non explicit.

SERMO

PRO DIE

S. BARTHOLOMÆI.

Romæ occasione Promotionis Cardinalium.

Elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominavit. Luc. 6. v. 13.

§. I.

HOdie Christum habemus vigilantem: *Erat pernoctans*: nec sine ratione vigilantem & sollicitum. Electurus erat Ecclesiæ suæ Pastores; electurus erat Monarchiæ suæ Ministros: meritò igitur & exemplariter vigilat & sollicitus est. Nullum negotium Principi ma-

magis tollere debet ſomnum, nihil ipſum magis vigilantem & ſolicitum reddere, quàm magnorum Miniſtrorum electio; ſiquidem ab hac electiones omnes, reſolutiones, executiones omnes, bonum denique regimen, omniſque reipublicæ proſperitas dependent. Hinc fiunt, vel ad nihilum rediguntur omnia. Meritò igitur ſupremus Rex, meritò & exemplariter ſummus Paſtor vigilat. *Fugiebat ſomnus ab oculis meis*, inquiebat Jacob Labani Paſtor. Si cura ovium vigilantem adeò reddebat paſtorem, quantò vigilantiorem reddere debet Dominum electio Paſtorum? memini (de monte deſcendamus ad mare) memini inquam, in mari Tyberiadis Apoſtolicam periclitatam fuiſſe navem: &, maximè ſæviente procellâ, Chriſtus dormiviſſe dicitur: *Ipſe verò dormiebat*, Domine in mari dormis, vigil in monte? non tibi ſomnum excutit tempeſtas, & eorum qui tecum verſantur in mari, electio adeò te vigilantem facit? Omninò: qui enim vigilat in electionibus, non periclitatur in tempeſtatibus. Petrus gubernabat, Andreas, Joannes, & Jacobus remigabant: & navi tam benè proviſa ſecurus dormit Gubernator. Tempeſtas erat in mari: ſecuritas in monte. Ubi facta eſt electio, ibi ſuperatum eſt periculum: & ubi erat periculum ibi vigilantiâ fuit opus. *Erat pernoctans*.

Gen. 31. v. 40.

Math. 8. v. 24.

Hoc punctum hodie pertractabimus. Materia non tantùm eſt magna; ſed inter majores maxima: quomodo Miniſtri maximi eligendi, Chriſtus nos docebit: & ſanctiſſima Mater nobis gratiam obtinebit. Ave Maria.

§. II.

Elegit duodecim ex ipſis: quos & Apoſtolos nominavit.

CHriſtus hodie maximos Eccleſiæ ſuæ elegit Miniſtros: & in miris electionis hujus modo & circumſtantiis, ſucceſſoribus ſuis electionis canonicè faciendæ modum præſcriptum reliquit. Totum exemplar ad tres regulas reducitur. Prima, quocum tractanda ſit electio. Secunda, quales ſint eligendi. Tertia, quot eligi debeant. Ut tribus verbis dicam: Cum quo, Quales, & Quot. Incipiamus.

Quæſtionum harum prima eſt, Quocum tractandæ ſint electiones, cum conſanguineis? cum amicis? cum ſui ſtudioſis? Non; & Ita. Non cum conſanguineis, ſed cum maximo conſanguineo: non cum amicis, ſed cum maximo amico: non cum ſui ſtudioſis, ſed cum maxi-

maximo sui studioso, cum Deo: *In oratione Dei.* In sacro collegio Christus habebat consanguineos, habebat amicos, & sui commodi cupidos. Habebat cognatos, habebat enim Joannem & utrumq; Jacobum suos cognatos: nihilominus non illos consuluit cognatos, sed Deum: qui proximus & maximus est consanguineus, quia Pater. Habebat amicos, & quidem intimos sui pectoris secretarios, Petrum, Joannem, & Jacobum, quibus credebat omnia, non tamen illos consuluit amicos, sed Deum, qui maximus est amicus: ejus enim solius amor est fidelis, & voluntas recta. Habebat etiam sui studiosos, & isti (more usitato) erant omnes: *Quis eorum videretur esse major*: nec istos consuluit proprii sui commodi studiosos, sed Deum; qui in electione ista vel maximè suæ rei erat intentus: ab idoneis enim Ministris Ecclesiæ suæ, servitium, honor & gloria ipsius; nec non bonum salusq; mundi dependent. Quapropter humanissimus Dominus, qui aliis in occasionibus, Discipulos in consilium adhibuit, in hac illos requirere aut audire neglexit, pro exemplo potius & instructione eorum, qui jam erant eligendi, & electores postmodum futuri (ut optimè notat Bulgariæ Episcopus

Lucæ 22 v. 24.

Theophilactus) solus cum solo tractavit Deo in prolixa oratione. *Post ora ionem*, inquit ille, *elegit Discipulos, ut doceat etiam nos, quando quempiam in spirituale ministerium sumus ordinaturi, cum precibus hoc faciamus, ut doctis à Deo, & ab illo petentibus revelet, quis idoneus sit.*

Theophilactus.

Hanc veritatem omnes circumstantiæ casus prædicant & confirmant. Primò, *Exiit in montem*: id est, Christus ascendit in montem. Hîc politici dicent, ad similes faciendas electiones, operæ prêtium & necessarium esse, excelsum valde conscendere montem, ex quo totus uno intuitu videatur mundus, regna, status, respublicæ, Principes, dependentiæ, horum potentia, aliorum declinatio, vicinum & remotum, quod est & quod possibile est. Iste verò in montem ascendendi modus plus tentationis quàm electionis habet. *Assumpsit eum diabolus in montem excelsum, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum*: Et in quem finem? *Si cadens adoraveris me.* Ascendere in montem, ad contemplandum ex alto regna mundi eorumq; intueri magnificentiam, & ubi minus magisve gloriosæ inveniuntur coronæ, potius facit ad propositum adorandi dæmonem, quàm eligendi instrumenta quę illum

Matth. 4. v. 8.

lum destruant. Christus, hac occasione, subiit in montem, non ut mundum videret, sed à mundo remotior propius cœlo oculos infigeret: hinc de nocte, & non de die ascendit: *Erat pernoctans.* Philo Hebræus disertè notavit, diem discooperire terram & operire cœlū: noctem discooperire cœlum, & operire terrā. Hæc optima est eligendi hora, quando oculis terræ clausis, aperiuntur cœli. Hinc Christus exiit de nocte, & ad montem. De nocte, ne videret terram sed cœlum: ad montem, ut illud liberiùs & propiùs intueretur: *Exiit in montem, & erat pernoctans.*

Istud tempus istumque locum selegit Christus electioni faciendæ loco suo & tempore: utque ritè succederet, solus cum solo Deo consilia tractavit: *In oratione Dei.* Cum Deo proposuit fines, eò quòd unicus finis esset ipse Deus: cum eo communicabat media, cùm nihil inter ipsum & Deum intermediaret: cum Deo metiebatur talenta, cum Deo ponderabat merita, & ubi illa erant majora, ille intercedebat, ille orabat: *In montem orare.* Orabat ut homo; ut eligeret tanquam Deus. Orator, & non oratus. Ecce majorem electionis differentiam. In mundi aulis solicitantes orant, Princeps eligit. In Consistorio Christi candidati tacent: Princeps orat. Electi non sunt petendi à Principe: illos Princeps à Deo petere debet. Vacabant duæ cathedræ in Apostolatu, ambas vidua Zebedæi petivit: & quid illi respondit Christus? an, quod saltem unam illi esset daturus, ut altera æqualis dignitatis prætendenti satisfaceret? nullatenùs. Quod respondit, fuit: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Divinus negandi modus sine offensa. Eligat Deus, & non offendentur homines: Deus sit qui eligat, Deus sit qui nominet. Nominationem & electionē, omnia oportet esse Dei: *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit.* Precibus ad æternum Patrem fusis Christus ad nominationem & electionem processit: & priùs ad electionē, quàm ad nominationem: *Elegit & nominavit.* Uno nominante dum alius eligit, non eligit eligens, sed eligit nominans. *Matth. 20. v. 23*

Sola ista sufficiebat ratio, quod Deus esset, & solus Deus, qui consuleretur in electionibus: sed alia magis adhuc intrinseca est, & urgens: ut quasi acu tangatur. Nihil difficilius est, quàm ut homo eligat hominem: vel enim illum novit, vel non. Si illum non novit, eligit cæcè, & si novit, similiter: si illum enim novit, vel amat, vel illum aversatur: & tam

cæcus est amor, quàm odium. Sed certum est, quod cum passione, & etiam sine illâ homo hominem alium non cognoscit. Hominis cognitio soli Deo est reservata, & adhuc mirabilis in illo: *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Necesse est igitur ut petatur à Deo orando, quod homo nec per se, nec per alium obtinere potest cognoscendo. Ita fecerunt illi ipsi, qui hodie fuerunt electi implere volentes evacuatum per Judam locum.

Psalm. 138. v. 6.

S. Petrus proposuit: idemque nec non cæteri Discipuli, eminentiores sanctitate, & in exercitiis & ministeriis Apostolatûs magis versatos elegerunt, qui fuerunt Matthias, & Joseph, cognomento Justus. Quo facto collegium totum ad orationem est conversum. Et quid à Deo petierunt? *Orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus.* Et hoc modo processit electio; illi proposuerunt & orârunt: Deus elegit. Et ut ostenderet Deus, quàm erronea (etiam sine passione) sint humana judicia, non illum elegit in Apostolum, cui homines nomen Justi per antonomasiam dederant. Ita Matthias successit in locum, in quem hodie electus fuit Judas. Repeto in quem hodie electus fuit Judas. Si in duodecim à Christo & cum Deo electis, inventus est unus Judas, in duodecim sine Deo, & sine Christo electis quot invenientur? Utinam non plures forent quàm undecim! Propterea tantùm cum Deo faciendæ essent electiones. Judicio divino relinquatur attingere, dummodo elector fecerit quod suum erat: nihil refert, si electus non faciat suum. Judas non fecit quod suum erat: sed Christus fecit quod debebat: electioni enim orationem præmisit & prolixè cum Deo consilium communicavit: *Erat pernoctans in oratione Dei.*

Actor. 1. v. 24.

In unâ nocte peractæ sunt & absolutæ electiones, & illucescente die nominati sunt Apostoli: *Et cum dies factus esset.* Quàm breviter concluditur, quod cum Deo solo communicatur! ubi non intrant rationes temporales, tempus non consumitur. Christus totam noctem consumpsisse videtur, prout textus innuit: *Erat pernoctans.* Sed satis est, duodecim electiones, horis duodecim fieri. Quot dies, quot menses, quot anni frequenter in unius hominis electione consumuntur? Hoc inde fit, quod electiones non tractentur cum Deo. Dicetis illas cum magna consideratione esse faciendas. Idem ego affirmo, cum consideratione? ita. Cum considerationibus? Non: considerationes enim devorans

Luc. 6. v. 13.

rant & consumunt tempus. Non alium pro hoc Authorem deside ro, quàm magnum Pontificem S. Gregorium magnis faciendis electionibus assuetum. Samuel elegit Saulem, & electio cum debitis cæremoniis ritè peracta est. In primo scrutinio cecidit sors Tribus Benjamin: In secundo cecidit sors cognationis Metri: in tertio, domus Cis. In quarto perventum est ad Personam Saulis: *Quid in hoc significatur* (inquit S. Gregorius) *nisi quia Sanctæ Ecclesiæ Principes multâ consideratione eligendi sunt?* Ita factum est; sed omnia in quatuor scrutiniis & uno eodemque die facta sunt: quia cum Deo tantùm sine aliis considerationibus & dependentiis factum est. Super electione Sacerdotii duodecim concurrerunt tribus cum totidem virgis, quæ ad tabernaculum delatæ, in conspectu Dei fuêre positæ, & eâdem nocte Virga Aaronis vestita foliis, ornata floribus in fructum turgescentibus, quo summus Sacerdos electus fuit & designatus. Ut natura simile quid operetur in radicibus, totus requiritur annus: sed quia virgæ evulsæ & eradicatæ fuerunt à terra & in præsentia positæ, nox una suffecit. Quâ nocte Christus oravit, miraculum istud duodecies fuit multiplicatum, floruerunt duodecim virgæ, & prodierunt in mundum ad eum reformandum electi duodecim Apostoli: *Erat pernoctans in oratione Dei: & cum dies factus esset, elegit duodecim ex ipsis.*

1. Reg. 10. D. Greg.

§. III.

AD secundam transeamus quæstionem: quales esse debeant electi? Mali? clarum est quod non. Boni? hoc non dico. Neque mali, neque boni, sed optimi. Adhuc malè, & parùm dixi: dico optimorum optimi, quales erant quos hodie elegit Christus. Populi Israëlitici optimi erant, qui credebant in Christum: optimi qui credebant in eum erant ejus Discipuli: & Discipulorum suorum optimi erant, quos hodie elegit & Apostolos nominavit: *Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.* Notetur benè, non solùm quos & quales, sed ex quibus & qualibus elegit: *Ex ipsis.* Ex Discipulis erat Lucas, erat Marcus, erat Stephanus, & tot alii eminenter boni, & bonis meliores: at Christus Dominus, quia Apostolos eligebat pro eminentissimis, non elegit meliores ex bonis, sed meliores ex optimis. Hac de causa Christus convocavit Discipulos omnes, quando elegit Apostolos: *Vocavit Discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis.* Ut respectu eorum quos præteribat, melius dignoscerentur electi; voluit

Luc. 6. v. 13.

voluit ut per segregationem cognosceretur lusus. Samuele Davidem in Regem uncturo ordinavit Deus, ut prius omnes filii Jesse in conspectu ejus comparerent. Venit primogenitus Eliab: non est iste, inquit Deus. Venit Aminadab: neque iste est. Venit Sama, aliiq; septem fratres per ordinem, & neminem ex hisce elegit Deus, donec ex agro veniret David. Age, si David erat electus, quare omnes septem filii Jesse in conspectũ Samuelis veniunt? ut Samuel & Pater videntes quales essent, qui rejicerentur à Deo, magis cognoscerent qualitatem electi. *Vocavit Discipulos suos.* Veniebant ante Christum omnes Discipuli: excludatur Marcus, excludatur Lucas, excludatur Stephanus, ut visâ excellentiâ exclusorum, melius cognoscatur eminentia duodecim Electorum; *Et elegit Duodecim ex ipsis.* In promotionibus humanis repulsi improbant electiones, in divinis, repulsi qualificant electos.

Duodecim ex ipsis. Non est hìc facta electio inter electos & reprobatos, sed inter electos & electos; quando enim eliguntur Principes Ecclesiæ, non est eligendus electus præ reprobato, sed electus præ electo. Auscultate notabilem Evangelii locum adhuc inter magnos expositores malè intellectũ. Pater familias operarios in vinea sua laboraturos diversis diei horis, citius alios, tardiùs alios conduxit: & advesperascente die singuli suam mercedem acceperunt initio solutionis non à primis, sed à novissimis facto. Hinc Christus illam celebrem adeò intulit & deduxit conclusionem: *Multi enim sunt vocati: pauci verò electi.* Matth. 20 v. 16 Horum verborum vulgaris expositio est, quod cùm omnes sint vocati, electi sint pauci, & reprobi multi. Sed hoc loco certum est, quod hæc sententia alibi repetita, tale quid dicere non velit, neque ista fuerit intentio Christi. Probatur evidenter, omnes quotquot ad vineam ierunt, & ad hanc venerunt comparationem, fuerunt electi: omnes enim mercedem, seu denarium diurnum, quod est decalogi præcepta observantium præmium, receperunt. Si igitur omnes fuerunt electi, quomodo infert & concludit Christus, vocatos esse multos, paucos verò electos? quia electio, de qua Christus in hac loquebatur parabolâ, est electio de præferentia ad prima loca; *Erunt novissimi primi.* Et hæc electio non fit inter electos & reprobatos, sed inter electos & electos, quales erant omnes qui denarium acceperunt. Et hinc cum primis propriè infertur & concluditur, quod

multi

multi sint vocati, & pauci electi: nam vocati ad hanc electionem, sunt omnes electi inter cæteros: & electi ad illam, sunt tantùm electi inter electos. Ita in hodierna electione contigit: vocati fuerunt multi; omnes enim Discipuli fuerunt vocati *Vocavit Discipulos suos:* qui omnes erant electi: nihilosecius electi horum electorum fuerunt tantùm duodecim Apostoli: *Elegit duodecim ex ipsis. Ex ipsis* qui erant electi. *Ex ipsis*, qui erant meliores; nam Principes Ecclesiæ oportet esse electos ex electis, & meliores ex optimis

In veteri Testamento duas de Deo electiones habemus, in quibus non requirebatur nec promittebatur tanta perfectio; & cum non essent Ecclesiasticæ, sed sæculares (quamvis Ecclesiæ nostræ figurativæ, uti notavit S. Augustinus) ecce quales fuêre electi. Primus fuit Saul: secundus David. Et quare Saul fuit primus? Quia erat melior inquit S. Textus: *Non erat vir de Filiis Israël melior illo.* (1. Reg. 9. v. 2.) Et ne quis putaret, alium æquè fuisse bonum, eadem scriptura addit, neminem ipsi fuisse æqualem; *Quoniam non sit similis illi in omni populo.* Nullus illo erat melior; nam de melioribus ille erat unus: nullusque tam bonus, nam de melioribus ille erat melior. David eodem tempore cum Saule vivebat: unde infertur (res notatu dignissima) Saulem electum meliorem fuisse Davide. Ita hoc Episcopus Abulensis asserit. (Præmitto Abulensi titulum Episcopi, quia nullam authoritatem citavi, aut citabo in hoc sermone, quæ non sit authoris primæ classis in Ecclesiastica dignitate) *Respondendum* [inquit ille] *quod David erat melior Saule, post quam peccavit: Saul tamē, antequam peccaret erat melior quàm David.* Elegit itaq; Deus Saulem, quia licet David inter meliores erat tā singularis, nihilominùs Saul illo tempore erat melior Davide. Nō attendit Deus in Davide, quod futurus esset suus Pater; anteposuit illi meliorem. Et quando Deus elegit Davidem? quando jam melior erat Saule. Quod expresse innuit textus: *Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te,* (1. Reg. 15. v. 28) dixit Samuel ad Saulem. Non aliud est quare in electionibus Dei, nisi esse, vel non esse meliorem. Quando Saul erat melior Davide, elegit Saulem: quando David melior erat Saule, elegit Davidem: semper ex meliore meliorem.

O quàm acceptabiles forent electiones, quantoq; applausu digni Electores & electi, si homines istā Dei regulam observarent! Electum jam Saulem, & inventum (nam se absconderat) Propheta

Samuel produxit in publicum, & ostendit populo: & qualis erat?
1.Reg. 10.v.23 *Stetit in medio populi, & altior fuit omni populo ab humero & sursum.* Non erat magnus inter parvos, non major inter magnos, sed omnibus majoribus major; *ab humero & sursum.* Integro capite excedebat cæteros. Non erat major ætate, nec major divitiis, nec major consanguineis & propinquis, neq; major potentiâ, sed major capite: & ideò Deus illum constituit caput omnium. Elevatâ tunc voce
1.Reg. 10.v.24 Propheta dixit: *Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non est similis illi.* Vestri attestantur oculi, quod is, quem elegit Dominus major sit & dignior, & nemo illi sit æqualis. Et hanc vocem, & conspectum hunc quid fuit subsecutum? faustæ acclamationes omniũ, *Vivat Rex.* Eligatur major & melior: & ipsi præteriti dicent, vivat.

Christus exactè adeò hanc regulam seu exemplar observavit, ut non solùm cum Apostolis electis respectu exclusorum: sed etiam respectu ipsorum electorum, utrorumq; majores primò & meliores eligendo & nominando observaverit. Nescio utrum animadverteritis, cum electi fuerint duodecim, electiones fuisse sex. Hoc ex Evangelistis colligitur, qui speciali & nunquam aliàs usitato modo, per paria numerant, seu binos & binos nominant. *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit: Petrum & Andream: Iacobum & Ioannem: Philippum & Bartholomæum. &c.* Christus elegit duodecim Apostolos non simul, sed per partes & paria: primò duos *Petrum & Andream.* Deinde alios duos, *Iacobum & Ioannẽ.* Et hoc modo reliquos, semper meliores dignioresque præferendo, à Petro incipiendo, & cum Juda finiendo. Non solùm enim eligendi sunt meliores, sed adhuc inter meliores qui eliguntur, meliores meliorum præferri debent. Ita ut electiones quæ fiunt cum Deo, & per Deum, semper respiciant meliorem. Quod si multi sunt meliores, meliores de melioribus primò sunt eligendi. Et deinde successivè per ordinem alii. Ex duodecim, Petrus & Andreas: ex decem, Joannes & Jacobus: ex octo, Philippus & Bartholomæus, & sic de reliquis: primo semper loco, primaque nominatione data primis, id est dignioribus, non alio intuitu, quàm quia meliores.

Enim verò quia instructio hæc succincta & obligans valdè, necessè est aliquam illius dare rationem. Quænam igitur est ratio, quare non solùm boni, sed meliores: & insuper ex melioribus meliores aut melior sint eligendi? Ratio est quia

quia eligens obligatus est, non solùm procurare bonum publicum, sed majus bonum. Hinc ipsi eligere non licet malum, neq; bonum, sed meliorem. Non malum, quia iste malè faciet: non bonum, quia ipse minus benè operabitur: meliorem, & solummodò meliorem? Ita: quia iste melius officio suo fungetur. Inter bonum & melius eadem est differentia, quæ inter magis & minùs: & isto magis bono, quod accrescit præ minùs bono, privare non debet rempublicam vel Ecclesiam qui majus bonum ipsis procurare tenetur. Appendi oportet in statera magis & minùs, & sic peragendæ sunt electiones. Melior magis profuturus Ecclesiæ eligatur: minùs utilis futurus excludatur. Quidnam manus Dei scripsit, Balthasare Rege à regno & corona rejecto? *Appensus es in statera, & inventus es minùs habens.* Minus correlativum est illius *Plus*: & quis inventus fuit cum illo plus in comparatione Balthasaris, qui cum illo *minùs* fuit inventus? Rex Cyrus qui illi in regno successit. Appendit Deus in statera ex una parte Cyrum, & ex altera Balthasarem: & quia Cyrus magis profuturus erat Ecclesiæ & ejus populo, qui tunc captivus exulabat in Babylone, uti reverà profuit, mandatâ illi restitutione libertatis, Patriæ & templi: quia Cyrus, dico, erat profuturus magis, & Balthasar *minùs*: hoc *minùs* purpuram & coronam abstulit Balthasari, & illud *magis* eam transtulit in Cyrum.

Dan. 5. v. 27.

Bilanci justitiæ illud, hoc casu, facere incumbit, quod in casibus suis bilanx facit concupiscentiæ. Clariùs loquar; Amor & desiderium boni publici hoc facere debet, quod amor & appetitus boni privati. Cui nam amor confert aut aufert dignitates. Notoriè plùs habenti eas confert, plus enim ab eo accipit vel sperat: minùs habenti eas auffert, quia vel minus accipit vel sperat. Nôsti Sacerdos virtuose, nôsti religiose exemplaris, nôsti Minister zelose & incorrupte, nôsti Doctor erudite, quare fuisti rejectus? Quia *Inventus es minus habens.* Electus non habebat plus virtutis, neq; plus scientiæ, neque plus zeli vel talentorum quàm vos: sed habebat plus. Quando quæritur habens plus, væ habenti minùs! Sic plus & minus attendendum electoris desiderio boni tantũ publici studiosi. Prætereat illos, de quibus speratur minus, quantumvis bonos: & eligat illos, qui plus de se promittunt, cum sint meliores. Hæc unica consideratio electiones justificat & à labe partialitatis purgat. Omnes aliæ considerationes privatum tantum bo-

num & commodum respicientes pestes sunt Reipublicæ tanto perniciosiores, quantò magis venis appropinquantes.

Duæ considerationes seu respectus in hodierna electione occurrere poterant: sanguinis una, metus altera: illa sanguinis, in Joanne illa metus in Juda. Joannes consanguineus erat, & consanguineus apprimè dilectus: sed nec hujus intuitu Joannes prælatus fuit Petro, sed Petrus Joanni. Judas Christi partes non erat secuturus, sed inimicorum potiùs partialitati adhæsurus: nec tamen ex metu hujus fuit exclusus. Et quare? Quia Christus eligere volebat Apostolos & non multiplicare creaturas: *Et Judam Iscarioten, qui fuit proditor.* Etiam Judas fuit electus, quia de præsenti è melioribus erat, quamvis posteà futurus erat inimicus. Sit Judas proditor se eligentis: sed eligens, non sit proditor electionis. Fidelem adeò, generosum & magnanimum seseChristus ostendit eligendo adhuc in duodecimo ex duodecim: *Elegit duodecim ex ipsis.*

Luc.6. v.16.

§. IV.

TErtia & ultima quæstio est: quot debeant esse electi. An pauci vel multi, numerus certus vel incertus, arbitrarius vel determinatus, completus vel incompletus: ad omnia ista uno verbo respondet Christus. *Duodecim.* Ad partes procedamus. An pauci debeant esse vel multi: respondet Christus, quod pauci. Et quare? Quia cum electos, uti diximus, oporteat esse meliores: quando non sunt multi boni, non possunt esse multi meliores. In paucis est ordo, unio, & consilium: in multitudine, nec ordo, quia erit confusio: nec unio, quia erit discordia: neque consilium, quia erit tumultus. Ministros oportet esse ut leges: leges oportet esse paucas, sed benè observari: & Ministri pauci & electi: *Elegit duodecim.*

Deus hujus mundi universitatem gubernat; & quot illi assistunt septem spiritus: *Gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.* Septem cum oculis, in eo qui erat, in eo qui est, & in eo qui venturus est, sufficiunt ad conservandum in gratia & pace mundū. *Gratia vobis & pax.* Sed gratia perditur, & pax non invenitur: nam oculi non figuntur in eo quod est, aut venturum est; sed eo quod non est, & volunt ut sit: & in eo quod venire non deberet, & volunt ut veniat. Idcircò non faciunt septuaginta, quod potuerunt facere septem. Verum est homines non esse Angelos quamvis esse deberent. Quod ideò Sanctus Joannes innuit, Episcopos Asiæ Angelos nuncupando

Apoc.1. v.4.

cupando. *Angelo Ecclesiæ Ephesi: Angelo Ecclesiæ Smyrnæ: Angelo Pergami Ecclesiæ*: sed licet homines non sint Angeli quod faciunt septem Angeli, illud facient duodecim homines, si fuerint cum Deo & per Christum electi. Omnia jam dixerat David: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*: id est pro duodecim Patriarchis, facies duodecim Apostolos: *Constitues eos Principes super omnem terram.* Et quid sequetur? *Memores erunt nominis tui: propterea populi confitebuntur tibi*: id est, illi memorabuntur Deum, & Deus omnes mundi populos eorum pedibus subjiciet. Duodecim homines Dei memores, sufficiunt ad subigendum Deo totum mundum. Si verò illi, vel successores illorum Dei fuerint obliti, non solùm non trahent ad Deum populos, sed etiam Deus, quos jam habebat, amittet. Tantum possunt destruere multi; & tantum efficere possunt homines pauci: *muliplicâsti gentem, non magnificâsti lætitiam.* Multum non facit multitudo: multitudo facit multos: pauci faciunt multum: *Non in numeri multitudine, sed in virtutis probitate multitudo consistit*, commentatur ille, qui cùm fuerit unus, fecit illud, quod non faciunt multi. S. Chrysostomus Archiepiscopus Constantinopolitanus.

Apoc. 2. v. 1. 8. 12

Psalm. 44. v. 16. & 17

Isa. 9. v. 3.

S. Chrysost.

Verùm eritne bonum quod numerus ille certus sit vel incertus? arbitrarius vel determinatus? *Duodecim.* Christus docet ipsum certum & determinatum, & non incertum aut arbitrarium esse debere. Duodecim Apostolorum numerus non solùm determinatus erat, sed etiam prædestinatus. Designatus in duodecim Patriarchis filiis Jacob: in duodecim exploratoribus terræ promissionis: in duodecim fontibus deserti: in duodecim lapidibus Rationalis. Prædestinatus in duodecim fundamentis, & duodecim portis civitatis Dei: in duodecim stellis Mulieris sole vestitæ: & in duodecim sedibus judicii universalis. Et sicut numerus canonicè erat decretus, & sanctè mysteriosus, cùm Christus super omnes esset leges, earumque Dominus, exactè observavit religionem mysterii, & numerum noluit immutare & variare. S. Paschasius casu profundius considerato, inquit, *adeò autem Christus secum voluit esse duodecim, ut ne Judas posset efficere, ut tantùm essent undecim*: id est. Ita observans fuit Christus decreti numeri, ut meliùs existimârit Judam numero inserere, quàm numerum punctualiter non observare. Sint duodecim sicùt est decretũ, licèt Judas sit duodecimus. Et si multùm fuit non

S. Paschasius

imminuere numerum propter Judam, non fuit minùs illum non augere, nec propter Marcum, nec propter Stephanum. Non variet**ur** numerus designatus, quamvis ab eo excludatur Evangelista tertius, & Martyr primus.

Matth. 19. v. 27 & 28. Consideratio major. S. Petrus interrogat Christum: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: Quid ergo erit nobis?* respondet Christus: *Sedebitis super sedes duodecim*: id est, Vos, qui omnibus propter me relictis, me estis secuti, in die judicii mei super duodecim sedes faciam sedere. Mi Domine! & si alij te fuerint secuti, & omnia, immò multò plus quàm illi propter te reliquerint, nunquid & pro ipsis erunt sedes? Non: *Sedes duodecim.* Numerus sedium est duodecim: duodecim, & non plures sedebunt. Non multiplicandus est numerus locorum; quanquam crescat numerus benemeritorum. Satisfiat merito; sed aliis præmijs: sedes plures esse non oportet, quàm duodecim. Non sunt multiplicandæ dignitates, non multiplicanda loca, non creandi Ministri supernumerarii. Si sunt duodecim Patriarchæ, sint duodecim Apostoli & non plures quam duodecim. Si sunt septuaginta Seniores populi, sint septuaginta Discipuli, & non plures quàm septuaginta. Et quare? quia clauso numero, clauditur porta inconvenientijs sine numero. Vos desuper discurrite, qui illud melius nostis. Attamen dicetis, quod Christus, quamvis tam exactè observaverit numerum, nihilominus Ministrum creaverit supernumerarium, qui fuit S. Paulus, & non S. Matthias, quia *annumeratus est cum undecim.* S. Paulus autem verè fuit supernumerarius: neque enim fuit ex numero primæ, neque ex numero electionis secundæ: & fuit decimus tertius Apostolus. Magnum profectò S. Pauli privilegium! Et toties quoties, unus S. Paulus esset, facilè admitterem extendi leges, ut talis socius sacro collegio adderetur. Sed adverti numerum non fuisse auctum propter metum fatalium literarum, quas Jerosolymis secum ferebat contra Damascum: sed propter eminentiam talenti, sublimissimosque majoris gloriæ Dei & nominis ejus fines, & electione valde liberâ, supremâ, propriâ Christi, & pro Christo; *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus.* Non pro Regum respectu; sed ad illos subjugandos & subijciendos.

Act. 1. v. 26. Act. 9. v. 15.

Enim verò sic adhuc Paulum supernumerarium fuisse nego; neque per illum, neque cum illo numerus

merus fuit excessus. Quod ita cantat Ecclesia: *Qui meruit thronum duodecimum possidere*, id est, sedes quam occupavit, quæque assignata fuit S Paulo, non fuit supernumeraria, sed de numero duodecim duodecima. Age, nunquid duodecima S. Matthiæ obtigit? Omninò, Matthiæ & insuper Paulo, utrique eadem obtigit sedes: ut pateat quàm justa fuerit electio Judæ, & quale ipsius præcipitium.

Ecclesia

Prudēt

Prudentius, Judam vocavit *Magnum Discipulum*: id est, magnum Discipulorum. Non fuisset tam malus, nisi fuisset tam magnus. Corruptio melioris est pejor. Christus in Juda elegit hominem tam magnum, ut vacuum ipsius locum solus non impleverit Matthias: sed Matthias & Paulus. Ubi etiam notandum, istam combinationem duorum subjectorum pro loco unius, non fuisse contra numerum definitum, sed illi valde conformem. Numerus duodecim Apostolorum designatus fuit, numero duodecim Patriarcharum. Hi sunt isti viginti quatuor Seniores, quos S. Joannes ante thronum Agni stare vidit: prout PP. communiter sentiunt: Duodecim Patriarchæ, & duodecim Apostoli. Veruntamen in duodecim Patriarchis unus fuit locus, duobus substitutus; scilicet locus Joseph, in Manasse & Ephraim substitutus. Et quemadmodum locus Joseph venditi substitutus fuit duobus, Ephraim scilicet & Manasse: ita locus Judæ venditoris aliis duobus fuit substitutus, Matthiæ & Paulo. Tam observans fuit Christus numeri canonicè definiti, ut nec ad dandum aut assignandum locum S. Paulo, numerum voluerit excedere: *Elegit duodecim*.

Hæc est ratio, quare Christus non plures quàm duodecim elegerit. Restat novisse quare non elegerit pauciores, & quare numerum compleverit: Quia inconveniens est, ut sint loca vacua. Natura non admittit vacuum: neque politia, sive sacra, sive profana illud admittere debet. Unus locus vacuus in republica eadem habet inconvenientia, quæ in mundo haberet vacuum. Si esset vacuum in mundo, tota natura commoveretur, tota festinaret impetu ad illud occupandum. Idem usu venit in locis vacuis: Commotiones, perturbationes, tumultus, tantòque magis impetuosi & præcipites, quantò magis, non ad bonum commune & publicum, sed ad proprium & privatum omnes & singuli festinant, non ad implendum locum, sed se implendos ex ipso. Omnibus inconvenientiis istis præcluditur janua, dum clauditur

ditur numerus. Melius est claudi numerum, quàm januam. In parabola de decem Virginibus, clausa est janua: *clausa est janua*: sed clausus non est numerus, erant enim loca decem: *Decem Virginibus*. Et quoniam clausus non erat numerus, quamvis clausâ januâ, quid fatuis faciendum restabat, nisi ut clamarent, ingeminarent voces, & nuptias inquietarent? clamabant Virgines, voces ingeminabant accensæ lampades: similiter expensa pecunia ejulabat. Ad hosce impediendos clamores, numerus est claudendus.

Matth. 25. v. 11

Quam bene hoc ipsum, primus Christi Vicarius intellexit! primum quod ex officio fecit, fuit numerum complere duodecimum. De Juda loquens consideravit numerum: *Qui connumeratus erat in nobis*. Et eundem mox complevit Matthiâ: *Et annumeratus est cum undecim*. Et quare tam citò & sine mora? quia congruum esse intellexit & hinc dixit: *Oportet ergò*. Apostolorum non erat inter se partiri mundum (sicut illum non sunt partiti, nisi duodecim elapsis abhinc annis: nihilominus illuminatione Spiritus Sancti (ante adventum ipsius) intellexit S. Petrus conveniens protinus esse, ut statim & sine mora locus & numerus compleretur: *Oportet*. Non expectavit memorialia, non officia, non prætensiones, nec dependentias, ad præcludendam potius omnibus istis impedimentis januam, clausit numerum. Ad vacandum magis utilibus & necessariis, cavendum est ne dentur loca vacua. Ea propter Christus elegit duodecim, & duodecim nominavit & designavit: *Elegit duodecim quos & Apostolos nominavit*.

Act. 1. v. 26.
Act. 1. v. 22.

Non sufficit numerum tantùm eligere, sed eligere & declarare. Christus duodecim elegit, & duodecim declaravit. Constabat duodecim esse electos: eodemque instanti constabat similiter, Petrum & Andream, Joannem & Jacobum, & reliquos esse electos. Potuisset Christus personas eligere numerumque complere nominibus suppressis aliquorum saltem, & in mente retentis. Certè si quandoque locum habuit suspensio hæc & secretum, vel maximè hac habuit occasione. Exclusi remanebant ab Apostolatu Septuaginta Discipuli, omnes digni, & multi dignissimi. Bene igitur electorum saltem aliqui in mente poterant retineri, cum non constaret quinam electi essent: ut suspensione hac omnium spe sustentatâ Exclusis omnibus querulandi subtraheretur materia, quod in numero secretò electorum se contineri

sperare

ſperare poſſent. Ut quid ergò Chriſtus illam reſervationem non practicavit? multis de cauſis. Prima, quia pro hoc mentem animumque habebat. Neſcio utrum retinere in mente, ſit quandoque mentis defectus. Secunda, quia ſimiles reſervationes non fiunt ſine juſtis reſpectibus; & melius eſt reſpectus non habere, etiam juſtos. Chriſtus denique elegit, nemine ſuppreſſo, ſed omnibus declaratis: electio enim adeò irreprehenſibilis erat, ut cenſuram non timeret. Chriſtus nec electioni, nec electis, nec rejectis injuriam voluit irrogare. Non electioni, valde enim illi fuiſſet injurioſum, ſuſpectam illam reddere, quaſi fuiſſet talis, quæ publicam lucem formidaret. Non electis, ipſos enim reticere, fuiſſet confiteri, ipſos non fuiſſe digniores. Neque excluſis: ſupponendo enim illos eſſe malè contentos, fuiſſet ipſos oſtendere ambitioſos. Omnia declarare, fuit omnes honorare: electionem, irreprehenſibilitatis notitiâ; electos, dignitatis & meriti famâ; excluſos, ambitionis ſuſpicione liberando. Super omnia tota Chriſti ſchola remanſit honorata: maximus enim honor communitatis, ejuſdemq; integritatis commendatio eſt, quod deſint loca, & ſuperfluant benèmerita. Maxima convivii Chriſti in deſerto excellentia, fuerunt ſuperflua. Chriſto duodecim eligente Apoſtolos, ſuperfuerunt ſeptuaginta, eodem honore & officio digniſſimi: omneſque ſe digniſſimos probârunt, quia nullus querelam emiſit. Septuaginta repulſæ, & nullæ querelæ? O ſæculum beatum! perplexus hæreo num repulſos majores fuiſſe aſſeram, quàm electos. Electi erant magni, omnes enim meruerunt eſſe Apoſtoli: excluſi videntur majores, quia nemo Apoſtolorum alteri invidit. In hac dignitate perſtiterunt omnes, quando dignitates duodecim tantùm ſunt collatæ: *elegit duodecim.*

§. V.

TRes diſcurſus mei partes abſolvi. Sed video Auditores me interrogare de S. Bartholomæo, quaſi in jam dictis nihil de ipſo fuerim locutus. Quicquid de meliore meliorum dixi, de glorioſiſſimo hoc Apoſtolo venit intelligendũ. Et ſiquidem hodie aliquam ipſi præ cęteris, prærogativã tribuere licet, idem ille locus, quem Evangelium ipſi aſſignat inter electos, non modicum huic conſiderationi confert. Evangelium S. Bartholomæo ſextum aſſignat locum: & excluſo ab hoc ſacro numero (uti oportet excludi) Judâ reprobato, ſextus inter undecim eſt locus medius, ſemper & ubique terrarum digniſſimus reputatus.

De Sapiente humili dixit Spiritus Sanctus, quod in medio magnatorum eum consedere facient: *Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum illum consedere faciet.* Et quis inter Apostolos fuit sapiens humilis, nisi Bartholomæus? juxta receptiorem opinionem S. Bartholomæus fuit ille legis Doctor Nathanaël, de quo pronunciavit Christus: *Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.* Et in hoc magno Sapiente inter humiles & rudes piscatores (licèt regni Christi magnates) collocato, per locum, quem in medio eorum obtinet, divini oraculi verificatur promissio: *In medio magnatorum consedere eum faciet.*

Eccles. 11. v. 1.

Joan. 1. v. 43.

Hinc textuum duorum, unius ex veteri, alterius ex novo testamento apparentèr contra se invicem pugnantium consonantia patescit. In veteri Testamento, duodecim Apostoli duodecim lapidibus pretiosis Rationalis, quod summus Sacerdos pectori gestabat affixum, figurati fuerunt. In novo itidem Testamento, duodecim lapidibus fundamentalibus civitatis Jerusalem novæ quam S. Joannes de cœlo descendentem vidit, fuêre significati. Dubium & contradictio in dispositione tantum & ordine lapidum ipsorum consistit: in Rationali enim primus lapis erat Sardius, & in fundamentis Jerusalem cœlestis idem lapis Sardius èrat sextus. Cùm igitur idem lapis ex una parte primum occupet locum, quomodo in altera sextus illi assignatur? Sextum locum, asserente S. Luca, tenuit S. Bartholomæus: Lapis Sardius, asserente sancto Joanne, sextus est Apostolus: si ergo Sardius & S. Bartholomæus ex una parte sextum occupant locum, quomodo in altera tenent primum? Quià locus medius est locus primus: & quando locus sextus est medius (sicut est ille S. Bartholomæi) est sextus simul & primus. Proinde Sardius in duodecim lapidibus fundamentalibus novæ Jerusalem sextum, & in duodecim lapidibus Rationalis primum tenet locum. Iste igitur locus in veteri & novo Testamento S. Bartholomæo fuit assignatus: Primus enim locus, prout hucusque docuimus meliorum meliori est tribuendus.

Apoc. 21. v. 20.

Plinius de lapide Sardio tractans, adeò similem carni vivæ illum asserit, ut caro viva in lapidem videatur conversa. Quam ob causam lapis carneus vulgariter appellatur? Et quis sanctum Bartholomæum nostrum totum in carne viva & sine pelle, quam sibi detrahi, & frustratim crudelissimè abscindi, tali animo, fortitudine

&

& constantiâ passus est, ac si non carneus, sed lapideus fuisset, in illo naturalitèr effigiatum non videt? Duodecim fidei articuli symbolo contenti, duodecim similiter Apostolis partitim fuerunt attributi: singulis suum pronunciantibus: & sextus, qui S. Bartholomæo obtigit, fuit ille resurrectionis singulari congruentiâ & proprietate: Caro etenim resuscitata viva & impassibilis existit. Hoc ita S. Apostoli caro probavit, ad stuporem Tyrannorum dum vivus excoriaretur, cum talis in extremo & terribili hoc tormento patientiæ illius apparuit constantia, ut impassibilitas potiùs, quàm patientia videretur. Et hoc modo S. Bartholomæus inter duodecim Apostolorum statuas, figurâ & exemplo singularis remansit. Exemplo, dico, virtutum heroicarum, quibus eminere fas est eos, qui ad prima Ecclesiæ loca sunt eligendi: & figurâ, quam intueri, sicque de illis judicium formare oportet eligentes.

Nihil magis eligentium decipit judicium, magisque electionum optatum & rectum invertit & confundit successum, quàm pellis. Dignitas & capacitas hominum non ex apparente extrinseco, sed ex intrinseco, & eo, quod inest, metienda venit. Exuantur priùs pelle, & omni extrinseco, & sic verum de meritis formabitur judicium. In mundi exordio, Deus dans esse & formam creaturis, mox illas generali isto testimonio laudavit: *Vidit Deus, quod esset bonum.* Condito tandem homine, singulariter est notatum, notatuque dignissimum, quod solum illum non mox laudaverit, nec scriptura de illo asserat: Vidit Deus, quod esset bonus. Age si omnes aliæ creaturæ minùs perfectæ mox ab oculis Dei fuerunt laudatæ, cur homini omnibus perfectiori ipsisque Dei manibus plasmato idem non contigit? egregiè respondet S. Ambrosius: *Ideo homo non ante laudatur: quia non in forensi pelle, sed in interiore homine ante probandus.* q. d. Homo non, instar aliarum creaturarum, quæ visæ mox fuêre laudatæ, ab oculis Dei fuit laudatus: homines enim non ex pelle, & foris patente, sed ex intrinseco sibi, & eo quod habent, judicari debent: *non in forensi pelle, sed interiore homine.* Creaturæ aliæ hoc sunt quod foris apparent: in homine, quod foris apparet est minus, quod intus latet, est totum. *Alia in specie sunt: homo in occulto.*

Gen. 1. v. 10.

S. Ambros.

Non nego, pellem, si, ritè factâ anatomiâ, homo intus talis sit, qualem ipsum esse oportet, deco-

rem addere personæ, & loco conciliare authoritatem, & hoc casu purpuram optimè quadrare pelli. Hinc in primo Templo, quod fuit Tabernaculum, mandavit Deus
Exo.25 v.5. ut pellibus purpurâ tinctis operiretur: *Pelles rubricatas.* Ipsæ verò pelles quidnam tegebant, & quidnam sub se habebant? Arcam Testamenti, tabulas lęgis, Cherubim, propitiatorium, Deum. Quando tale quid pelles operiunt, operimento purpureo dignæ sunt. Enim verò si multæ sint pelles (prout verè sunt) quæ similes operiant thesauros, non tamen propterea rubricatæ videantur: consolationem accipiant cum Discipulis, qui in hodierna electione remanserunt exclusi. Dicant vel cantent cum electa à Deo anima: *Nigra sum, sed*
Cant.1. v.4. *formosa, sicut tabernacula cedar; sicut pelles Salomonis.* Divitiæ Cedar nec non Salomonis monilia, &, quod amplius est, ipse Salomon sub pellibus visui minus gratis ambulare potest. Quod est intrinsecum & ab oculis absconditum, hominem facit: extrinsecum & oculis expositum, sicut merè est naturale, & merito & culpâ vacans, sic nec laudem nec vituperium meretur.
Eccl.11 v.2. *Non laudes virum in specie sua, neq; spernas hominem in visu suo*, inquit Spiritus sanctus specialiter loquens de iis, qui ad loca sublimiora sunt evehendi.

Samuele aliquem Filiorum Jesse in Regem uncturo, primus, quem ei præsentavit Pater, fuit [ut diximus] Eliab primogenitus ejus proceræ staturæ, spectabilisq; formæ juvenis: quem mox ut vidit Propheta, Imperio vel maximè dignũ judicavit. Verumtamen Deus statim exteriora illa attendere vetuit, non enim illum elegisset, sed repulisset & dixisset. *Ne respicias vultũ* 1.Reg. 16.v.5.
ejus, neque altitudinem staturæ eius quoniam abieci eum. Adjectâ sententiâ, quam omnes Principes semper ob oculos habere par esset: *Nec iuxta intuitum hominis ego* Ibidem v.7.
iudico: Homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Ita videre & judicare oportet eligentes, ut rite fiant & rectè succedant electiones. Non oculis hominum, qui apparentias exteriores attendunt & æstimant: sed oculis Dei, qui interiora & cor penetrat, in quo esse, valor & differentia de homine ad hominem consistit. Homines non solùm ornamentis, quæ subornant etiam & decipiunt exuti, judicandi sunt & æstimandi: sed ipsâ insuper pelle nudandi, quæ frequenter specie robustâ cor debile & pavidum, quale illud Eliab erat, tegit. Eliab staturæ proceritate Davidem, at David cordis animique mgnitudine excedebat gigantem

gantem: & illud cor, quod latebat homines, vidit & elegit Deus: *Dominus autem intuetur cor.* Cum igitur exteriora sint, quæ homines faciunt & dijudicant, solusq; Deus interiora videat & cognoscat: electiones hominum solicitè & morosè cum Deo pertractandæ sunt, prout Christus hac die, vel nocte fecit: *Erat pernoctans in oratione Dei.*

Amen.

SERMO

IN

Sepultura Ossium Patibulatorum.

Habitus in Ecclesia de Misericordia in Civitate Bahiâ, Anno 1637. quo status ille bello ardebat.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi: justitia & pax osculatæ sunt. Psalm. 84. v. 11.

§. I.

GEmina hæc virtutũ unio, quam David promisit mundo, quando natura divina humanæ in illo tam benè videretur unita, duplex illa pars est, è qua omnis iste funebris apparatus, quem horrorem inter & pietatem præsentem habemus, religiosè componitur. Spolia justitiæ: Trophæa misericordiæ. Ecce quàm differentibus processionibus diversisque comitatibus, illi ipsi homines vivi, mediante justitiâ, ad infamem supplicii locum fuêre deducti: & mortui, agente misericordiâ, tanto cum honore ad illum sepulturæ Ecclesiasticæ sunt dilati. Ibi luerunt quod merebantur delicta: hîc accipiunt quod debetur humanitati. Dicit itaque David, quod optato isto tempore, misericordiâ & justitiâ ad occurrendum sibi egressâ: justitia pacem, & misericordia amplexata sit veritatem: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculata sunt.*

Justitia & pax sese invicem sunt amplexatæ: & justitia prior ad amplexandum occurrit: *Iustitia & pax.* Quia justitia non dependet à pace (veluti nonnulli in excusatio-

nem sumunt) sed pax à justitia. Justitia bellum illud justificet, cujus spolia, sunt hæc ossa: & ab his, & illo tot suspiriis desiderata pax nascetur, cujus à tot annis, defectum patimur. Nascente Christo Angeli pacem annunciaverunt hominibus: *Et in terra pax hominibus.* Et unde illis hæc pax expectanda, hominibus & terræ? Non præcisè à Rege pacifico qui nascebatur: sed à justitia diebus illius orіturâ: *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis*, inquit Propheta David: pax etenim justitiæ est fructus. Omnis respublica semper indiget pace, & nostra, tempore præsenti, pace duplici: pace internâ contra inimicos domesticos: pace externâ contra extraneos, & utrâque gaudebimus, justitiâ illam ritè excolente. Videtis illa ossa insepulta? Hæc sementis est, de qua pax nascitur. Justitia illa seminat in aëre, & pax colligitur in terra. *Absolon*, id est, *Pax Patris*: Sed non fuit pax patris adhuc vivus, sed jam mortuus & suspensus: vivus, cruentum intulit bellum, suspensus toti regno reddidit pacem. Si vigeret justitia suspendens Absalones, profectò foris & intus tot non forent bella & seditiones. Maximum justitiæ exemplum, quod mundus vidit, fuit diluvium: & quid illud fuit subsecutum? Pax, quam columba Nöe in ramo tulit olivæ. Aquæ diluvii non evulserunt, nec arefecerunt, sed potiùs rigârunt olivam. Sub illis conservata fuit incorrupta & virens: nam sub gravibus & exemplaribus pœnis & punitionibus pax crescit & reviрescit.

Luc. 2. v. 14.

Psalm. 71. v. 7.

2. Reg. 19. v. 1.

Gen. 8. v. 11.

Ad meum intentum, primum ejus indicium, non fuit illud columbæ, sed illud corvi. Emissus ex arca corvus suffocatis diluvio corporibus vescendo se saginavit, & quando caro damnatorum datur corvis, secura est pax mundi. Quod si corvus vel unam calvariarum istarum intulisset in arcam, tantundem, & magis de pace securus potuisset esse Nöe, quàm de oliva columbæ. Jerusalem nunquam majore pace fuit gavisa, quàm tempore Salomonis: sed hæc non tantùm erat in Oliveto, verùm etiam in Calvario. Ita illud Salomoni suus Pater fuit vaticinatus, de regni ipsius felicitate loquens: *Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.* Id est, montes populo offerent pacem, & colles justitiam. Enimverò, quare colles justitiam, & montes pacem? Quia in Jerusalem erat mons excelsus valde oleis consitus, dictus Olivetus: & collis alius sive mons humilior opertus Calvariis, dictus Calvarius: ubi rei damnati supplicio

Psalm. 71. v. 3.

cio afficiebantur. Et quando colles instar Calvarii, Calvariis suis justitiam ostendunt; montes, instar Oliveti, oleis suis pacem annunciant: *Suscipiant montes pacem; & colles justitiam.* O quomodò montes hosce videremus pace coronatos, si colles hi justitiâ apparerent seminati! At nos regulæ hujus obliti [quæ etiam militaris est] toti sumus in roborandis & communiendis montibus & collibus. Quid prodest fortalitia communiri, patibulis immunitis? Hæc sunt quæ contra justitiam divinam nos defendere debent, quæ solummodò de cœlo venit, quando in terra deest. Imperator Maximilianus conspecto patibulo detegebat caput inquiens: ista patibula Imperium meum in pace conservant. Proinde David velut Propheta ait, & similiter, velut Rex dicere potuisset, justitiam & pacem sese mùtuò amplexatas fuisse: *Justitia & pax osculatæ sunt.*

Unam thematis partium explanavi, quæ cùm tam propria sit tempori, non minùs congrua fuit loco & actui præsenti; est enim misericordiæ, quæ justitiam supponit. Ut fusiùs super secundam & principalem discurrere liceat, major gratia nobis est necessaria. Ave Maria.

§. II.

Misericordia & veritas obviavérunt sibi.

E Maximè prodigiosis casibus, quibus, cœlum tremefecit terram, & terras nostras, fuit unus memorabilis ille terræ motus Insulæ Terceræ, paucis ab hinc annis. Concussit, evertit, funditusque oppidum, Praya dictum prostravit: multò verò notabiliùs fuit, quod reliquerit intactum, propter quod alia subvertit. Tria tantùm oppidi illius loca integra & illæsa perstiterunt: Carcer publicus, domus misericordiæ, & Pulpitum summi templi. O providentia divina semper vigilans, etiam in casibus, qui videntur & esse possunt naturales! illæ tres exemptiones adeò notabiles magno non vacârunt mysterio: quod omnes quotquot viderunt, advertentes mox agnoverunt. In carcere justitiam; in hospitali misericordiam: & in pulpito recognoverunt veritatem. At si nobis Lusitanis, & maximè civitatum locorumque illorum maritimorum [prout hæc nostra est, & illa erat] incolis Deus prædicaret, quod justitiæ, misericordiæ, veritatisque defectu, conquisitiones nostræ, sive imperii extensiones adeò videantur desolatæ, destructæ & eversæ: & quod non, nisi tribus suffultæ columnis,

veri-

veritate scilicet, misericordiâ, & justitiâ præstare & defendi queant. De justitia quod dictum est, sufficiat: de misericordiâ & veritate jam dicemus.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi. Verba hæc, Auditores, notabile continent documentum, notatuque & animadversione dignum apud eos, qui in illustrissimâ hac communitate, & re, & nomine misericordiam profitentur. Vaticinando cantat David tanquam mirabile, propriamque legis gratiæ excellentiam, quod tempore illius (quale est hoc nostrum) misericordia & veritas concorditer mutuo sese fœdere constrinxerint. Quod significare videtur ly *Obviaverunt sibi.* Notabile dictum. Virtutes non sunt velut vitia. Vitia, quamvis in eodem conjuncta subjecto, & ad finem eundem semper colligata, præpostere vulpium Samsonis adinstar incedunt, semper sibi contraria & inimica. Non sic virtutes. Virtutes talem inter se observant fraternitatem & harmoniam, ut semper unitæ sint & concordes: & inter omnes virtutes, nulli magis intrinseca est ista unio, quàm veritati; nam virtus, quæ simul non est veritas, non est virtus. Quo igitur pacto dicit David, & velut mirabile legi Christi proprium decantat, quod misericordia cum veritate, & veritas cum misericordia arctissimum fœdus reciprocè inierint, *Misericordia & veritas obviaverunt sibi?* Unum David dicit, alterumque supponit: utrumque certum. Dicit quod misericordia & veritas sibi mutuò occurrant & uniantur, quia Christus sic mandat: & supponit misericordiam & veritatem ex adverso sibi incedere, & disjunctas esse posse, quod frequenter accidit. Neque omne quod misericordia videtur, est misericordia & veritas: dantur misericordiæ, quæ sunt misericordiæ & mendacia. Videntur misericordiæ, & sunt respectus: videntur misericordiæ & sunt propria commoda: videntur esse misericordiæ, & sunt alii affectus tam virtuti huic, quàm omnibus contrarii.

Qui Judam audivisset dicentem: *Vt quid perditio hæc? potuit enim unguentum istud venundari multò, & dari pauperibus.* Matth. 26. v. 9. Qui audisset, inquam, istud ab Apostolo, benè operandi voluntatem, charitatis dictamen, affectum & impulsum misericordiæ illud fuisset interpretatus: at S. Joannes Evangelista animum ipsius penetrans, quàm differente & contrario colore id nobis depinxerit attende: *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat*

& loculos habens. Verba videbantur Apostoli, sed intentio erat furis: erat cupidus sub habitu pietatis: erat furtum sub larva misericordiæ: *Quia fur erat, & loculos habens.* Ego applicare nolo, quilibet hoc faciat secum, si simile quid invenerit. Ad exemplum gentis magis celebratæ, periculosiorisque materiæ transeamus.

Abraham è patria sua peregrinatum egressus, cum omni familia sua venit in Ægyptum: & vix paucis ibidem diebus commoratus, ditissimis & potentissimis terræ illius poterat annumerari: abundabat agris, pecorum armentis, gregibus, mancipiis, quæ omnia Regis & incolarum terræ liberalitates erant. Prima fronte id legens tempora nostra increpare cœpi dicens: istud vera est charitas, illud est misericordia, homini peregrino tanta alacritate providere, tantâ largitate exulanti familiæ succurrere; non ille nobis mos est cũ iis, qui de Parnambuco ad nos confugiunt: perrexi legere, & ecce totum illud quod audîstis, nihil minùs erat, quàm quod apparebat. Videbatur pietas, & erant respectus: videbatur misericordia, & erant comoda. Loquamur planiùs; videbatur charitas, & erat amor. Omnis ista beneficentiæ & munificentiæ copia ad domum Abrahæ, non Abrahæ, sed Saræ amore confluebant: & non, quia Sara erat peregrina, sed quia pulchritudo formæq; venustas Saræ peregrina erat: *Scio, quod pulchra sis mulier: Abraham benè usi sunt propter illã.* Gen. 12 v. 11. & 16.

Ita ut (sicut dixi) nec omne hoc quod misericordia videtur, misericordia & veritas sit: sed frequenter misericordia & mendacium. In Juda zelus pro pauperibus videbatur misericordia, & erat cupiditas: in Pharaone munificentia & humanitas erga peregrinos, videbatur misericordia, & erat lascivia: & si defectus hi in misericordiis inveniuntur coronatis, vel cum coronâ Sacerdotali, sicut erat illa Judæ, vel cum coronâ Regiâ, sicut erat illa Pharaonis: non tantopere mirandum est, quod in misericordiis aliorum inveniri possint, ubi illi minoris majorisve conditionis, omnes inferiores sunt. Verùm cum hoc ita se habeat, quod in multis actionibus & misericordiæ operibus, misericordia & veritas sibi non occurrant (contingere enim potest in hac ipsâ Ecclesia, & intra sanctos hosce parietes, tam in electionibus officiorum, quàm eorundem administratione, ut minùs antiqua, & magis palpabilia sint exempla) relictis illis examini & conscientiæ tribunalium ad quæ spectant ad actũ præsentem tanquam diei huic proprium accedendo, dico.

Auditores, inter omnia misericordiæ opera, quæ instituto & professioni vestræ incumbunt, illud singulariter est censendum, in quo misericordia & veritas sibi junctæ inveniuntur. In aliis misericordiæ operibus misericordiam unam, & veritas alteram tenere potest viam: in hoc verò secùs se res habet, quantumcunq; enim opus quoddam ab altero discrepet, hîc sibi occurrunt, hîc sese amplexantur, hîc uniuntur: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Enimverò ut Cognoscat confraternitas de misericordia, quantumcunque in hoc dico, ab eodem audiamus Davide, non jam de humanâ sed divinâ misericordiâ loquente. Maximus omnium Prophetarum, divinæ misericordiæ Decantator fuit David. Et quoties ipse (sicut ego modò) in frequenti sese auditorio versari conspexit, de misericordia Dei semper prædicavit, quod veritate comitata semper incesserit: *Non abscondi* [Psalm. 39.v.12] *misericordiam tuam, & veritatem tuam à consilio multo.* Velut Rex tantùm misericordiæ divinæ obnoxius: & velut Propheta illam cognoscens, eandem semper veritati conjunctam ore ferebat. Cum Deo loquens, misericordia & veritas. *Misericordia & veritas* [Psalm. 88 v 15] *præcedent faciem tuam: Domine in cælo misericordia tua, & veritas tua* [Psalm. 35.v.6.] *usque ad nubes.* Loquens de Deo, misericordia & veritas: *Misericordiam & veritatem diligit Deus:* [Psalm. 83.v.12] *universa via Domini misericordia & veritas.* Ad collaudandum Deum [Psalm. 24.v.10] nos exhortans misericordia & veritas: *Laudate Dominum omnes* [Psalm. 116.v.1] *gentes, quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, & veritas Domini manet in æternum. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini* [Psalm. 113.v.10] *tuo da gloriam: & super misericordiâ tuâ & veritate tuâ.* Quare verò David totus laudando Deo intentus misericordiæ semper veritatem adjunxit? Quia veritatis cũ misericordiâ conjunctio, tam excellens, tam sublimis est & divina, ut de nullo attributorum suorum magis glorietur, quàm de hac unione. Quod idem Deus Davidi, & hic nobis revelavit: *Super misericordiâ tuâ & veritate tua, quoniam magnificasti super omne nomen Sanctum tuum.* [Psalm. 137.v.3.] Deus nomen suum magnificaturus, Deus nomen omnibus nominibus excellentius sibi assumpturus, nomen, quod ex omnibus attributis sibi elegit, fuit misericordia & veritas. Deus Filio suo nomen dedit super omne nomen: *Et dedit illi* [ad Philip.2.9.] *nomen super omne nomen.* Sibique similiter sumpsit nomen super omne nomen: *Magnificasti super omne*

nomen

nomen ſanctum tuum. Et quemadmodum Chriſti nomen, ſuper omne nomen eſt Jeſu, *Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur* : ita Dei nomen, ſuper omne nomen, eſt miſericordia & veritas. *In miſericordia tua & veritate tua.* Non miſericordiâ & juſtitiâ, non miſericordia & ſapientia: non miſericordia & omnipotentia; non miſericordia, & immenſitas: ſed miſericordia & veritas. Et ſi unio veritatis cum miſericordia tam ſuperexcellens & divina eſt in miſericordia Dei, ecce qualis & quanta erit in miſericordia humana! Iſtud itaque, auditores, de hocce miſericordiæ actu aſſero, cui nunc vacamus: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi.*

ad Philip. 2. v. 9.

§. III.

QUodſi illius adeò glorioſæ & quaſi divinæ proprietatis fundamentum ex me ſcire cupitis, duas eſſe rationes reſpondeo; ambas etiam præſentes, generalem unam, ſpecialem alteram. Prima & generalis, quia eſt opus miſericordiæ, hominibus mortuis exhibitum: ſecunda & ſpecialis, quia exhibitum eſt mortuis à juſtitia condemnatis, & ex patibulo ſublatis.

Incipiendo à primo: tunc veritati unitur miſericordia, quando opus miſericordiæ tam eſt verum & purum, ut nullo alio affectu vitiante miſceatur, neq; alio motivo vel reſpectu falſificante corrumpatur: & talia ſunt opera miſericordiæ mortuis exhibita: Judâ unctionem Magdalenæ improbante, mox divinus adfuit Magiſter ſiniſtrum mali Diſcipuli cenſurâ correcturus, pronuncians totamque ſcholam ſuam docens, opus illud fuiſſe bonum: *Opus enim bonum operata eſt in me.* Chriſtus abſolutè pronunciando opus fuiſſe bonum, approbavit, & ab omni, & qualicunq; illud vitiante defectu depuratum fuiſſe affirmavit: nam, *Bonũ ex integra cauſa, malum ex quocunque defectu.* Quæro igitur: quare abſolutè bonum & purum fuit illud opus, & non ſolùm à defectibus, quos illi aſpergere nitebatur calumnia Judæ, ſed ab omni prorſus nævo alienum? in ipſis Chriſti verbis veram rationem contineri opinabar; Dominus non ſolùm dixit, *opus bonum operata eſt:* ſed addidit *in me.* Et quia opus iſtud fuerat præſtitum Chriſto, Chriſto, & propter Chriſtum, aliâ non videtur indigere ratione, aut probatione ut opus bonum, & ex omni parte bonum reputaretur: *Opus bonum.* Ita putabam ego, idemq; mecum putaturos omnes credo: ſed hæc non fuit ratio, quâ Chriſtus bonitatem & puritatem

Matth. 26. v. 10.

operis illius probavit; sed alia arcana magis, quàm nemo sibi imaginari potuisset, verè admirabilis & profunda: *Mittens hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.* Illa tempestate pretiosis & aromaticis utebantur unguentis ad mortuos & vivos inungendos. Vivos pro oblectamento, mortuos pro sepultura. Christus igitur Judæ respondens, vides, inquit, hoc unguentum, quod Magdalena in corpus meum effudit, ex quo tantopere scandalizaris? scias velim, quod non velut vivum me unxerit pro oblectamento, sed velut mortuum pro sepultura. Corpus meum jam mortuum Magdalena in sepulchro inungere volet, nec poterit: & quia ejus devotio meretur, ut extremum hoc pietatis ejus officium non respuam, hinc motu instinctuque divino acta, anticipatò me unctura venit, ut corpori meo debitam defunctis cæremoniam præveniendo exhibeat, *Prævenit ungere corpus meum.* Ita ut Christo (notate modò) ad demonstrandum, quod opus hoc approbaret, absolutè bonum esset, omnique respectu humano & defectu vitiante careret, non suffecerit referre, quod sibi factum esset, prout omnes cernebant: sed insuper opus ei fuerit declarare mysterium sibi soli &

Marc. 14. v. 8.

Magdalenæ notum, palamque facere, quod se non tanquam vivum, sed velut mortuum unxerit, *Opus bonum operata est: ad sepeliendum me fecit.* Tantum distant opera misericordiæ vivis vel mortuis exhibita, quantumvis vivus sit ipse Christus. Enimverò si obsequium Christo vivo fuisset exhibitum, speculatio arguere, malitia suspicari, vel murmurare, & apparentem aliquem calumniari potuisset defectum, ut in dubium saltem vocaret: sed quia erat opus misericordiæ, corpori mortuo, ad sepeliendum impensum, irrefragabiliter demonstravit, quod vera & pura esset misericordia: vel ut nostris loquamur terminis, quod esset misericordia & veritas: *Misericordia & veritas.*

Fundamentum solidum & clarum, hujus Philosophiæ, est, quod motiva, quæ vitiare possunt puritatem, & falsificare veritatem misericordiæ operum, sunt alii respectus humani; opera mortuis exhibita respectibus carent. In maximè honoratis, & quibus vel maximè omnis respectus debetur, qui sunt Reges, & ipsis, præ cæteris, familiariores ponamus exemplum. Mortuus est Rex Herodes, qui recens nati Christi mox vitæ insidiatus fugere compulit in Ægyptum. Hoc mortuo, statim Ange-

Angelus Josepho apparens dixit, quod securè in terram Israël redire liceret: *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam Pueri.* Istud *enim*, Angeli latius fuisse videtur, quàm opus erat. Evangelista solum Herodem defunctum fuisse asseruit: *Defuncto Herode.* Cum igitur solus Herodes Christi persecutor obierit, quomodo Angelus omnes persecutores defunctos asseverat? quia morientibus Regibus omnes pariter commoriuntur respectus qui comitabantur. Herodes persequebatur Christum respectu Coronæ, reliqui persequebantur respectu Herodis: & mortuo Herodi omnes simul commortui sunt respectus.

Matth 2. v. 20.

Ibid.

Angelicè fatur Angelus, non omnes mortuos esse respectus, sed omnes defunctos esse respectivos sive respicientes, id est, Herodis familiariores; ut omnes agnoscant mortales, quàm parum vivis confidere oporteat mortuos. In quibusdam regionibus Indiæ, Regibus morientibus, omnes eorundem famuli & familiares sese pariter interficiunt. Hic se non interficiunt, sed etiam moriuntur. Moriuntur illis, & vivunt (sicut semper vixerunt) tantum sibi. Enimverò, si illud accidit Regibus, quid fiet inferioribus? agnoscamus igitur pro mortuis, non esse vivos. Cum moriente moriuntur omnes, *Defuncto Herode: defuncti sunt enim.* Connectite verba Evangelistæ, cum verbis Angeli, bene notantes illud *Enim.* Moriuntur vivi cum mortuis, nulla interveniente indispositione alia, & alio *Quare*, quàm quod illi sint defuncti. Nunquid minus prudens, sibique parum præsens moreretur, qui pro testamentario suo mortuum nominaret? Ita faciunt, qui morientes animæ suæ solatia & suffragia vivis commendant. Etiam illi, qui in vita moriebantur pro vobis, in morte moriuntur vobiscum. Ecce hoc in filiis, unà cum parentibus, in fratribus, unà cum fratribus, & quod excedit omnia, in amicis, unà cum amicis. Excellentissimum par amicorum, cujus S. Scriptura meminit [reliqua enim sunt fabulosa] fuit Jonathas & David. Jonathâ defuncto, David vivus remansit; & totum quod pro illo fecit, fuit filio ipsius auferre bona, & in mortem ejus componere lamentum: *Doleo super te, Frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum, sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.* Notate istud, *diligebam.* Ille ipsemet confitetur dicens, non quod diligit, sed quod diligebat: mortuo enim Jonathâ, etiã Davidis amor expiravit. Agedũ confidite

2. Reg. 1. v. 26. & 27.

nunc amicis, & quidem integerrimis! quod à memoria seu intellectu eorundem sperare aut expectare potestis, est medium chartæ folium cum quatuordecim versibus: Bulla defunctorũ magis prodesset.

Sed revertendo ad Herodem, respectuumque declarationem, quia illo moriente, pariter mortui sunt omnes sui: sciendum est, Herodem istum cognomento Ascalonitam fuisse hominem, omnibus artibus & modis hominum sibi animos lucrandi, occupandi & conciliandi apprimè gnarum. Quia ad coronam intrusus, quadraginta duobus annis semper cum formidine regni amittendi imperavit, nonnullos favoribus & gratiis, tanquam Rex lucrabatur; alios rigoribus, minis & pœnis sibi subjiciebat, tanquam tyrannus. Et hoc modo imperabat omnibus, ut in toto ipsius regno non alia fuerit voluntas, quàm sua. Patuit hoc clarè, Magis Jerosolymam ingressis, *Turbatus est Herodes & omnis Jerosolyma cum illo*: (Matth. 2. v. 3.) quia sicut omnes cum illo vivente vivebant, sic illo defuncto, defuncti sunt omnes. Viventi convivebant, aliqui ex beneficiis, alii ex metu: mox ipso mortuo mortui sunt omnes cum illo; hi enim non habebant quod timerent, nec illis supererat amplius quod sperarent. Hæc maxima mortuorum est miseria, quod nec bonum, nec malum facere possunt. Et quia cum illis moriuntur & desinunt omnes respectus & dependentiæ, quibus humani reguntur affectus; hinc sicuti illud in ipsis maxima est miseria, ita pro illis hæc maxima est misericordia, misericordia sine respectu, misericordia sine dependentia, misericordia sine admixtione motivi, quod non sit pura misericordia: & proinde tandẽ, misericordia & veritas: *Misericordia & veritas.*

Authoritates singulariter non amo, rarò etenim congruunt asserenti ea, quæ non sunt dicta. Nihilominùs illam S. Ambrosii auscultemus, qui rectiùs & subtiliùs hocce punctum attigit. In celebri illo libro suo, quem, de Officiis inscripsit, de mortuorum sepultura loquens ait; inter omnia beneficia, quæ pietas humana præstare sufficit, istud esse excellentissimum: *nihil hoc officio præstantiùs.* (S. Amb. Lib. de officiis.) Alii dicerent, maximum beneficium & misericordiæ opus esse, sustentare pauperes, & redimere captivos: illis enim conservatur vita, & his redditur libertas. Nihilo seciùs insignis hic Ecclesiæ Doctor, & S. Augustini Magister pronunciat, quod sepelire mortuos, etiam ex parte beneficium recipientis, omnium sit excellentissimum, ratione

ad-

adjunctâ: *Nihil hoc officio præstantiùs ei conferre, qui tibi iam non potest reddere.* Ego adderem, neque debere. Est benefacere illi, qui vobis benefacere nequit: ego adderem; neque malè. Est opus, pro quo non speratur gratiarum actio: ego adderem, nec timetur querela. Denique est, quod compatiar ego & subveniam illi, qui non patitur miseriam, nec sentit beneficium, quia est mortuus. Bonum quod præstatur vivis (uti nôrunt præstantes, & non ignorant recipientes) spectare potest commodum, solicitare potest affectum, violentiam inferre potest respectui: quorum nihil expectari ab ossibus siccis, neque à cineribus frigidis timeri potest. Mortuorum igitur sepultura, juxta S. Ambrosium, excellentissimum est pietatis officium: sepultura igitur mortuorum est misericordia & veritas, prout nos dicimus, quia est misericordia pura, ab omnique reflexione alia defæcata, & tanquam veritas, ab omni respectu denudata. Ast cum S. Scriptura omnia dicente concludamus.

David considerato mortuorum statu, admiratus quod divina Providentia ad illos se extenderet, exclamando interrogat: *Nunquid mortuis facies mirabilia?* q. d. Domine, estne possibile, quod de mortuis, qui jam esse non habent, tanta Providentiæ tuæ sit solicitudo, ut pro illis mirabilia patret? nec exaggerari, nec deprædicari amplius potest, quantum sit, bonum præstare mortuis, eorumque reminisci: Propheta enim plus omnibus de Deo sciens & intelligens, eò devenit, ut opus illud divinæ bonitatis miraculum nuncupa e, & non tantum illud admirabundus veneraretur, sed velut in dubium vocare videretur: *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Videamus nunc, in quo stupor ille & perplexitas Davidis constiterit; & quanto majorem minoremve in mortuis quàm vivis rationem invenerit, ut in eis providentia & bonitas divina mirabilior appareret. Idem sese David explicat ad interrogationem unam, alterâ respondens, & unum *Nunquid* altero *Nunquid* amplificans: *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam & veritatem tuam in perditione?* Estne possibile, quod misericordiæ tuæ in sepulchro, & veritatis tuæ exempla narrentur in perditione? versiculum hunc deprædicaturo Davidi congruentior non potuit occurrere figura, quàm de qua loquimur. Primò ad misericordiam revocat Veritatem, & ad sepulchrum perditionem: misericordiam mox ponens in

Marginal notes: *Psalm. 87. v. 11* (beside "clamando interrogat"); *Ibid.* (beside "interrogationem unam")

in sepulchro, *Misericordiam in sepulchro*: & veritatem in perditione, *Et veritatem in perditione:* nam in eo, quod sepulchrum sit perditio, consistit quod misericordia sit veritas. Nunc attendite. Seneca sublimissimè philosophando asseruit, veritatem benefaciendi non consistere in beneficio dando, illoque perdendo, sed in perdendo, illoque dando: *Beneficium est non dare, & perdere; sed perdere, & dare.* Beneficium dare & perdere, est casus frequenter eveniens, vel imprudentiâ dantis, vel impossibilitate, avaritiâ, & ingratitudine accipientis: & hoc casu opus bonum non est beneficium, est ignorantia vel infelicitas. Quando igitur opus bonum verum est beneficium? Quando illud tribuens, se illud perdere sciens, nihilominùs tribuit: & hujuscemodi sunt beneficia mortuis impensa. Quia mortui nec sentiunt, neque præstitum sibi beneficium cognoscunt; & quamvis cognoscerent, illud tamen compensare, & gratias agere nequirent. Quidquid mortuis impenditur, quasi perditur: hinc sepultura perditio indigitatur, *in sepulchro*, *in perditione.* Et quamvis sepulchrũ sit perditio, nihilominùs misericordiam, ab omni commodo adeò depurat & denudat, ut non solùm sepulturam, sed sepulturam adeò celebrem & honorificam impendat, qualis est præsens, tam numeroso & illustri comitatu, tantâ luminum pompâ, tantâ insignium majestate, tanto apparatu tumulorumqúe ornatu, tantâ concordiâ & sacrarum cæremoniarum, Ministrorum, suffragiorum & officiorum Ecclesiasticorum consonantiâ. Ista sunt misericordiæ mirabilia, de quibus David perplexus & attonitus fuisse videtur. *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Hæc est illa pura misericordia, quæ cum nullum aliũ admixtum habeat affectum seu respectum, in Deo & hominibus, misericordia & veritas appellatur: *Misericordiam tuam in sepulchro, & veritatem tuam in perditione. Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Seneca.

§ IV.

DAta jam est prima & generalis ratio, sed non sufficit, habet enim suam replicam. Transeamus ad secundam & particularem, quæ illam nec habet, nec habere potest. Sufficit absolutè, ut opus misericordiæ factum mortuis, misericordia sit & veritas, si fiat mortuis, quà mortuis; sed frequenter exhibentur officia & honorantur mortui, non propter se, sed vivo-

rum

rum respectu: & hoc non est misericordia & veritas, sed simulatio & mendacium sine misericordia. Nunquid in mortibus & exequiis præsertim Magnatorum, videtis concursus, omniumque statuum confluxus & assistentias, quæ suffitis jam ante & conditis funeribus exhibentur, de quorum animabus minor fortassis cura habetur? Ne igitur putare vobis videamur, quod hoc ex pietate & misericordia erga mortuos faciatis: novimus omnes, æquè ac vos, meras esse cæremonias & adulationes quibus viventibus litatis.

Christus appropinquabat portis Naim, quando adolescens filius unicus matris viduæ, quæ etiam lacrymis infusa feretrum sequebatur, magno funebri apparatu, & frequente civium comitante coronà ad sepeliendum efferebatur. S. Evangelista Lucas, occasione celebris ibidem patrati miraculi, obviationem hanc describens, ita
Luc.7 v.12 inquit: *Ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ: & hæc vidua erat, & multitudo plebis cum illa.* Nescio utrum ad terminos attendatis. Non ait Evangelista, quod comitabantur defunctum, & ibant cum illo, sed cum illa: *Cum illa*, dicere debuisse videtur, comitatos ivisse cum filio, & non cum matre; siquidem filius erat defunctus, & mater viva: Sed eodem ex capite & causa, dixit ivisse cum illa; & non cum illo, *cum illa*: Ordinariè enim fit vivis, quod exhiberi videtur defunctis. Matre defuncta comitatus ivisset cum filio: sed quia filius erat defunctus, comitatus ivit cum matre. Quantacunque funeralia sint obsequia, vivis exhibentur, & non mortuis. Auditis illa, corpore præsente, responsoria tali tamque penetrante harmonia? non recitantur mortuo, sed cantantur vivis: proinde illi de Naim in exequiis filii viduæ, ibant cum illa, & non cum illo. Filius erat defunctus, & mater comitata. Qui comitabantur feretrum deducebant mortuum, ipsos comitantes deducebat viva. Ille pergebat ad sepulchrum: & illi cum pergente non ibant, sed cum illa quæ remanebat: *Cum illa.*

Verùm enim verò, si illud in parvis civitatibus, velut illa Naim accidit, quid in magnis fiet aulis, ubi non minor adulatio vivorum, quàm oblivio mortuorum? Constituamus nos in ampla civitate Memphis. Mortuus est Jacob Pater Joseph in Ægypto: & postmodum Joseph in eadem est mortuus aula. Sed admirationem & stuporem

meretur modus, quo in utriusque obitu Ægyptij se se gesserunt. Jacob defuncto planctus & exequiæ septuaginta diebus decreverunt:
Gen. 50 v. 3. *Flevit eum populus septuaginta dies.* Et quia statim funus ejus, juxta quod mandaverat, in terram Chanaan fuit translatum, omnes aulæ Pharaonis Principes & Magnates, Magistratus primique regni Ægypti ingenti numero, equitumque & curruum apparatu, eo usq; fuerunt comitati; Ibid. v. 7. & 9. *Ierunt cum eo cuncti Seniores domûs Pharaonis, cunctique majores natu Ægypti: habuitque in comitatu currus & equites.* Hoc modo ad limites usque Ægypti processerunt: ubi verò transito Jordane ad locum pervenêre sepulchri, renovatis exequiis spatio septendii excessivis adeò & clamorosis aërem compleverunt planctibus & lamentis, ut Chananæi desuper obstupefacti, exinde nomen loco imposuerint, *Planctus Ægypti.* Ibid. v. 10 & 11 *Vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies: quod cùm vidissent habitatores terræ Chanaan, vocatum est nomen loci illius: Planctus Ægypti.* Tali luctu, talique pompâ & apparatu, Ægyptij exequias Jacob patris Joseph celebrârunt. Et quales jam vobis fuisse videntur illæ Joseph, in eâdem Ægypto postmodum mortui? de industria omnia retuli verba, quibus S. textus illas Patris describit, ut idem etiam illas filii nobis ostendat. Auscultate cum stupore quid dicat. *Mortuus est Ioseph expletis centum & decem vitæ suæ annis, & conditus aromatibus repositus est in loculo, in Ægypto.* Ibid. v. 26. Nihil amplius S. historia refert; cùm hæc sint ultima verba totius quam Moyses scripsit. Et quid de exequiis? Quid de lamentis & planctu? Quid de pompa sepulturæ? Quid de funebri apparatu? Quid de Mausolæis & Pyramidibus Ægyptiis? Quid de aulæ concursu? Quid de Principum, Magnatorum Seniorumque domûs Pharaonis, quorum Joseph fuerat primus, in maximoque honore & veneratione habitus, comitatu? nullius horum Moyses meminit, cùm dubio procul hæc describenda fuissent, prout tam specificè & minutim sepulturam & exequias descripsit Jacob. Si igitur Jacob, eò tantùm quod pater esset Joseph, sine alio merito aut servitio, quo sibi Ægyptios obstrinxisset, adeò splendidas & solennes in morte exhibent exequias, &, quod plus est, tanto tamque vehementi planctu; quomodo hæc omnia desunt in morte Joseph? repeto, in morte ejusdem Joseph, quem Salvatoris mundi nomine honorârunt, quia

quia Regi salvaverat & conservaverat regnum, & subditis primò dederat vitam, deinde opes, & tandem libertatem? Hîc videbitis differentiam inter mortuos & mortuos, concurrente seu deficiente vivorum respectu. Mortuo Jacob, vivebat Joseph; & quia vivens Joseph erat filius, & talis filius, hinc tam solemnes exequias celebrârunt Patri. Vice versâ, mortuus Joseph non reliquit post se viventem, quem Ægyptii respicerent, vel à quo dependerent: & quia non supererant vivi pro obsequiis, pro defuncto deerant exequiæ. Quoad Joseph, tantummodò excusare se possunt Ægyptii, dicendo; quod lacrymis defuerint in morte, quia illas jam profuderant in vita: Et ita factum est. In exequiis Jacob, qui deplorabatur non erat pater, sed filius: Ægyptii enim non plangebant mortuum, sed vivum: erumpebant lacrymæ ex oculis eorum, ut eas oculi Joseph viderent: non eas eliciebat dolor vel desiderium, sed dependentia & adulatio: veluti lacrymæ figurarum pictarum, quæ sicut rident sine lætitia, ita flent sine tristitia.

Ex toto hoc discursu, Scripturâ sacrâ sic probato, & experientiâ confirmato, sine contradictione & replica concluditur, hunc præsentem misericordiæ actum, esse purè misericordiæ & veritatis actum, quia est misericordia mortuis exhibita, in quos non cadit adulatio & dependentia vivorum. Quis vivus, pater aut filius volet esse alicujus suspensi. Tam fœdum, infame & abominabile est patibuli supplicium, ut omnibus istis respectibus privet & spoliet miseros vitam in eo finientes. Quod hodie est patibulum, quondam erat crux (prout fuit usque ad tempora Imperatoris Constantini) de qua S. Paulus loquens ait: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno.* Apostolus ad cap. 21. Deuteronomii alludit, ubi Lex Divina maledictionem eandem verbis horribilioribus pronunciat: *Maledictus à Deo est, omnis qui pendet à ligno.* Sententia verè horrenda, & non nisi pro exaggeranda talis mortis infamia & abominatione intelligenda. Non omnia peccata, sed gravia magis & atrocia, veluti latrocinium, homicidium, seditio, blasphemia hoc supplicio plectebantur: neque lex maledictos à Deo asserit latrones, homicidas, seditiosos, blasphemos, sed quotquot in patibulis suspensi moriuntur: *Maledictus à Deo est, qui pendet à ligno.* Acsi pœna abominabilior foret quàm culpa, magisque detestabiles ac maledicti ex infamia supplicii

Ad Galat. 3. v. 13.

Deut. 21. v. 23

plicii, quam ob criminum enormitatem & atrocitatem, agente Justitia, damnati. Et cum infamia hæc & maledictio derivata per venas ad consanguineos sese diffundat & extendat, quis, quæso, illam hæreditare, aut participare affectet? Hæc est ratio, quare viventes ex his mortuis non adulationes & plausum, sed ruborem & ignominiam haurire possint: Immò maximus illis honor & gratia ex similibus resultet, si sanguinem dissimulent, & cognationem occultent. Unde nonnulli considerant, quod Christus cruci affixus in ultimis testamenti sui verbis, nec Matrem, matrem, nec consanguineum cognatum appellârit, cognationis subticendo nomina, ne ignominiæ publicæ illis notam aspergeret.

Enim verò nemo profundius rationis hujus veritatem expendit quàm Isaias Propheta. Textus ille, *Generationem ejus quis enarrabit?* de quo tot literales extant expositiones, si bene & ritè (ut oportet) cum præcedentibus & subsequentibus connectatur, vult innuere, neminem futurum, qui generationem ejus vel ore proferre, nedum de Christi sanguine se esse, gloriari & jactare dignetur.

Isai. 25. v. 8.

Et quare? *Quia abscissus est de terra viventium*, id est, quia sublatus de terra viventium morte violenta finivit vitam. Ergo, quia violenta obiit morte, illi qui de generatione ipsius sunt ignominiâ veniunt notandi? violenta morte obiit Rex Josias, similiter Abner, famosi Machabæi, Judas & Eleazarus, neque tamen propterea quisquam de sanguine eorum despectui habitus, aut malè fuit notatus, sed omnes potius magno in honore habiti. Quo igitur pacto dicit Isaias, hominibus de generatione Christi ignominiosum esse quod violenta morte finierit vitam? non propter mortem, neque violentiam, sed propter genus mortis & infamiam id asserit Isaias, pro ut jam præcedentibus verbis insinuaverat, quia violenter moriturus esset in Cruce, quod idem est, ac in patibulo: & de generatione alicujus suspensi quilibet esse detrectet. Quod his verbis idem Propheta declaravit: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus ejus.* Sicut acutè & eruditè notavit celebris ille expositor, cui nunc Hispania nomen imposuit Bedæ, Venerabilis Pater Sanchez. Quemadmodum nostris hîc suspensis faciem velant, quando ex patibulis illos

Ibid.

Isai. 53. v. 3.

illos tollunt & deponunt: sic olim faciem operiebant crucifigendis, non quando acclavabant, sed mox ut ad crucem condemnâssent. Rege Assuero intimum suum Aman crucifigi jubente, inquit textus, quod statim operuerint faciem ejus: *Necdum verbum de ore Regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.* Similiter Caiphâ & consiliariis ejus condemnantibus Christum, statim illi faciem operuerunt: *Condemnaverunt eum reum esse mortis, & cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius.* Et hoc innuit Isaias, genus mortis Christi vaticinatus quando dixit, quod velato & abscondito vultu eum fuerint conspicati: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus eius.* Et quia genus mortis ejus tam probrosum & infame futurum jam dixerat, uti tum temporis illud patibuli erat: rectè intulit, neminem fore, qui de generatione ipsius esse videri vellet; nec aliam ob causam, quàm mortem, quâ de numero viventium eradendus esset: *Generationem eius quis enarrabit, quia abscissus est de terra viventium.*

Esth.7. v.8.

Marc. 14.v.65

Ita dixit Isaias, & sic experientia comprobavit in illis qui de sanguine & generatione ejusdem Christi erant, prout sanctus Paulus notavit: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Ego, inquit, tam Judæis, quàm gentibus Christum prædico crucifixum: sed me dicente *Crucifixum*, Judæi scandalizantur: gentes subsannando irrident. Gentibus relictis, ad Judæos convertamur. Christus erat de Tribu Juda: *De Tribu Iuda.* Erat filius Davidis & Abrahami: *Filii David, Filii Abraham.* Et hi parentes & Avi sunt, de quibus tantùm intumescebant & gloriabantur Judæi: *Nos semen Abrahæ sumus.* Christus insuper filius erat Deï, qualem se Judæis, his psalmi verbis probavit: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quibus respondere nihil poterant. Si igitur tam bonum undiquaque erat Judæis, propinquos esse Christi, quare eundem amore non prosequuntur, quare per illum, infamiæ notam sese incurrere arbitrantur? quidnam eorum animi spectârunt, in quidnam honor eorum offendit, illud enim innuere videtur, *Scandalum?* omne scandalum, in quod offenderunt, erat crux; omnis eorum consideratio & contradictio, erat Christum

1.Cor.1. v.23.

Ioan. 8. v.33. & 39.

Psalm. 109.v.1

ſtum fuiſſe crucifixum: *Chriſtum crucifixum, Judæis ſcandalum.* Ita ut poſito ab hac parte honore divinitatis, & ab altera ignominia crucis, ex cognatione Dei infamiæ labem ſe contrahere putarent, quia cognati eſſent alicujus crucifixi. Et quoniam vivi, ignominioſè mortuorum detrectant & averſantur eſſe cognati, opus miſericordiæ ipſis ſic mortuis exhibitum, ab omni conſideratione & reſpectu vivorum eſt alienum idẽque ſine controverſia, miſericordia & veritas. *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi.*

Idem ipſe David qui jam dictorum omnium nobis obtulit fundamentum, ultimam etiam clauſulam & probationem nobis ſuppeditabit: melior etenim textus interpres eſſe nequit, quàm ejuſdem author. In fatali iſto conflictu, in montibus Gelböe cum Allophylis habito Rex Saul cum tribus filiis ſuis occubuit, cum uno Principe, & duobus infantibus. Alterâ luce venientes Allophyli ad colligendum ſpolia, videntes inter cæteros occiſos, quatuor Principum cadavera, inſolentes de victoria, ea ſublata in muris civitatis Bethſan ſuſpenderunt, ſuſpenſa relinquentes, Sic & purpuræ & coronæ, contra decretas in cœleſti conſiſtorio pœnas & vindictas minùs nihilo prævalent: nec datur offenſa aut miſeria tam indigna quibus non ſint ſubjecti homines nati, quantumcunque etiam ſuper naturæ ſphæram, favente fortunâ, fuerint evecti. Hoc modo quatuor magnæ, famoſæ hujus tragœdiæ figuræ oculis mundi fuerunt expoſitæ, donec habitatores Jabes Galaad miſericordiâ moti, noctiſque beneficio adjuti, ex probroſo ſublata loco ſepulturæ mandârunt. Quod ad noſtrum nunc intentum facit, eſt quod David Galaaditis iſtis, pro miſericordiæ opere exhibito gratias referens dicat: *Benedicti vos à Domino, quia feciſtis miſericordiam hanc cum Domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus miſericordiam & veritatem.* 2. Reg. 2. v. 5. Primò opus hoc vocavit miſericordiam; & ſecundò illud miſericordiam & veritatem appellavit. Quare? Quia ſepelire mortuos, abſolutè eſt opus miſericordiæ: ſed ſepelire mortuos ſuſpenſos, quales hi erant, & ſine reſpectu alio, vel dependentia à vivis (hi etenim cum Saule etiam occubuerant) non ſolùm eſt miſericordia qualicunque modo, ſed miſericordia & veritas: *Et nunc retribuet vobis Dominus miſericordiam & veritatem.* Quamvis Rex Saul alios ſuperſtites reliquerit filios, non mi-

minùs tamen hi, atque ille à Deo erant regno privati, Davide jam ad coronam inuncto, quod omni Israëli notoriè constabat: & quod non habentes vivos quos respicerent vel demereri satagarent, mortuos illos & suspensos, è patibulis sublatos honorificè tumulârint, non solùm fuit actus misericordiæ, sed misericordiæ & veritatis: & quidem misericordiæ & veritatis ab ipso Spiritu Sancto, nostriq; textus authore canonizatæ: *Retribuet vobis Dominus misericordiam, & veritatem: misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Verùm, ut actum unum misericordiæ à commodo adeo alienum, cum maximo commodo, quod misericordia sperare potest, absolvamus: noverit hæc tota sancta communitas, quod in hac abstractione à commodo, maximum commodum & utilitas consistat. Non illud sperare poterant ab hominibus, nam sic mortui non habent vivos: sed à Deo, qui semper vivit, nullaque opera magis ponderat & remunerat, quàm quæ vivi exhibent defunctis. Misericordiam Deus semper misericordiâ compensat, quæ ex majoribus hujusce virtutis excellentiis una est: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Matth. 5.v.7. Sed quoniam hoc opus misericordiæ adjunctam habet veritatem, etiam Deus illud misericordiâ & veritate compensat: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Multa misericordiæ opera Deus misericordiâ remunerat, quæ non est misericordia & veritas. Misericordiam ab eleëmosynariis exhibitam pauperibus, bona ipsorum cum pauperibus partita, & in ipsos dispersa multiplicando remunerat: *Fæneratur Domino, qui miseretur pauperi.* Prov. 19.v.17 Misericordiæ, filiis erga Parentes exercitæ, præmii vice Deus vitæ longævitatem appromittit: *Vt sis longævus super terram.* Exod. 20.v.12 Misericordiam Belliducum & Capitaneorum erga hostes Deus similiter victoriis remunerat & spoliis: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* Psalm. 7 v.5. sed omnes istæ misericordiæ, quibus Deus sæpius misericordiam retribuit, non sunt misericordia & veritas: nam bona, vita, omniaque mundi prospera æquè sunt vana ac fallacia, ac ipse mundus, quocum pariter omnia finem accipiunt. Quænam igitur est misericordia & veritas, quâ Deus in hac vita retribuit? misericordia & veritas, de quâ David locutus ait, *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiã & veritatem*; solummodo est gratia

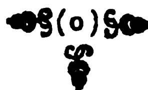
tia Dei. Hinc Christus plenus dicitur gratiâ & veritate: *Plenum gratiæ & veritatis:* In hac etenim vita sola gratia Dei est veritas, & quicquid non est gratia Dei, vanitas est & mendacium. Mendacium & vanitas, opes: mendacium & vanitas, honores: mendacium & vanitas, quæ falsò vocantur voluptates: denique quidquid mundus laudat, æstimat, amat & ambit, mendacium est & vanitas: *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* O si hodie benè hanc veritatem penetraremus, quàm ingens id esset misericordia Dei! Et quemadmodum in hac vita sola Dei gratia est veritas, ista similiter est misericordia, quâ Deus in hac vita remunerat misericordiam, quæ simul est veritas. Illud vult innuere. *Et nunc*, id est modò & in hac vita, *retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Ioan. 1. v. 14.

Psalm. 4. v. 3.

Quia verò Deus nos condidit, non solùm ut in mundo hoc vivamus transituro, verùm etiam in altero isto perpetim permansuro, pro ultima conclusione scitote, quod sicut Deus misericordiam & veritatem in hac vita veritate hujus vitæ compensat: ita eandem in altera vita ejusdem vitæ veritate solvet. Enim verò quænam alterius vitæ est veritas? Est gloria gratiæ respondens. In hoc mundo, qui terra est mendacii, unica veritas est gratia: in mundo altero, qui terra est veritatis, omnis veritas est gloria. Et sicut Deus in hac vita, misericordiam & veritatem solvit gratiâ, quæ hujus vitæ est veritas: sic in altera vita illam solvet gloriâ, quæ veritas est alterius vitæ. Idem hoc Deus, non alterius quàm Davidis ejusdem ore promisit, qui nos docendo exhortatus est, ut veritatem misericordiæ associaremus: *Misericordiam & veritatem diligit Deus: gratiam & gloriam dabit Dominus.* Quia Deus misericordiam & veritatem amat, omnibus veritatem cum misericordia juncturis, Deus in præsenti vita dabit gratiam, & in futurâ gloriam.

Amen.

SERMO

SERMO
DE
MANDATO.

In Capella Regia Anno 1645.

Sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos: qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. 13.

§. I.

ONSIDERATIS attentè amorosi hujusce Evangelii, toties tamque subtiliter deducti & prædicati verbis & terminis; nec non discursus harmoniâ & concordiâ: primariam tandem (utrum ratione tantâ, quantâ novitate nescio) Evangelistæ intentionem fuisse observavi, Christi Domini nostri scientiam demonstrare: Christoq; non aliam primariò fuisse intentionem, quàm palam facere mundo hominum ignorantiam.

Sciebat Christus (inquit S. Joannes) horam illam jam adesse, quâ ex hoc mundo transiret ad Patrem: *Sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Pa-* Ioan.13. v.1.
trem. Sciebat, in manibus suis omnipotentiæ thesauros se habere reconditos: & quod à Deo exierat, & ad Deum rediret: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia* Ioan. 13. v.3.
à Deo exivit, & ad Deum vadit. Sciebat accumbentiũ secum duodecim unum, infidelem sibi futurum, seque in manus inimicorum traditurum; *Sciebat enim, quisnam* Ibid. v.11.
esset, qui traderet eum. Hucusque Evangelista Christi scientiam demonstravit. Christus nunc hominũ ignorantiam demonstrare pergit. Non consentienti S. Petro ut sibi à Domino lavarentur pedes, Magister divinus suam ob oculos posuit ignorantiam dicens: *Quod facio, tu* Ibid.
nescis modò. Absoluto prodigioso v.7.
illo humilitatis actu & exemplo, recumbens Dominus ad Discipulos conversus ait: *Scitis quid fecerim* Ibid.
vobis? Emphatica hæc interroga- v.12.
tio, & negatio videbatur, & interrogatio *Scitis?* idem erat, ac nescitis: Ita ut in prima parte Evangelii Evangelista studuerit demonstrare Christi scientiam: & Christus hominum ignorantiã in secundâ.

Si igitur finis & intentio, amborum erat eadem: si Christi & Evangelistæ scopus & intentio erat, gloriosè mundo demonstrare amoris sui excellentias, cur Evangelista totus est in consideranda Christi scientia: & è converso Christus totus est in demonstranda hominum ignorantia? Hæc mihi verisimilior videtur ratio, quia duæ illæ circumstantiæ, quibus hodie imprimis amor Christi perficitur, ex parte Christi, fuerunt ejus scientia, ex parte hominum, nostra ignorantia. Si ex parte Christi amantis extitisset ignorantia, & ex parte hominum reperta fuisset scientia, quantumvis Dominus eosdem, majoresque amoris sui produxisset effectus, propter opinionem, quam illi de cœlestibus haberent, effectus illi & amor ejus minoris fuissent æstimandi. Ut igitur mundus elevatis sursum cogitationibus terrenis considerare incipiat, pro merito, amoris Christi in homines sublimitatem & excellentiam; attende (ait Evangelista) quod Christus amaverit sciens: *Sciens Iesus*: & attende (inquit Christus) quod homines amati fuerint nescientes: *Quod ego facio tu nescis*.

Joan. 13 v. 1.

Ibid. v. 7.

Proposui conceptum, sed video nondum esse declaratum. In cujus confirmationem hodie demonstrare intendo solum Christum purè & excellenter amâsse; quia amavit sciens, *Sciens*: homínesque tantùm excellenter fuisse amatos, quia illud ignorantes, *nescis*. Ita ut combinato & commutato illo *sciens*, cum *nescis*: & illo *nescis*, cum *sciens*: existente ignorantia ex parte hominum, & scientia ex parte Christi, Christus amaverit sciens, ac si amâsset nesciens: & homines amati fuerint nescientes, ac si amati fuissent scientes. Hæc fila nunc amor enodabit, & subtilitas eorum manifestè apparebit.

§. II.

PRimò solus Christus amavit, quia *sciens* amavit. Ad cognoscendam amorosam hanc veritatem, alia non minùs certa est supponenda; scilicet, quod ordinariè id, quod in mundo, & inter homines dicitur amor, non amor sed ignorantia existat. Veteres pinxerunt amorem infantem: cujus rei ratio mihi visa fuit, quod nullus amor tanto tempore perseveret, ut senescat. Verùm interpretationi huic obstant exempla Jacob & Rachelis, Jonathæ & Davidis, aliorumque magnorum, quamvis paucorum. Porrò si etiam amor reperitur ad multos perseverans annos, cur veteres do-

ctique

ctique eum semper depingunt infantem? Hic nunc, me rem acu tacturum credo. Depingitur semper amor infans; quia licet, sicuti in Jacobo, septimum superet annum, nunquam ad rationis usum pertingit. Rationis usu frui, simulq; amare incompatibilia sunt. Anima infantis quid est? Voluntas cum affectu: & intellectus sine usu. Illud ipsum est amor ordinarius & vulgaris. Omnia lucratur amor animam lucrando; sed intellectus se primò ei subdit. Nullius febri illa æstuat voluntas, quin intellectum habeat phreneticum. Non variabit amor, si constans fuerit & firmus: neque tamen delirare cessabit, si amor est. Nunquam voluntas hoc igne arsit, quin fumo obtenebratus fuerit intellectus. Nunquam extitit illa cordis infirmitas; ubi non accesserit hæc judicii debilitas: propterea à illi amoris pictores obvelârunt ipsi oculos. Et quoniam excæcatio intellectus primus est effectus, seu ultima ad amorem dispositio; hinc est, quod vulgus amorem vocat, id de ignorantia plurimum participat: quantóque plus participat, tantò plus de merito amittit. Amans & sciens, amans est: amans & nesciens stultus est. Et sicut ignorantia in peccatis, ea imminuit: ita & in amore meritum decrescere facit. Qui offendit ignorans, non est propriè delinquens: qui amat nesciens, non est propriè amans.

Omne, quod est, vel non est amor, in scientia aut ignorantia, in qua fundatur, consistit; ita quidem, ut hoc, quod excellens amor creditur, si in ignorantia fundetur, amor non sit: & quod amor non credebatur, ex scientia natum excellens amor sit. Binæ illæ primariæ Evangelii hujus personæ illud confirmabunt. Transfiguratus fuit Christus in monte Thabor, advertensque Petrus quod Christus cum Moyse & Elia, de morte sua in Jerusalem subeunda loqueretur, ad hanc avertendam suasit Christo, ut ibidem persisteret: *Domine bonum est nos hic esse.* *Matth. 17 v. 4.* Hæc S. Petri resolutio bene considerata, prout eam Origenes consideravit, fuit unus ex præcipuis amoris actibus, quos unquam in hoc mundo aliquis exercuit, aut exercere potuit. Quia, nisi Christus ad mortem subeundam Jerosolymam abiisset, genus humanum redemptum non fuisset; & non redempto genere humano, S. Petrus nec salvari, nec cœlum intrare potuisset. Quod igitur S. Petrus semetipsum gloriâ cœlesti privare maluerit, quàm Christum mori in terris, quod temporalem

Christi vitam, propriæ suæ antepofuerit æternæ, excellentissimus fuit amoris actus, ad quem possit quis, quantumvis sublimis aspirare. Sed relicto sic S. Petro, ad Christum pergamus.

In omnibus operibus suis, quæ Christus in hoc mundo fuit operatus, semper suum in homines demonstravit amorem: Nihilominus unum in Cruce protulit verbum in quo non se ostendisse videtur amantem. *Sitio*: Homines! siti crucior. Quod Christus tantam sustinuerit sitim, excellens amor fuit, sed de ea queri, sibique succurri velle amor fuisse non videtur; sed affectus quidam naturalis, non amorosus. Qui, quod patitur, lamentabiliter manifestat, doloris lenimen aliis communicando inquirit, remediumve alio succurrente exspectat: & certum est, non amari dolorem cujus imminutio & lenimen desideratur. Neque eum, qui dolori remedium quærit, velle pati, quod suffert: proinde hoc ipsum nolle pati, est non amare. Non igitur fuit actus amoris in Christo, dum sitim suam manifestaret dicens: *Sitio*. Opponamus nunc actum hunc Christi in cruce, illi S. Petri in monte Thabor: ille sancti Petri actus, amor excellens, hic verò Christi, nec amor quidem fuisse videtur. Eritne ergo ita?

Ioan. 19 v. 28.

Duo Evangelistæ duobus illud verbis declârarunt: Evangelista S. Joannes per unum *sciens*; S. Lucas, per unum *nesciens*, declarârunt, id quod in S. Petro fervens videbatur amor non fuisse amorem; quia ex ignorantiæ radice natum erat: *Nesciens quid diceret*: & quod in Christo amor non videbatur ipsam fuisse amoris vehementiam, quia in scientia fundabatur: *Sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptur, a dixit: sitio*. Idipsum utrique parti applicemus. Petrus dicens, *Bonum est nos hic esse*, ignorabat quid diceret, *Nesciens quid diceret*, erat enim extra se: atque ita omnis ille amoris ardor, quem intercessisse putabamus, mera fuit ignorantia: videbatur voluntatis fuisse affectus & erat error intellectûs. Quodsi illa S. Petri resolutio in cognitione consequentiarum, quas diximus, fundata fuisset, omni procul dubio, præcipuus fuisset amoris actus: verùm cum in ignorantia illiusmet, quod Petrus dicebat, fundaretur, hinc non amantis, sed ignorantis nomen reportavit: nam ignorantem amare, non est amare: est ignorare.

Ioan. v. 2

Luc. 9. v. 33.

Ioan. 19 v. 28.

S. Ib

Non ita se res habuit in Christo dicente, *Sitio*; quia sciebat omnibus jam tormentis consummatis,

Ioan.19 v. 28.

matis, prophetiam de felle implendam restare: *Sciens quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio.* Proinde quod nos teporem, & non amorem putabamus, amor erat ardentissimus: videbatur Amor esse desideriumque naturale: & erat flagrantissimus amoris affectus. Enimverò, si Christus dicendo, *Sitio*, aquam sibi propinandam sperâsset, idipsum fuisset levamen petere & solatium: verùm dicendo, *Sitio*, sciens sibi fel propinandum, nova postulabat tormenta; neque ultra progredi potest æstuantissimus patiendi amor, quàm ut pro solamine tormenta, uniusque pœnæ remedio alterius majorisque pœnæ postulet cruciatum. Quod Christus dixerit, *Sitio*, non erat præsenti propriæ necessitati petere sublevamen, sed ad memoriam revocare aliam atrocitatem. Ac si dixisset: *Sitio*! ô Homines recordemini fellis, cujus videmini oblivisci! Ecce, discrimen sitis Christi ab eo, quod esse putabatur! Solatii cujusdam credebatur esse desiderium, & insatiabilis erat sitis tormentorum: Ita ut scientia, quâ operabatur Christus, & ignorantia, quâ operabatur Petrus, sic binos illos immutârint affectus, ut quod in Petro videbatur ardor, utpote ex ignorantia natum, nequidem fuerit amor: & quod in Christo non videbatur amor, quia fundatum erat in scientia, ardentissimus fuerit amor. Et scientia aut ignorantia, esse confert aut tollit amori, ejusdemque auget aut imminuit perfectionem: Hinc S. Joannes Evangelista totus est in demonstranda Christi scientia, ut ardentissimum Christi, ex ea probet amorem: *Sciens quia venit hora eius, in finem dilexit eos.*

S. Aug. ibid.

§. III.

QUatuor ignorantiæ in amante concurrere possunt, quibus amoris ejus meritum & perfectio multùm imminuitur. Aut quia non novit seipsum, aut amatum, aut amorem, aut amoris finem & scopum. Non cognoscens seipsum eò quandoq; suas diriget cogitationes, quò non direxisset si semetipsum novisset. Non cognoscens amatum, tenerrimè nonnunquam amabit, quem detestari debuisset cognitum. Non cognoscens amorem, cæcè nonnunquam illo ardebit amore, quo cognito, nec occupari quidem oportuisset. Non cognoscens finem, quo suus amor tendit, tanta nonnunquam incommoda subire cogetur, à quibus immunis, illo prævisо, fuisset.

Omnes hæ ignorantiæ, quæ ho-

hominibus insunt, in Christo fuerunt scientiæ: & in cunctis, earumque singulis extremi & admirabilis amoris ipsius æstimatio crescit. Noverat seipsum, noverat amatum, noverat amorem, amorisque sui noverat finem. Totum illud Evangelista Joannes notavit. Noverat seipsum, sciebat enim se non esse alium, quàm Dei æterni Patris filium: *Sciens quia à Patre exivit.* Noverat amatum; sciebat enim hominum ingratitudinem, quàmque crudeliter secum forent acturi: *Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.* Noverat amorem, & quidem cordis sui æstimatione multorumque annorum experientiâ: *cùm dilexisset suos.* Noverat deniq; amoris sui finem atrocem, nec alium esse, quàm mortem, & hanc ignominiosissimam: *Sciens Iesus, quia venit hora ejus.* Et quod Christus cognoscens se ipsum, & quem amabat, suum amorem, ejusque finem, nihilominùs amaret, grandis amoris excessus! *in finem dilexit.* Porrò, ut excessus hujus magnitudo innotescat, scientiæ hujus circumstantias ponderemus, qualibet ipsarum amoris Christi immensitatem exaggerantes.

Ioan. 13 *v.* 3.

Ibid. v. 11.

Ibid. v. 1.

Ibid.

Primò, ingens fuit amor Christi, quia seipsum cognoscens, nos amavit: *Sciens quia à Deo exivit.* Quod Christus semetipsum cognoscens nos amaret, ingens & inusitatus est amor! Paridem sui ipsius, conditionisque suæ ignarum, dum pecora in campis montis Idæ pasceret, rustici cujusdam in vallibus istis agentis filiam, Enonem nomine deperîsse, profanæ narrant historiæ: verùm incognitus sibi ipsi Princeps, cognito se Priami Trojæ Regis esse filium, uti mox Pateram dimisit cum pedo, mentem mutavit & affectum. Abjectus amabat abjectè: sed notus sibi despexit amatam. Quia amor fundabatur in ignorantia sui: notitia dissolvens ignorantiam etiam finiit amorem. Non amavit Princeps, quod amaverat Pastor: quia sicut enormis defectus judicii, propriæque cognitionis est, dum abjectæ conditionis homines cogitatione se erigunt; ita fortunæ injuria est, dum Magnates sese dejiciunt. O supremæ Princeps gloriæ. Ita de te discurrendum videbatur: sed non erat ita. Audiens Evangelistam dicentem, quod Dei filius tanto nos amaverit affectu, dubitare potuisse videbatur, num Christus noverit seipsum, & quis esset. Ne igitur in hisce amoris ipsius excessibus fidei nostræ vacillaret veritas; neque mundus in hujusmodi laberetur errorem; noverint omnes, ait Evangelista, quod Chri-

Ioan. 13. *v.* 3.

Christus amaverit, & adeò amaverit, *in finem dilexit eos*, sed insuper sciant, quod simul cognoverit seipsum, & quis esset: *Sciens, quia à Deo exivit.* Ibid. v. 1. Ibid. v. 3.

Nisi Christus cognovisset seipsum, non magnum quid fuisset, quod nos amâsset: magnum verò fuit, quod seipsum cognoscens amaverit nos, in tantùm, ut nos amare, fuerit seipsum non cognoscere. Sponsa quondam in canticis sui in sponsum amoris vehementiam protestata dixit: *Quem diligit anima mea.* Cui ille respondit: *Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres:* mulierum pulcherrima temetipsam non novisti? responsum notabile! Sponsâ suum protestante amorem, hic utrum se noverit percunctatur, *Si ignoras te?* pulcherrime & dilectissime Sponse! quisnam iste respondendi modus? quid, quæso, ex hoc responso tuo consequitur? Sponsâ sui te amoris reddente securum, tu illam tibi de sui ignorantia suspectam ostendis? Illâ suum affirmante erga te amorem, tu illam de sui ipsius cognitione interrogas: *Si ignoras te?* Imò verò. Quia pro æstimatione meritorum suæ Sponsæ, affirmante illâ se eum vehementèr amare, non sine ratione, utrum seipsam cognosceret, dubitabat: ac si diceret Sponsus: tu dicis quod me ames, *Quem diligit anima mea*: Dico igitur tibi, quod te ipsam non cognoscis: *Si ignoras te ô Pulcherrima.* Si enim te cognovisses, quomodo foret possibile ut me amares? Necessariò ignorantiâ tui laboraveris, ex quo hæc bona in me redundaret fortuna. Tuus erga indignitatem meam amor, propriæ tuæ celsitudinis ignorantia videtur: *Si ignoras te?* Quia, nisi dimissâ tui ipsius notitiâ, quo pacto ad amandum me te poteris inclinare? Cant. 1. v. 6. Ibid. v. 7.

Quod olim Salomon illi Ægyptiæ dixit Principi, justiore nos ratione vero Salomoni Christo, visis amoris ipsius excessibus, dicere possumus: *Si ignoras te.* Mi Deus! estne amor hic an ignorantia? amasne nos; aut te ipsum ignoras? verè videris non recordari, quis sis, tuique ipsius oblivisc[i], ut nobis bene velis. O quàm excellenter, quamque profundè S. Petrus hodie bina hæc consideravit extrema, videns te, obstupescente desuper cœlo, genibus coram se flexis humi prostratum! Tu mihi! Tu mihi? tu Petro? Videris mihi non novisse te, & saltem non novisse me: Certum nihilominus est, quod noveris te, & ames me, tantaque est scientia tua & sapientia ad hasce dignoscendas improportiones, quanta amoris tui potentia Ibid.

ad

ad unienda distantias istas & extrema: In amore verò infinito distantiæ dari possunt infinitæ: quod probant manus Dei hominum pedibus junctæ: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*, Ecce manus Dei: *Cœpit lavare pedes Discipulorum*, Ecce pedes hominum.

Ioan. 13. v. 3.

Apparuit Deus Moysi in Rubo, calceos exuere mandans: *Solve calceamenta de pedibus tuis.* Legens hunc textum admirabar cogitans, quidnam Deus in Moysis prævíderit pedibus: qui verò oculos in rubum conjecerit, mox mirari cessabit. Rubus, in quo apparebat Deus, vivacibus ardebat flammis, quid igitur mirum, si Deus in igne ardens, hominum pedibus se prosternat? nunquam se Deus melius (si ita loqui fas est) cognovit, nunquam se Deus majorem confessus quàm dum in rubo erat, quia ibidem suam essentiam definivit: *Ego sum, qui sum.* Quare hac definitione Dei ignis non extinguitur? quare Deo essentiam suam profitente, flammæ non decrescunt, in quibus ardebat? ô Amorem ineffabilem! definire se, & à flammis eripere se ipsum, tepiditas fuisset: ast definire se & ardere, est amare. Non fuisset Deus ille, qui est, nisi amasset sicut amavit, definire seipsum, fuit suam declarare essentiam: & ardere, fuit suam probare definitionem. Hoc ipsum hodie evenit Christo: *Sciens, quia à Deo exivit, ponit vestimenta sua.* Sciens se filium esse Dei, vestibus sese exuere cœpit: porrò qui se filium Dei esse sciebat, semetipsum noverat: qui vestibus se exuebat, utique ardebat: in qua cognitione ardoreq; amor consistit: *In finem dilexit eos.*

Exod: 3 v. 5.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 3. & 4.

§. IV.

IGnorantia secunda meritum amori tollens, est ignorare amatum. Prô! quàm multa amantur in mundo, quæ cognita amantes detestarentur! & hic error, non amor est. Servivit Jacob Labano septem annis pro Rachele, quibus expletis Liam obtinuit. Consideremus Jacobum illo tempore, & amoris ipsius deceptionem, imaginationisque errorem videamus. Jacob amoris sui deceptionem non suspicatus, putabat se servire pro Rachele: & Laban certus de futuro, sciebat illum servire pro Lia: Ita ut ærumnæ & labores Jacobi plus participarent de errore, quàm amore. Sciens etenim se servire pro Lia, servire abnuisset, nedum septem annis, sed vel septem diebus. Proinde servivit, non quia amavit, sed quia deceptus fuit: Amor quo in Rachelem ferebatur, ipsi persuaserat, quod

pro

pro Rachele serviret, sed nonnisi pro Lia servivit. Servientem igitur pro Lia, eo quo servivit modo, non ex amore, sed deceptum serviisse, sequitur. O quoties in humani cordis theatro hæc historia repræsentatur! servimus cui servimus, sed non cui nos servire putamus. Nihil est in mundo, quod non intra se suum habeat Jacobum & Labanum: Jacob amor est imaginarius, & Laban ignorantia nos decipiens. Hinc ignorantia aut amori tollit meritum, aut, ad pœnam, ejus mutat objectum. Non ita se res habet in Redemptore nostro; amavit suos quales erant, non errante imaginatione: Amavit inimicum sciens esse inimicum: amavit ingratum, sciens esse talem: amavit traditorem suum, sciens illum esse traditorem suum: *Sciebat enim quisnam esset qui traderet eũ.* Ioan. 13 v. 11.

Ex hoc discursu tam certa, quàm mundo incognita sequitur consequentia, scilicet, quod homines non ament id, quod amare se credunt, & hoc idcirco, quia quod amant non cogitant: aut amant, quod re ipsa non existit. Æstimans vitra, & credens esse adamantes, non vitra sed adamantes æstimat: Amans defectus, credens esse perfectiones, perfectiones amat non defectus. Porrò quia homines res amant, prout eas concipiunt, & non prout in se ipsis existunt, hinc fit, quod non ament id, quod se amare credunt. Putant se amare adamantem constantiæ, sed amant vitrum fragile: putant se amare perfectiones angelicas, & defectus amant humanos: amant id quod ipsi esse credunt, & tamen non est id, quod ipsi se amare credunt. Ex quo infero, quod nihil ament, non enim amant id, quod amant, sed quod sibi imaginantur: proinde nihil amant. Non est hujusmodi amor Christi sine errore scientis: *Cùm dilexisset suos qui erant in mundo.* Notate textum, ultimamq; ejus clausulã, quæ superflua & otiosa videtur. Video neminem advertere, quod superflua videantur illa verba, *qui erant in mundo*, quod amaverit suos, qui erant in mundo. Et ubinam esse debebant? extra mundum? nequaquam. Sufficiebat ergo dixisse, cùm dilexisset suos, cur addidit, *suos qui erant in mundo*? Ut ex hoc intelligeremus cognitionem, quâ Christus amavit homines, valde differentem ab ea, quâ homines amant. Homines amant multa, quæ in mundo nõ sunt, amant pro ut ea sibi imaginantur, eoq; modo quo illa concipiunt: in imaginatione quidẽ existunt, sed in mundo non sunt. Econtrario Christus Dominus

noster, *Cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo*; amavit homines prout verè erant in mundo, non prout falsò imaginatione concipi poterant. Non amavit Chriſtus ſuos, prout vos amatis veſtros: Vos amatis veſtros, prout in veſtra ſunt imaginatione, non quales ſunt in mundo. In mundo ſunt ingrati, in veſtra imaginatione grati: in mundo ſunt traditores, in imaginatione veſtra fidi: in mundo ſunt inimici, in veſtra verò imaginatione amici: amare verò inimicum, putando eſſe amicum, traditorem amare, putando eſſe fidum, amare ingratum, quem credis eſſe gratum, non eſt amor, eſt ignorantia: Proinde amor veſter caret meritò, nec eſt, niſi error. Chriſtus amavit ſuos, abſque imaginationis errore, amore vero; amavit enim ſuos veluti erant, cognitioneque abſolutiſſima quales erant: inimicum, gnarus odii; ingratum, ingratitudinis ipſius non ignarus; proditorem, proditionis ipſius omninò conſcius: *Sciebat enim, quiſnam eſſet, qui traderet eum.* Ioan. 13. v. 11.

Verùm enim verò, ſi iſta ſcientia Chriſti erat univerſalis reſpectu omnium Diſcipulorum, qui erant ſui, quos habebat in mundo, quare ſpecificè Evangeliſta notat ſcientiæ ipſius cognitionem reſpectu Judæ, penſando quod Chriſtus ſciret, quiſnam eum traditurus eſſet? *Sciebat enim, quiſnam eum eſſet traditurus?* tam plenè & perfectè Chriſtus noverat & penetrabat Judam, ſicut Petrum, & reliquos: Evangeliſta verò ſpecificè magis ſcientiam Chriſti, reſpectu Judæ obſervavit: in Juda enim luculentiùs, quàm in quopiam cæterorum, amor Chriſti eluxit. Attendite.

S. Bernardus amorem verum definiendo dixit: *Amor non quærit cauſam, nec fructum.* Amor nec cauſam, nec fructum habet. q. d. ſi amo, quia amatus ſum, amor habet cauſam; ſi amo ut amer, amor habet fructum: verus igitur amor nec fructum nec cauſam habeat, neceſſe eſt. Si amo, quia amatus ſum, eſt obligatio, facio enim quod debeo: ſi amo, ut amer, negotiatio eſt, id enim lucror, quod deſidero. Qualem igitur verum eſſe oportet amorem? *Amo, quia amo; amo, ut amem.* Qui amat, quia amatus, gratus eſt; amans, ut ametur, ambitioſus eſt: Amans verò, non quia amatus eſt, nec ut ametur, hic verus eſt amans, veruſque amor: Taliſque fuit amor Chriſti, reſpectu Judæ, fundatus in ſcientia, quâ noverat illum, reliquoſque Diſcipulos omnes. S. Bern.

In ſermone ultimæ hujus cœnæ Diſcipulis ſuis dixit Chriſtus: *Iam non*

non dicam vos servos, sed amicos: hoc supposito omnes legite Evangelistas, & solum Judam invenietis compellatum amicum, quando dixit: *Amice ad quid venisti?* Ecquid hoc Domine mi? nunquid tibi adest Petrus? nunquid tibi adest Joannes? qui pluribus titulis amici nomine digni? cur igitur hocce titulo, neque Petrum, neq; Joannem neq; ex Apostolis quenquam aliū, sed solum Judam honoras? Judas inimicus, Judas perfidus, Judas proditor, nomen meretur amici, *Amice*? hodie sic: Hac etenim die Christus non quæsivit motiva ad amandum, sed ad amadum tenerius, circumstantias. Noverat Christus quod alii Discipuli se amarent, & usque ad vitæ profusionem pro se, amaturi essent: Quare amarent, amor ipsorum habebat causam, & quare amaturi essent, habebat amor fructum. E contrario Judas, nec amabat Christum, quia illum erat venditurus; nec amaturus, quia in odio suo obstinatus erat moriturus. Porrò quod Christus amaret eum, à quo se non amari sciebat, erat amare sine causa, & sine fructu, & hinc maxima amoris excellentia. Proinde Judam solum compellavit amicum, non quasi præ cæteris illud promeritum, sed ut tenerioris in ipsum amoris ostenderet affectum. Ingratitudines amare notas, frequenter alienum non est ab amore; nihilominùs nemo ingratitudinem amavit cognitam, quin gratitudinem simul expectaret: Christus verò adeò amavit excellenter, ut absque reciproci spe amoris amaret; amavit enim eum, à quo se non amari sciebat; & sine reciproci spe amoris, quia amabat eum, à quo se non amatum iri noverat. Propterea titulo amici insignit Judam, non (prout jam dictum) quasi præ cæteris amorem promeritum, sed ut tenerioris erga illum amoris ostenderet affectum. Ubi motiva adsunt amoris, quilibet amat: ubi verò horroris potiùs quàm amoris causa adest, ibi solus amat Christus. Ex offensis debitum fecit & obligationem, & ex injuriis, amoris motivum: amoris enim ipsius obligatio ad extremam supremamque excellentiam pertingere compellebat. In finem dilexit.

Joan. 15 v. 15.

Matth. 26. v. 50

§. V.

Tertia scientiæ circumstantia Christi amorem multùm intendens fuit, quod amaverit cognoscens amorem. Christus scientiâ triplici sublimissimâ novit omnia. Quà Deus, scientiâ divinâ; quà Beatus, beatificâ: Quà caput generis humani, Redemptorque

mundi, scientiâ infusâ. Amorem insuper cognovit aliâ scientiâ quartâ, scientia scilicet experimentali & acquisita: quemadmodum enim, teste S. Paulo, obedire didicit patiendo, ita amare didicit amando. Et hoc est, quod S. Joannes considerâsse videtur, notando, quod postquam amasset, amavit, *Cùm dilexisset, dilexit.*

In hac Philosophia curiosa occurrit quæstio, uter majoris æstimandus sit, primus an secundus amor. De amore primo nemo inficias ierit, quin sit cordis primogenitus, desideriorum flos, & primitiæ voluntatis: majores glorias & excellentias in amore deprehendo secundo. Primus experientiâ vacat, secundus experientiâ firmatus: Primus est instar discipuli, secundus Magistrum refert: Primus naturam sortiri potest impetus, secundus non nisi amoris propria. Denique secundus amor, utpote secundus, approbat confirmatque primum: Hincque amor non simplex, sed duplex; & amor super amorem. Extra controversiam est, quod primus amor primogenitus sit cordis, voluntas verò libera semper, ligata non habet sua bona: sit primus, sed non propterea amor major.

Primâ vice Jonathâ decernente amare Davidem, ait Scriptura, quod se semper illum amaturum juraverit: *Inierunt autem Jonathas & David fœdus, diligebat enim eum, quasi animam suam.* Atque ita voluntate firmata, quamvis variis fortunæ flatibus jactatus, aliquanto tempore exinde amavit: & iterat textus, Jonathan secundò jurasse Davidi, se semper ipsum amaturum: *Et addidit Jonathas dejerare David, eò quod diligeret illum.* Cur igitur qui jam amorem Davidi adjuraverat, denuò jurat? violavitne juramentum primum, ut necessarium fuerit secundum? extra dubium est, quod nihil amori contrarium egerit, cæteroquin Jonathas non haberetur maximum amicitiæ exemplum, nisi etiam firmitatis & constantiæ fuisset. Si igitur jam à principio amorem ei juraverat, cur etiam eidem nunc jurat? Quæritis quare? quia differentissimum erat amorem jurare non cognitum, & eundem jurare experientiâ jam notum. Jonathas prima vice jurans, quid esset amare, nesciebat, quia necdum id expertus erat: Secunda jurans vice, jam ex his quæ Davidis causâ fuerat passus, expertus jam erat quanti amor ille constaret, tantamque Jonathas inter utrumq; conceperat diffe-

1. Reg. 18. v. 3.

1. Reg. 20. v. 17

differentiam, ut obligationem de primo amore juramenti crederet cessare, quo obligaretur ad secundum. Ne igitur ignorantia praeterita meritum imminueret praesens, novum illi juravit amorem; non quidem novum ex eo, quod vel ad horam primum interrupisset: sed quia parum erat, quod priùs promiserat respectu amoris tanti, quo ipsum postmodum prosequebatur. Ante promiserat, prout noverat: nunc promittebat, prout expertus fuerat. Quod Jonathas ante decrevisset amare Davidem, quàm tyrannici hujus affectus novisset passiones, non erat amor excellens: sed cognitis jam ejus rigoribus, toleratis ejus injuriis, expertâ ejus saevitiâ, tyrannide degustatâ, absentiâ probatâ, severitate deploratâ, contradictionibus retusis, difficultatibus superatis, impossibilibus devictis, vitae subeundo discrimen, honorem despiciendo, & authoritatem deprimendo, dissimulando, celando veritatem, voluntatem subjiciendo, arbitrium captivando, in semetipso cum tormentis moriendo, & in amico suo vivendo, prae solicitudine moestus, semper afflictus, semper subditus, semper inquietus, semper constans invito parente, & utriusq; fortunâ (ita enim scriptura amoris excellentiam Jonathan inter & Davidem describit) quod, sic qualificatis cordis & amoris sui experientiis, denuò perpetuum resolvat, jurare amorē, hoc sanè, & hoc solùm amor est.

Idem de nostro amante Christo dico, cum ea tamen differentia, quae verè inter filium Dei, & Saulis filium intercedit. Enimverò nisi Christus amorem cognoscere potuisset, aut experimentaliter novisset, minus fuisset, quod nos amâsset: sed amore experientiâ cognito, sciens eum tam severum, ut filium à pectore avelleret paterno, tam inhumanum, ut in terram praesepiumque dejiceret, tam crudelem, ut, elapsis octo à nativitate diebus, sanguinem è venis exigeret: tam invidum, ut post duos aetatis menses in Ægyptum ad exulandum fugere compelleret, & tantum tyrannum, ut dum vitam per manus Herodis non eriperet, id protereà factum, quod tam modico profuso sanguine minus sibi foret satisfactum. Quod igitur Christus hoc suo cognito amore, nihilominùs nos amaret nec quasi taedio victus, amare desisteret, sed continuaret, excellens est amor. Excellens, quia nos amavit: sed longè excellentior, quia post amoris expe-

experimenta, seu postquàm nos amâsset amavit, *Cum dilexisset suos, dilexit.*

Jam video replicare Theologos, Christi amorem à primo instanti ad ultimum usque semper fuisse æqualem, & nunquam crevisse: ita recta ratio exigebat. Si imminui, amori præjudicat: similiter etiam crescere, præjudicat. Dicens se amare amplius, amori suo fidem derogat: nam quamvis crescere sit augmentum, supponit tamen imperfectionem: amor incrementum admittens, non censetur amor perfectus. Proinde si perfectissimus amor Christi in eadem semper intensione perseverans nunquam crevit, qua ratione eundem hodie majorem fuisse asserimus? omnes respondent, majorem fuisse quoad effectus, non quoad substantiam: ego verò in ipsa adhuc substantia majoritatem aliquam considero. Fateor equidem eum non crevisse, nihilominùs etiã non crescendo major esse potest. Columna basi, statua scabello imposita, non crescendo crescit: ita hodie amor Christi amor fuit super amorem. Porrò sicut basis & scabellum, non solùm ejusdem erat substantiæ, sed eadẽ amoris Christi substantia, non solùm hodie manet amor Christi altior, verùm etiam certo modo major: idque adeò veritati consentaneum est, ut verba Evangelistæ non alium sensum habere putem: *Cum dilexisset, dilexit.* Hæc verba plus dicunt, quàm sonant: dilexisse & dilexit non differunt, nisi quoad tempus; quoad significationem, differentiâ carent. Quid ergo novi nobis insinuat Evangelista? Enimverò, si dixisset, postquam multum dilexisset, nunc magis dilexit, facilè intelligeretur, dixissetque quod probare intendebat: verùm enim verò, si dicere intendit eum plùs dilexisse, cur tantùm dilexisse eum asserit? Quia talibus illud terminis asserit, ut dicendo tantùm, quod dilexerit, eum plùs dilexisse probatum sit: *Cum dilexisset, dilexit.* Hoc ipsum diligere postquam dilexisset, non est solùm posteà diligere, sed magis diligere: non relationem temporis, sed excessum denotat amoris. Volens Evangelista hodiernum Christi exaggerare amorem, ad exaggerandum amorem præsentem sufficere vidit supponere præteritum.

Deo præcipiente Abrahamo suum sibi filium immolare, secundum phrasin Hebraicam, textus sic habet: *Tolle filium tuum, quem dilexisti.* Dicendum videbatur, *Quem diligis*, tota enim intentio Dei eò collimabat, ut extollendo amo- *Text. Hebr. Gen. 22. v. 2.*

amorem difficilius redderet Sacrificium. Ut quid igitur non dixit, immola mihi filium tuum, quem diligis, sed quem dilexisti? idcircò sanè. Volebat Deus extollere amorem, ut difficiliorem redderet immolationem: non potuit verò præsentem magis exaggerare amorem, quàm supponendo præteritum. Offer mihi filium tuum, quem non solùm amas, sed etiam amâsti: amare enim post amâsse, maximus est amor. Proinde Evangelista amorem amori comparare volens, comparationem non à magno ad excessivum, sed à primo instituit ad secundum. *Cum dilexisset, dilexit.* Istud primum & secundum fuit cordis vulnus, de quo divinus noster amans longè ante fuit gloriatus quàm sagittæ illud peterent: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Primum vulnus amoris fuit præteriti, secundum præsentis: Et ad probandum quodnam fuerit majus, magisq; penetrativum, si minùs sufficit dicere inflicto primo, subsecutum fuisse secundum; sufficiat scire, quod accepto primo supervixerit Christus, secundum verò vitam illi sustulerit: *Cum dilexisset, in finem dilexit.* Atque ita etiam considerationem inadvertenter sumus aggressi.

Cant. 4 v. 9.

§. VI.

Quarta & ultima circumstantia, quâ Christi scientia mirifice ipsius extollit amorem, est, quod amoris sui cognoverit terminum quo finiretur: *Sciens quia venit hora eius.* De pluribus narrant historiæ, quod amando sint mortui: sed quia amor tantum fuit, occasio & ignorantia causa, erroneè amantium titulos, à morte sunt consecuti. Non est amans, qui moritur quia amavit: sed qui amavit ut moreretur. Notabile rei hujus, in Sichemensi Principe habemus exemplum. Sichem Dinam Jacob filiam deperiens eò usque se amoris affectuum subdidit imperiis, ut cum Princeps esset absolutus, ea nihilominus pacta & conditiones subierit, quibus mediantibus, paucis post desponsationem diebus à Simeone & Levi fratribus Dinæ vitâ potuerit privari. Amavit Sichem & mortuus est; non tamen hæc mors trophæum fuit amoris, sed ignorantiæ pœna; casus fuit, & non meritum: non enim amavit ut moreretur, licet moreretur ut amaret. Dina non mortem, sed amorem reddere debebat; sed ne amorem quidem: qui enim amabat nesciens se ex hoc moriturum, morte sua præscitâ non amâsset. Meritum amoris non accrescit quia

quia quis moritur, ſed quia ſciens moritur.

Clarè idipſum in Abrahamo & Iſaaco videte. Triduo illo, quo ad deſignatum ſacrificio montem Abraham cum Iſaaco perrexit, æquali uterque pergebat periculo: alter ut occideret, alter ut occideretur. Iſaac totus gradiebatur pacatus, ſoli enim Abrahamo tragicus ille itineris ſcopus conſtabat. Via erat eadem, paſſus erant pares, ſcientia verò & cognitio erat diverſiſſima, unde & meritum diverſum. Abrahamo promerente plurimum, Iſaac merebatur nihil: Abraham enim ad Sacrificium pergebat ſciens, Iſaac ignorans: Abraham ad ſacrificium notum, Iſaac ad ignoratum. Hînc porrò diſcrimen inter Dei hominumque amorem diſcite. Homines præ amore morientes morte ſibi incognitâ moriuntur inviti: Solus Chriſtus voluntariè ad mortem ex amore pervenit; ſpontaneè enim morte præcognitâ eſt mortuus: *Sciens quia venit hora eius.* Sichem, Samſonem, Amnonem, reliquoſq; mortuos quia amârunt, amor velut condemnatos velatis oculis deduxit ad mortem: Solum Chriſtum velut triumphatorem oculis apertis (optarem mihi quidem honorificas magis antitheſes, ſed Scriptura non alias ſuggerit) nec Sichem amâſſet Dinam, nec Samſon Dalilam, nec Amnon amâſſet Thamar ſi impendentem ſibi inde mortem prævidiſſent. Sola ſcientia Chriſti cognovit, amorem ſuum ſe deducere ad mortem, quâ cognitâ & appropinquare viſâ, animosè illi obviam perrexit: *Sciens quia venit hora ejus.*

Gen. Jud. Reg.

Quàm bellè & poëticè illud Regius cecinit Vates pſalm 103. *Sol cognovit occaſum ſuum!* Pauca, ſed intellectu difficilia verba. Sol irrationalis & inſenſitiva eſt creatura (quamvis enim philoſophorum quidam crediderint contrarium, eſt error condemnatus) Sole itaque ratione ſenſuque carente, quo pacto inquit Propheta, quod ſol occaſum ſuum cognoverit, *Sol cognovit occaſum ſuum?* Certum eſt (inquit Sanctus Auguſtinus) Davidem ſub metaphora ſolis materialis de ſole divino fuiſſe locutum, qui ſolus, ſol eſt, intellectu præditus: quia verò uterque ſibi in curſu ad occaſum plurimum parilis eſt, hinc unius currendi intellectum, alterius inſenſitivitate depinxit. Si lux ſolis eſſet lux vera cognoſcens; & occaſus ubi ſol occidit, eſſet vera ipſius mors, non miraremur fortaſſe videndo ſolem locum mortis ſuæ cognoſcentem, eadem velocitate ſeſe in occaſum animosè præcipitantem

Pſalm. 103. v. 19.

tantem, quâ in Orientem ascendit? Quod igitur in sole materiali miraremur, re ipsa soli divino usu venit: *Sol cognovit occasum suum.* Cognovit planè Sol divinus occasus sui locum: determinatè sciebat horam, quâ ad ultimum pertingendo horizontem, ex hoc ad aliud hemisphærium erat transiturus: *Sciens quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo.* Quod igitur tragicum illum & terribilem finem, quo ipsum suus abripiebat amor cognoscens tam animosè pergeret, ne vel passum à verò notoque sibi occasu avertens, ac si sol fuisset materialis nec moriens nec cognoscens, hic sanè excellens resolutusque amor extitit! Hic amor fuit, scire terminum, ac si nesciret.

Solus S. Joannes, qui conceptum nobis subministravit, eundem & evincere poterit: appropinquantibus ad capiendum Christum Judæis ita inquit idem Evan- *Ioan. 18. v. 4.* gelista: *Sciens omnia quæ ventura erant super eum, processit, & dixit: Quem quæritis?* Videtur Evangelista ipsis suis sese implicare verbis. Qui scit, non quærit. Sciens igitur Christus omnia, & quod se quærerent, idipsum attestante Evangelistâ, quare interrogat quasi nescius? Ratio & mysterium est, quia exinde Christus ad mortem procedere cœpit, & hoc modo suus amor ipsum eò adducebat. Suus ipsum amor scientem deducebat quasi nescientem deduxisset. Lecturus id quod Evangelista dicit, scivisse Christum dicet: audiens Christum interrogantem, ipsum ignorâsse asseret: sed sive verè, sive apparenter, ita se res habebat. Reipsa & verè sciebat, apparenter nesciebat: eo enim modo mortuus est & amavit sciendo, ac si mortuus fuisset, & amâsset nesciendo.

Hoc mysticè significarunt infames isti cancelli, seu potiùs amorosa ista Eclypsis, quâ amor hodie, inimicorum manibus Christi velavit oculos: *Velaverunt eum, & percutiebant faciem eius.* *Luc. 22. v. 64.* Christum alia sufferre tormenta non miror, omnibus enim se subdebat, qui super omnia amabat; permittendo verò sibi velari oculos, non solùm potentiæ, verùm etiam amori suo derogare videtur. Nunquid S. Joannes repetito illo *Sciens*, velum hodie detraxit amori Christi, ut toti innotesceret mundo, quod oculis apertis amaret? Cur igitur eo ipso die oculos sibi obvelari permittit? quia dexteritas fuit, quâ Christi amor scientiam cum ignorantia æquivocare novit; fecit ut sic amaret oculis apertis, ac si amâsset oculis velatis: ut ita amaret sciendo,

quasi amâsset nesciendo. Hoc velo, quod injuriosum videbatur, sese vindicavit amor, & pro majore honore Christi, quàm S. Joannes fecerat. S. Joannes velum Christi detraxerat amori, quo idē amor Christum denuò operuit, ut innotesceret nobis, eum taliter amâsse scientem oculisque apertis, quasi nesciens, oculisque amâsset velatis. *Velaverunt eum.* Christus noverat seipsum, amavit tamen quasi se non novisset: noverat amatum, sic tamen quasi illud nesciisset: expertus noverat amorem, sed amavit velut nunquam expertus: præscius finis, quo amor deducturus esset, quasi ignarus illius amavit. Proinde quia amavit velut jam dictorum nescius, hinc solus ille amavit, & amare scivit excellenter. Hisce rationibus hodie S. Joannes amoris Christi excellentiam extulit, corpus orationis suæ voluit amorem velo spoliatum, assumpto themate uno verbo *Sciens*, quater repetito: *Sciens, sciens, sciens, sciens dilexit eos.*

§. VII.

EXpensum nunc amorem Christi juxta S. Joannis observationes, etiam juxta ipsiusmet Christi considerationes discutiamus, qui, quia melius suum penetravit amorem, etiam solidiores nobis certioresque rationes suppeditabit. Hodie maximè diligens, & dilectus, Christus & Joannes, hoc solùm egerunt, ut ejusdem Christi amoris excellentiam exaggerarent: postquam verò S. Joannes totum dixerat, quod sciverat, observans quod Christus sciens diligebat: non est (inquit Christus) hæc circumstantia, quà meus amor accrescit: porrò si homines summam amoris mei excellentiam nôsse velint, non eam considerent per meam scientiam, sed eum suâ metiantur ignorantiâ. Multum amavi homines, quia amavi sciens omnia, sed inde meus amor elucescit amor, quod dilexerim illud nescientes: *Quod ego facio, tu nescis.* Quantùmcunque ratiocinentur homines, menteque consurgant, nunquam pertingere poterunt ad cognoscendum amorem, quo Christus eos dilexit; nec quà Deus, nec quà homo: quod igitur Christus resolvat amare non solùm malè suum amorem compensaturum, sed nec unquam eundem cogniturum, hæc maxima fuit cordis Christi amorosi fortitudo, hæc maxima difficultas, affectuum ipsius impetus disrumpens! Quod amandus mihi sit non solum amorem non compensaturus, sed nec agniturus quidem; quod

Ioan. 13. v. 7.

quod amor nec satisfactionem accipiat ex compensatione, nec consolationem ex agnitione, hic solus amor est.

Proponamus quæstionem. Quidnam maximi æstimat amor? cognitionemne sui, an compensationem? Certum est, non posse amorem compensari nisi cognitum: sed cognitus esse potest, absque compensatione. Duobus hisce terminis seorsim consideratis, dubium non est, amorem majoris æstimare, eidemque magis congruere cognitionem, quàm compensationem: amor enim vel maximè obligare intendit: cognitio obligat, compensatio ab obligatione absolvit. Longè igitur meliùs congruit amori, videre se cognitum, quàm compensatum: cognitio enim urget obligationem, à quà compensatio liberat. Cognitio amori proprio, compensatio amori satisfacit alieno. In satisfaciendo illi, quod amor recipit, concurrere potest affectus cum commodo, satisfaciendo ei quod communicat, non potest, nisi liberalis esse: ergò majoris æstimandum est amori, certam habere in cognitione liberalitatis suæ satisfactionem, quàm dubiam, in compensatione, videre nobilitatem suæ independentiæ. Securissima amantis fides, est confessio debiti in amato. Sed enim quomodo confitebitur debitum, illud ignorans? plus ergò confert amori cognitio, quàm compensatio: maximus enim ipsius thesaurus est, amatum semper habere debitorem. Amor desinens esse creditor, hoc ipso solummodò est pauper. Denique tantum existere amorem, ut nequeat compensari, maxima est gloria amantis: porrò magnitudo ista cognita, est gloria manifesta: ignota verò, manet obscura, nec est gloria. Pluris igitur amor æstimat multóq; magis desiderat, nec non illius congruit gloriæ, esse cognitum, quàm compensatum. Rationes sufficiunt, ad scripturam progrediamur.

Excellentissimus humani amoris actus extitit cordata illa resolutio, quà Patriarcha Abraham amorem divinum, naturali suo & paterno anteponens, proprio suo filio vitam eripere decrevit. Porrò Deus retinendo gladium, immediatè subjunxit: *Nunc cognovi, quod times Deum.* q. d. nunc cognosco, Abraham, quod me ames, quod insinuat illud, *Times* secundùm scripturæ phrasin: atque ita multi interpretantur, omnesque explicant: *Nunc cognovi, quod diligis Deum.* Post hæc apparuit illi aries irretitus vepribus, qui læ- *Gen. 22. v. 12.*

cto fine non imaginatum Sacrificium coronavit, quo finito Deus iterum Abrahamo locutus dixit:
Ibid. v. 16. *Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli*: id est, in præmium tam heroici à te exerciti actus, benedicta erit progenies tua, propaginemque tuam velut stellas cœli multiplicabo: & ex te Messias nascetur. Observemus casum. Bina vice Deus hîc Abrahamo fuit locutus, & duo eidem dixit; primum, dum gladium retinuit, secundum posteà: id, quod primò illi dixit, fuit, se nunc cognoscere, quod se amaret, *Nunc cognovi quod diligis Deum*: Secundum, quod illi dixit postea, fuit, liberali se præmio actionem illam compensaturum: *Quia fecisti hanc rem. &c.* Sed quare? Cur primò dixit Deus se ipsius cognovisse amorem, deinde se eum fore remuneraturum? Et cum præmii promissionem, usque post peractum distulerit Sacrificium, cur non etiam cogniti amoris distulit certificationem? *Nunc cognovi.* Deus veluti Cordiagnostes fuit locutus, sciens quid pluris æstimetur ab amante. Primò Abrahamum de cognito sibi amore certificavit, præmii assecurationem reservans: Cum enim Abraham tam excellens esset amans, adeóque sincerus, majoris æstimabat amorem suum scire cognitum, quàm videre remuneratum. Differantur igitur tantisper promissiones præmiorum; sed cognitionis certificationes declarentur statim & instantaneè: leviùs enim feret ingens amor spem seù dilationem præmii, quàm dubium de sui cognitione. Imò necessarium fuisse assero, quod Deus Abrahamo amoris sui notitiam insinuaret, dum gladium continere jubebat: nisi enim de cognito suo amore certus fuisset, dubio procul ictum evibrasset, ut nobilior sui corporis sanguis effusus clamando manifestaret, quàm veracitèr & sincerè diligeret. Cum igitur amor maximi æstimet agnosci, porrò homines nec cognoscant amorem Christi (immò qualis in se est cognoscere nequeant) Christus nihilominùs hanc superaret difficultatem, hoc impossibile profligaret, nosque sui ipsius pretio amaret, ô validam amoris resolutionem.

§. VIII.

AMor nostri maximi constitit Christo, plurima nos amando passus est: cæteros inter cruciatus maximus fuit, quod amaret eum qui

qui amorem suum cogniturus non erat: hoc est, quod summè displicet: hoc est, quod maximè affligit amantem. Duplicem languorem, nec non duo gravia accidentia sponsa sustinuit in canticis, utraque solicitudinis suæ viribus causata. Primum mox in amoris sui sustinuit principio, describiturque Cap. 2. Secundum, postquam multò jam amasset tempore, referturque Cap. 5. Verùm in utroque hoc casu differentissimè se gessit, quod consideratione observationeque dignissimum est. In primo ait: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Festini succurrite confortativis: afferte rosas & flores, quia amore infirmor. In secundo dicit: *Adjuro vos filiæ Ierusalem, si inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Notabilis differentia! Si sponsa æqualiter in utroque casu languebat amore, *amore langueo*, cur in primo, & non in secundo, remediis & confortativis sibi petebat succurri? Et si in secundo remedia respuit, quare amicos adjurat, ut sponso suo illud denuncient? *ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Non potuit melius exprimi & pingi veritas illius quod dicimus. In primo casu, quia sponsa adhuc erat in amore novitia, solum infirmitati remedia requirebat, pœnosus enim affectus, quem sentiebat in corde, non nisi dolorem intendebat. In secundo casu perfecto jam & consummato suo amore, volens succurri malo suo remediis, sponso nunciari mandat, quod sibi amore ejus languenti, non tantum dolorem inferat quod patiatur, quantum, quod sponsus hoc ignoret. Accurrit primùm sponsa ad id quo magis cruciabatur, patiebatur autem magis ab amoris sui affectibus, quia is eos ignorabat, qui causabat, quàm quod ipsa pateretur eos, quæ erat eorum subjectum: hinc pro eo, ut remediis sibi succurri postularet, dixit; Illi nuntiate. Plùs eam torquebat dolor, quia ignorabatur, quàm quia sustinebatur.

Cant. 2. v. 5.

Cant. 5. v. 8.

Psalm. 34. Iuxta textum Græcum, Filius Dei ita ore Davidis loquitur: *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Psal. 34 v. 15. Ad intelligendum hunc affectum supponendum est, Christum de nullo tormentorum suorum magis, quàm de flagellatione fuisse conquestum. Huic probando sufficiebat ratio: sed ipse Dominus hoc fassus fuit imminentes sibi cruciatus sub aperiendo. *Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum.* Luc. 18. v. 32. 33. Omnium

aliorum tormentorum semel tantum meminit, sed flagellationis repetitâ vice: *Flagellabitur: & postquam flagellaverint.* Naturaliter enim quod cor magis afficit, sæpius ore promitur. Ait igitur Dominus, *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Mi Jesu! Quis iste loquendi modus? si flagellatio maximè afflictivum tibi fuit tormentum, dicendum videbatur: congregata sunt super me flagella, & me torquebant: non sic effatur, sed, quod ignoraverint; quia inter summos amoris sui excessus, quod maximè cor Christi lancinabat, non erat, quod ipse patiebatur, sed quod homines ignorabant; *& ignoraverunt.* Non de flagellis, sed de ignorantia queritur; flagella quippe offendunt personam, ignorantia suspectum reddit amorem: quodque tam excessivè amans, ut cum propriæ offensa personæ, suum manifestare voluerit amorem, cerneret tandem & suam indignissimè tractari personam, nec suum cognosci amorem, ô quâm excessivus dolor! Cùm igitur cognitionis defectus sit illud, quod vel maximè sentit & sentire debet amans; hinc Christus amorem suum non suâ scientiâ, sed nostrâ mensus est ignorantiâ: *Quod ego facio, tu nescis.* Multò magis amorem Christi exaltat & exaggerat, istud *nescis*, quàm illud, *sciens* S. Joannis toties repetitum. Si enim magnæ fuerunt amoris circumstantiæ, amare cognoscendo seipsum, cognoscendo amatum, cognoscendo amorem, cognoscendo denique amoris scopum & finem: omnes istas considerationes incomparabiliter excedit; omnes istas cognitiones, omnemq; illũ amorem impendere non cognituro. *Tu nescis.* Ioan. 13. v. 7.

§ IX.

VErùm enim verò, cùm ignorantiæ hominum ex parte una summa essent afflictio, & ex altera parte summa amoris Christi æstimatio, his ipsis ignorantiis idem amor adeò dextrè est usus, ut eas pro instrumento ad nos elevandos acceperit, absque reflexione ad consequentiam, quòd semetipsum deprimeret. Conscensa Christus cruce, id est, amoris sui throno, in editiore Calvarii theatro, primum quod protulit verbum, fuit, *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Luc. 23. v. 34. q. d. Pater æterne, condona hominibus, quia nesciunt, quid faciunt. Quia nesciunt quid faciunt. O amabilis Condonator! Et tuus amor novit, quid te facere oporteat, ex allegata ratione? Si nostra ignorantia minùs nos facit ingratos, similiter mi-

mus te facis amantem: in cote enim ingratitudinis amor sagittas suas acuit; & quantò durities est major, tantò magis illas acuit. Quo igitur pacto excusationes, pro nostris formas ingratudinibus, ubi tui motiva amoris augere poteras excellentiis? credebam jam Christum, summam amoris sui expressisse excellentiam: sed hæc fuit maxima Christus eò devenit, ut amoris sui imminueret & deprimeret excellentiam, ut dissimularet & obtegeret defectus nostri amoris: maluitque videri minus amans, tantum ut nos minus videremur ingrati. Sic usus est ignorantia hominum, cum nostræ consideratio ignorantiæ, maximum esset, suæ motivum excellentiæ.

Verùm propterea secùs evénit: & ubi amor Christi suam studuit imminuere gloriam, ibi majorem nactus est æstimationem: amans enim excellentius amare nequit, quàm si pluris æstimet amatum quàm suum amorem. Cujus rei exemplum in solo Christo inveniri potest. Natus est Christus in stabulo, reclinatus in præsepio, atque Evangelista hoc factum, quod in Civitate omni fuerint exclusi hospitio: *Quia non erat ei locus in diversorio.* Evangelista Sacer, simile quid, ne dixeris: occasio id esse potuisset, sed non fuit causa.

Luc. 2. v. 7.

Natus est Christus in stabulo, adeò enim amavit homines, ut hoc pro illis subire incommodum, talemque voluerit perpeti derelictionem: & natus est extra civitatem, quia tam inhumani & ingrati fuerunt homines, ut in domos suas eum recipere noluerint in Bethlehem. Porro si Christi amor hominumque ingratitudo hujus rei existit causa, quare reticetur meritum Christi, culpa verò, quæ erat hominum, occasioni & tempori imputatur; *Quia non erat ei locus in diversorio?* Certum est, Christum magis amantem sese demonstrâsse in causa allegata, quàm derelictione in stabulo tolerata. Volebat id apparere ex necessitate factum, quod ex electione fiebat: & quod erat ingratitudo nostra, fieri per accidens: ut per accidens dissimulata maneret ingratitudo, & in derelictione & necessitate amor. Ingratitudo augebat excellentiam, necessitas minuebat amorem; voluitque Christus videri minus amans, ut homines viderentur minùs ingrati. Hoc modo amavit vivere incipiens, & ita consummavit vivere desinens. Idcirco hominum ingratitudinem suâ excusat ignorantiâ: *Non enim sciunt, quid faciunt.* Cum ipsa hominum ignorantia, maxima amoris sui esset excellentia: *Quòd ego facio, tu nescis.*

§. X

§. X.

CHristiani, hic fuit amor Christi, hæc scientia, & scientiæ quibus nos amavit: & hæc ignorantia, & ignorantiæ, quibus non obstantibus sumus amati. Semper nobis versetur ob oculos illud *Sciens*, & istud *Nescis*: semper memori recolamus mente illud (quod nobis Christus hodie tantopere recommendavit) ipsius scientiam nostramque ignorantiam. Ejus scientia excitatoris fungatur officio, ne unquam illum diligere omittamus: nostra nobis ignorantia sit instar stimuli ad ampliusque diligendum eum, qui tantopere nos amavit. Quo verò pacto non amabimus eum semper, qui videt cognoscitq; semper utrum sese amemus? quomodo non amabimus impensè eum, qui nos amavit tantum, ut nunquam illud assequi & cognoscere possimus? heu quanta nostra erit confusio, ritè considerata hujus *Sciens* & *Nescis* correspondentia! toties interrogatus à Christo Petrus utrum se amaret, respondit perplexus: *Tu scis Domine, quia amo te.* Conferte nunc illud, *Tu scis*, S. Petri, ad Christum dictum, cum illo, *Tu nescis*, Christi ad S. Petrum. Amante Petrum Christo, nescit Petrus quantum se amet Christus; *Tu nescis*: amante Christum Petro, novit Christus, quantum se amet Petrus; *Tu scis.* O quàm notabilis amoris scientiæque improportio! ô amorem Petri cognitum! ô amorem Christi ignoratum! amor Christi nostram suffert ignorantiam: amor noster amoris illius suffert scientiam: & uterque æqualiter conqueri possunt. Amor Christi conqueri, quia illum non cognoscunt homines, *Tu nescis*: amor hominum item conqueri, quia illum cognoscit Christus, *Tu scis.* Enimverò si Christus amorem hominum non cognovisset, hoc ipsum tepori nostro consolationi esse potuisset: & si homines amorem Christi cognovissent, hanc satisfactionem in suis excessibus amor Christi habuisset. Verùm cum amor Christi tam sit excessivus, ut illum non cognoscant homines: & hominum amor tam sit imperfectus, illum cognoscat Christus, multum æqualis, & inæqualis utriusque est conditio, cujus remedium erat, Domine, ut tu, & nos corda permutaremus. Si tu nostro nos amasses corde, proportionatus fuisset amor & meritum, nostraque ignorantia ad illum cognoscendum suffecisset. Etsi nos tuo te amaremus corde, pro tuo te amaremus merito; & tua tantum scientia nostrum cognosceret amorem. Verum

Ioan. 13. v. 1. Ibid. v. 7. Ioan. 21 v. 15.

rum isto jam existente impossibili, Tu qui solus te nôsti, amas: tu qui solus tuum cognoscis amorem, illum solvis. Sitque unica gloria tua, & ipsius, sciri, quod tu solus eum & solvere & cognoscere possis. Sic credimus, sic confitemur, & ad pedes amoris tui prostrati, æternam illi ex hoc *Nescis*, & illo, *Sciens* contextam offerimus coronam: *Sciens quia venit hora eius, in finem dilexit eos.*

SERMO
PRO
Dominicâ Primâ Adventûs
Dictus
In Capella Regia Ulyssipone Anno 1652.

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Luc. 21.

§. I.

Multa de magno hoc die novimus, omnia magna, terribilia omnia: duo nos tantummodò latent. Solem, qui diem facere consueverat, ante diem judicii obscurandum, & horrendâ, & nunquam ante visa eclipsi totaliter cooperiendum novimus. Lunam, non per interpositam terram, sed contra omnem naturæ ordinem, inter tenebras stupendè deformatam, & quasi totaliter sanguine perfusam apparituram novimus. Stellas firmamenti ex orbibus cælestibus & sedibus suis motas in terram casuras novimus: quæ, quia mundus hic inferior eas capere nequit, collisæ & in partes dissilientes horribili sonitu & fragore ardentes evoment vapores. Scimus, quod mare terminis suis furiosè egressum, horrendum auribus attonitis immugiet, & procellas suas in ipsas usque nubes evibrando, non ultra littorum suorum repagulis domabile totas insulas, ipsosque insuper montes absorbebit. Scimus, quod tristissima hæc signa præambula (juxta Evangelium, dolorum principia) subsequentur tonitrua & fulgura, igneumque pluet diluvi-

um aërem accendens, mare exsiccans & terram concremans: quodque universali hac fumi favillarumque commixtione consumetur omne, quod in tribus elementis alijs vivum antea respirabat. Scimus, quod sic homines, omniaque cum ipsis finem accipient, quæ ambitio eorundem & vanitas, tot ætatibus & sæculis adinvenit, & in opus deduxit. Denique scimus, quod iste nostri mundi epilogus miser erit, sed non miserabilis: quia, qui compatiatur, jam non supererit. In hoc vastissimo deserto; profundissimoque omnium, quotquot fuerunt, silentio, in utroque simul hemisphærio tubam insonituram scimus, ad cujus horrisonam vocem, ex universali sepulchro mortui resurgent vivi, non eâdem omnes formâ, sed diversis egredientur figuris; quilibet enim in facie, statûs conditionisque suæ præferet personam. Mundo sic hominibus præteritis, præsentibus, & futuris repleto; constat, quod mox apertâ ingenti cœli portâ, omnium, quæ omnes egredi conspicient, prima ineffabili, qui ipsum etiam solem (si adhuc fulgeret) obscurare sufficeret, splendore circumfusa prodibit Crux sacrosancta, in qua Redemptor mundi salutis nostræ negotium peregit, ab incendio præservata, omnibusque particulis, per quas toto Christiano orbe fuerat dispersa & adorata, reunita. Novimus quod cœleste hoc Vexillum, ordine facto, & in novem numerosissimos exercitus distributi, Angelici Chori sequentur; quos inter, illi, qui hominum custodiæ fuerunt deputati, singulariter insigniti, & pro qualitate statûs sibi commissorum, alii hilari & exporrecta fronte: alij è contra lurido & subtristi corrugatoque vultu conspicientur. Jam constat, quod innumerabilem & splendidissimum hunc comitatum excipiet magnificentissimus ex nubibus lucidissimis adornatus thronus, cui universalis & supremus omnium Judex Christus Jesus insidebit, cui omnis resuscitatorum hominum immensitas profundissimâ reverentiâ, & quasi adorabunda sese prosternet, differentibus nihilominùs affectibus: Hi tanquam fideles & servi; alij tanquam increduli: alij tanquam refractarij. Constituto jam distantia convenienti tremendo consistorio, & considentibus utrimque tanquam assessoribus duodecim Apostolis; ex eo egressuros scimus multos inferioris ordinis forma visibili Angelos, tanquam justitiæ Ministros, qui illam hominum immensitatem lustrantes (nudi enim omnes, & respectibus, quibus gaudebant adhuc viventes, exspoliati

ti erunt) ſine rubore & reſiſtentia illos ab invicem ſeparabunt, juſtis & ſalvandis ad dexteram, impiis verò & reprobandis ad ſiniſtram collocatis, aliis ſpe ſalutis, aliis metu damnationis ſuſpenſis, quâ ſuſpenſione, & timore durante (cujus finis & exitus nec Angelis conſtat) novimus producendos libellos, apertiſque in momento proceſſibus, omnium vitam ſic manifeſtandam, ut nec opus, nec verbum, nec omiſſum, nec cogitatum quantumcunque ſecretum & occultum ſit, quod non publicè innoteſcat: omnibus ſcilicet ſingulorum, & ſingulis omnium, & ſuam ipſorum conſcientiam clarè intuituris: ſcimus, quod omnibus hac evidentia convictis, nullus ſit futurus, qui aliquid opponat, nullus qui contradicat, nullus denique qui appellet; nec ad Matrem miſericordiæ, nec ad miſericordiam Filij, aut Vulnerum ejus meritum & efficaciam: Præconceſſis aut prærogatis tot annis miſericordiæ, ille toties prædictus & prædicatus dies totus erit juſtitiæ. Novimus denique, quod finali ſententiâ ore illo ſacratiſſimo prolatâ, quod toties nos ad pœnitentiam fuit cohortatum, tot annis noſtram longanimiter expectavit emendationem, & invitavit veniam offerendo: Novimus inquam, quod ad dextrum ipſius latus collocati, eodem & majore apparatu (beatis animabus jam glorioſis corporibus ſuis reunitis) ineffabiliter tripudiantes abibunt in cœlum millies ſibi applaudentes: & reprobi damnati à latere ſiniſtro dira ſibi ipſis imprecantes ſine numero, videntes perditū ſuâ culpâ, quod recuperandi medium jam non ſuper. eſt, dehiſcente mox terra, præcipites ruent in infernum, in quo recluſo terræ hiatu ſepulti manentes ardebunt, donec Deus erit Deus.

Hæc ſunt iſta multa & magna, in tremendo iſto die oculis noſtris occurſura, omnia certa & infallibilia; omnia enim ſine exaggeratione ſeu hyperbole, ex Scripturis ſacris, juxta naturalem, proprium & literalem earundem ſenſum ſunt deducta. Sed inter omnia certa adeò, & hoc die prædicata, ſunt alia duo, prout in exordio diximus, nobis omninò incognita. Et quænā ſunt iſta? num etiam magna? nunquid etiam talia, ex quibus felicitas ſeu infelicitas æterna: ſalus ſeu damnatio adhuc viventium dependet? Agedum, jam illud videre licebit. Primum, quod nos latet, eſt, quando judicii dies adfuturus: ſecundū, quinam ex nobis ad dexteram ſint collocandi, ſeu ſiniſtram. Horum duorum adeò incognitorum certam vos hodie hinc referre volo notitiam. Hæcque duo diſcurſus mei erunt puncta. Primò certum

vobis futuri judicii diem designabo: in secundo similiter, quinam ad dextram seu sinistram collocati videbuntur, pro certo declarabo. Materia tam gravis est & prægnans, ut semetipsam commendans, attentionem potius exigere posse, quàm petere debere videatur. Gratias debemus Deo, & magnas quidem, si animæ nostræ gemino hoc lucis radio penetratæ, hanc ultimam colligant veritatem cæcitati nostræ adeo necessariam.

§. II.

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

QUæstio de judicii die, & finis mundi duplici modo & sensu institui potest: vel largè magis, quantũ ad annos: vel strictè magis & determinatè quoad diem. Quantùm ad annos, multæ, variæ discrepantesque dantur opiniones. Opinantibus quibusdam mundum periturum anno magis aut maximè perfectæ conjunctionis; id est, quando orbes cælestes, totaliter emenso suo circulo, eò fuerint revoluti, ubi fuêre creati. Hæc opinio eo nititur fundamento: inconveniens enim & difforme videtur Providentiæ authoris naturæ, magnam istam fabricâsse machinam tot, tamque diversis motibus volubilem & in medio cursu sistere, non permittendo unum saltem circuitum plenè peragere, in quo concordia & simetria admirabilis illius Architecturæ perciperetur; cum extra controversiam sit, totam ad laudem & gloriam supremi artificis fuisse creatam. Juxta sententiæ hujus Assertores, adhuc ultra novem annorum millia vitæ seu durationi mundi supersunt.

Secunda opinio probare satagit, inter ortum mundi, & extremi Judicii diem octo annorum millia evolutum iri. Fundatur in textu illo Habacuc Prophetæ, ubi dicit, quod Deus in medio annorum sese manifestabit hominibus: *In medio annorum notum facies.* Et cum juxta veriorem & exactiorem Chronologiam constet, Mysterium Incarnationis Verbi, quo Deus sese manifestavit hominibus, quater mille annis à condito mundo evolutis fuisse peractum: sequitur, à nativitate Christi, usque ad universalis Judicii diem, alios quater mille annos evolvendos. Proindeq; juxta hanc opinionem, mundi durationi adhuc bis mille, trecenti & quinquaginta anni restant, quibus transactis sic erit immutata ejus facies, ut ne vestigium quidem omnium, quæ nunc in eo sunt, supersit, cum breviore temporis spatio resoluta in arenam marmora, & metalla videamus extrita.

Habac. 3 v. 2.

Tertia

Tertia & communissima opinio habet, quod, quemadmodum mundus sex diebus fuit conditus, sic sex mille annis tantùm sit duraturus; conformiter illi regulæ, quâ mille anni apud Deum pro uno die computantur. *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies.* Et quemadmodũ sextum creationis diem excepit septimus, in quo teste Scriptura, Deus ab omni opere quievit quod patrârat, nullo alio die subsecuto: ita sextum durationis mundi millenarium excipiet septimum sine fine in æternitatis requie. Hæc opinio communiter habetur pro traditione antiquissima, jam ab origine mundi continuatâ. Enimverò hoc evincere & demonstrare videtur concors illa doctissimorum hominum Gentilium, Hebræorum, Græcorum, & Latinorum opinionum consonantia. Sic opinari videntur, ex Gentilibus, Hidaspes, Mercurius Trismegistus, & Sibyllæ. Ex Hebræis Rabbi Isaac, Rabbi Elias, & Rabbi Moyses. Ex Græcis, S. Hippolytus, S. Justinus, S. Irenæus, S. Cyrillus, S. Chrysostomus. E Latinis, Tertullianus, Lactantius, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Hilarius. Huic tantæ authoritati pondus & vim addit, quod numerus iste distributioni naturali providentiæ divinæ respondere videatur; scimus enim legem naturæ bis mille annis viguisse, totidemq; annis aliis legem scriptam durâsse: proportione igitur & legum correspondentiâ consideratâ, legem gratiæ totidem subsecuturis annis duraturam opinantur. His aliisve fundamentis multi gravesq; authores moderni, videlicet Bellarminus, Genebrardus, Fevardentius, Picus Mirandulanus, Bongus, Cornelius, & alii opinionem istam tanquam probabiliorem propugnant, & ut talem amplectuntur. Hoc supposito, & quod mundus nonnisi sex annorum millibus persistet, à præsenti anno, quem nunc agimus, usque ad ultimum, non nisi trecenti quinquaginta supersunt: ex quo inferre licebit illis, qui hodie in omnibus aulis, Romæ, Parisiis, & hic Ulyssipone tam magnificas structuras erigunt, omnia ista quæ faciunt, & in quibus tantopere desudant nihil esse aliud, quàm extremi judicii igni ligna construere.

Psalm. 89. v. 4.

Hippolytus. Iustin. Iren. Cyrill. Chrysost. Tertul. Lactan. Hieron. August. Hilar.

Bellar. Geneb. Fevar. Pic. Mir. Bong. Cornel.

Cardinalis Cusanus Philosophorum æquè ac Theologorum non minimus, in particulari quodam tractatu, quem de hac materia composuit, multò adhuc magis terminum istum contrahit. Pro fundamento, illam S. Pauli prophetiam assumit, quâ dicit, quod Ecclesia accrescet ad mensuram

Card. Cusan. tract. de duratione mundi.

ram ætatis Christi; *In mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Proinde singulis vitæ Christi annis unum assignando annum remissionis seu redemptionis, (qui in lege annus Jubilæi vocabatur, & omni annorum quinquagenario recurrebat) arithmeticè benè concludit, mundum anno millesimo septingentesimo expiraturum. Juxta hunc computum, multis nunc viventium terribili diei judicii tragœdiæ interesse, horrendaq; præcessura signa contueri continget. Utinam nunc essent, qui hoc sibi persuaderent! quàm nihili facerent alia futura, quæ tam nullius sunt momenti & quâm parum se occuparent & fatigarent, & Principes, in acquirendis beneficiis & reditibus pro multis vitis!

Hic Author computum suum incipit à die incarnationis Christi.

Verùm enim verò ab anno transeamus ad diem, veritas adhuc brevior, certior, & gravior, omnium contemptum persuadere poterit. Christus Dominus noster diei illius secretum nosse volentibus Discipulis inquit, solùm Patrem id sibi reservâsse, neque Angelis in cœlo cognitum, neq; sibi id mundo revelare esse licitum: *De die autem illo & hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque filius, nisi Pater.* Nihilosecius non me pœnitet, nec retractabo promissum. Pollicitus sum me certitudinaliter vobis diem judicii prædicturum. Enim verò quando eum adfore putatis? nolo vos relinquere suspensos. Est hodie, fuit heri, erit cras, nec oritur, nec occidit dies, quin certus sit judicii dies. Quid rei est dies judicii? Est dies, quo finietur mundus: Est dies, quo Christus nos judicaturus adveniet: est dies quo totius vitæ nostræ rationem reddemus: & quo boni in cœlum, & reprobi ibunt in infernum. Nunquid dies judicii in hocce essentialiter & substantialiter consistit? Ita planè. Istud ergo fit hodie, factum est heri, & cras futurum, & singulis fit diebus. Omni die finitur mundus; morienti enim, finitur mundus. Christus quotidie ad judicandum venit: eodem enim instante, quo homo expirat, ad judicium stat, non alius quàm ipse judex Christus: quotidie de tota vita strictissima ineatur ratio, in die etenim mortis, ipsoque ejus instanti, exigitur & redditur ratio. Quotidie denique boni in cœlum, & reprobi vadunt in infernum, quotidie enim illi qui moriuntur, vel absoluti pergunt ad cælum, vel condemnati descendunt in infernum. Ad Evangelium accedendo videamus quomodo idem illud judicium, & in forma, quâ illud declaravi, est idem, quod Christus hodie prædicat.

Matth. 24. v. 36

§. III.

§. III.

CHristus Dominus noster idem Evangelium prædicando, quod audistis horrenda Discipulis suis prædixit signa, quæ diem judicii forent præcessura: nec non potestatis majestatisque magnitudinem in quâ ipsemet personaliter ad judicandum mundum procedet, verbis thematis loco assumptis, *Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Locus hic ex difficillimis totius historiæ Evangelicæ locis unus est. Generatio una, phrasi scripturæ, unam significat ætatem, aut sæculum unum: nam summum ætatis quod homo vivendo attingit, centum est annorum. Eodem hoc sensu, iisdemque textus nostri verbis Ecclesiastes id asserit; *Generatio præterit, generatio advenit.* Et David multis locis: *A generatione in generationem:* Et ipse Deus distinctius & clarius Ægyptiacæ servitutis tempus revelando: *Affligent eos quadringentis annis: generatione autem quarta revertentur huc.* Ex quo evidenter evincitur generationem unam continere sæculum unum, seu centum annos: quadringenti enim anni faciunt quatuor generationes. Quo supposito Christus doctrinam suam & prædicationem de circumstantiis diei judicii concludens, omnia eodem sæculo, & annorum centenario complenda affirmavit. Hîc nunc difficultas occurrit. Ab illo tempore usque huc jam evolutos ultra mille sexcentos annos, vel sedecim sæcula numeramus; septimum decimum jam agimus, & judicij dies nondum advenit. Juxta demonstrationis hujus evidentiam, & relatas superius opiniones, mundus probabiliter aliquibus, immò multis adhuc sæculis durabit, donec dies judicij adsit. Quomodo igitur Dominus, & quidem expresse adeò & asseveranter affirmat omnia in labente tum sæculo complenda fuisse, & sæculum istud non, nisi his impletis, & præsente judicij die finitum iri? *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Ita dixit, & idem affirmavit veritas æterna: & ita impletum est in sæculo isto, & implebitur in subsecuturis: nullus enim homo isto sæculo vixit, qui suum judicij diem in eodem non fuerit expertus. Quemadmodum vita & ætas ordinariè centenarium annorum non excedit, nullus homo sæculo isto comprehensus eodẽ durante vitam non finit, nullusque in tribunali Christi judicatus suum in eodem sæculo judicii diem non sortitur. Morientes hodie, judicii

Eccles. 1. v. 4.

Gen. 11. v. 16.

judicii sui diem habent hodie; mortui heri, eundem habuerunt heri: mortui cras, & deinceps post viginti annos, & cras, & post viginti annos suum judicii diem, in eodem sæculo, & in eadem ætate seu generatione sortientur: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fient.*

Novi equidem, doctos expositionem hanc pro nova habituros: etiam ipsi nôrunt, quàm contortæ difficilesq; sint expositiones hucusque datæ. Ego pro adæquata, genuina & literali, non tamen meâ, sed ipsius Christi illam habeo: sicut enim ex Evangelista S. Matthæo constat, quicquid Christus in hoc discursu de judicio dixerat, totum diei mortis applicavit, illos quibus loquebatur, exhortando, ut ad illum sese præpararent. Illi, quibus divinus Magister loquebatur, quando dixit: *Amen dico vobis*: Erant Apostoli eodem sæculo morituri & mortui: proinde accommodatè satis Christus ipsis dixit, omnia in eodem sæculo fore complenda: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

Matth. 24. v. 44.

Ibid. v. 38.

Nihilominus non deerit, qui replicet, & apparenter, non sine bono fundamento. Christus ante diem judicii signa in Sole, luna, & stellis præcessura asseruerat: erunt signa, in sole, luna, & stellis: in magnifico throno se ad judicandum venturum, sicque illos se visuros dixerat, *Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magna, & maiestate*: Et eodem sæculo, aliisque subsecutis, nihil horum adhuc visum fuit: ergò non verificatur, quod eodem sæculo omnia forent complenda, *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Hîc nunc patebit, quid sit, ly *Omne*, seu *Omnia*, diei judicii, quidve Christus, *Omnia*, vocet. *Omnia* diei judicii, sunt ratio vitæ transactæ à Christo exigenda & excipienda, sententia pro meritis ferenda, cœlum seu infernus, ad quemcunque horum locorum deveniet judicatus: reliqua omnia sunt accidentia, circumstantiæ & judicii universalis apparatus, & non de substantiâ ejusdem, à particularibus judiciis distinctâ. De hac substantia, illoq; universalis judicii, *omni*, Christus concludendo fuit locutus: & quia ista substantia, illudque omne à judiciis particularibus, quæ in morte singulorum exercentur, non distinguitur: Hinc omnia eodem sæculo complenda asseruit, prout reverà facta & completa fuerunt. Et si verborum proprietatem expendere libet: *donec omnia fiant*; majorem adhuc in illis ener-

energiam & emphasim deprehendere licebit: nam in die judicii extremi, novi nihil aliud eveniet, nisi jam ante factorum publica declaratio. Judicia particularia singulorum, in morte facta sunt eadem, quæ in judicio universali publicabuntur: & judicium peragitur, non quando promulgetur sententia, sed quando fertur. Ergo in die mortis judicium propriè exercetur, & omne istud quod modò peragitur, & non posteà, Christus dixit quod eodem sæculo implendum foret: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

Enimverò, ad tollendum omne dubium, ipsum auscultemus Christum, in casu magis implexo illudque aggravare valente. In Evangelio S. Joannis cap. 5. Christus de die judicii extremi cum gravioribus magisque intrinsecis circumstantiis loquitur: de universali enim mortuorum resurrectione, nec non universali similiter bonorum malorumque, pro singulorum meritis, sententia mentionem ingerit: *Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei: & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii*: Et idem tempus, quando futurum sit declarando, Christus inquit, quod veniet, & jam est: *Venit hora, & nunc est*. Potestne dari propositio sibi magis contradictoria? Erit judicii dies, & nunc est? si judicii dies tam procul aberat: si mille sexcentique anni jam sunt evoluti, & nondum venit, & si de tempore adventus diei illius, ac horæ necdum certi quicquam constat, quonam pacto divinum Christi oraculum jam adesse pronunciat, *Venit hora, & nunc est*. Admirabiliter ad literam respondet S. Hieronymus, nec accommodatioribus proposito verbis, desuper comentari potuisset à me rogatus: *Quia quod in die judicii futurum est omnibus, singulis in die mortis completur*. Christus inquit, quod dies judicii veniet, & nunc est: quia quamvis dies judicii erit posteà, & longè post; dies mortis jam nunc est: Et quod futurum est omnibus in die judicii, singulis completur in die mortis, *Singulis in die mortis completur*. Notate, ly *completur*. Aliæ Prophetiæ suo complentur tempore, hæc diei judicii, complementum ante tempus accipit: idem enim quod fit modò, tunc futurum esse dicitur. Tunc examinabuntur opera, tunc pronunciabitur sententia, tunc alii exibunt absoluti, alii condemnati: Et quicquid futurum est in die ju dicii, iam fit, aut factum est in die mortis. Propterea Chri-

Ioan. 5. v. 29. & 30.

S. Hier. in Ioel. cap. 2.

Christus inquit istum diem venturum, & nunc esse: *Venit hora, & nunc est. Nunc.* Ista duo temporis adverbia, *tunc* & *nunc*, semper sunt contradictoria: sed in die judicii cum die mortis collatâ, licet dies mortis bis mille annis judicii diem antecedat, nullam involvunt contradictionem. Illud *tunc*, est *nunc*.: & hoc *nunc*, est *tunc*. In Evangelio nostro dicit idem Dominus: *Tunc videbunt*: & illud *tunc*, est *nunc*: *tunc videbunt*, *& nunc est*.

Nec obstat, quod universalis judicii dies aliàs notabiliores habebit circumstantias, quàm judicium particulare in die mortis. Idcircò Christus, post commemoratas easdem circumstantias in hoc textu, absolutè nihilominùs affirmat, esse nunc quod futurum est tunc. Christus enim (prout dixi) de judicii substantia loquitur, quæ in universali & particulari erat eadem: & non de accessoriis, apparatibus & circumstantiis, ex quibus finale judicium erit longè diversum. Enim verò authoritati S. Hieronymi illam S. Augustini adiungamus, qui in interpretandis scripturis primas sibi meritò vendicant. Hesychius Episcopus Hierosolymitanus hisce circumstantiis, aliorumque textuum Evangelicorum, in quibus res futuri judicij, cùm illis temporis præsentis contrariari sibi aut æquivocari videntur, difficultate motus, cum S. Hieronymi solutionibus sibi minus satisfactum putaret, S. Augustinum desuper consuluit. Et quid magnus hic Doctor & Ecclesiæ oraculum responderet? veritas inter omnes eam illam assequentes est eadem. Respondit S. Augustinus idem quod dixerat S. Hieronymus, sed verbis terminisque sibi valdè propriis, illum Christi textum apud S. Marcum allegat, *Quod autem vobis dico, omnibus dico*: interrogans, quare Christus dicit & prædicat omnibus, quod solos in die judicii victuros concernit? *Cur itaque omnibus dicit, quod ad eos solos pertineat qui tunc erunt?* Hisque verbis divinis sibi respondet: *Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis judicandus est illo die.* Christus innuit (inquit S. Augustinus) & quemlibet monendo, pro die judicii sollicitum esse iubet; quia omnibus dies judicii veniet, quando cuilibet ille dies venerit, cum talis exiturus est de hoc mundo, qualis in die judicabitur ultimo. In die ultimo, qui est Judicij, quilibet judicabitur talis, qualis judicatus fuerit in die mortis: ergò in die mortis cuilibet veniet dies Judicij. Eodem loco,

Hesych. Epist. 79.

Marc. 13. v. 37

S. Aug.

eo, terminis magis claris, nec minus sibi propriis sese explicat S. Augustinus: *In quo quemque statu invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo judicabitur.* Christus affirmat (repetit Augustinus) id quod futurum est in die Judicij, etiam futurum esse nunc, & nunc jam esse: animadvertendum enim, quod novissimus Judicij dies in duos novissimos dividitur, scilicet in novissimum mundi, qui est dies ultimus mundi: & in diem novissimum vitæ, qui est dies ultimus vitæ; & qualis fuerit ille novissimus primus, talis erit & secundus: ergò jam est, quod erit; nam non erit aliud, quàm quod est. Si ultimæ mundi diei judicium ab ultimæ diei vitæ judicio deberet esse diversum, bina propriè erunt judicia, unum futurum, alterum præsens: sed sicut verè & realiter unum tantùm est judicium divisum, vel in duos dies multiplicatum, in uno factum, & in altero repetitum; propriè magis jam nunc est in die quo fit, quàm erit postea in die quâ repetitur. Ex hoc capite summa veritas affirmat, quod veniet, & jam est. *Venit hora, & nunc est.* Proinde, Auditores, conceptus quem ordinariè de die Judicii formamus erroneus valde & deceptivus est. Consideramus diem Judicii tanquam terribile aliquid & tremendum, sed longè absens, sicut serpentes in arenis Lybiæ, & crocodilos in Nilo, hinc metum non incutit. Secus se res habet: non longius abest quàm crastina, & hodierna dies, immò hæc ipsa, in qua degimus hora: *Venit hora, & nunc est.* Vallis Josaphat non solùm Jerosolymis est, neque inter montem Sion & Oliveti; est Ulyssipone, est hoc ipso loco, & omnibus aliis mundi locis. Si mors vos aggressa fuerit in mari, in campo, vel in lecto; mare, campus, vester lectus est Vallis Josaphat: & iste est quicunque demum fuerit, vester judicii dies, seriùs aut citiùs, in eodem sæculo, quo nascimur: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

§. IV.

VIdimus quando Judicii dies certò sit futurus, & quomodo hodie, cras & quotidie: quia judicium quod in die mortis peragitur, est idem & non aliud, quàm finale. Descendendo nunc ad utriusque judicii circumstantias; casu quo istæ finalis magis vobis terribiles & tremendæ videntur

dentur, dico, vos etiam in hac imaginatione decipi. Multò rigidiores, terribiliores, magisq; tremendæ erunt diei judicii præsentis & moderni circumstantiæ, quã illæ futuræ in die illo, quem vulgariter diem judicii appellamus.

Primò, singularem in consideratione judicii finalis horrorem incutit, quod illo die finietur mundus cui tantùm inhæremus: neque cogitamus, nec advertimus in die mortis mundum similiter finiendum. Quid interest, quod mundus mihi vel omnibus finiatur? Quid interest, quod mundus finiatur mihi, vel ego illi? S. Paulus mundum hunc describens, ut nos à vanitatibus ipsius avellat, ait, quod sit instar theatri, quod quilibet chartam suã repræsentaturus ingreditur, & transit & abit: *Præterit enim*
1. Cor. 7 v. 31. *figura huius mundi.* Non mundum, sed figuras ejus transire asserit Apostolus; nam figuræ transeunt, & theatrum manet. Alludit ad Spiritus sancti oraculum; *Genera-*
Eccles. 1. v. 4. *tio præterit, generatio advenit; terra autem in æternum stat.* Hi nascuntur, illi moriuntur: hi in mundum intrant, illi è mundo exeunt: Et mundus tanquam theatrum horum repræsentativum, immotus semper in eodem loco perseverat. Nihilominus S. Joannes in prima sua Epistola, non solùm nos mundi amatores, verùm etiam eundem mundum transire affirmat: *Et mun-* 1. Joan.
dus transit, & concupiscentia ejus. 2. v. 4.
Age, si mundus semper est, stabilisque permanet, & transeuntibus nobis ille non movetur; quomodo S. Joannes inquit, *& mundus transiit?* Nunquid fortassis duorum Ecclesiæ Salomonum Pauli & Joannis doctrina sibi contradicit? absit. Ambo differentibus terminis, eandem docent veritatem. Quemadmodum nos in hoc mundo viventes transimus non permanentes: quamvis mundus permaneat, tamen transit: *Et mundus transit.* Non sibi transit, sed nobis. Mox ut ab hac vita transimus, etiã ille transit: nobis finientibus, etiã ille mox finit. Hic remanentibus ille durat & persistit; nobis egredientibus, ille simul transit nobiscum. Si minus, jam mortuos interrogate, num mundus vel aliquid de mundo ipsis supersit? si navigabant, jam illis finiit mare: si terram colebant, finiit terra: si negotiabantur, finita sunt illis commercia: si militabant, finita sunt illis bella: si studiis operam dabant, libri sunt absoluti: si statum sæcularem aut Ecclesiasticũ gubernabant, transierunt Virgæ, Tribunalia, Coronę, Mitræ, Purpuræ, Tiaræ, omnia illo momento sunt finita: nec pro Regibus, nec pro summis Pontifici-

bus,

bus, quondam mundi dominis jam est mundus: sicut enim illi finiendo transierunt, pari ratione etiam mundus finiendo transiit illis.

Copernicus insignis, proximè præteriti sæculi Mathematicus novum mundi Sisthema adinvenit, quo demonstravit, seu potius demonstrare conatus est (quamvis erroneè) non esse solem qui mobilis mundum circuiret, sed illam ipsam terram, in qua degimus, nobis non sentientibus moveri, & semper in rota volvi: Ita ut terra dimidio cursus sui absoluto solem detegat, quod nos nasci vocamus: & altero cursus sui dimidio absoluto eundem abscondat, quod nos occidere dicimus. Et mirabile in hoc novo invento apparet, quod illo supposito, tota universi œconomia, astrorum proportiones, temporum dimensiones, eâ volvantur punctualitate & certitudine; quâ hucusque observatum, stabilitum fuit, & confirmatum supposito contrario: Eadem ipsa non erroneè, sed veraciter transit in nostro & mundi transitu, eligite ex duabus opinionibus istis utram mavultis: sive sol moveatur, sive nos non sistamus; vel sol occidat nobis, sive nos illi, iidem prorsus sequuntur effectus. Sive in die judicii occasus sit mundi; sive in die mortis, occasus sit meus; sive mundus tunc finiatur omnibus, sive ego nunc finiam mundo: in idem recidit totum, quia finit totum. Quemadmodum mundus hodie nondum est pro nascituris nondum existentibus: pari ratione idem jam amplius non est pro nobis mortuis, quia jam amplius non sumus.

Ex jam dictis evidenter sequitur, quod similiter, hodie, cras, & quilibet dies finis sit mundi. Eâdem nunc evidentiâ videte, quantò terribilior omnisque solatii magis expers sit primus iste finis mundi in die mortis; præ illo ultimo in die judicii. Dixit Seneca, magnæ esse consolationis simul cum mundo finire: *Solatium est grande, cum universo unà rapi.* Seneca. Seneca supra captum suum locutus est: nam diei judicii notitiam nullam habuit. Enim verò, in quo consolatio ista consistit? consistit in eo, quod quando mundus finitur mihi, in die judicii etiam finitur omnibus. In malo, quod est omnium deficit comparatio: & ubi deest comparatio, non est miseria: *nemo miser, nisi comparatus.* In morte præsenti & nunc, non est ita. Desinit mundus mihi, & non omnibus desinit. Illi moriuntur, quando jam nemo potest vivere: ego moriens alios viventes relinquo. Istud est affligi morte propriâ, &

alienâ insuper vitâ. Dies Judicij istum non inferet dolorem, nemini enim tunc conqueri licebit, sibi soli mundum finiri & vitam, quando æqualiter finietur omnibus, etiam eodem die nascentibus. Tunc inquit S. Joannes Evangelista, vox audietur Angeli dicentis ac prædicantis, *Quia tempus non erit amplius.* Tempus nihil est aliud, quàm mundi duratio. Sicut tempus cum mundo incepit, sic etiam cum illo finiet. Porrò si finit homo suum mundum, finiente ipso mundo: si finit suos dies, quando finitur tempus: quomodo materia doloris superetit, quando jam ultra nihil desiderandũ restabit? & hoc eveniet illis qui vitam in die judicij finient. Mundus verò, tempus, & dies finiantur mihi, dum adhuc permanent aliis? hæc grandis est differentia doloris, quâ mundus nunc finitur nobis, & nos illi. Ad aliam circumstantiam procedamus.

Ex majoribus pœnis, quas Deus per Prophetam Amos divitibus & potentibus temporis istius interminabatur (pro ut etiam hodiedum iisdem interminari posset) illa fuit, quod magnificis palatiis, aliisve, quæ seu ad inhabitandum, seu oblectandum construebant, non forent fruituri: *Domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.* Ista ratio defectus æqualiter in utroq; fine mundi currit; quia morientur tunc, & qui moriuntur nunc, æqualiter nullum percipient fructum ex eis quæ tanto nunc gaudio, tantis impendiis, nec non tam obliviosi finis vitæ pro eadem congregant, ædificant & machinantur: Ast idem defectus in die judicij victuros multo minus affliget. Ad quid divitem illum Evangelicum, ad vivendum multis annis, omnia sua disponentem, eademque nocte mortuum vox de cælo interrogavit, *& quæ parasti, cujus erunt?* finituros cum mundo in die judicij hæc pœna non tanget, non enim ex eo dolorem sentient, quod alii labore ipsorum fruentur: *Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius metet.* Inquit Isaias Propheta tanquam faustum quid narrans. Hoc tamen gaudere nequeunt illi, qui mundo adhuc stante moriuntur, tantoque minus, quantò plus in eo possederunt. Interrogate domos illas, villas illas, hæreditatesque opulentas; interrogate palatia illa, & peribolos deauratos, hortos istos & fontes, statuas istas & sylvas artificiales, quarum usus nonnisi umbratilis est; interrogate inquam, cujus fuerunt, sunt aut erunt? Istud accidit iis qui mun-

Amos. 5. v. 11.

Luc. 12 v. 20.

Isa. 65. v. 22.

mundum finiunt, antequam finiatur mundus. Quid relinquant sciences, cui relinquant, ignorant: Psalm. 38. v.7. *Et ignorat, cui congregabit ea.* Vel prodigo, qui dissipabit; vel extraneo futuro ingrato; vel potenti violenter occupaturo: vel inimico cristas & animos inde assumpturo; vel liti processuive infinito omnia absumpturo. Quantò potius præoptâssent sic finientes, ut secum omnia pariter possessa sepelirentur, sicut sepelientur cum ipsis omnes in die judicij morituri! amplius.

Unus ex majoribus mortis rigoribus, est separatio, avulsio & divortium universale ab omnibus amatis & amantibus. Acerbè hoc accepit Rex Agag videns se à Samuële Propheta jam instantaneæ 1. Reg. 15. v.32 morti destinatum: *Siccine separat amara mors?* Mors illum ab uxore, à filijs, à subditis, ab amicis & ab omni amato, & reciprocè in hac vita amante violenter separavit: quam separationem, amaritudinem mortis maximam rationabiliter appellavit; *amara mors.* Mors in die judicij illa amaritudine & dolore caret: licèt enim sit mors, non tamen est separatio. Omnes tunc ibunt simul juncti sine mutua & reciproca consolatione. Diem Judicij Christus asserit similem futurum diluvio Noë, *Sicut fuit in diebus Noë.* Et subtiliter Sanctus Augustinus consideravit, quod in universali illa diluvii calamitate, morientes non minimam ex eo hauserint consolationem, quod neminem deploraturum in mundo relinquerent: de quo itidem gaudebunt in die judicij morituri: Qui verò nunc moriuntur non solum ista consolatione privantur, verùm oppositâ & quidem geminâ quandoque afflictione discruciantur. Separantur ab amicis & inimicis non solum post se relinquentes deploraturos, sed etiam insultaturos, quod non levitèr affligit: *Delectasti inimicos meos super me.*

Denique in die Judicij finietur vita cum mundo, sed cum mundo finientur onera vitæ: In die verò mortis finitur mundus vitæ, sed non oneribus. Onera vitæ, quæ maximè angunt & cruciant in morte, finientur cum mundo: tunc enim cessabunt exactiones creditorum, cessabit satisfactio Famulorum, accommodatio filiorum, dispositio domus, cessabunt debita, & restitutiones, non erit nominatio hæredum & legatariorum, nec testamentum vel codicilli, nec jussiones, nec petitiones (quotquot sunt clausulæ) nec sepulturæ, neq; funeralia, neq; tot aliæ per-

perturbationes & impedimenta, quæ ante præfocant animam, quàm egrediatur. Omnia ista & infinitæ aliæ anxietates, afflictiones, molestiæ, scrupuli, salvationisque pericula concurrentia, sibi invicem in hora mortis occurrunt. At nihil horum in judicii die erit timendum, omnia enim finientur cum mundo, qui totaliter tunc desinit esse: & non sicut modò, cum desinit vitæ, & non oneribus ejus. Ecce, nunquid non calamitosior rigidiorque est

Ps. 118. v. 96. dies iste! hinc dicebat David: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* q. d. Vidi Domine, in quo mundus finietur & hoc ipso mandatum tuum nimis mihi dilatatum fuit visum; omnes enim anxietates, pressuræ, & angustiæ, quas nobis nunc lex mandatumque Dei immittit, in hora mortis occurrent: In die Judicii, ubi omnia finem accipient cum mundo, etiam illæ finem accipient & cessabunt.

§. V.

ENim verò si acerbiore terribilioreque modo mundus nunc finitur singulis, quàm in die Judicii finietur omnibus: etiam ex parte modi circumstantiarumq; quibus Christus judicaturus adveniet, multò magis timendus & tremendus est dies mortis, quàm dies judicii erit.

Pro intelligentia hujus tam liquidæ veritatis, quæ non malè expensa videtur, sciendum supponendumque est, Adventus Christi non esse tantum duos, pro communi hominum existimatione, sed tres. Primus adventus est, quem hodie incipit celebrare Ecclesia, quo ad redimendum genus humanum Dei Filius venit, & in die Incarnationis incepit. Secundus est, quem similiter hodiernum Evangelium prædicat, quo ad judicandum mundum veniet, qui erit dies judicii: & duorum horum adventuum tantum meminit Symbolum dicens, *Et iterum venturus est*: sunt enim generales & visibiles. Tertius adventus particularis est, & invisibilis, quo Christus in hora mortis quemlibet nostrum judicaturus aderit, judiciumq; istud instanti eodem, quo anima de corpore egreditur, peragitur. Porrò ne doctrina ista, vel nomen tertii adventus nova & exotica vobis videantur (qualia jam visa sunt) Sacram Scripturam audiamus.

S. Jacobus Apostolus cap 5. Epistolæ suæ, Christianos temporis istius exhortando, ut à jurgiis, litibus & contentionibus, quibus semper charitas læditur & offenditur

Iacob. 5 v. 9. ditur, abstineant, inquit ita: *Quoniam adventus Domini appropinquavit, nolite ingemiscere, Fratres, in alterutrum, ut judicemini, ecce Iudex ante januam assistit.* Nunquid conformia magis, textuique S. Matthæi, in eadem Evangelii nostri historia, magis consona verba dari possunt? uterque de adventu Domini loquitur. S. Jacobus: *Quoniam adventus Domini appropinquavit.* S. Matthæus: *Et videbunt Filium hominis venientem.* His illisve verbis illum præ foribus esse asserunt. S. Jacobus: *Ecce Iudex ante ianuam assistit.* S. *Matth 24 v. 33* Matthæus: *Scitote quia prope est in januis.* Sed S. Matthæus totum illud verificandum narrat, post signa judicii diem præcessura: *Cùm videritis hæc omnia.* S. Jacobus verò non de judicii die, sed eodem, quo hæc scribebat tempore loquitur: *Ecce.* Quis igitur adventus est iste non venturus, sed jam præsens, de quo S. Jacobus affirmat, *Quoniam adventus Domini appropinquavit*? est tertius, quem dixi. De quo S. Matthæus loquitur, adventus est generalis, in quo Christus in die judicii omnes judicaturus adveniet: de quo S. Jacobus loquitur, adventus est particularis, in quo idem Christus in die mortis venit judicare singulos. In adventu generali judicium jam ad januam aderit, postquam homines prævia signa conspexerint, *Cum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est in januis.* In particulari verò adventu (indies enim, & omnibus horis moriuntur & mori possunt homines) indies, & omnibus horis judicium præ foribus est, *Ecce Iudex ad ianuam assistit.* De eodem judicio eodemque adventu S. Paulus loquitur dicens: *Tempus resolutionis meæ instat*, id est, tempus mortis meæ appropinquat: *Reposita est mihi corona Iustitiæ*, id est, præparata meritis meis corona adest: *2. Tim. 4. v. 6. & 8.* *Quam reddet mihi Dominus in illa die justus Iudex*, id est, quam illo ipso die Christus tanquam justus Judex mihi dabit. Enim verò, nunquid tibi soli, Paule, istam in die mortis tuæ Christus Judex justus daturus est? nequaquam: *Non solùm autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum eius.* Ita ut præter duos illos adventus, alterum quo ad redimendum mundum venit, alterum, quo ad judicandum omnes venturus est; Christus Jesus Dominus noster tertium habeat adventum, quo in die mortis suæ singulos veniet judicaturus.

Adventus hujus modum graves tractant authores, quos inter P. Suarez Christum ad judicandum nos in hora mortis venire asserit,

Suarez. tom. 1. part. 3. disp. 2. disp. 52. sect. 2. non præsentiâ reali & propriæ suæ personæ assistentiâ, prout in judicio fiet universali: sed modo tantùm intellectuali, eâque formâ, ut moriens clarè se judicatum, & à Christo judicatum cognoscat. Alii cum Innocentio Papa tertio opinionis contrariæ, eum in uniuscujusque morte, & eodem, quo moritur loco, personaliter præsentem adfuturum ad judicandum asseverant. Hic secundus dicendi modus verisimilior videtur, eò quod scripturis sacris, quæ in sensu proprio & naturali juxta verborum significationem intelligendæ veniunt, conformior existat: Et venire propriè, est venire personaliter. In hoc igitur sensu accipiendæ sunt tot tamque expressæ scripturæ Christum ad judicium particulare personaliter venire concorditer affirmantes. In solo cap. 12. S. Lucæ, Christus ipse quinis vicibus, se venturum prædicat de horâ mortis sermonem faciens: *Ut cum venerit, & pulsaverit: Beati servi illi, quos cum venerit Dominus: Quodsi venerit in secunda vigilia: quodsi in tertiâ vigilia venerit: Et vos estote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Et si Christum sæpiùs illud affirmantem audire libet; dixit id famulis, à quibus creditorum & expensorum talentorum rationē accepit; *Negotiamini dum venio.* Item virginibus, quibus cœli januam aperuit & clausit: *Ecce sponsus venit.* Item Episcopo Sardicensi: *Veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam.* Denique Discipulis valefacturus: *Si abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum.* Ubi notandum, quòd si illud, abire, hoc casu factum fuit realiter, quo pacto, illud venire, futurum est intellectualiter? Istud, ly *iterum*, illud, *ire* & *venire*, eodem futurum modo declarat. Quantò potius, si venturus non esset, dicere sufficiebat, *accipiam vos ad me*: & illud *venio*, supervacaneum & improprium erat? sequitur ergò in die mortis, de quâ Christus sermocinabatur, non qualicunque modo, sed propriè & realiter ipsum venturum: sicuti propriè & realiter abierat in cœlum.

Innoc. lib. 2. de contemptu mundi.

Luc. 12 v. 36. 37. 38. & 39.

Luc. 19. v. 13

Apoc. 3. v. 3.

Joan. 14. v. 3.

Neque rationes authoris allegati, licet tam eximii, contrarium evincunt. Prima est, quia ad ferendam sententiam, necessarium non est, Christum in propria venire personâ. Enimverò, similiter necessarium non est, judicium universale, omnes enim jam sunt judicati: nihilominùs extra controversiam est, illud certò futurum, Christumque illi personalitèr præsentem adfuturum, solummodò

modò quia ipse hoc dixit. Ratio secunda est, quia si sic foret, Christus quasi in perpetuo versaretur motu, eodemque tempore in locis diversis: Verùm sicut Christus sine inconvenienti illo & incommodo, mediante sanctissimo Sacramento toties iteratis vicibus, locisq; diversis sese præsentem exhibet; & quemadmodum domos lectosque frequentat, ut tanquam viaticum illos confortet; quare eundem non accedet locum, ut tanquam judex illos judicet? deniq; certum est, & de fide, quod ad judicium hoc peragendum sit venturus, tametsi modus sit indefinitus.

Verùm enim verò, quocunque modo veniat Christus, circumstantiæ, quibus in horâ mortis judicaturus venit, indubiè (prout dixi) terribiliores sunt, quàm illæ in die judicii. Circumstantię diem judicii horribilem facturæ, erunt totalis solis obscuratio, lunæ in sanguinem conversio, stellarum casus è firmamento, sonitus maris, totiusque naturæ strages & dissolutio, quâ orbis confundetur universus. Veruntamen omnia ista verè magna & stupenda, & nunquam visa, quamvis prima fronte apprehensa, grandem incutient horrorem, debitè tamen in se, suisque effectibus, & fine considerata, pacandis & consolandis potiùs animis, quàm iisdem angendis & perturbandis erunt idonea. Propheta Regius de judicii finalis, non tanquā futuris, sed velut præteritis effectibus verba faciens, more prophetico, admirabile quid astruit, *Terra tremuit, & quievit, cum exurgeret in judicium Deus.* Psalm. 75. v. 9. Quod veniente ad judicium Deo: quod concussis & perturbatis omnibus aliis elementis, & ipso cœlo ac planetis ejus tam universaliter dissolutis & dissipatis, terra commoveatur, non solùm timore & tremore concutiatur, sed sub abysso se recondat sicuti quando condita fuit, & semetipsam intra se resorbeat, hoc pacto facit quod debet, nam hic est pro eâ casus. *Cum exurgeret in judicium Deus*: sed si terra hoc casu tremuit, *terra tremuit*, quomodo mox quievit, *& quievit*? conspectis primo intuitu judicii terroribus contremuit, & statim quievit: omnia enim judicii universalis terriculamenta primo intuitu & apprehensione horrorem & tremorem incutiunt, *terra tremuit*: sed considerata ex fine & effectibus, ipsi mitigando timori, animisque pacandis potiùs, quàm concutiendis & inquietandis deserviunt: *Terra tremuit & quievit*.

Enimverò, quænam secundi hujus tam disparis à primo effectus est causa? Evangelium id innuit: *Erunt signa in sole & luna, & stellis.*

stellis. Omnis ista cœli immutatio, omnis ista astrorum obscuratio, omnis ista elementorum perturbatio sunt signa: *Erunt signa.* Signa, appropinquantis mundi finis; signa appropiantis diei judicij; signa, ut omnibus de eo constet, seseque præparare possint, idcirco enim ea signa ponuntur in cœlo, ubi ab omnibus videri possint. Porrò judicium, quod nobis ante Adventum Deus sic intimat & inculcat non adeò terribile existit. Multò magis pertimescendum est judicium particulare sine istis terriculamentis, quàm universale cum illis: nam horribilia illa judicii universalis, sunt signa & monitoria pro hominibus; judicium verò particulare sine his præambulis, est judicium sine monitorio, judicium sine signo. Propheta David Deum arcu & sagittis instructum depingit; & sagittis non simpliciter arcui impositis, sed veneno læthifero infectis & ardentibus: *Arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit*: Quid verò Deus sic armatus facit vel intendit, sagittis jam arcui impositis? Quandoque amicos suos protegere, quandoque etiam inimicos suos dejicere & prosternere parat. Amicos suos liberat urus, arcu sagittis percusso dat signum: inimicos verò suos prostraturus, emissa sine signo, sagitta ferit, & nondum sentientes ictum ante pedes concidunt. Utrumque David admirabiliter asseruit: *Dedisti metuentibus te significationem; ut fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui. Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in corda inimicorum Regis* Ita ut certum propitii vel irati, salvare vel punire volentis Dei argumentum, sit præmittere, vel non præmittere signum. Salvaturus dat signum; & istud fiet in die judicii, *Erunt signa:* non salvaturus, non dat signum: & istud in hora mortis accidit.

Psalm. 7. v. 14

Psalm. 59. v. 6

Psalm. 44. v. 6.

Victuri tempore universalis judicii prævié ad salvationem seu salutẽ optimè disponentur, morientur enim omnibus istis solis, lunæ, maris, elementorumque omnium signis præmoniti: nos verò quomodo morimur? sole splendente clarè, cœlo serenissimo, lunâ quasi argenteâ, mari quasi lacteo, & sic arridente nobis mundi, & nostra serenitate morte obruti abripimur ad judicium: *Cum dixerint pax & securitas, repentinus eis superveniet interitus, inquit S. Paulus.* Omnes homines, vel quasi omnes (quamvis id nobis non imaginemur) repentè moriuntur. Nostro tantùm judicio repentè mori-

1. Thess. 5. v. 3

moriuntur, qui ſubitaneè mortui concidunt, qui videlicet fulmine, glande, gladio, infortunio, apoſtemate rupto, acu vel ſpinâ &c. faucibus tranſverſim inhærente, apoplexiâ, peſte, terræmotu, naufragio, ſeu millenis aliis accidentibus, ſive naturalibus, ſive violentis, ſive fortuitis quibus vita ſubjacet, quæque meritò continuum nobis timorem incutere deberent, è medio tolluntur: hos inquam ſolos repentinâ morte extingui arbitramur, ſed decipimur: ſecus ſe res habet. Quotquot moriuntur inopinatè, moriuntur repentè. Viâ modoque naturali morientium aliqui ſenio cogente, aliqui ex infirmitate moriuntur, & quis ſenex tam eſt decrepitus, qui non aliquot adhuc vitæ annos ſibi promittat? Et quis infirmus adeò eſt deſperatus qui non ab infirmitate quantumcunque gravi, uti alii convaluerunt, ſe quoque convaliturum ſperet? majores potentioreſque, magis in hac parte ſunt infelices & vel maximè decipiuntur, quia hanc veritatem non cognoſcunt niſi in tempore, quando jam non reſtat tempus: quæq; diſpoſitiones eſſe oportebat ad judicium, jam non ſunt præparationes præviæ, judicii defectu. O quantò feliciores exiſtunt, qui morientes finient cum mundo, in die judicii! *Erunt ſigna.* Illi longè ante mortem ſigna videbunt in cœlo: Hic etiam audiuntur ſigna campanæ in parochia, ſed non niſi vobis jam mortuis.

Deus ordinare potuiſſet utique ut eodem die, eademque horâ quâ terribilia iſta ſigna apparebunt, etiam judicii executio perageretur. Ejus verò miſericors providentia decrevit, ut inter ſigna judiciique diem, dies plures, & temporis plus intercederet, quo homines tunc viventes, ad rationem à ſeſe exigendam præparare ſe poſſint. Et hæc altera magis ponderanda eſt circumſtantia, quæ judicium particulare horrendum magis & formidabile nunc efficit ſingulis, quàm tunc judicium univerſale erit univerſis. In judicio univerſali Deus exacturus rationem indulgebit tempus: in judicio particulari, Deus rationem excipiet, nullo tempore indulto: primo enim accipit tempus, & poſtea rationem. Ex notabilioribus S. Scripturæ textibus unus eſt, quo Deus priùs accepto tempore homines judicaturus, num juſti vel injuſti ſint examinaturum ſe dicit; *Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo.* Psalm. 74. v. 3. Deus ad judicandum tempore non indiget, omnia enim opera, cogitatus, & verba noſtra, ab æterno ſunt, & fue-

fuerunt ei præsentia. Quodnam igitur tempus, vel quomodo illud accipit Deus homines judicaturus? tempus quod Deus accipit, illud ipsum est, quo ad componendas rationes suas homines indigerent; modus verò accipiendi est, illud non prærogare, aut subtrahere justo suo judicio, quando veniet rationes excepturus horâ non putatâ, *Quâ horâ non putatis.* Sic in textum hunc commentatur Lorinus, potuisset citare S. Bonaventuram sic interpretantem non minus subtilitèr, quàm veracitèr. Deo rationes exacturo, & indulgente tempus, qui rationes habet malas, eas reddere potest bonas, exemplo istius Villici Evangelici, cui Paterfamilias dixit: *Redde rationem villicationis.* Et indulto sibi cogitandi tempore, computum suum qualificandi modum invenit. Verùm Deo rationem simul accipiente & tempus, *Cùm accepero tempus*: difficillimum est rectam reddere rationem: nemo qui vixit malè, eam reddet ritè. Et hoc morientibus nunc evenit ordinariè.

Lorin.

Luc.16 v.2

Enim verò morituros in die Judicii, Christus in nostro Evangelio hoc præmonet paradigmate: *Videtis ficulneam, & omnes arbores cùm jam producunt ex se fructus, scitis quia prope est æstas: sic & vos cùm videritis hæc omnia* (scilicet signa) *scitote quia est prope Regnum Dei*, sive dies judicii. Ita ut inter signa ipsumque judicii diem, Deus tantum indulturus sit temporis spatium, quantum ver inter & æstatem intercurrit; vel inter æstatem & autumnum, vel inter maturescentes adhuc, & jam maturos fructus intercurrit. Porrò quantum nobis, jam in morte nos judicaturus veniens, quantùm inquam nobis temporis spatium idem Christus indulget? quantum servis illis parabolicis, quando illis reditum Domini sui expectare mandavit: *Lucernæ ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.* Id est, expectabitis me semper, lucernis & lampadibus in manibus ardentibus. Domine, nunquid non sufficiet lucernas esse jam dispositas & ad accendendum præparatas, sed jam accensas, *Ardentes*? Non sufficiet, jam esse dispositas & præparatas, sed jamjam in manibus, *in manibus*? non: inquit Christus. Accensas jam & ardentes esse oportet, non enim spatium accendendis illis necessariũ vobis polliceor: & manibus jam teneri oportet, quia nec momentum quidem illis arripiendis necessarium vobis assecuro. Tantum illud venire, & hoc venire; illud judi-

Matth 24 v.32

Luc.12 v.35

judicium, & hoc judicium discrepant. Ibi sufficiens tempus concedetur, ut fructus immaturi maturescant; hîc nec maturis, nec immaturis fructibus temporis quicquam datur, etiam flores necdum aperti avelluntur: *Flores apparuerunt: tempus putationis advenit.* Cant. 2. v. 12.

Hæc differentia signorum tunc futura, nunc non data, differentes producit effectus, ex quibus timendum magis judicium quotidianum, quàm illud in fine mundi. Quid in hominibus istis illa signorum visio operabitur? Evangelista illud terminis extraordinariis insinuat: *arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi.* Luc. 21. v. 12. Id est, homines attoniti erunt & aridi, præ timore & expectatione, quidnam in die judicii futurum sit: attoniti, quia nemo ad aliquid aliud attendet, nec cogitare audebit; aridi per extremam abstinentiam & jejunium, quo illos dies transigent, quo ipsos Ninivitas excedent. Non nisi orationi, fletibus, pectoris tunsionibus, pœnitentiæ actibus, interpellandæ misericordiæ, disponendisque rationibus vacabunt. Hominis non merebitur nomen tunc cogitans, quid fuit, aut quid est: sed quid erit, quæve jam futura sunt, *quæ superventura sunt universo orbi.* Christiani, nunquid optimè facere, prægnantissimamque hoc faciendi causam homines istos habere judicabitis? nullus fide præditus inficias ierit; at nos eâdem fide gaudentes, cur non eadem, vel partem saltem eorundem exercemus? dicetis utique, ex signis evidentibus illos vicinitatem diei judicii ominaturos: & nunquid quisquam nostrum eum longius scit abesse? nunquid omnes & singuli eâdem certitudine, diem judicii nostri propiorem nobis esse posse novimus: quodque cras, vel hodie, & hac ipsâ horâ esse possit, quâ Christus multos hominum milliones judicat? Ninivitis Ethnicis, eorundemque Regi Sardanapalo regum, immò hominum omnium totius mundi flagitiosissimo, Deus quadraginta dies agendæ pœnitentiæ & conversioni indulsit: *Adhuc quadraginta dies.* Iona 3. v. 4. Proinde si Rex & tota aula, nec non civitas ipsa, eodem momento, nullâ interpositâ morâ, extraordinariâ adeò pœnitentiâ conversi sunt; quid, nec uno quidem ad resipiscendum indulto die futurum fuisse putamus? Hujuscemodi noster est casus, & status, & eventus, in quo omnes & singuli versamur.

Calvariæ unius cujusdam inopinatò mortui veracem audite sententiam.

Flores

Fleres, si scires, unum tua tempora mensem:
Rides, cùm non sit forsitan una dies.

Quis Regi Balthasari tam festivè & hilariter idolis suis illis ipsis vasis aureis & argenteis, quæ Nabuchodonosor pater ejus ex Hierosolymitano templo rapuerat, libanti dixisset, quis inquam dixisset, eandem fatalis cœnæ noctem, vitæ & coronæ ipsius ultimam futuram? In hoc convivio, ad quod mille fuerant invitati, quilibet (asserente textu) bibebat juxta ætatem suam: mors nihilo seciùs ordinem istum non observans, nec annos numerans, cùm perpauci essent ætatis, ac primus regni Balthasaris annus, subitò libram judicii, seu stateram manu tenens apparuit, *appensus es in statera.* Eâdemque nocte data executioni sententia regnum simul cum vita abstulit, *Eâdem nocte interfectus est Balthasar.* Hoc ista contigit nocte, & accidit quotidie, quamvis non sit qui recogitet corde. Incredulis similes sumus, de quibus Christus Dominus noster dicit, quod apparentibus extremi judicii signis, non nisi conviviis, festis, nuptiisque celebrandis, fabricis, ædificiisq; in fundamentis terræ tanquam securis construendis omnem curam solicitudinemque impendent, quando cœlestes jam fornices decidentes in frusta dissilient. *stellæ de cœlo cadent.* S. Augustinus totum illud, insensatorum istorum, fidei defectui ascribit: & ego, quid de nostra fide, seu intellectu quid dicam ignoro. Magis insensati & increduli, quàm illi sunt futuri, videmur habendi. Illi non credent hoc, quod semel tantùm, & sine prævio omni exemplo & experientia eveniet: & nos absolutè fidem negamus iis, quæ omni videmus & experimur hora, tot tamque formidabilibus exemplis. Ex hoc etiam capite, magis tremendæ sunt circumstantiæ judicii præsentis, tanquam certum habentes, quod hodie fit his, cras aliis impendet, quodque nati & viventes non evademus: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

Dan. 5. v. 27.

§. VI.

Ex hoc primo prolixoque discursu ejusque resolutione, erit facilè colligere resolutionem secundi, quo demonstraturum me vobis promisi, quinam ad dextram, seu sinistram sint statuendi. Et ut punctum illud adeò prægnans penitiùs cognoscatur, primò videamus quot, & postea videbimus, quales erunt.

Theologi, numerum salvandorum

rum controvertentes duas faciunt dinctinctiones; unam, omnes hujus mundi homines fideles & infideles considerando & accipiendo collectim; alteram, fideles & Catholicos considerando seorsim. In primâ consideratione certum est, damnandorum numerum incomparabiliter fore majorem. Omnibus constat, quod quâ die mortuus est S. Bernardus, sexaginta millia hominum mortua legantur, ex quibus quatuor tantum salvati. De Catholicis multi scripturæ sacræ textus innuere videntur quod medietas sit salvanda: è duobus unus: *Vnus assumetur, & alter relinquetur*, ex decem, quinque, *Quinque ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes*. Hæc probabilior & melius fundata, nec non ex allegato immediatè textu confirmata videtur opinio. In parabola, de decem virginibus Christus Dominus noster, propriè & ad literam, de die judicii loquebatur: & non de judicio omnium universaliter; sed de judicio Catholicorum particulariter. Hinc omnes cum lampadibus accensis, quibus fidei lumen fuit significatum, exierunt. Porrò quia fides sine operibus non sufficit ad salutem; etiam illæ quibus oleum defuit à regno cœlorum manserunt exclusæ, intromissis solùm illis, quæ illud prævie præparatum secum ferebant. Verùm enim verò, si Christus nos tantùm Catholicos, de die judicii solicitos & anxios facere intendit, quod parabola innuit, quare ex decem virginibus unam aut duas tantùm salvatas, reliquas verò novem aut octo damnatas non introducit, sed expressè quinque salvatas, & quinque damnatas asserit? Vera ratio est, quia Christus solus salvandorum numerum cognovit; *Cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus*. Et quamvis ejus intentioni, & timori nobis incutiendo convenientiùs fuisset, salvandorum numerum imminuere: attamen juxta suam præscientiam, doctrinæq; suæ veracitatem illum non licuit variare, nec imminuere. Proinde ex decem quinque salvatas, & alias quinque damnatas asserit: ex Catholicis enim, de quibus loquebatur, communiter medietas salvatur, & altera medietas damnatur.

Matth. 24. v. 40.

Matth. 25. v. 2.

Secundùm hanc doctrinam, quæ multorum Sanctorum est & non nimis rigida, sed larga & favorabilis, si hodie alii auditorio prædicarem, mediam partem ad dexteram, aliam verò mediam partem ad sinistram pertinere dicerem. Consideratio sanè tristitiæ & horroris plenissima, quod Chri-

ſtianorum & Catholicorum, fide imbutorum & illuminatorum, lacte Eccleſiæ enutritorum, tot Sacramentis & auxiliis munitorum medietas tantum ſalvetur! è decem hominibus in Chriſtum credentibus ejuſque morte redemptis quinque damnentur? Ex centum, pereant quinquaginta? & ex mille in infernum deſcendant æternum arſuri quingenti? Quis hoc ritè expendens non concutietur tremore? ſed attenta tam difformi orthodoxæ profeſſioni converſatione & vitâ, nec non tam modico Dei timore, quo paſſim vivitur, divinæ ipſius miſericordiæ potiùs referendæ ſunt gratiæ; quàm juſtitia hæc admiranda.

Illud dicerem, ſi in alio, ut dixi, auditorio prædicarem: ſed quia dies eſt veritatis prædicandæ, præſenſque auditorium adeò diverſum, ne, quæſo, exiſtiment, ſibique perſuadeant qui me audiunt, hanc regulam pro omnibus eſſe univerſalem, quamvis ſint, vel Catholici nominentur. Quemadmodum in hac vita multum differunt Magnates & potentes, & qui inferioris claſſis ſunt, ſic erit in die judicii. Illi hodie manum tenent dexteram; verùm quemadmodum multùm invertetur mundus, timendum valdè, ne multis eorum tranſeundum ſit ad ſiniſtram. De aliis ſalvabitur medietas, de Magnis verò & Potentibus quot? nunquid vel tertia pars ſalvabitur? num pars decima ſalvabitur? utinam divinæ ſic placeat miſericordiæ! Ego tantùm dico (nec dicere auderem, niſi veritatis ſupremæ & infallibilis oraculum & ſententia conſentiret) ego inquam dico, raros valdè & paucos, & quaſi miraculosè ſalvandos. Auſcultent Grandes & hujus ſæculi potentes non alium, quàm ipſum Deum cap. 6. Sapientiæ perorantem: *Præbete aurem vos, qui continetis multitudinem, quoniam data eſt vobis à Domino poteſtas.* Sap. 6. v. 3. & 4 Vos Principes, vos Miniſtri, quorum poteſtati ſubſunt populi: vos quibus Dominus regendi gubernandique rempublicam contulit poteſtatem, *præbete aurem*: & quid audient à Deo, tam malè audientes homines? proclamationem diei judicii terribiliorem eâ, quâ ad illum citabuntur mortui. *Judicium duriſſimum his qui præſunt, fiet: exiguo enim conceditur miſericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur.* Ibid. v. 6. 7. Ecce finem poteſtatum tantopere deſideratarum, quæ tantùm ambiuntur, tanti fiunt, adeóque invidentur. Potentes nullam jam poteſtatem verentur, nam omnia poſſunt; veniente

niente verò judicio durissimo apparebit; utrum quis alius plus possit, *Potentes potenter patientur*.

Verùm enim verò, si à Deo, Potentibus illa collata est potestas, *Quoniam data est à Domino potestas vobis*: quo pacto eadem condemnationis ipsorum & potentis punitionis causa existit? Non est causa, sed occasio. Plerumque tot sunt peccata, quot occasiones peccandi: quantò plures & majores sunt occasiones, tantò plura & graviora sunt peccata: nec frequentior fortiorve est occasio, quàm potestas. Tentatio, & potestas? tentatus, & potens? quantacunque diabolus tentat & intentat in homine potente, omnia ad effectum deducit, sive sit in peccatis, quà hominis, sive quà Ministri. In peccatis hominis, quà hominis, concurrente potestate cum concupiscentiâ, non est honor, nō est honestas, non est status, sed nec professio quantumcunque sacra, quæ non invadatur, quæ non vincatur, quæ non subjiciatur, quæ non dissolvatur: & in peccatis Ministri, quà Ministri, accedente ad potestatem ambitione, superbiâ, odio, vindictâ, invidiâ, respectu, adulatione; non est lex humana, nec divina, quæ non violetur; non est meritum, quod non annihiletur; non est incapacitas quæ non evehatur; non est paupertas, nec miseria, neque lachrymæ quæ non augeantur; non est injustitia quæ non approbetur: non est violentia, nec crudelitas, nec tyrannis quæ executioni non detur. Quia verò ista sunt abusus, excessus & sævitiæ potestatis; justissimum est, ut Potentes (eò quod sic sunt potentes) durissimo omnipotentis judicio potenter torqueantur, *Potentes potenter tormenta patientur*.

Non nego, etiam regulæ huic suas esse posse exceptiones; nec ipsa divina Sapientia hoc negat, immò concedit, denotat, valdéque prædicat exceptionem: sed hæc talis est, quæ eandem regulam magis confirmet. Denuò non alium, quàm ipsam divinam Sapientiam, cap. 31. Ecclesiastici de hoc casu loquentem attendite: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit: quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua?* Ecclef. 31. v. 9. & 10. Potens, qui impunè & sine contradicente legem infringere potest, & non infregit: Potens, qui pro arbitrio & libitu suo malè vivere & operari potest & non fecit; *Quis est hic, & laudabimus eum?* Quis est homo iste, ut Sanctorum cathalogo eum adscribamus? *Fecit enim mirabilia*

in vita sua. Non loquor hìc de mirabilibus horum potentûm; nam de iis publica exstant testimonia, vel instrumenta jurata;& quod pejus est, historiæ impressæ. Hæc, larvâ non sublatâ, omnibus suis numeris absoluta videntur: non deprehenditur in eis passio, nec privatum interesse, neque vindicta, aut voluntas distorta; sed zelus, justitia, pietas, amor boni communis, denique omnes Christiani perfectique Ministri virtutes. Verùm tribunal divinum, quod non ex verbis, sed factis eorum dirigitur, & juxta illa judicium formabit, quid dicat, benè pensate. *Quis est hic?* non dicit, *Qui sunt hi?* non de multis, vel aliquibus saltem; sed uno tantùm, & sigillatim loquitur. Et quare? quia potens, qui impunè frangere potest leges,& non frangit, *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*: Potens, qui ad libitum malè vivere & facere potest, & hoc non facit, *facere mala, & non fecit*: si quis talis in mundo invenitur, est unus, *Quis est hic?* Porrò ille unus non ordinariè, nec semper, sed quasi miraculosè, *Fecit enim mirabilia in vita sua*. Ita illud asseverat & ponderat Deus, qui novit omnia: & sufficiebat scire, quod sciunt omnes. Quia verò tam parvus & rarus grandium & potentûm istorum est numerus, qui ea quæ sibi incumbunt ritè præstant, cum non solùm de suis propriis, verùm etiam, & quidem strictissimam, de creditorum & commissorum regimini suo animabus & vitis rationem sint reddituri: videte num multi eorum in die judicii à dextris collocati invenientur?

§. VII.

VErùm, cum regula ista non omnibus statibus personisve quadret: regula universali omnes complectente & ex quâ omnes obventurum sibi in die judicii locum colligere possint, concludamus. Christus Dominus noster hodie signa nobis dedit ad præcognoscendum judicii diem à longè: operæ pretium igitur erit scire etiam signum, ex quo obventuri nobis loci qualitatem cognoscere liceat, & quidem hodie, quia judicium nostrum nobis est propinquiùs. Ad hoc demonstrandum, celebrem nobis textum, ipsa jam aliquoties in hac materia allegata Divina Sapientia subministrat: in materia quippe tam gravi & solida inferior authoritas non sufficit, nec alleganda venit. Cap. 11. Ecclesiastes, ita inquit, *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut Aquilonem in quocunque* Eccles. 11. v. 3.

que

que loco ceciderit, ibi erit. Lignum istud seu arbor, quilibet est nostrum, cadit aut cadet in hora mortis, & ubicunque ceciderit illo momento, ibi manebit semper: ab illo etenim momento pendet æternitas. Nihilominus, cum partes mundi sint quatuor universim, versus quas arbor cadere possit, videlicet Aquilonaris, Australis, Orientalis & Occidentalis: Textus, Australis, quæ est dextra mundi, & Aquilonaris partis, quæ sinistra reputatur mundi, mentionem tantummodò facit: nam homo ad alterutram tantum harum partium cadere potest, vel ad dextram cum salvandis, vel ad sinistram cum damnandis.

Enimverò, quo pacto homo arcanum istud poterit divinare? & quomodo locum sibi in die Judicij, vel à dextris, vel à sinistris assignandum cognoscere poterit? Divina similitèr Providentia & hujus evidens valde certumque signum nobis noluit deesse: & ad hocce mysterium Spiritus S. similitudinem arboris cadentis totaliter reduxit: *In quocunq; loco ceciderit lignum.* Arbor nondum excisa in quam partem sit casura, nonne facilè & naturaliter cognoscitur? pari ratione & quilibet hoc de se in semetipso cognoscere poterit. Quodsi nondum intelligitis modum ex me scire volentes; illum ex ore S. Bernardi audite, qui propriè cum primis & clarè illum demonstrat his verbis: *Quo verò casura sit arbor, si scire volueris, ramos eius attende: unde maior est copia ramorum, & ponderosior, inde casuram ne dubites.* Vult dicere, pondere ramorum ad partem inclinante dexteram, ad dexteram cadet: vice versâ, si ad partem propendeat sinistram, ad sinistram quoque casuram non dubites, utrumque certum habeto, *Ne dubites.* Proinde quilibet animam suam, vitam suam, & opera, quæ arboris sunt rami attentè consideret. Quos si fide, pietate, timore Dei, mandatorum ipsius observantiâ, religione, oratione, propriarum mortificatione passionũ, Veritate, Justitiâ, Charitate, puritate denique conscientiæ, Sacramentorum frequentatione, nec non aliarum virtutum, & christiano homine dignorum exercitatione operum ponderosos & ornatos viderit, sic perseverando, non est quod dubitet, quin ad dexteram casurus sit partem. Si verò è contra opera sua non nisi libertatem vitæque dissolutionem, ambitionem, cupiditatem, superbiam, invidiam, odia, vindictam, sensualitatem, Dei salutisque oblivionem, sine generosa valde vitæ e- S. Bern.

mendandæ, sicque perseverandi resolutione, sapiant & spirent, similiter arborem ad sinistram casuram partem, omni veniæ spe præcisâ, certum habeat.

Verùm replicabitis mihi forsan, aut diabolus replicabit vobis, inter hominem & arborem magnam dari differentiam; arborem enim jam robustiorem factam, & consolidatam inclinationem non admittere; hominem verò arbitrio & rationis usu præditum, licèt actualiter immenso vitiorum pondere incurvatum & ad sinistram inclinatum manum, quacunque horâ libuerit, seriâ peccatorum pœnitentiâ emendationeque mediante, ad dexteram sese inflectere posse. Ita est, vel quandoque esse potest, & ita hoc S. Bernardus insinuavit supra citatis verbis subjungens: *Si tamen tunc fuerit excisa.* Verùm in die judicii clarè patebit, eâdem confidentiâ seu præsumptione tentatos, quotquot in inferno agunt, Catholicos illuc devenisse.

S. Petrus de certitudine vel incertitudine adipiscendæ salutis, modoque illam cognoscendi non solùm, sed etiam certificandi loquens cap. I. secundæ suæ epistolæ notabiles hasce depromit sententias: *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando: sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris Iesu Christi.* 2. Petri I. v. 10. & 11. Si dubitatis, Christiani (inquit S. Petrus) & de salvatione vestri estis ambigui, seriò & omni solicitudine & studio bonis operibus insudate, & mox certam facietis. Verbum, *Certam* in textu græco, in quo S. Petrus scripsit, magis nervosam adhuc habet significationem; vult enim dicere, *Firmam, stabilem, immutabilem*: Id est tam certam, stabilitam & fundatam, ut mutari non possit. Porrò, quare opera bona tam certam & securam reddant salvationem, ut infallibilis & immutabilis sit? idem Apostolorum Princeps rationem immediatè subjungit: *Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Id est, vacando enim operibus bonis eo modo, quo dixi, nunquam, saltem graviter peccabitis; consequenter portæ cœli vobis patebunt ad ingrediendum, æternoq; Domini & Salvatoris nostri regno perfruendum: *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini nostri Iesu Christi.* R. P. Cornelius à Lapide (Author eruditissimus, & in Scripturis Sacris genuinum & solidum sensum semper investigans) in

in textum illum commentatus, Theologicè posteà materiam illam discutiens, totam illam sententiam ad formam syllogisticam reducit, inquiens: Hic est Syllogismus S. Petri. *Quicunq; non peccat, seq; purum à peccato conservat, hic certam facit suam vocationem, & electionem, tum ad gratiam, tum consequenter ad gloriam: atqui qui satagit, studetque bonis operibus, hic non peccat: Ergo qui satagit, studetque bonis operibus, certam facit suam vocationem & electionē.*

Minor, seu secunda Syllogismi hujus propositio, uti notabilis, ita similitèr videretur difficilis, nisi declaratio Canonica, & S. Petri expressa diffinitio clausulâ universalissimâ omnem difficultatem dissiparet: *Hæc enim facientes non peccabitis aliquando.* Novi equidem opera bona solùm mereri posse de congruo perseverantiam finalem & gratiam. Sed hæc ipsa congruentia habens effectum dependentem ab acceptatione & voluntate divina, postquam S. Petrus certum eum definivit, extra omne dubium & contingentiam manet. Quod cum ita se habeat (cum aliter habere se posse non videatur) tota trium S. Petri propositionum consequentia formaliter fluit; tertia enim, suppositâ certitudine secundæ; & secunda, suppositâ certitudine primæ sequitur. Prima ponit fundamentum bonorum operum: *Vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Secunda bonorum operum ostendit effectum, qui est perseverantia. *Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Et tertia concludit cum fine, ejusdemque perseverantiæ præmio, quod est salvatio, regnumq; cæleste: *Sic enim abundantèr ministrabitur vobis introitus in æternū regnum Domini nostri.*

Nihilominus diligentius examinata hac certitudine, & qualitatibus ejus discussis, communis Theologorum fert sententia, ex hoc S. Petri textu, non nisi moralē evinci certitudinem, quæ naturaliter & sine declaratione haberi potest. Collatâ itaq; qualicunque declaratione non canonicâ, cum operibus bonis, ego præeligerē certitudinem operum, quam illā declarationis: declaratio enim me salvare nequit sine bonis operibus; & bona opera me salvare possunt sine declaratione. Alij certitudinē istam, de qua loquitur Apostolus plus quàm moralem esse volunt: cum certitudine quippe morali salvatio potest esse incerta. Sed incertitudo salvationis cū bonis operibus conjuncta, juxta opinionem quam ego multum veneror, similiter est certa. Interrogavit quandoq; S. P. meus

meus Ignatius Patrem Didacum Laynes (illum tam celebrem in Concilio Tridentino summi Pontificis Theologum) utrum è duobus, datâ sibi electione à Deo, eligeret? vel cum certitudine, rectà tendere in cœlum, vel cum salvationis incertitudine, Deo serviendo, manere in mundo? respondit P. Laynes electurum se statim ire in cœlum: S. Ignatius verò ait, electurum se, quamvis cum salvationis incertitudine, Deo serviendo manere in mundo: *Malle se beatitudinis incertum vivere, & interim Deo inservire, quàm certum ejusdem gloriæ statim mori*. Ita illud refert Ecclesia in Legenda ejusdem Sancti, hanc ipsius resolutionem approbando & canonizando. Enimverò si resolutio hæc, adeò, uti videtur, erat periculosa, quomodò illam laudat, & in exemplũ proponit Ecclesia? & quomodo eandem partem, tam illuminatus spiritu, sicut erat S. Ignatius, elegit salvationis certum cum incerto commutans? Quia salvationis incertitudo cum Dei servitio, bonorumque operum exercitio conjuncta (prout in hoc casu erat) est incertitudo talis, ut certitudo maxima haberi possit. Ita illud judicavit statimque declaravit idem S. Ignatius, cujus judicium & spiritus, maximis istius ævi & omnium

In Offic. S. Ignat Lect.

oraculis meritò erit accensendus.

Verùm enim verò, quia doctrina universalis, in materia tantiponderis & momenti non debet esse exotica, sed vulgaris ab omniq; perplexitate & dubio remota; quod promisi, duobus duorũ Theologiæ & Philosophiæ principum S. Thomæ & Aristotelis assertis concludo. S. Thomas 1. p. q. 23. art. 8. ita ait: *Unde prædestinatis conandum est ad bene operandum, & orandum, quia per hujusmodi prædestinationis effectus certitudinaliter impletur*. Dixerat in ordine prædestinationis divinæ etiam nostra bona opera contineri, quibus mediantibus salus obtinetur, & sine quibus obtineri nequit: concluditque, quod omnibus efficaciter & strenuè bonorum operum exercitio insistendum sit, illorum enim virtute finem effectumque prædestinationis consecuturi forent, & non dubiè, sed *certitudinaliter*, cum omni certitudine. Dico, cum omni, nam Doctor Angelicus non limitat, aut gradum & qualitatem ejus distinguit. At quia nonnulli ipsum interpretando volunt, quod de certitudine tantùm morali loquatur, id est, de eo, quod communiter & quasi semper accidit: tanta saltem est certitudo, ut quilibet hodie cognoscere possit locum manus dextræ vel sinistræ, quem in die

D. Tho. 1. p. q. 23 art. 8.

Vasqu. disp. 92.

die judicij sortiturus est. Porrò quia in negotio salvationis seu damnationis, hæc certitudo cujusque timori & solicitudini sufficit; illa similiter sufficere debet omnibus ut promissis meis satisfecisse videar: Siquidem Aristoteles libro primo Ethicorum asserit, neminem sanæ mentis majorem debere procurare, aut desiderare certitudinem, quàm cujus materia, de qua tractatur, capax est: *Disciplinati est enim in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodq; genus, in quantum natura rei recipit.*

Arist. lib. 1. Ethic.

Nostra nunc interest, ut quilibet attentè & solicitè vitæ suæ arborem consideret: examinetque posito omni deceptorij proprij amoris fuco, & videat utrum operum suorum rami ad dexteram, vel sinistram inclinent: *Ad Austrum, aut ad Aquilonem.* Ut intuitus hic tam sit clarus & certus, veluti cominùs & de prope, non verò eminùs & à longè videntis; solummodò ad memoriam omnibus revocare volo, quod S. Joannes Baptista omnibus prædicabat: *Iam securis ad radicem arboris posita est.* In quamcunque partem arbor inclinet, & qualiscunque illa sit, securis jam ad radicem posita est. Quilibet dies, & hora quælibet est unus ictus quem mors impingit vitæ. Porrò qui deliciis adeò deditam vitam agunt, considerent, quod grossioribus sternendis arboribus multi requirantur ictus, tenerioribus verò sufficiat unus. Christus Dominus ac Redemptor noster qui ex tanto salutis nostræ desiderio, tanta & talia fecit & passus est, clarè nobis hodie ad oculum demonstravit, judicium nostrum centum annos non transgressurum: *Non præteribit generatio hac, donec omnia fiant.* Sed attendendum singulariter, quod nobis centum istos annos, aut nos ad eos, nec ad nonaginta, nec ad octoginta, nec ad decem, nec ad unum quidem, immò nec medium perventuros promittat; sed admonitos nos potius velit, quod dies iste possit esse hodiernus, & ista præsens possit esse hora, quam idem Dominus, per suam misericordiam, adeò nobis felicem esse concedat, ut in illo die, nos omnes ad dexteram suam collocatos ad fruendum illâ gloriâ introducat, quæ non nisi operibus bonis gratiâ ipsius adjutis obtinetur. Amen.

Luc. 3. v. 9.

INDEX
Locorum Sacræ Scripturæ.

Numeri significant paginam.

Ex Libro Genesis.

Ex

Cap. Verſ. Pag.

Ex Libro Job.

Ex Libro Pſalmorum.

Pſal. Verſ. Pag.

Pſalm. Verſ. Pag.

Ex Libro Proverbiorum.

Ex Libro Ecclesiastes.

Ex Libro Canticorum.

30. In

13. Ne-

Ex Libro Actorum.

Ex

INDEX

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Numeri significant paginam.

A.

primus

precio

Capti

F.

G.

idcirco

Posse

Sal

Finis Partis Secundæ.

SYLLABUS ERRATORUM.

Pag.	Col.	Lin.	Dele	Lege
3.	2.	5.	extinguitur	extinguetur.
3.	2.	14.	fuit	fecit
5.	1.	19.	invenit	inveni
6.	1.	26.	ſeptingenta	ſeptingentæ
8.	1.	12.	deſudarent	deſudarint
8.	2.	13.	perdit	perdidit
8.	2.	29.	infimus infimus	infimus
9.	1.	34.	mejeſtatem	majeſtatem
12.	2.	16.	dextrix	dextris
16.	1.	3.	præparato	præparatâ
16.	2.	2.	eras	erat
23.	2.	6.	de gloria ſuâ,	de gloria, ſuâ
27.	2.	33.	rec	recens
32.	2.	8.	o Demetrias	Demetrias
35.	1.	3.	allegari	alligari.
39.	1.	36.	ſumendi, etiam	ſumendi electio etiam
45.	1.	14.	aſſumpſit	aſſumpſi
76.	2.	30.	communitas	communibus
78.	2.	19.	privat. gratia	privati gratia
84.	2.	23.	ut vetito	ut in vetito
90.	2.	32.	petta	petita
93.	1.	27.	Libani	Labani
102.	2.	12.	chryſtallina	cryſtallina
103.	2.	19.	Apoſtlois	Apoſtolis
115.	1.	30.	Sebaſtino	Sebaſtiano
116.	2.	20.	cumulari	cumulâris
121.	1.	14.	ſervilia	ſervitia
127.	2.	29.	qui	quia
133.	1.	13.	diſcurſus?	diſcurſus!
135.	2.	26.	ſuppoſito, quod	ſuppoſito decreto, quod
136.	2.	23.	priorem	pejorem
137.	1.	34.	mundatus	inundatus
139.	1.	24.	tollerantur	tolerantur
148.	1.	19.	commedit	comedit
163.	2.	17.	captivitatis	capitalis
174.	2.	25.	paſſurus	paſſuros
184.	1.	8.	gratia, ſi	gratia. Si
184.	1.	30.	charthæ	chartæ
184.	2.	26.	pauper, quare,	pauper. Quare?
185.	2.	34.	quare	Quare
188.	2.	12.	objectione	objectioni
188.	2.	32.	fortiſſimæ, gratias	fortiſſimæ objectionis, gratias
198.	1.	13.	primitiis	primitus
201.	1.	14.	&c. Quorum	ex quorum
237.	2.	25.	requiſitis	requiſitus
247.	2.	30.	conglomirantur	conglomerantur
258.	1.	31.	Bardinæ	Sardinæ
258.	2.	22.	devoret	devoretis
265.	1.	17.	quàm	quem
272.	2.	1.	moreretur. nunc	moreretur? Nunc
273.	2.	26.	præſtitum	præſtitutum
279.	1.	33	præſentia poſitæ	in præſentia Dei poſitæ
281.	2.	30.	ex meliore	ex melioribus
292.	2.	12	& dixiſſet	dicens
293.	2.	2.	dilati	delati
296.	1.	2.	præſtare	perſtare
330.	1.	18.	amor	major
336.	1.	15.	ad ampliusq;	ad amplius ampliusq;
345.	1.	9.	promulgetur	promulgatur
346.	2.	9.	eam illam	illam
360.	2.	19.	habentes	habentibus

SYLLABUS ERRATORUM.

Pag.	Col.	Lin.	Dele	Lege
3.	2.	5.	extinguitur	extinguetur.
3.	2.	14.	fuit	fecit
5.	1.	19.	invenit	inveni
6.	1.	26.	ſeptingenta	ſeptingenta
8.	1.	12.	deſudarent	deſudarint
8.	2.	15.	perdit	perdidit
8.	2.	29.	infimus infimus.	infimus
9.	1.	34.	mejeſtatem	majeſtatem
12.	2.	16.	dextrix	dextris
16.	1.	3.	præparato	præparatâ
16.	2.	2.	eras	erat
23.	2.	6.	de gloria ſuâ,	de gloria,ſuâ
27.	2.	33.	rec	recens
32.	2.	8.	o Demetrias	Demetrias
35.	1.	3.	allegari	alligari.
39.	1.	36.	ſumendi,etiam	ſumendi electio etiam
45.	1.	14.	aſſumpſit	aſſumpſi
76.	2.	30.	communitas	communibus
78.	2.	19.	privat. gratia	privati gratia
84.	2.	23.	ut vetito	ut in vetito
90.	2.	32.	petta	petita
93.	1.	27.	Libani	Labani
102.	2.	12.	chryſtallina	cryſtallina
103.	2.	19.	Apoſtlois	Apoſtolis
115.	1.	30.	Sebaſtino	Sebaſtiano
116.	2.	20.	cumulari	cumulâris
121.	1.	14.	ſervilia	ſervitia
127.	2.	29.	qui	quia
133.	1.	13.	diſcurſus?	diſcurſus!
135.	2.	26.	ſuppoſito, quod	ſuppoſito decreto, quod
136.	2.	23.	priorem	pejorem
137.	1.	34.	mundatus	inundatus
139.	1.	24.	tollerantur	tolerantur
148.	1.	19.	commedit	comedit
163.	2.	17.	captivitatis	capitalis
174.	2.	25.	paſſurus	paſſuros
184.	1.	8.	gratia,ſi	gratia. Si
184.	1.	30.	charthæ	chartæ
184.	2.	26.	pauper, quare,	pauper. Quare?
185.	2.	34.	quare	Quare
188.	2.	12.	objectione	objectioni
188.	2.	32.	fortiſſimæ, gratias	fortiſſimæ objectionis, gratias
198.	1.	13.	primitiis	primitus
201.	1.	14.	&c. Quorum	ex quorum
237.	2.	25.	requiſitis	requiſitus
247.	2.	30.	conglomirantur	conglomerantur
258.	1.	31.	Bardinæ	Sardinæ
258.	2.	22.	devoret	devoretis
265.	1.	17.	quàm	quem
272.	2.	1.	moreretur. nunc	moreretur? Nunc
273.	2.	26.	præſtitum	præſtitutum
279.	1.	33	præſentia poſitæ	in præſentia Dei poſitæ
281.	2.	30.	ex meliore	ex melioribus
292.	2.	12	& dixiſſet	dicens
293.	2.	2.	dilati	delati
296.	1.	2.	præſtare	perſtare
330.	1.	18.	amor	major
336.	1.	15.	ad ampliusq;	ad amplius ampliusq;
345.	1.	9.	promulgetur	promulgatur
346.	2.	9.	eam illam	illam
360.	2.	19.	habentes	habentibus